

لیست خاتم احمد حبیت افندی حضور میرزا عاجزانه

حدیث

روزنامه

بن خواهد

۱۳۲۵

دواخا

شهر خاتون

اسلام اثر لرزنه و اهل اسلام آرہ سنن مشهور اولان · او شنیداق
علم یا که مال ایله کندی ملتمنزه کوبین آزمی خدمت دکوسترن
خاتونلرک ترجمه · حاللری بیان ایدلن بر کتابدر ر.

اثر
رضاء الدین بن فخر الدین
(او فا)

ناشری

محمد صالح بن محمد کاشف
محمد شریپ

اور نبورخ

محمد فاتح بن غلمان کریموف مطبعه مسی

۱۹۰۴

مشهور خاتونلر

اسلام ائرلرندە و اهل اسلام آرە سنىدە مشهور اولان، او شىنداق
علم ياكە مال ايلە كىندى ملىتىزە كوبىي آمى خدمت كوسترن
خاتونلرك ترجمەءە حاللىرى بىيان ايدلن بىر كتابىرى.

فلا التائىث لاسم الشهس عبْ * ولا التذكير فخر للهلال

— ٤٣٦ —

« قزم زينب ايچون يازدم »

فڪن هىليشا هستا ذكره * فانما الناس أحاديث

اثر:

رضاء الدين بن فخر الدين

(او فا)

ناشرى

محمد صالح بن محمد كاشف

محمد شرييف

Оренбургъ, типографія М.-Ф. Г. ҚАРИМОВА,
عىمدۇغانچى ڪريموف مطبعىسى شهر اورىپورىغىدە

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 13 Іюня 1903 года.

3850.6
AT 8981

أخطار

او شبو کتابی ترتیب ایندکمز وقت، سند طوقدیغمز واسمه فاده
ایلدکمز کتابلر بونلدره:

- ۱) الاماطة فا خبار غرنطة. (۷۷۶) تاریخنده (فاس) شهرنده
شهید اولان وزیر محمد لسان الدین بن الخطیب اثریدر. (۳۷۵) بیتکن
عبارت اولان برپی جلدی (قاهره) ده (۱۳۱۹) ده طبع اولندی.
- ۲) اسد الغابة ف معرفة الصحابة. (۶۳۰) ده (موصل) ده وفات
اولان الحافظ عزالدین ابو الحسن علی بن محمد عبد السکریم الجزری
ابن الاشیرک بیش جلد او زرنده (۱۲۸۴—۱۲۸۵) ده (قاهره) ده
باصلمش اثری.
- ۳) تاج العروس شرح القاموس. (۱۲۰۵) ده (قاهره) ده وفات
اولان ابو الفیض السین محمد بن محمد بن محمد بن عبد الرزاق
الحسینی نک اون جلد او زرنده (۱۳۰۶—۱۳۰۷) ده (قاهره) ده
باصلمش اثری.
- ۴) تاریخ ابن خلدون. (۸۰۶) ده (قاهره) ده وفات اولان
ابو زید عبد الرحمن بن محمد الحضری نک (کتاب العبر و دیوان
المبتدا و الخبر ف ایام العرب والعجم والبربر و من عاصرهم من
ذوی السلطان الاعظم) اسلوا اثریدر. (۱۲۸۴—۱۲۷۴) ده (قاهره) ده
باصلمشدر.
- ۵) تاریخ دولة آل ساجوق. الفتح بن علی البنداری الاصبهانی
طرفتکن اختصار ایرلن بر کتابر. (۱۳۱۸) ده (قاهره) ده باصلمشدر.

- ٦) تاريخ الكامل (كامل التواریخ). اسفل الغابه صاحبینک.
٧) ده (فاهره) ده اوون ايکی جلد اوزرنده باصله‌مشدر. اشبو
ابن الاثيرک وفات سنه‌سى مرتب سهوي اوله‌رق قاموس الاعلامه
ده (رسمنده کوسترلماشدر ٥٩٩) بیت. اوشنداق کشف الظنون
جه (ج ٢٣ ٦٥) ده وفات دیپولمشدر. درستی ایسه (٦٣٠)
سن‌در. وفيات الاعیان تاریخنہ مراجعت اولنه (ج اص ٧ ٣٤٨—٣٥٨).
٨) تاریخ مروج الذهب ومعادن الجوهر. (٣٤٦) ده وفات
اولان ابوالحسین علی بن الحسین بن علی المسعودی اثریدر. بونک
برزده اولان نسخه‌لاری، تاریخ الكامل ایله نفع الطیب هامشلرنده باصله‌مشدر.
٩) تاریخ مصر الحدیث. جرجی زیدان نام مؤلفک (١٣٠٦) ده
ایکی جلد اوزرنده (فاهره) ده نشر ایندیرمش اثریدر.
١٠) التبری المسیبک فی ذیل السلوک. (١٨٣١) ده (هلینه) ده
وفات اولان الحافظ محمد بن عبد الرهمن بن محمد بن ابی سکر بن
عثمان السخاوی اثری اولوب (١٨٩٤) ده (فاهره) ده باصله‌مشدر.
١١) تذکرة الحفاظ. (٧٤٨) ده وفات اولان الحافظ ابو عبد الله
شمس الدین محمد بن احمد بن عثمان بن قاییمان الذہبی نک (میر
آباد) ده سکر جلد اوزرنده باصله‌مش اثریدر. (ذهبی نک وفاتی
«کشف الظنون» ک کوب اورنده درست کوسترلماش کی هالدہ «تاریخ
الذهبی» اسمی آستوندہ سهو اوله‌رق «٧٤٦» دیپه کوسترلماشدر).
١٢) تزیین الاسواق. (١٠٠٨) ده وفات اولان الحکیم
داود بن عمر البصیر الانطاکی، اثریدر. (١٣٠٨) ده (فاهره) ده
باصله‌مشدر.
١٣) محسن المحاظرة فی اخبار مصر والقاهرة. (٩١١) ده وفات

- اولان جلال الدين ابو الفضل عبد الرحمن بن ابي بكر السيوطي
اثريدر . (١٢٩٩) ده ايکي جلد اوزرنده (قاهره) ده باصله مشدر .
- (١٤) خط وخطان . استانبول انجمن معارف اعضالرندن هبیب
اثريدر . (١٣٠٥) ده (استانبول) ده باصله مشدر .
- (١٥) الدر المنثور في طبقات ربات الخدور . زینب فراز
خانمک (١٣١٢) ده (قاهره) ده نشر ایندرونش اثریدر .
- (١٦) دیوان الصباة . (٧٧٦) ده وفات اولان شهاب الدین احمد
بن ابی حجۃ المغربی اثریدر . (قاهره) ده مطبوع .
- (١٧) شجره ترك . (١٠٧٤) ده وفات اولان ابو الغازی بهادر
خان بن عرب محمد خان اثریدر . (١٢٨٧) ده بارون ده میزون نام
مستشرق اهتمامیله (پیتر بورغ) آکا دیمهیه مطبعه سنده باصله مشدر .
- (١٨) فتوح البلدان . (٢٧٩) ده وفات اولان ابو بکر احمد بن
یحیی البلاذری اثری اولوب ^۱ . (١٣١٨) ده (قاهره) ده باصله مشدر .
- دی جویه نام مستشرق ک اوج (جل) اوزرنده (١٨٩٤- ١٨٩٥) ده
(لیدن) ده نشر ایندرونش ؛ اوشنداق اهلوارت نام مستشرق ک بر جزء
اوزرنده (١٨٣) ده (فتح الاصصار) اسمی اوزره نشر ایندرونش
اولان اثرلری ، اوшибو فتوح البلدان کتابینک عینی اوله چغی ظن ایدلنور .
- (١٩) الفخری ف آلاقاداب السلطانية والدول الاسلامية . محمد بن
علی بن طباطبا المعروف بابن الطقطقی نک (٧٠١) ده تمام او لمش
اثريدر . (١٣١٧) ده (قاهره) ده طبع او لمش .
- (٢٠) فوات الوفیات . (٧٦٤) ده وفات اولان فخر الدین محمد
بن شاکر الحلبی اثریدر . (١٢٩٩) ده ايکي جلد اوزرنده (قاهره) ده
باصله مشدر .
- (٢١) قاموس الاعلام . فاضل شهیر شمس الدین سامی بك افندينك

(٤٨٣٠) بیندن عبارت و (١٣٠٦—١٣١٦) ده (استانبول) ده نشر
ایندرمش اثریدر .

(٢٢) الكامل . (٢٨٥) ده وفات اولان ابوالعباس محمد بن يزيد
المبرد اثریدر . (١٣٠٨) ده ایکی جلد اوزرنده (قاهره) ده باصله شدر .

(٢٣) مجمع الامثال . (٥١١) ده (نيسابور) ده وفات اولان
ابوالفضل احمد بن محمد بن احمد المیانی اثریدر . (١٣١٠) ده
ایکی جلد اوزرنده (قاهره) ده باصله شدر .

(٢٤) مستفاد الاخبار . (١٣٠٦) ده (قزان) شهرنده وفات اولان
فاضل مرجانی نک (١٣٠٣—١٩٠٠) ده ایکی جلد اوزرنده (قزان)
شهرنده باصله شش اثریدر .

(٢٥) مشاهير النساء . فاضل محمد ذهنی افندینک ایکی جلد
اوزرنده (١٢٩٤—١٢٩٥) ده (استانبول) ده نشر ایندرمش اثریدر .

(٢٦) معجم البلدان . (٦٢٦) ده (حلب) شهرنده وفات اولان
شهاب الدين ابو عبد الله ياقوت بن عبد الله الحموي الرومي البغدادي
اثریدر . آلمانيا عالملندين ووستنفلن نام بیوک بر مستشرق تصویبی
اوzerه (١٨٤٦—١٨٧٣) ده (لیپسخ) ده دورتجلد اوزرنده باصله شدر .

بو کتاب ، شو مرتبه ده اعتبار اوزرنده درستله شدر که ، بویله عمللرک
قیمتنی تقدیر اید بیلورلک قوقی اولان ذاتلر هیران قاله چقلادر .

بوندن اوستون مفصل صورتنه فهرستلر ترتیب ایدلندرک ، ذیل صورتنی
نشر ایدله شدر . کاشکی یاقوت الحموی هضرتلری ، قبرلرنین قایتوه ،

کندینک کوز صولرنی توگوب ترتیب ایلمش اولان بو تائیفینک بویله
صورتنه تربیه ایدلندرک نشر اولندیغنى کوره ایدی !

ههی ایسه بویله خدمتلری هیچ کیمین امید اینتمامش ، حتی خیالینه
اولسون کام امشدر ، ظن ایدرم . مسلمانلرک کوه (کویه) دن آشادوب
بوزوف ویوش هوالرده چردوب ، طوزانلره غرق ایدوب طوت مقده

اولان آثار علمیه لرنی ، بویله عجیب رو شده تربیه ایدرک دنیایه نشر
ایدن مستنشر قله تحسین او قوم بور چمزر .

۲۷) نفع الطیب من غصن الاذلس الرطیب وذکر وزیرها
لسان الدین بن الخطیب . (۱۰۴) ده (قاهره) ده وفات اولان احمد
محمد المقری التلمسانی اثریدر . (۱۳۰۲) ده دورت جلد او زرنده
(قاهره) ده باصله شدر .

۲۸) وفيات الاعیان . (۶۸۱) ده (دمشق) ده وفات اولان
قاضی القضاة شمس الدین ابوالعباس احمد بن ابی بکر بن خلکان
الاربیلی اثریدر . (۱۳۱۰) ده ایکی جلد او زرنده (قاهره) ده باصله شدر .
بو کتاب اپاردن باشقه ، هر کون او قومقده اولدیغمز جریده و مجله لردن ،
ادبی رساله و مجموعه لردن ، کوب شیلر استفاده ایدک ؟ شبهه لی او رنلرده
متعدد اثرلره قات مراجعت ایدک . شویله ایسه ده سهو و خطالرمز
اولور . عصمت ایسه ، يالکز جناب اللھک مخصوص بنکلرینه احسان
ایدلهش بر نعمتدر . بزم کبی مشوش خاطرلی و پراکنده فکرلی کیمسه لر ،
یا کلشلرینه کوره ، طوغری سوزلری کوبرك اولور ایسه ، کندیلری
بختیار عد ایدرلر .

رضاء الدین

خاتونلر حقنده تاليف ايدلن اثرلردن بعضيلرينك
اسملرى و مؤلفلىرى كىيملىر ايدكى طوغىرسندە بىيان:

- ١) آماء الشواعر. (٢٥٠) ده وفات اولان ابوالفرج على بن الحسين الاصحابى نك.
- ٢) الاحتجاب . (مطبوع) .
- ٣) احكام النساء . يوز اون باب او زرنده ياز امشدر . ابوالفرج عبد الرحمن الجوزى نك .
- ٤) اسبال الكسae على النساء . سيوطى نك .
- ٥) اسلام خانملارى . (مطبوع) .
- ٦) اوجاع النساء . بقراط حكيمك .
- ٧) باكورة الكلام على حقوق النساء في الاسلام . (مطبوع) .
همزة فتح الله المصرى نك (استوفولم) ده جمعيت علميه ده سوپاهش اولان نطقى در .
- ٨) بمحجة الرؤساء في علاج امراض النساء . (مطبوع) احمد بن حسن الرشيدى المصرى نك .
- ٩) تاج الحرة . (٩٤٤) وفات اولان ابوالعلاء احمد بن عبد الله المصرى نك .
- ١٠) تاريخ نساء الخلفاء من الخرازير والآماء . (٤٧٤) ده وفات اولان تاج الدين على بن انجب البغدادى نك .
- ١١) تحرير المرأة . (مطبوع) . قاسم امين افندي المصرى نك .

- (١٢) تحفة الجلساء . سيوطى نك .
- (١٣) تحفة العروض . (پاریز ده مطبوع) . محمد بن احمد التيجانى نك .
- (١٤) التربية وال Hijab . (مطبوع) .
- (١٥) تربية المرأة وال Hijab . (مطبوع) .
- (١٦) ترك خانملى . (اورنبورغ ده مطبوع) .
- (١٧) الثغور الباسمة في مناقب السيدة فاطمة . سيوطى نك .
- (١٨) الجليس الانيس عماف تحرير المرأة من التلبيس . (مطبوع) .
- (١٩) حسن الأسوة بما ثبت من الله ورسوله في النسوة . (مطبوع) .
صديق بن حسن البهوي بالى القندوچي نك .
- (٢٠) حلية البنت . (مطبوع) . حسنى العامرى المصرى نك .
- (٢١) الدر المنشور في طبقات ربات الخدور . (مطبوع) .
- (٢٢) خاتونلار وظائفى . (اورنبورغ ده مطبوع) .
- (٢٣) الدفع المبنين في الرد على حضرة قاسم بك امين . (مطبوع) .
- (٢٤) رفع الاسى على النساء . سيوطى نك .
- (٢٥) عجائب النساء . ابن الجوزى نك .
- (٢٦) فصل الخطاب في المرأة وال Hijab . (مطبوع) .
- (٢٧) فاطمه عليه خانم . (مطبوع) . احمد محدث افندى ينك .
- (٢٨) كلامه عن النساء . (مطبوع) . اصلى المانيا فيلسوف فلرندن آرثر شوبنهورث ، وعربي ترجمہ مسی حسن ریاض ابن احمد حافظ .
- (٢٩) المرأة . اصلی ارسطونک وترجمہ مسی حجاج بن مطرک .
- (٣٠) المرأة الجديدة . (مطبوع) ، قاسم امين افندی المصرى نك .
- (٣١) المرأة المسلمة . (مطبوع) . محمد فريد وجدى تأليفى اولوب ، اک کوزل واک لنتلى بركتابىر .
- (٣٢) النساء الشاعرات . حسن بن الطراح اثری .
- (٣٣) النساء الشاعرات . ابو الفرج الشاجى الکعبراوى نك .

٣٤) النساء الشاعرات . (٢١٢٤) ده وفات اولان ابن بنان محمد
ابن الحاجب نك .

٣٥) النساء واخبارهن . اون جلد ايهمش .

٣٦) كنز الحوارى في الحسان من الحوارى . (٨٧٥) ده وفات
اولان شهاب الدين احمد بن محمد الحجازى الشاعر .

٣٧) مشاهير النساء . (مطبوع) .

٣٨) مناقب ام المؤمنين عائشة . (٦٩٣) ده وفات اولان محب
الله احمد بن عبد الله الطبرى نك .

٣٩) مناقب فاطمة الزهراء . سيوطى نك .

٤٠) نزهة الابصار والاسماع في اخبار ذوات القناع . (مطبوع) .

٤١) نزهة الجلساء في اشعار النساء . سيوطى نك .

٤٢) نزهة الملوك والاعيان في اخبار القينات والمعنيات الدوادع
الحسان . ابو الفرج الاصبهاني نك .

٤٣) نسوان اسلام . (مطبوع) . فاطمه عليه خانمك .

عبدالغنى المبابسى نك :

لابد للنفس احيانا اذا سئمت ان تستريح الى الاداب والملامح
فخصوصها من احاديث الكرام اذا اعييت منها بها في كل مقتدرح

باشقه نك :

وكانت بالعراق لناليال سرقناهن من ريف الزمان
جعلناهن تاریخ الليالي وعنوان المسيرة والامانى

— ٤٣٤ —

قال ابن هشام ذاكرت الامام الشافعى رضى الله عنه مرت وهو بهصر فى
انساب الرجال فقال لى بعد ساعة : دع هذا فانه لا يذهب حفظه عننا
ولا عنك ولكن خذ فى انساب النساء .

مشهور خاتونلر

بسم الله الرحمن الرحيم

« آ »

آرام بانو بیکم

هندستاندە تیمور شاه نسلندن اولان پادشاهلردن (۱۰۱۴) تارىخىنده وفات اولان اكابر شاه ابوالفضل ملال الدين محمد بن همايون شاهىڭ قزىدر. قرق ياشىنده اولدىغى حالىدە، بىرادرى ميرزا سليم [۱] نورالدين محمد جهانىكىر سلطنتى زمانىنده وفات ايتى. (اكره) دە (سکندرە) آدلو اورنىڭ، آقاسى اكابر شاهىڭ تربىسى يازىنە دفن اولنەشىر. تربىسى ايسە مر مۇ تاشىنەن غايىتەن تىكلىنى صورتىن بىنا، ايدىلەشىر. آناسى (بى بى دولتشاھ) و طوغەمىسى دە (شكىر النساء بىكىم) ايدى. حسن و فراستىلە مشهور اولان (آبدار بىكىم) زام خاتون، بونىڭ اوگى آناسى اولسە كرك.

(فائىدە) — بىكىم، سوزى ترکىچە اولدىغى حالىدە ترکى پادشاهلار ايلە هندستانە واروب، حتى بو كونە قىر استعمال ايدىلەكىدەدر. (بىك) ياخود (بىك) سوزلرىنىڭ مؤۇشى كوبىرك وقت بىزىم آرهەزىدە (بىككە) صورتىنده اولدىغى حالىدە، هندستانىدە

[۱] جەنكىر دىمكەلە مشهور اولان بۇ پادشاھ (۱۰۳۷) دە وفات ايتى. [لاھور] ايلە [اكره] آردسىنە، ايكى طرفىنە آغاج اوطۇر تىرىپب الوغ يول ياساتىنى.

(بیکم) صورتنده استعمال ایدلنده در. اصلی الون و مرتبه صاحبی دیمک اولان (بیوک) کلمه‌سی، یا که صاقلاوچی معناسته اولان (بیک) کلمه‌سی اولسه ڪرک. ارلر اپچون بعض وقت (بی) وبعض وقت (بای) صورتنده استعمال ایدلنور. بزلرده، (بای) ماللى کیمسه لره آیتوان کی حالده، تونس ملکتنده مکمد ارلره خاص برلقدیر. (بی) استانبول ترکلرنده علم و معرفت هم مرتبه اهللرینه اطلاق ایدران کی حالده، بزلرده، خاتونلر طرفندن اریاقینلرینه آیتلنور: (بی آتا، بی آغا، بی آنا) کبی، (بیکهچ) اوشنداق (بچه) (بی بی) (بی چه) و آندن تخفیف ایله (بچه) جمله‌سی، (بیک) و (بیکه) سوزلردن آلمشدر. ماللى آدم معناسته اولان (بای آر) سوزمزی روسار آلوپ حتی (بارین)، (بارینه)، (بارشنه)، (بویارین) دیه اشتفاق و تصرف ایتمشلردر.

آرسلان خاتون

ساجو قیلردن طغرل بک فارنداشی اولان داود بن میکائل بن ساجوق قزی (خد بچه) در. (۴۴۸) تاریخنده عباسی خلیفه اردن القائم بامر الله نکاح ایدلمشیری. بر و قتده خلیفه ایله آره لری بوزولوب، عئی اولان طغرل طرفندن (۴۵۵) تاریخنده (ری) شهرینه ڪبر و آلندي ایسهد، (۴۵۹) ده ينه (بغداده) خلیفه سراينه اعاده ایدلدی. القائم بامر الله خلیفه، (۶۷۴) تاریخنده (۱۳) پچی شعبانه وفات او لمغله، آرسلان خاتون، امی اولان (او قور بازار دگل) علی بن ابی منصور فرامز بن علاء الدوّلة ابو جعفر بن کاکویه وارمشدر. ادیب، فصیح، عباسیلر آره سنده فضل ایله شهرتلی اولان بر خلیفه

صوکننده، بویله جاھل اولان دیلمی یه وارمه سی، هر کیمک تعجبنده،
وبیوک بر حادثه کبی دیللرده سویلنده سینه سبب اولمشدر.

آزاد

رسول اکرم افندمز صلی الله علیه وسلم طرفندن، (صنعا)
والیسی اولان شهر بن باذانک خاتونی، و فیروز ابو عبد الله الدیلمی
رضی الله عنہنک عمزاده سیدر. زمان سعادتده یمندہ ظهور ایدرک
بر طاقم حقه بازلقلری معجزه یرینه صاته رق، (یمن) و (نجران) ده
بر فرقه خلقی اغفال ایتمکه پیغمبر لک دعوا سی ایدن آسود [۱] عنسی
ذوالحمار [۲] عبهله بن عوف، صناعی ضبط ایدوب، شهر بن باذانی
قتل و خاتونی آزادی ڪوچلک او زرنده نکاملنده شیدی. بو تأسفی
خبر، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت لرینه حج و داععن صوک
ایرشد کده، لازم اولان جزا سنی ویرمک ایچون، طرف باهر شرف لرندن،
معاذ بن جبل ایله ابو موسی الاعتری مأمور او لدیلر. قیس بن عبد یغوث
قام کیمسه بونلره هم شریک اوله رق، او شبو خاتون (آزاد) بار دمیله
اسودی قتل ایتدیلر، واوراده اولان فتنه بی با صدر دیلر. بو شادلک خبر،
(ملینه) گه هرنه قدر، رسول اکرم وفاتنه قدر یتشمادی ایسه ده،
بویله اولنچقی، رسالت پناه حضرت لری طرفندن، صحابه لر هم بر ویرامشیدی.
اسملری من کور اولان فیر و زایله شهر بن باذان جتابلری، اصللری

[۱] اسود عنی حادثه سی، تاریخ السکامل وابن خلدونه مفصل صورتده بیان بیور لمشدر. بخاری
شوفنده هم ذکری وارد. (چ ۱۱۹ ص)

[۲] ذوالحمار دیه معجمہ خایله یازلان نسخه ایلر هم وارا یسده قاموس تصحیحه اعتماد ایدرک ذوالحمار
یازدق. فقط (عبهله) یا ایله بی یوقسه (عیله) یعنی یا ایله همی، آچق بینمادی،

ایران مملکتندن اولوب، بر آرهق یمنه منتوی اولان بیشلیمیری
قووب چقارمه ایچون کسری طرفندن بیمارامش فرس عسکرینک
قوماند از ازدین ایدیلر. یمنه پرلشه رک قالوب، زادگان (میرزال)
صفتیله باشقه لردن ممتاز اوله رق کون کچر رلر ایدی. رسول ا کرم
مبعوث اولدیغی صوک، ایمانله مشرف اوله رق هیقی امتیازی
امراز ایتمشلر در [۱] .

آزرمی دخت

ایران قدیم پادشاهلرندن ساسانیان سلاله سنده منسوب اولان خسرو
پرویز بن هرمز قزیدر. فخر کائنت افندیز رسول ا کرم حضرتلری
زماننده ایران تختنه چقوب، آلتی آی پادشاه لف ایلدی. گوزل،
زیرک، تدبیرلی اولمغله، حتی وزیر قوللادنمای، مملکتی طوغریدن
طوغری کنديسی اداره ایتمشدر. خراسان والیسی وایران بیوکلرینک
اک نفوذلیسی اولان فرخ بن هرمز، کنکیسنه عرض عبودیت ایچون
کلکنده عاشق اوله رق تزوج ایتمک استمکشیدی. آزرمی دخت ایسه
فرغلک بویله جسارتنی کنکی عظمه نه مناسب کورمادکندن، آچولانوب،
بر گچه ده فرخی قتل ایندردی. (بویله ایدن خاتون پادشاهلر، بالکز
آزرمی دخت دکلدر)، بوخبر خراسانه یتشکرده فرغلک او غلی رستم،
آتابینک آچونی آلمق ایچون عسکریله آزرمی دخت اوستنه کلوب
(هداین) شهرنی محاصره ایلدی. شهری ضبط ایتمکله آزرمی دختی انواع
عذابله قتل ایتمشدر. ایران عسکرینه قوماندان اوله رق (۱۵)

[۱] آزاد، اسد الغابه ده خاتونلر فصلنده ذکر اولنماس ایسه ده، استطراد یوللو، شهر بن باذان
اسمی آستونده مذکور در، طبعخانه مهوى اوله کرک اسد الغابه زنک بو اورتنه باذان، (باذان) صورتند
پاصلشدر.

تاریخنده (قادسیه) ده سعد ابن وفاص (رضی الله عنہ) ریاستنده اولان اسلام عسکریله هماربہ ایدرک مقتول اولان رستم، او شبو ذاتدر. آزرمی دفتک آتاسی اولان خسرو پرویز (۳۸) سنہ حکومت سوروب، سفاھنله مبتلا اولمادیغندن تختندن دوشلوب، حبس اولندی. (شیرین) اسمنده اولان بر قزله معاشقه‌سی مشهوردر. بعض کیمسه‌لر فکرینه کوره خاتونی اولان روم ایمپرا طورینک قزی (مریم) ک اصل اسمی (ایرن) او لمغله (شیرین) اسمی (ایرن) دن گرفدر. بو تقییرچه معشوقه‌سی اولان (شیرین) کندی خاتونی اولور. فخر الانبیاء رسول الله افندر من صلی الله علیه وسلمک مکنوب شریفلرنی یترتمق کبی بر بختلک ایدن کسری او شبو خسرو پرویز اولسه کرک. آزرمی دفتک اسمی بعض اورنلرده (آزرمی دفت) صورتنک وبعض نسخه‌لرده (آزرمی دفت) صورتنده یازمشدر (۱)

آسمیه

مراهم آدلو بر کیمسه‌نک قزی و فرعونک خاتونیدر. ایمان از لیسنی اظهار ایتمکله، فرعونک الوهیت دعواسنہ انکار ایتدکی سبیندن فرعون طرفندن الوع عقوبت چیکمکله عزیز جاننی فدا ایلدی. بنو اسرائیل خاتونلرندن طوغمش بالالر، فرعون حکمیله قتل ایدلکی بر زمانده حضرت موسی علیه السلام، مصرک قدیم پایتختی اولان (منی) بلکه سمنده دنیایه کامشیدی. یا شر و ب صاقلامق همکن اولمادیغندن، آناسی، بر صندوق ایچنه صالحوب (نیل) یلغه‌سنہ آتدی. نیل ده صندوقی آعزوب، فرغون ببغجه‌سنہ گتوردی. سرای خدمکار لری

[۱] عمدة القارى نسخه‌سمنده (او زیدخت) صورتنده (ج ۴۳۷ ص ۸۱) و مقدمة و فیة الاسلام (اذ میدیدخت رسمنده (۱۳۷) یازلماسی هرتب سهوي اولسه کرک.

طرفندن صندوق چقارلوب ، ایچنده اولان یاش بالایی کوردکیله ، آسیه هضرتلىرى کندىپچون سلامت قالىر مقلرى طوغرو سنده فرعوندن رجا ايلدى . نه قدر سوت آنالارى گتوردىلر ايسىدە^۱ موسى عليه السلام ، هېچ بىرىنىڭ ايمچىكى قبول ايلدى . بو حالدىن خېر آلوب ، بلکە فرصتى غنيمەت بىلەرك^۲ ، كىرى آناسى فرعون سراينه كاپىلە سوت آناسى اولمق قصدىنده ايدىكى عرض ايلدى . حضرت موسى عليه السلام بونىڭ ايمچىكى درحال قبول ايندى و حوصله ايممە باشلادى . و بوسېپىلەن كىرى آناسى ، سوت آناسى صفتىلە حضرت موسايى فرعون سرايند تربىيە ايدىوب اوسلەردى . واقعەنىڭ بونىن زىيادەسى يعنى موسى عليه السلام حضرتلىنى تربىيە ايدىن فرعونلە (بىراھەر) دە غرق اولان فرعونىڭ ايكىسى بىر ويا كە ايكى كىيمىسى اولىغىي ، و بىچەنچى عائلە لەرە منسوب اولەرق اسلاملىرى ئېچۈك ايدىكى طوغرولرى بىر قدر قارانغۇدە قالىمشىر . اهل اسلامك بىر كۈنکى مۇئخارى و خصوصا آثار قىيىمە و فنون جديده يە منسوب اولان بىرلەك عالماڭ طرفندن الوغىتىقىقلە اجرا ايدىمكىدەر ، انشاء الله تعالى بىر وقت كلور ، بى اجتهادلرىنىڭ شەرمەسى اولەرق دنیا يە وأسلام عالمنە نادر معلوماتلار ھىيە ايدىرلەر . دىكىمەز مسئۇلە لرک سلفلەرە وأسلام مۇئخىلىرىنىھ مىتۇر قالىمەسى ، آچق مائىز اولنمادىيغۇنىڭ نىدر . زىرا مصر تأريخىنە مەصر اولەچق شى^۳ (هېر وغلىف) ياز وى ايلە يازلان اثرلار او لوب ، بوياز و ايسە آنچىق كچىن قىرن علماسى طرفندن كىشىق ايدىمشىر [۱] . تورات و انجىيل اھلىنىڭ قىدىرىنە كورە ، آسیه هضرتلىرى فرعونىڭ خاتونى دىكلى^۴ ، قزىدر [۲] .

[۱] هېر وغلىف اثرلارنىڭ استفادە اىلسىك يۈلنى آچوچىلىك اك مشھورلارنىن بىرىسى فرانسزلىرىن " فرانسوا شېپىلۇن " نام كىيىمىسىدە .

[۲] آسیهنىڭ بۇ تىنە خلاف واردە . عون ابىارى (ج ۶ ص ۸۴) .

آسیده

جار الله بن صالح بن المنصورك قزى ، ومکهء مکرمه قاضیسى اولان محمد الجمال بن الضيائى آناسیدر . امام سیوطى هضرتلىرىنىڭ استاذى و مشهور مەدئەلرک بىرى اولوب ، (۷۹۷) تارىخىندا مکە شهرىندە دنيا يە كەلمىشىدى .

الآنقوا

توران قومىنىڭ اك بىبىكلىرىدىن و ترکلەر قارندىش اولان مغول قومى آرىستىدە مشهور بىر خاتونىدر . خرافاتىلە مختلط اولان تارىخىلر بىيانىنە كورە ، زوجى اولان دبۇن بىيان (۰۰) ياشى حدودىندە وفات او لمغله يىلى ياشىندە اولان بلەكىدai ، و آلتى ياشىندە اولان بىكجىدai ، ياكە بلەكىنوت و ياكە بىر كىنوت نام اىكى اربالاسىلە طول قالمىشىدى . آتاسى دە ياشلىكىندە وفات او لىيغىنلىك دوغ باباسى يولىز خان بن مېكلى خواجه خان وفات او لىيغىنلىك دبۇن بىيان ، خانلىق مىسىزىنە او طوردى . صوکىر دبۇن بىيان خان ارتىمال ايتەكىلە عمزادەسى ھەم دە زوجەسى اولان او شبو آلانقاوا تىخىمە چقوب حکومت سورمە كىرشىدى . يولىز خان احفاد و انسابىنىدىن اولان پادشاھ و شەھزادەلر ، ھەفە قدر آلانقاوانىڭ نىكاھنى استىلىر ايسەدە : « مەملەكتى ادارە ايدە بىلورم ، او غلەرم يىكت او لىقلەرنىھ پادشاھلىقى آنلەر تابىشررم ، او شبونىڭ

اپچون هیچ کیم ایله ازدواج ایامم» دیه آلانقوا طرفندن رد ایدلنو رلر
ایدی . بر آرده آلانقوا مامل اوله رق هر گیمک دقندنی جلب
ایتدی . لکن آلانقوا هیچ محجوب اولمای همینک آدم بالاسندن
اولمای ، بلکه اویقولامقنه اولان اوینه هر کون کلمکه اولان بر
نوردن ایدکنی دعوا ایلدی . کویا مغول خلقی کیچه ده ، آلانقا یاتمه قنه
اولان اوک تونلکنندن بر نورک کلوب ، کیدوب یوردکنی کورمشلر
ایمش ! (یالانچینک شاهدی ده یاننده !) . کونلرک برنده
آلانقا ایکیز اوله رق اوج ار اوغلان کتوردی . مغوللر زعمنه کوره
بو بالالر ، فردن اولدی چون اریغ تخم و صلب پاک معناسته اولان
«نیرون» دیمکله لقبنندیدر . منکور اوج بالانک بری بود نجر
موناق اسمنده اولوب ، نچه مشقملره وجوده کلمش اولان آثار اسلامی ،
وعلم ذکری اولان مدرسه و کتابخانه ااری تلفی ایدن چنکیزخان [۱]
بونک نسلنندندر .

آمنه

فخر کائنات سید المرسلین رسول کبریاء افند مز صلی الله
علیه وسلم حضرتینک حرمتو آنالریدر . بنو زهره قبیله سینک سیلی
اولان و هب بن عبد مناف بن زهره بن حکیم (کلاب) بن مرہ بن
کعب بن لوئی بن غالب بن فهر بن مالک بن المنصر بن کنانه بن

[۱] اصل اسمی تجویین ارلوب (۴۴۹) تاریخنده مقولستانه دنیایه کامشیدی . (۵۹۹) ده بیوں
مغول و توار خانلری طرفندن (خاقان) عنواننده پادشاه طانیله رق (قره قروم) ده تخته جلوس ایتدی .
(۶۲۱) تاریخنده قره قرومده وفات ایتدی . روییه ملکتتده کاوب بر قادر ظلملر اجرا ایلمشیدی ،

خَزِيمَهُ بْنُ مُدْرِكَهُ بْنُ الْيَمَاسِ بْنُ مُضَرَّ بْنُ نَذَارَ بْنُ مَعْلَى بْنِ عَدْنَانَ،
قَرْزِيُّ أَيْلَى .

زوج مختارملرى اولان عبد الله بن عبد المطلب ايله ، نسبلىرى
حكيم بن مرده جمع اولنوب ، هر ايکيسى ده عرب آرەسندە اك معتبر
واك حرمتو عد ايدان قۇريش قبيلەسنه منسوبىلدەر . بونلۇ ذكر ايدان
بابالر آرەسندە (قرىش) دېمکاه مشهور اولانى ، فضر بن كنانه ، در .
آمنە مضرتلرىنىڭ آناسى (بۇرە) بىنت عبدالعزىزى بن عثمان بن
عبدالدار بن قصى بن حكيم اولنوب ، آناسى ، آناسينىڭ نسبلىرى ھم
حكيم بن مرده قولىلەدر .

برە بىنت عبدالعزىزىنىڭ آناسى (ام حبیب) بىنت أَسَدَ بْنَ
عبدالعزىزى بْنَ قَصَّى بْنَ حَكِيمَ اولنوب ، ام حبیبىك آناسى (بۇرە) بىنت
عوف بن عبید بن عویج بن علی بن کعب ، در . برە بىنت عوفك
آناسى (فلابه) بىنت الحارث الْهَذَلِيَّه اولنوب ، فلابهنىڭ آناسى ده
(ھنەل) بىنت يربوع الثقفيه ، در .

آمنە مضرتلرىنىڭ آناسى اولان وهب بىن عبد منافك آناسى
(عاتكە) بىنت الأَوْقَصَ بْنَ مَرْهَ بْنَ هَلَالَ اولنوب ، حَكِيمَ بْنَ مَرْهَنَى
آناسى ده (ھنەل) بىن سرير بىن شعلبىه ، در .

مره بىن کعبك آناسى (محشىه) [۱] بىنت شيبان بىن مهارب بن
 فهو ، وكعبك آناسى (مارىيە) بىنت کعب بن القين بن جسر القضاعيه
اولنوب ، لوئىنىڭ آناسى ده (عاتكە) بىنت يخلد بن النضر بن كنانه در .
غالبك آناسى (ليلى) بىنت الحارث بن تيم بن سعد بن هذيل

[۱] (محشىه) و (وحشىه) نسبلىرى ھم ڪورىلدى .

بن مدركه، وفهرک آناسی (جنده) بنت عامر بن الحارث بن مضاض
الجرهمی اولوب، مالک آناسی ده (عاتکه) بنت عدوان، در ۰
نصرک آناسی (بُرَه) بنت مر (ذکر ایدلنور) وکنانه نک آناسی
(عوانه) بنت سعد بن قيس عیلان اولوب، خزیمه نک آناسی ده (سلمی)
بنت اسلم بن الحاف بن قضاوه، در.

مدرکه نک آناسی (خنده) دیمه کله مشهور اولان (لیلی) بنت
حلوان بن عمران، والیاسک آناسی (رباب) بنت جندة بن معد
اولدب، مضرک آناسی ده (سوده) بنت عک، در ۰

نزارک آناسی (معانه) بنت جوشم بن جلهة بن عمرو بن جرهم
اولوب، معدک آناسی ده (مهده) بنت لهم بن حاجب بن جدیس، در.
آمنه چنبارلی، فضیلت ایله ادبی جامع اوله رق، حضرت عبد الله

[۱] بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن حکیم (کلب)
بن مرہ اوزرینه نکاح ایدلنوب، اونکورت یاشرنده اولدقلری
حالده، ایکی یا خود سکن آیلک یوکلی ایکی، زوج محترم و محبیب
مکرمی اولان عبد الله حضرتی وفات ایندیلر. مدینه منوره ده
الحارث بن ابراهیم بن سرافه العدوی، باکه بنو البخاریه التابعه
[۲] الجعلی، دارنده دفن اولندی.

[۱] عبدالله حضرتی کنیه سی ابواحمد اولوب، آناسی ده (فاطمه) بنت عمرو بن عائذ بن عمران
بن خزوم القرشیه ایدی. عبدالمطلبک اسمی عاص اولوب، آناسی (سلمی) بنت عمرو بن زید بن لبید
بن خداش بن عامر بن غنم بن علی بن البغدادی المدنیه، در. هاشمک اسمی عمرو اولوب، آناسی (عاتکه)
بنت مرہ بن هلال ایدی. عبدمناذک اسمی الغیره اولوب، آناسی (حنی) بنت حلیل بن حبشه بن
ملول بن خزانه در. قسی نک اسمی زید اولوب، آناسی ده (فاطمه) بنت معد بن سیل بن حماله ایدی.
قرق یا شدن تویان ارله کرمک جائز اولیان، مکه مکرمه ده (دار الندوه) نام مشهورت خانه دی بناء ایدن
ذات، او شو قصی، در عربلک نکاحی، خدوص بوخانه ده اجرا ایدلنور ایدی.

[۲] عبدالله حضرتی وفات اولان خانه صاحبک اسمی، بخاری شریف شرحی عمدة القواری ده
(ج ۸ ص ۵۲)، اسد الغایب ده (ج ۱ ص ۱۱۳)، تاریخ کامل ده (ج ۲ ص ۴۳)، وغيره ده (التابعه) و مسند
باصلمش ایسه ده، السیر الخلیلیه نک تصحیحه اعتماد ایدرک (ج ۱ ص ۵۴) تأویین مهمله ایله (التابعه)
صورتنده یازلی.

آناسی عبدالمطلب ملینه شهرینه خرمما کتور را پچون بیار مشیدی، و بر روایته کوره سوده ایله شامه کوندرمش ایدی، شامین خسته اوله رق کلوب، ملینه ده ارتقال ایلدی. بو و قنده یا شلری یکرمی سکرده اولمشد. آمنه ایله جناب رسالتپناه افندمزمه قالدرمش اولان هیراثی بیش دانه دوه و بر قدر قوی و بر قلچ و (ام ایمن) کنیه سنده اولان بر جاریه دن عبارت ایدی.

زوج محمد ملرینک وفات خبری ایرشد کنده، آمنه جنابلری : « عبد الله وفات اولمه سیله هاشم قبیله سنده آنک یرنی طوتھ چق کیمسه قالمادی کفتله اورالدیغی و چرنالدیغی حالله »، اولم حکمنه رضه اوله رق لدھ کندی . لکن اولم، آنک کبی بر کیمسه بی آنک یرینه قالدرمادی . کوب اولدقلری سببلی، خلق لرده، نوبت او زره بر برینک الندن آله رق جنازه سنی او ز دروب کتیلر یاش هالنده وفات اولدیغ پچون خاقده تأسف ایلسون ! . زیرا غایت جوهرد وزیاده مرحمتلى ایدی ! . « مضمونتنه منظوم اوله رق مرثیه سویامشد.

آمنه حضرتلری، فخر کائنان، سید مخلوقات افندمزم صلی الله علیه وسلم حضرتلری، عرب آرمه سنده (عام فیل) دیه شهرت بولنان سنده نک شهر ربیع الاول طقوز پچی دوشنبه کون تاک و قننه (میلادی ایله ۵۷۱ نه فرنگی حسابله پکرمنچی)؛ رومی و روسی حسابله اون یدنچی کون آپریل (مکمل مکرمده) (الرائعة) یاخود (شعب ابی دب) اسلو اورنده دنیایه کنوروب، عرب آرمه سنده شاعر دکل بر اسله (مهد) تسمیه ایلدی .

(فائده) — تاریخ ولادت نبوی ایله ملینه یه هجرت اید و بکرمکاری خصوصنده، سیر علماسی آرمه سنده بر برینه خلاف اوله رق بر چوق روایت وارد. درست اولمه سی لازم اولان تاریخ لرک، بویله بر برینه خلاف اولان روایتلر آرمه سنده مستور اوله رق قاله سینک باشا لوچه

ایکی تورلی سببی وارد ره. بریسی، سلف مؤرخلری، بوکونکی تاریخ باز و چیلر قبیلندن محاکمه ایله اشتغال ایتمازلر، حادثه‌لر و ماجرا‌لری تطبیق ایدمک یولنده چندان اهه‌بیت ویرماز لر ایدی. شوکا کوره در که بونلر ک اثرلری بالکن نقل، و کن‌یلرینه واصل اولان شیلری، مناسب یرلر نده ضبط ایدمکدن عبارتدر. بوچه بیوک و بوقدر جلد لردن عبارت اولان اسلام تاریخلرند، تاریخ فلسفه‌سینه عائذ شیلره تصادف ایدل‌میور. وایکچیسی، سلف مؤرخلری عصر نده علوم ریاضیه زیاده ناقص بر هالده اولدیغندن، واقعه‌لری تطبیق ایله‌چک صورت‌ده، تقویم و فلانلر بولنماز ایدی. شو سببدن، کنی مسلکلرینه موافق اولان روایتلر و خبرلر، کتابلره نقل ایدل‌نور، ایکن تطبیق ایدل‌ماز ایدی. حاضر کی زمان‌مذه هال بویله دکلدر. هر تورلی فن و علم ترقی ایشکی کبی، هرنه قدر غایه‌سینه ایروشوب توقتاً‌امش ایسه‌ده، هساب وهیئت فتلری، اول حال‌لرینه نسبتله فوق الح تربیه اولنمشدر. بونک ژمره‌س اوله‌رق بیک‌سنده دکل، بیکلر ایله سنده‌لر، مقدم اولان حادثه‌لری تطبیق ایدمیه پاردم ویره‌چک، و بوز تورلی مختلط روایتلر آره‌سنده، درست اولان برینی آیروب کوسترچک، صورت‌ده تقویملر نشر اولنمشدر. بناءً علیه، صوک عالم‌لر، ولادت و هجرت کونلار فی‌تعیین ایدمیه موفق اوامشلردر. شوبله‌که: زیاده شاد او ادقاری ایچون برایکی تورلی روایتی ترک ایدل‌نور اسنه، بر برینه خلاف اولان روایتلر، ولادتک شهر ربیع الاولک او ایسی او نیش کونی ایچنده اولان پردوشنبه کونی ایدکی مقنده اندق واقعدر. آنچنی خلاف، سکز‌نچی، او نیچی، یاخود اون ایکنچی، کونلری آره‌سنده یورمک‌ه در. حالبوکه بوکونلر ک هیچ بری، دوشنبه کون او لمای، بونلر آره‌سنده اولان دوشنبه کون طقوز‌نچی ربیع الاولدر. بناءً علیه او شبوکون او زرینه قرار ویرامه‌سی لازم کلور. سکز‌نچی ربیع الاول روایتی، ربیع الاول باشنى بر کون

صوک'، اوونچی ربيع الاول روایتی، وقتندن برگون مقدم، حساب ایندهک سببندن میدانه کل کی آزبر تأمل ایله ظاهر اولور. آی باشلری هنده، خصوصاً چاهلیت عصرنده اولان کیمسه‌لر آره‌سنده (زیرا بونی روایت ایدنلردن اصل راوی‌لر چاهلیت عصرنده اولان هاده‌بی روایت اینده‌مک‌لردر) بویله اختلاف اولمک مستبعد کورلاماز.

اوشنداق، هجرت تاریخنده رسول اکرم جنایارینهک ملینه‌یه کردکلری کونی تعیین ایندهک طوغروسنده، مؤرخلر و سیر عالم‌لری آره‌سنده اولان اختلاف ربيع الاولک اینچی، سکزچی، اوون اینچی، کونی آره‌سنده ایسه‌ده ربيع الاولک اول‌سکی اوتبش کونی آره‌سنده بردو شنبه کونی اولمقدنه متفقلدر [۱] بناءً علیه بر برینه خلاف اولان بو روایتلر آره‌سندن، درست اولاننی تابعه ایچون، ملکور کونلرک قانغیسی دوشنبه کون اولدیغئی بیلمک لازم اولور. هجرت سنده‌سینهک ربيع الاول اول‌سکی اوتبشندن اولان دوشنبه کونلر، برچی، سکزچی، اوتبشچی، کونلریدر. رسول اکرم ملینه‌یه تشریف بیوردقاری وقت، یهودیلرک، (تشری) اوونچی کوفنده اولان عاشوره روزه‌سی طوتمقده‌لر، پاخود بو روزه‌نی طوقه ایچون حاضرلوب ڪوتوب طورمقده‌لر ایدی. اوتبشچی ربيع الاول، یهودیلرک مز کورسنده اولان عاشوره روزه‌لرندن صوک کل کی جهله، طبیعی اوله‌رق، اوتبشچی کونگی دوشنبه اولمک احتمالی رد اولنور. بناءً علیه تردد آنچه، برچی ربيع الاول ایله سکزچی آره‌سنده قالور. سکزچی ربيع الاول ملینه‌یه کل‌کنی بیوک مورخلر اختیار ایندکاری کبی، برچی ربيع الاول، (غاردن چقدفلنی) دخی بعض عالم‌مر تصریح اینمشلردر. بو تقدیر چه برچی ربيع الاول اولان دوشنبه احتمالی ترک ایدلوب، سکزچی ربيع الاول اولان دوشنبه

[۱] صحیح البخاری (ج ۱۵ ص ۲۵۸)، اسد الغابه (ج ۱ ص ۲۱)، ابن خلدون (ج ۳ ص ۱۵)، وغيره مراجعت بیورلدر.

روایتی قطعی صورتده ترجیح و آنکله جزم ایلمک لازم کلور، فقط بوکون افنده‌مز حضرتلرینک قبایه کردکاری کون اوله‌چقدر. قباده ایسه دوشنبه، سه‌شنبه، چهارشنبه، پنجشنبه، کونلری طوروب، اوں ایکنچی ربیع الاول جمعه کون ابتداء مدینه‌یه تشریف ایتمشلر و بلیغ خطبه او قومله برچی هرتبه اوله‌رق جمعه نمازی اداء بیورمشلدر. قبایه کردکاری کون میلادی ایله (۶۲۲) بیل سنتبرک فرنکی هسابله (۲۰) چی رومی و روسی هسابله (۱۷) چی؟ مدینه‌یه کردکاری کون ایسه (۲۱) چی کوناره مصادف اولور [۱]. هرنه قدر آز برم مناسبت ایله اولسدهه:

«اعد ذکر نعمان لنا ان ذکره * هو المسك ما كررته يتضوع
مصل اقچه جناب رسول الله سیرندن اولان بو بختی بویره درج ایندک.
حالبوکه بو مسئله‌بز اهل اسلام ایچون زیاده مهم و فائده‌لیدر. فائمه‌مز
هم بو یرده تمام اولدی، و مقصوده قایندق :

رسول اکرم حضرتلری آلتی یاشلرنده ایکن، آناسیله ایکیسنی
باباسی اولان عبدالمطلب بن هاشم، و بر روایته کوره عنی اولان
ابو طالب بن عبدالمطلب، مدینه شهرنده اولان فارندشلرنی و حضرت
عبدالله زیارت ایلمک قصدیله سفر ایلدی. آمنه جنابلاری هر
سنده بسر دفعه اوله‌رق مدینه‌یه واروب، زوج هنرملری عبد الله
حضرتلرنی زیارت ایدر ایدی. مذکور سفرنده کوبی آزمی [۲]
مدینه‌ده قالدقلدن صوک مکه‌یه قایتوپ کارکلنده، مدینه منوره‌دن

[۱] بو تقدیرچه رسول اکرم مدینه‌یه اوں ایکنچی ربیع الاول دوشنبه کون سکردي دیمک قبا ایله مدینه‌یی بویره قاتشد و ق سیندن اولور. بھوپالینک، جمعه کون مدینه‌یه کرمک روایتی رد ایشه‌سی سکنی علمیله اصلاً مناسب دگلدر. عون الباری (ج ۶ ص ۲۵۲). مذکور جمعه کونچی بوچی ایلول ایله مصادف کوسترمه‌سی، فاضل مرجانی ذک نه سیمه‌مبئی ایدکنه و تکرم ایرشادی. مقدمه وفیه الاسلاف (ص ۳۹۰-۱۰۱).

[۲] وعن ابن عباس وغيره ان رسول الله صلى الله عليه وسلم لما بلغ ست سنين خرجت به امه الى اخواله بنى عدنى بن البخار بالمدينة تزور هم و معه ام اين فنزلت به دار التابعه فاقامت به عندهم شهراً . . . الانوار المحمدية ص ۳۳.

یکرمی اوچ میل مسافه ده و مدنیه یه تابع اولان (آبواه) نام قریه یه
یند کاری وقت، حضرت آمنه نک اجل موعودی ایرشوب وفات ایدی.
قبر شریفlarی مذکور قریه ده، واپنچی روایته کوره مکمه مکرمه یه
نقل اولانمشدر.

افند مز سلطان الانبياء وشفیع یوم الجزا، حضرتلری، بو کوندنه
آنما ایله آنادن یتیم اولوب قالمشدر.

آمنه جنابلری، جان تسلیم ایندکن وقتده حامل ایکن حالنده،
کوردکی علامتلر، مشاهده ایندکن دلیللره اعتماد ایدرائی، اعتمال که
کوکلینه صالحنش، الهام و برها نلر فناعت ایلیه رک: « یتیم قالمقان اولان
اوغلی، محض رحمت اولمغ اوزره مبعوث اولنه چغنى؟ هلال و هرامی
اوشنداق دین ابراهیم عليه السلام اولان اسلام اوزره هف یولی
بیان بیوره چغنى؟ و آدم اوغللری ده پتلره تابنمق کے بی مسخره لک
و بد بختلکلردن نجات اوله چغنى، و کندیسی ده الله تعالی مرحمتی
سایه سنگ معصوم و مصون اولنه چغنى» بیان ایدن منظوم شعرلر سویلمشدر.
وبوندن صوک: « هر ترک کیمسه وفات ایده چک؟ بو کوندن صوک
بن ده اولکار عدادینه داخل اوله چغم؟ فقط اسم قاله چقدر؟ پاک اوغلان
طوغدرروب صوکمه بر خیر قالدردم» دیه سویلکی مرؤیدر.

« نبک الفتاة البر الأمينة ذات الجمال العفة الرزينة »
« زوجة عبد الله والقرينة ام نبی الله ذی السکینة »
« وصاحب المنبر بالمدينة صارت لدى مفترتها رهينة »

شعرلری، آمنه حضرتلری حقنده سویلنمیش اولان مرثیه لر
جمله سنگ ندر. مضمونی: « وقار، عفت. جمال صاحبی، امینه، اطاعتی
اولان یاش بر خاتونک وفاتی ایچون آغلايالم! . دیدکمز خاتون،
عبدالله ک خاتونی و همیبه سی، هم ده ملینه ده منبری اولان سکینه

صاحبی اولان رسول اللهک آناسیدر . مرقومه ، قبر چو قرینه امانت
اید لنه ک ترک اولنی ! » دیمکدر .

حضرت عبد الله بن عبد المطلب آمنه دن باشقه خاتون آلمادیغی
کبی ، حضرت آمنه ده عبد الله دن غیری کیمسه بیه وارماش و رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن باشقه اولادلری ده اولمامشد .
رسول اکرم فخر المرسلین افندیزک پیغمبر لک نوری ، عبد الله
حضرتلرینک مبارک یوزلرنده ظاهر اولدیغندن ، بتون قریش قزلاری
کند سیله ازدواج ایدمه بی آرزو ایلرلر ایمش . بو طوغروده بعض
ماجرالری هم مرویدر . لکن بو کبی الوغ بر شرافت آنچق آمنه
حضرتلرینه نصیب اولمشدر . آمنه حضرتلری ، ادب ، جمال ، عفت
و کمال ده قریش قزلاری آره سنده امثالساز ایدی . عبد الله حضرتلریله
کورشلکلری صوکنکه پیغمبر لک نوریله هم مشرف اولمغله کو زلکی
دخی نیچه مرتبه آرتوب ، عرب خاتونلرینک حسد و غبطه لرینه مظہر
اولمشدر . وقت وفاتلرندن یا شلری یکرمی حدودنک اولدیغی مرویدر .

آمنه

صحیح مکتبه

ابن دمینه دیمکله معروف اولان صدر اسلام شاعرلرندن عبد الله
ابو السری بن عبید اللهک خاتونیدر . ابن دمینه ایله معاشقه لری
اووب ، صوکره ازدواج هم ایدیلر . لکن اوکی خاتونی (هماء) نک
یمان اسمی چدقیغی او زره ، یاننکه مزامن بن عمر و نام کیمسه بی
کورمکله ، ابن دمینه ده تاش ایله اوروب قتل ایدی . بوندن خبردار
اولدقلرنده مزاهمک اقربالری ده ابن دمینه بی دنیادن کیچردیلار .
شو سببدن آمنه نک ، ابن دمینه ایله بر لکه یاشامقلری چوق

اولماشدر . آمنه ، شعرنده فصاحتله شهرتلى بى خاتون اولوب ، محبت
وعتاب بابارندە عاشقنه سوپلەش شعرلىرى كوزلدر . او زون بى قصيىن سنە :
تجاهلت وصلى حىين لامت عماينى

فهلا صرمت الحبل اذ انـا ابـصر
ولـى من قـوى الحـبل الذـى قد قـطعـته
نصـيب ولـى رـأى وـعـقـل مـوـفـر
ولـكـنـما آـذـنـت بالـصـرـم بـغـنـة
ولـسـت عـلـى مـثـل الذـى جـمـت اـقـدر

دـيدـكـى اـبـيـاتـلـارـى كـوـزـلـ دـكـمـى ؟ .. بـعـض اوـرـفـلـارـدـه بـوـنـكـ اـسـمى
(امـيمـه) رـسـمـنـدـه يـازـلـهـشـلـرـ . (دـمـيـنـه) دـه عـبـدـالـلـهـ آـنـاسـ اـسـمـيـدـرـ . بـوـ
يرـدـه اـسـمى ذـكـرـ اـيـدـلـنـ مـزـامـ بـنـ عـمـرـوـكـ آـنـاسـ (امـ آـبـانـ) دـه مشـهـورـ
شـاعـرـ لـرـدنـ اـيـدىـ . اوـغـلـ مـزـادـمـ قـتـلـ اوـلـنـدـيـغـنـدـه منـظـومـ اوـلـهـرقـ
هرـثـيـهـلـارـ سـوـپـلـهـشـ وـمـصـعـبـ نـامـ دـيـكـرـ اوـغـلـنـىـ تـحـريـضـ اـيـتمـكـهـ اـبـنـ
دـمـيـنـهـيـ دـه قـتـلـ اـيـدـلـرـمـشـلـرـ .

آـمـنـهـ

آـبـانـ بـنـ كـلـيـبـ بـنـ رـبـيعـهـ نـكـ قـزـىـ ، وـأـمـيـهـ بـنـ عـبـدـ شـمـسـكـ
خـاتـونـيـدـرـ . اـمـيـهـدـنـ يـدـىـ اوـغـلـ كـتـورـدـكـىـدـهـ ، اـمـيـهـ وـفـاتـ اوـلـهـغلـهـ
جاـهـلـيـتـ عـادـتـ اوـزـرـهـ اوـكـىـ اوـغـلـ اـبـوـ عـمـرـ وـبـنـ اـمـيـهـيـهـ نـكـاـهـلـنـوـبـ
اـبـوـ مـعـيـطـ نـامـ اوـغـلـنـىـ دـنـيـاـيـهـ كـتـورـدـىـ . بـوـ كـبـىـ نـكـاحـ قـرـآنـ شـرـيفـ
هـكـمـيـلـهـ منـعـ اـيـدـلـمـشـلـرـ . جـاهـلـيـتـ زـمـانـنـدـهـ دـهـ كـوـزـلـ بـرـ اـشـ عـدـ
اـيـدـلـهـماـزـ اـيـدـىـ .

امـ

ایکنچسی (آمنه بنت علی بن عبدالعزیز الدمشقیه) در. (اسماء)
بنت صمرا ، محدث عبد الله بن ابی التائب ، وغیرلرک علم مخلسلرینه
مداد اوست ایدر ، **وکنندیس** هم حلیث شرینی تعلیم ایلر ایدی .
(۷۹۸) تاریخنده وفاتر .

آمنة الرملية

قدس شریف ناهمه سنده اولان رمله شهرنده (۲۰۰) تاریخنده
سلامت اولان برخاتوندر. زهد و تقوالق ایله معروف اولوب، هنی
بشر بن حارت هضرتلری هروقت زیارتنه کندکی؛ واهمد بن محمد
بن هنبل رضی الله عنہ، ایزکو دعاasnی صوردیغی مر ویدر.

امانه داشت

ترکیانک بیوک عالملرندن و مشهور محمرلرندن اولان جردت پاشا
فزیلر. همشیره سی (فاطمه علیه) خانم کبی معاوماتی چوق و قوهٰ

تخریزیه‌سی یزدیه اولان ادبیه‌لرند. یازدق‌لرینک اکثری تهدیب
اخلاق و تربیه اطفاله دادر ایدکی مرویدر. بعض مقاله‌لرینک اخنصار
اوزرنده ترجمه‌سی بویله در:

« بالا، یerde اولان بر جوهر کبیدر، بونی انسان ایلهک آتا و آناسنک
» تربیه سننه هنناج اولور. جوهري تو پراقدن آیروب آله چق کیمسه
» آناسی اولوب، اشلاف بازاره چقار و چیسی ده آناسی اوله چقدر.
» ناکاه بوطوغروده آتا و آنا مساهله ایدرک، ڪندیلرینه لازم اولان
» خدمتلری ادا ایتمازلر ایسه، ھوهر دید کمز بالا، عادی بر تاش
» اولور فالور » ذات عالیه‌لری بوکوننه سلامت او اسسه کرک.

آنی فاطمه

تاج النوار بیخ صاحبی خواجه سعد الدین حسنجانی نسلنکن استانبوالی
برادیبیدر. (۱۴۲) تاریخنده یکی شهرده ارتحال ایتمشیدی. مرتب
بر دیوانی اولوب، او شبو بینلر مزبوره‌یه منسوبدر:

خیال عارضکله دیده صحن کلستانمдер
آچلهش شرهه‌لر سینه‌مان نخل ارغوانمder
امید وصلنک ای فاشرلری یاسینه‌دن کچماز
خیال تیر غمزه ک «آنیا» خاطر نشانمder

زوجی امیر آغا اسمنده بر ذات ایدی. او غلى امیر آغا زاده
یکی شهر قاضیسی اولی یغنده، آنی فاطمه، او غلیله یکی شهره واردی،
واوراده وفات اولدی. شعری ایسه، شهرتی قدر یوقدر، دیبورلر.

آی ملک

ابراهیم بن خلیل بن محمدودک قزی، و مشاهیردن شیخ جمال الدین که همشیره سیدر. ابن امیله و باشقه هرثادردن حدیث شریف استماع ایدوب، کنده سینه ابن هجر العسقلانی حضرتlerی شاکرد او لمشدر. اصلی بعلبکی اولدیغی حالکه شامه طور دی (۸۱۵) تاریخنده شهر ربیع الآخر در تosal ایلدی.

« ۱ »

اخت المزنی

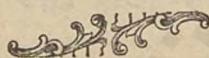
امام ابو ابراهیم اسماعیل بن یحیی بن اسماعیل بن عمر و بن اسحاق المزنی [۱] حضرتlerینک همشیره سیدر. امام شافعی در سلرینه مداومت اینمکله علم فقهده مهارت رسب ایله شیدی. کبار حنفیه دن اولان ابو جعفر طحاوی حضرتlerینک آناسی اوله چغی ظن ایدلنور.

ارجمند بانو بیکم

هنگ سنازده تیمور سلاطه سنده اولان شاهجهان شهاب الدین

[۱] امام شافعی حضرتlerینک ای بیوک شاکر دلزین اولوب (۲۶۴) تاریخنده وفات اولدی.

محمد صاحب قران ثانی پادشاه کخاتونی، وزیر آصف خان بن میرزا رفیع الزمان بن آقامالانک فرزیدر. (۱۰۰۰) تاریخنده دنیا یه کلوب (۱۰۲۱) ده مشارالیه پادشاهه وارمیتی. قرق یاشنده ایکن (۱۰۴۰) تاریخنده (زین آباد) شهرونده وفات ایدوب، جنازه سی (اکره) شهرینه کوچرلدى. مزارینه بدن هندستان بنالاری آره سنن اک مصنع، و دنیاده نظیری اولمیان (تاج محل) اسمنده بر تربه بناء ایدلدی. روایتلر کوره منکور بنایی یکرمی ایکیبیک کیمسه، یکرمی سنه مدتنه اوله رق بناء ایتمشلدر. (نه قدر پایلق صرف ایدلمه سی لازم کله چگی بوندن قیاس ایرسون. اکرده منکور بناء عهوم اهل اسلامک فائزه آله چغی صورتده جامع شرینی ایسه، البته بر دیهچک یوق. اکرده مجرد بر مصر اهراملری قبیلندن بر بناء ایسه، بونک ایچون تأسی ایتمامک قابل دکار. زیرا، بوبله صرف ایسله برر دار العلم و مدرسه بناء اولنه ایدی، هندستان مملکتی بر علم دکزینه چویرلش اولور ایدی. لکن نه حکمتدر که نه یerde اولسده اولسونلر، اهل اسلام «لهم قلوب لا يفقهون بها و لهم اعيین لا يبصرون بها و لهم آذان لا يسمعون بها» حکمنه مصالق اولمقدن خلاص اوله بلمیورلر!). ارجمند بانو بیکم تربه سی اولان (تاج محل) بناسی بو کون رویی حسابله تخمینا یوز میلیون روبله قیمتنده اولنه چغی روایت ایدلنور. مادی بر فائده سی اولمادیغی سببندن بعض بر انکلیز بیوکلری، سوتوب و بوزوب، صانلمه سنی کندی دولتاریغه اشارت یوللو یازدقدری بعض رساله لردہ کورلدى.

ارجوان

عباس خلیفه لردن قائم بامر الله اک او غلی ذخیرة الدين محمد ابو العباس جاریه سی (قرة العین) در . ابو العباس آتابس قائم بامر الله اک سلامت وقتنه وفات اولدی یعنده، خلیفه زک باشقه او لادی بو نمادی یغی چه نله ، خلافت کندی خانه ستدن انتقال اید چکنی فکر لب ، ریاده تأسف اید کی وقت ارجوان ده ابو العباس دن حامل اید چکنی اخبار اید کی ، و آلتی آی صوکمده مقتدی بالله طوغ دروب ، خلیفه نک زیاده مسرته سبب اولدی . ارجوان ایسه اوزون عمر سوروب ، او غلی مقتدی ، و آنک او غلی مستظہر ، و آنک او غلی مسترشد ک خلافت لرینه ایرشدی . بغداد و هرمینه بر چوق خبرات برآ قمشدر . (۵۱۲) تاریخنده ارتعال ایدی . اصلی بر ارمن قزی ایدی .

اردوجا

سرای [۱] خانلردن (۷۴۱) تاریخنده وفات اولان او زبک خان بن طغر خانک خاتونی و عیسی بیک قزیدر . کورکام خلقی و دیانتی بر خاتون اولوب ، او ز مالتندن مسجد و تکیه لر بناء ایدر ایدی . یدنچی عصرک آفرنده و سکنچی عصرک او لنده سلامت ایدی .

[۱] سرای شهری . سارا توپ ایله استرخان آرسنده اتل یلغه سی او زرنده اولوب ، اسلام خانلری مکومت ایدر ایدی . بوکونزده و بیزاندر .

اروی بنت الحارث

حارث بن عبد المطلب قزى وفخر كائنات افندمز صلی الله عليه وسلم حضرتلينك عمزادهسى صحابييه بر خاتوندر . ابو وداعه السهمى نکاحنده اوله رق مطلب ايله ابو سفيانى طوغدردى . حضرت على المرتضى رضى الله عنه ارتعالنده بر حيات اولوب ، اهل بيت هقنده ارتکاب ايلكلىرى معامله لر ايچون معاويه ، مروان بن الحكم وعهرو بن العاصه قارشو تکىير ايلمەشىر .

اروی بنت عبدالمطلب

فخر كائنات رسول اکرم افندمز صلی الله عليه وسلم عمهسى بر خاتوندر [۱] . آناسى (فاطمه بنت عھر بن عائذ) اولوب ، عبد الله وابو طالب ايله بر آنادن ، ياكه (صفيه بنت جنديب) اولوب ، درث وقثم ايله بر آنادندر . عمیر بن وهب بن عبد بن قصى يه نکاملنوب طليب نام اوغلنى وكلدة بن هاشمە نکاملنوب (فاطمه) نام قزنى دنيايه كتوردى . شاعره بر خاتون اولوب ، آناسى هرثىه سنده سويمىش اولان شعرلرۇن بعضىلرى بونلردر :

**بىكت عىينى وەق لەها البكاء
على سمع سجىتىھ لەيـاء**

[۱] واما عائىكه واروی فقد اختلف في اسلامهما . الزوار الحمدية ص ۱۹۱

علی سهـل الخلیقة ابطـی
 کریم الخیـم نیـتـه العـلـاء

معناسی : « بنم کوزم حق او لریغی هالدی آغلادی » شوسمامت صاهینی
 ایچون که هیا خلقنای ، نازوک طبیعتلی ، منشائی شریف ، هصائی کریم ،
 نیتن ایدکو ». .

صـ ۴۰ اسمـا بـنـتـ اـبـیـ بـکـرـ

ابوبکر الصدیق رضی الله عنـهـنـکـ فـزـیـ وـزـیرـ بـنـ العـوـامـ رـضـیـ اللهـ
 عنـهـنـکـ خـاتـونـیـ (ذـاتـ النـطـاقـینـ) دـیـمـکـلـهـ مشـهـورـ اوـلـانـ (امـ عـبدـ اللهـ) درـ.
 آـنـاسـیـ بـنـ عـامـرـ اـبـنـ لـوـئـیـ دـنـ (قـتـیـلـهـ) بـنـتـ عـبـدـ العـزـیـ بـنـ اـسـعـدـ
 اـیدـیـ . ولـادـتـیـ هـجـرـتـنـ (۲۸) بـیـلـ مـقـرـمـ اوـلـوـبـ ، اوـنـ سـکـنـخـیـ ذاتـ
 اوـلـهـ رـقـ اـسـلـامـ کـامـشـیدـیـ . اـمـ المؤـمـنـینـ (عـائـشـهـ) رـضـیـ اللهـ عنـهـاـنـ اوـنـ
 يـاشـ مـقـارـیـ الـوـغـ اوـلـوـبـ ، عـبـدـ اللهـ بـنـ اـبـیـ بـکـرـ اـیـلـهـ آـتاـ وـآنـالـرـیـ بـرـ،
 وـجـنـابـ (عـائـشـهـ) وـعـبـدـ الرـحـمـنـ اـیـلـهـ آـنـالـرـیـ باـشـقـهـ اـیدـیـ . حـضـرـتـ (زـبـیرـکـ)
 ابوـ عـبـدـ اللهـ عـرـوـهـ [۱] وـعـبـدـ اللهـ اـیـلـهـ المـنـدرـ ، نـامـ اوـغـلـیـ اوـغـلـلـرـیـ اوـشـبـونـدنـ
 دـنـیـاـیـهـ کـامـشـلـرـدـرـ . عـبـدـ اللهـ نـامـ اوـغـلـیـ ، هـدـینـهـیـهـ کـلـوـبـ اـیـکـیـ آـیـ
 طـورـدـیـغـیـ صـوـکـنـدـهـ دـنـیـاـیـهـ کـارـکـنـدـنـ ، هـدـینـهـیـهـ هـجـرـتـ اـیدـنـ اـصـدـابـ
 آـرـهـسـنـدـهـ اـکـ اـکـ طـوـغـهـشـ بـالـ اوـلـمـشـلـرـ . فـخـرـ المـرـسـلـیـنـ صـلـیـ اللهـ عـلـیـهـ
 وـسـلـمـ طـرـفـنـدـنـ عـبـدـ اللهـ دـیـمـکـلـهـ اـسـمـ وـیـلـوـبـ ، آـتـاـسـینـکـ کـنـیـهـ سـیـلـهـ اـبـوـ بـکـرـ
 دـیـهـ کـنـیـهـ لـنـدـیـ . مـشارـ اـلـیـهـ عـبـدـ اللهـ ، بـیـزـیدـ بـنـ مـعـاوـیـهـ صـوـکـنـدـهـ مـکـهـ
 شـهـرـنـدـهـ طـقـوـزـ بـیـلـ خـلـافـتـ هـنـصـبـنـدـهـ اوـلـمـشـیـرـیـ . حـجـاجـ ظـالـمـ طـرـفـنـدـنـ

[۱] هـجـرـةـ دـنـ (۹۳) تـارـیـخـنـدـهـ وـقـاتـ اـیدـنـ بـیـوـکـ بـرـآـدـ اـیدـیـ .

محاصره ایدر لدکده آناسی اسماء ایله او لان مشاوره ای ری بویله او لمشدرو:
عبدالله: ای آنام! طرفمده او لانلار بندن بوز چور دیلر، برابر مده
آز بر جماعت فالدی که آنلار ک ثباتلری ده بر ساعت دن زیاده
اوله ماز، حال بور که بیعت ویرر او لسدم، دشنه لوم نه قر استر
ای سدم، دیره چکلار در. بو طوغروده نه دیبور سز؟

اسماء: اکرده حق یولده او لور، وغلقی ده، دعوت ایدر ایسه ک
ثابت قدم اول! سنک اصحابک حق یول ایچون مقتول او لدیلر،
بنو امیه یه اطاعت ایلمه! اکرده مرادک مجرد دنیا ایسه نه بیوک
بوزوق آدم ایه شسن که اصحابکی بوق یره هلاک ایدک! اکرده:
«بن حق او زرنده ایدم لکن اصحابمه ضعیفلک کل کندن بن ده
ضعیف او لدم» دیبور ایسه ک، یکنلر وغیرتلی کیمسه لر فاشنده
عیب او له چق بر سوزی سویله ش او لورسن. فرض ایدک بو
کون سلامت قال، لکن بونکله دنیاده ابدی قاله چق میسن؟ او لوم
ایسه، قایچان او لسده برقکله چکلر! . . .
عبدالله: ای آنام! قور قارم که شام عسکری بنی عذاب ایله قتل ایدر لر
وصوکره آصار لر! . . .

اسماء: او غلوم! بو غاز لنه ش قوی، او ستون دن تیرسی صویلک یخنده
الم چیک ماز، همان جناب الله دن استعانت ایله ده، اشکده داهم
اول! . . .

عبدالله: او ز فکرم هم بویله ایدی، بو کونه قدر دنیایه هر یص
او لسادم، او زون یشامقنى قیمتلى مساب ایتمادم، بنم مطلوبم
ایسه جناب الله رضا سیدر، فقط سزک خاطر کزی او کرذوب
بیامک قصدم ایدی، بویله مشور تکن ایله بنی رامتلر دکز،
ایمکی، بو کون دنیادن او ته چکم، جناب الله تفویض ایله
وبنم ایچون آرتق غم ییمه؟ او غلک ایسه هرام اشه مر تکب

اولمادی، وفاخش عمل ایتمادی، جناب الله حکمنه رضاسازل
کوسترمادی، مسلمانه ظلم ایلمادی، الله تعالی رضاسندن قدری
درسه وارنی اعتقاد ایتمادی، بونی ایسه مدح یوللو سویله یورم،
باکه سز محترمه آنامه تسلیه یوللو حکایت ایدرم.

اسماء: انشا الله سنك ایچون صبر ایدرم، جناب الله بندن مقدم
وارر ایسه ک، اوگدن کنمش بر هدیه کی حساب ایلام،
اکرده ظفر میسر اولور ایسه مسرور اولورم، یور! الله
تابشدم! . . .

عبدالله: جناب الله سزلره خیرلی جزا ویرسون! بنی ایسه دعا گزدن
اونوته کز! . . .

اسماء: اونوته اهمالی هیچ اولورم؟. حالبوکه هف ایچون شهید
اولمقدسن! . . . (جناب الله مناجات ایدرک): ای الله!
کیچه لردہ عبادتکه دائم اولان، وکوندز مکه اسسیلرینه صبر
ایدن، آتا آناسینه اطاعتی و خدمتکار اولان، اوшибو قلکه
مرهمت ایله! . . . شیهدی سکا تفویض ایتمد، حکمکه راضی
اولدم، ثوابکدن الوش امید ایته که یم! . . . (قوچاقلاب
اوبلک استدکنده) یانمه یاقین کل! . . . وداع ایدچکم! . . .

عبدالله: دنیاده اولان آفر کونمیر، وداع ایچون کلرم؟.
اسماء: (قوچ قلاقب اوبلکنده، قوللری عبد الله اوستوندہ اولان تیمیر
کوبه که تیدکنده) بونی نه ایچون کیدک! سنک کبی الله راضی
اولسون ایچون جانلرنی فدا قصدندہ اولان شجیع آدمله بویله
تیمیر کیوملر کیمک هیچ یاراشرمی؟ . . .

عبدالله: سزک کوکلکزه قوت کلسون دیه کیمشیلم!
اسماء: بویله شیلر کیماز ایسه ک کوکلم قوتلی اولور! . . . بو سوزی
ایشترکنده عبد الله ده، تیمیر کیومنی صالحوب، آناسی اسماء حضور زن!

چقوب کندی . اسماء ایسه ، آردندن : « صبرلی اول ، سنک آتالرک ابوبکر ایله زبیردر ، آناکده (صفیه) در (حضرت زبیر آناسی) . او شبوکون (۷۳) تاریخی جمادی‌الاخریه سنده (میلادی ایله - ۶۹۲ - پنجی ییل سنتبر یا که او کتابر آینده) یدهش اوچ یاشنده اوله رق ، عبد الله‌ده حجاج طرفدن شهید ایدلی ، باشی کیسلوب شامه عبد‌الملک اوزرینه بمارلی ، وبدنی مکده آصلی . حجاج ایسه کندی حضورینه اسماعیلی چاقرتی داکنچی مرتبه آدم بماروب البتنه کلسون ، یوقسه ساچنلن سوره‌دوب کتوودرم ، دیه آیندی ایسه‌ده همیشه کلامدی . اخیرنه کندیسی اسماء حضورینه واردی واسمایده ، « اوغل‌کی نیچه ایندم کوردکمی ؟ » دیدی . اسماء ایسه : « بوندن میران او لمادم ، او غلمک فقط دنیاسنی بورذک ، اما او زکم دینکی بورذک ، ایشتمدکه او غله مسخره ایتمک اولوب (ابن النطافین) دیبور ایمشسن (نطاق اش وقتنه ، خاتونلر کولمکلرنی کبوب وکوتاروب باغلامقده اولان نرسه‌لری او لبیغدن حجاج ده اسماعیل اسراؤ و خادمه خاتونلر منزلنده کورر و عبد‌الله‌ده ، اشچی خاتون بالاس دیمکنی قصل ایدر ایمش ، جناب رسالتپناه طرفدن هم‌ده اک عسرتلی واک پراکنده وقتنه ، نائل او لمش مبارک لقبنی ، مسخره اورنده یورتر ایمش ، مسلمان ایچون بویله اش هیچ مناسب دکل ایسه‌ده ، هماربه وقتنه باشقه ، يالکز بسخانه‌لردن چقاروب فتل ایلمش کیمسه‌لری - ۱۲۰۰۰ - حسابنے بالغ اولان بر ذات ایچون [۱] مستبعی دکلدر) والله بن ذات النطافین م ، ایکی نطاومک بری ایله رسول اکرم ایله ابوبکر طعاملرنی باغلامدم (هجرت سفرلری ساعتنده) وبری ایله او زکولمکرمی باغلامدم ، خیرک او لسون که :

[۱] مثکات العصایع امام ترمذی دن نقل ایاده‌در . (ج ۲ ص ۴۵۱)

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم ثقیف قبیله سنده بیک یا الانچی
ایله بد بخت بر مفسد ک ظهور ندن خبر ویرمشیدی ، یا الانچینی کوردک
(مختار نام کیمه سنده قصه ایده در) اما بد بخت مفسد سن ایمه شسن!...
دیدی . حجاج ایسه بر سوز جواب ویرمای چقوب کنندی . اسماء
جنابلاری ، او غاینیک بد نتنی گندی الیه یووب دفن ایده رهش ،
وبوندن اون کون یا که بر آی صوکنده اجل موعودی ایرشوب ، یوز
یاشنده ایکن ، مکده مکرمه ده وفات ایندی . کورلاری صوقرا یاهش
ایسه ده ، دیشلری بتون وعلی کامل سلامت ایدی . رسول اکرم
ایله ابو بکر طعام لرنی با غلار ایچون بر شاء اول مدینه نطاقي
یرتوب آلو باغلامش اولدی یغندن (ذات النطاف) یا که (ذات
النطاقین) گنیه لنه مشیدی [۱] جنابلر ندن ایلی آلتی حدیث شریف
روایت ایدل نوب ، بوندن اون دور دفده بخاری ایله مسلم متقدملدر .

اسماء بنت عمیس الخشعیة

صحابیات آره سنده هر متلو بر خاتوندر . صدر اسلامه زوجی
جعفر بن ابی طالب ایله بر لکه هبشه همل کتنه هجرت اینه مشیدی .
خیبر فتح ایدل دکی گونده زوجیله برابر هلینه یه عودت ایدلیلر .
روم عسکریله اولان (مؤته) همار بده سنده (مؤته بر قریه اسمی اولوب ،
بو کونده شامدن مکه یه یصالنه چق تیمور یول اوستونده در) فرق بر
یاشنده اولدی یغی حال روجی جعفر حضرتلاری وفات اول مغله ابو بکر
صلیقه ، و آنک ؛ تعالیی مضرت علی جنابلرینه واردی . بر نچی زوجدن

[۱] بخاری شریف . (ج ۴ ص ۲۵۶-۲۵۸)

عبدالله، محمد، عون؟ وایکچیسندن محمد؛ اوچوچیسندن یعنی، محمد اصغر، اسمندن آلتی اوغلی اولانی. برپی اوغلی محمد جناب رسالتپناه ایله براکرده اولان هج سفرارنده (ذوالحیفه) نام اورنده طوغمشیدی. کندیسندن حضرت عمر، ابو موسی الشعیری، عبدالله ابن عباس، کبی الوغ صحابه‌لر حدیث روایت آیتمشلردر. اسماء جنابلری، عالیقدیر صحابه‌لر نکاحیله مشرف اولدیغی کبی، طوغمشلری ده زوجیت بابنده پک بختلولر ایدی. زیرا طوغمشلرندن (میمونة بنت الحارث) ازواجه مطهراتدن اولوب، (ام الفضل لبابه) حضرت عباس بن عبدالمطلب نکاهنده، و (سلمی بنت عبیس) حضرت همزه بن عبدالمطلب نکاهنده ایدی. بونلرک جمله‌سینک آنالری عوف الکمانی قزی (هند) در. حضرت اسماء رضی الله عنہا حضرت علی کرم الله وجهه خلافتلرندہ وفات اولمشیر.

اسماء بنت یزید

بو اسمده صحابیات آرهندن ایکی خاتون مشهوردر. بری انصاردن (خطبیۃ الانصار) دیمه‌کله مشهور اولان یزید بن سکن اشهلی قزی (ام سلمه) در. سویلرک ماهره و فصیح برخاتون اولوب، خاتونلر طرفندن ایاچیلک صفتیله کله‌رک، سید المرسلین افندیزه اوشبو روشه بر سوز سویلمشیدی:

«ای الله تعالیانک رسولی! آنام و آنام سکا فنا اولسون! بن، خاتونلر طرفندن حضرتکزه ایاچیلک خدمتیله کلام. الله تعالی حضرتی «سنی ارلر و خاتونلرک جمله سننه پیغهبر ایدوب بیماردی. بز، سکا و سنک الله‌که ایمان ڪتوردک. لکن بزلر، سزرک

« اولر کزدە بىكىنوب قالىقىدە ، و خەدىتلىرى كىزى او تامىكىدە ،
 « وبالا لاركىزى قارنلىرىمىزدە يو كاھىكىدە منز . سۈزلىر (ارلر) ايسە جىمعە نمازى
 « او قومىدە و جماعت نمازىنى دوام ايتەمكىدە ، و خىستەلەر حضورىنىه واروب
 « حاللىرىنى صورمىقىدە ؛ جىنازە نمازلىرى او قوب ، حج شريفە وارمىقىدە ؛
 « و بۇ زارك جەملە سەندىن ارتقى ئوابلى اولان چەدادە ھم يورمكىدە سز .
 « مالبىكە بۇ وقتلەر ئە مال صاقلاپ طور و چىلىر ، كىيۇم تىكىوب حاضرلۇ چىلىر ،
 « بالا لارى تربىيە ايدۇ چىلىر بىزلىرىز . ايمدى مال بويىلە او لى يىغىنلەرلەر كى
 « ايزى كۈ ئەللەرىنى شەرىك (او رتاق) او لمق حقى بىزاردە يوقىمىدر ؟ بى
 بۇ سوزى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم اصحاب ڪراما مەضورىزدە
 استىماع ايدىرك فوق العادە تىحسىن ايدوب ، خاتونە خطابا : « اى خاتون
 « آڭلە ! و طرفانىن اىياچى او لى يىغىك خاتونلار دە آكلات ! خاتونلار
 « اى كىرده ارلريلە كۆزلى تر كىل ايدوب ، — شريعتە خلاف اش او لماز
 « شرطىبلە — آنلارك رضاقلەرنى تحصىل ايدىرلار ايسە ، ذىر ايدىلمىش
 « فضىلىتلەر كى جەملە سەنە شەرىك او لە بىزلىورار » دىيمىشىر . (خاتونلار سونچى ! . . .) .
 اىكىنچىسى ، مشهور صحابەلردن معاذ بن جبل حضرتلىرىنىڭ خالەسى
 و بىر روايتىدە خالە زادەسى اولان (اسماع) در . ھەمېتلى و غېرتلى بىر خاتون
 او لوب ، حضرت ابوبکر و عمر رضى الله عنهمما زمانلىرىزدە ظھور ايدىن
 مشهور (يرمۇك) و قىعە سەندە طقوز دشمن قىتل ايتىدكى مەرويدىر .

اسماء عامریہ

٧

اندىسىدە اشبيلىيە شەھىنە ياز وغە استاد و شاعرە بىر خاتونىز .
 (٥٣٥) تارىختىن جلوس ايدىن ، موحدىن پادشاھلىرىنى عىبدالله ئۆمن
 بن على بىه يازمىش رسالەسى واخىرىنىه اولان قصىدەسى مشهوردر . او شبو
 اىكى بىت مەكۈر قصىدەدىز :

عرفنا النصر والفتح المبينا
لسيدنا امير المؤمنينا
اذا كان الحديث عن المعالى
رأيت حليةكم فيها شجونا

معناى : « نصرت وظاهر اولان فتح ، امير المؤمنين اولان عبد المؤمنك
ایلدىكىنى بىلدىك . شرافتلر حقىنە سور اولدىغىنە ، سزلىرى متعلق
سوزلرى پك اطرافلى توررم » دىيەكىدر .

اسماء عبرت

استانبولك برچى درجهده كوزل ياز و چىلرنىن بىر خاتوندر .
اهمد اسملو كيمسىزك قزى و مشهور خطاط محمود جلال الدينك
خاتونى ايدى ، صوكوقتلرده رسم خطنى بىر مرتبى ترقى ايتدىمشىدى كە
استادى اولان محمود جلال الدين خطىندىن فرق ايدىلماز ايدى .
(۱۲۲) تارىخىنە يازمىش اولان بىر ملىئە شرييفسى ، همېرىدە
تربىدەسىنە محفوظ اولدىغى مرويدى .

الف

بو اسمىدە ايکى مشهور مىڭىدە اولنوب ، هر ايکىمىسى امام سیوطى
شىخىلریدىر . بىرى شريف نسابىه حسام الدين حسن قزى اولنوب ،
علم حدىشى (لطيفە بنت الاماسى) و (عائشه بنت الشرايعى) و محمد بن
محمد المحب و غيرلاردن آلمىشىدى .

ایکنچیسی هنبلی من هبده معروف عالم‌لردن اولان الجمال عبد الله
بن علی العسقلانی السکنائی قزیدر . بونک (ام عبد الله نشوان) یا که
(سوده) نام همشیره‌سی هم سکنچی عصر محله‌لرندن اولوب ، امام
سیوطینک استاذی ایدی .

امامه بنت ابی العاص

فخر کائنات سلطان الانبياء حضرت‌ارینک محترمه قزلاری (زینب)
ایله زوجی ابی العاص کریمه‌لریدر . صبی و قتنده رسول اکرم
حضرت‌لرینک هبته‌لرینه مظہر اولو غله بعض نمازلرنی بونی حامل اولریغی
حالده اوقدیغی مرؤیدر ، حضرت (فاطمه) رضی الله عنہا نک وقت
ارتحال‌لرندہ اولان وصیتلرینه بناء امام محترم علی البرتضی طرفندن
نکاح ایدلنوب ، آنک وفاتندن صوک مغیره بن ذوفله وارمغله بیسی
نام اوغلی اولدی . بونک نکانندہ وفاتدر .

امامه بنت الحارث

۴۱

ربیعه قبیله سنده عوف بن حملم الشیبانی خاتونیدر . قزی
(ام اناس) ی کنده پادشاه‌لرندن هارث بن عمر و بن هجر (آکل المرار)ه
ویردکنده بویله بر نصیحت سویلمشدر :
« قزم ! تربیه لی و نسبی کیمسه‌لره فصیحت ویرمک تیوشسز اولسه
« ایدی ، بنم طرفمن سکا نصیحت ویرلمک لازم کلور ایدی . لکن
« نصیحت ویرلمکه بیلکان و بیلهمکان کیمسه لرک جمله‌سی ایچون بر

« ضررده یوقدر . قزم ! اکرده آتا و آنا بایلقى سبېنلىن اره وارمقدن
 « قزلر مستغنى اولسەلر ايىسى ، اك مقدم ، اره وارمقدن سن مستغنى
 « اوپور ايىك ! . لىن بويله اولمائى ، ارلر ايىلە خاتونلر بىر بىرلىچۈن
 « يارادلۇب ، معېشىت طوغر وسىئ بىر بىرىنە قوشانىمەھىم جىبور او لمقدىلردر .
 « اى قزم ! سن شەمىدى آتا و آناك يورتىنلىن و تربىيەلىنىك اورنىن
 « كوچوب ، بىلش اولمادىك بىر كىيمىسە حضورىنە وارمقدىسن ، ايىدى ،
 « مىز ئور كىيمىسىڭ رضاسىنى تەحصىل ايىر اىچۈن جارىيەسى كېي اطاعىلى
 « اولماقڭ لازم كلور . اکرده سن بويله اوپور ايىسەك زوجىك دە سكا
 « قىل اوپور . خصوصا آشامق ، اىچمك و كىيمك اىچۈن سكا نەشى ئىتۈرر
 « اىسە جان وتنىلە قبۇل اىلە ! . اوست ، باشكى صاف وغوش طوتوب ،
 « اوپقو و آشامق وقتلىنى اعتىبار اوزىزىدە آنلە عادتنە موافق حاضر
 « اىلە ! . مالنى اسراف ايتەكىدىن و سرفى دە فاش ايلەكىدىن صاقلانوب ،
 « هېچ وقتىدە آڭا خلاف اوامە ! . آنلە قايغولى وقتىنە شادلىق ئاظهار
 « ايتەكىدىن ، و شاد وقتىنە قايغولى طورمقدن اھتىياط اىلە ! . اکرده بىر
 « و عظىلەرى يىرىنە ئىتۈرر اىسەك ، ارڭ اىلە كوزل تركلەك ايىدە
 بىلورىن ! . (قىز و يىر و چى آنالاره ، اره واروچى قزلرە ، اره ناكاح
 ايىدىن خاتونلرە عبرت !) . بىر كىيمىسەلر ، ظھور اسلامىن كەوب
 زمان مقلەر .

آمامە بىنت خزرج

عرب شاعرەلرنىن بىر خاتون اوپوب ، اجواد عربىن اسود بن
 فنان حقىنە بىر شعرلىرى نظم ايلەمشىر :

ادا شئت ان تلقى فتنى لو وزنته
بكل معدى **وكل** يمانى
 وفى بهمـا فضلا وهمـا وسوددا
 وزـيا فـراك الاسود بن فـان
 فـنى لايرى في سـاحة الارض مثلـه
 ليـوم ضـراب او ليـوم طـعـان

معناسى : « **كـزـيـدـه** عـرب اوـلان مـعـدى ويـمانـيلـره ، سـخـاـوت
 وـشـرـف ، زـى وـقـيـافـت هـم سـيـادـت جـهـنـچـه ، بـرـاـبـر اوـلهـچـه بـرـكـيـهـسـهـيـه
 مـلـاقـت ايـتمـك اـسـتـر اوـلسـهـك ، اوـذـات ، اوـسـودـبنـفـانـدـر . اوـسـودـبنـ
 فـنانـشوـذاـتـدرـكـه هـربـوـضـرـبـزـمانـلـنـدـه بـرـيـوزـنـدـه آـنـكـمـثـلـه
 كـورـلـمـشـدـكـلـرـ ». عـرب شـاعـرـهـلـرـنـدـن اوـلان (اـمامـة بـنـتـ ذـيـالـصـبـعـ)
 وـصـحـابـيـاتـنـ اوـلان (اـمامـة مـريـديـهـ) بـوكـا باـشـقـهـلـرـدر .

ام اناس

٤٧

ربـيعـه قـبـيلـهـسيـنـكـ حـرمـنـلـوـلـرـنـدـن اوـلان عـوفـبـنـمـلـمـ الشـبـيـانـيـاـيـلـهـ
 خـاتـونـيـ (اـمامـهـ) دـنـ دـنـيـاـيـهـ كـامـشـ فـزـلـيـرـدـرـ . حـارـثـبـنـعـمـرـوـبـنـعـجـرـ (ـآـكـلـ المـرارــ) بـوـقـزـكـ هـسـنـ وـجـهـاـلــ ، تـرـبـيهـ وـكـمـالـيـ ، اـيـشـنـدـكـنـدـهـ
 نـكـاحـنـمـكـ قـصـرـيـلـهـ ، كـورـوبـ قـايـتـمـقـ اـيـچـونـ (ـعـصـامــ) اـسـمـنـدـهـ بـرـ خـاتـونـيـ
 [] يـبارـمـشـيـدـيـ . اـمـ اـنـاسـيـ كـورـوبـ قـايـتـوـبـ ، عـصـامـهـ فـوقـ العـادـهـ

[1] كـنـدـهـ قـبـيلـهـسـنـدـهـ مـلـعـومـاـتـلـيـ وـفـصـاحـتـلـيـ بـرـخـاتـونـ اـيـلـيـ . قـزـىـ كـورـوبـ قـايـتـدـنـدـهـ ، حـارـثـ (ـنـهـ خـبـرــ) مـعـنـاسـنـدـهـ اوـلانـ (ـمـأـورـاـكـ يـاعـصـمـ !ـ) دـيـهـ صـورـمـشـيـدـيـ . صـوـكـهـ مـذـكـورـ سـوـزـ بـرـنـسـهـ دـنـ
 اـسـتـخـارـ يـونـهـ ضـرـبـ مـثـلـ اوـلـهـرـقـ اـسـتـعـالـ اـيـدـلـشـدـرـ . بـجـعـ الـامـتـالـ جـ ٢ صـ ١٤٣

لذتلى صورتى تعریف و مدح ایلدى . قزك آتاو آناسنى رضالىندر وب
حارث هم ام اناسى نكاھلىدی . عمر و اسمى بىر اوغلۇ او لمغلى
ابن ام اناس ديمىلە شهرت بولدى [۱] .

ام انوك

مصر پادشاهلىرندن ، ناصر محمد بن قلاون نك خاتونى و محبو بهسى ،
امير انوك بن ناصرك آناسى (خونق طغاي) در . اول حالتى پادشاهك
جارىدېسى اولوب ، صوکره آزاد ايىلمكىلە نكاھلى خاتونى اولدى . كامل
درجە كۈزۈل ، عقلى ھم جەمالى ايلە متناسب او لمغلى زوجى طرفىدن
قرار سز حرمت كورر ايدى . الوغ بادشاهلىرندا سلطنت ايلە حج
ايدوب ، مصربە كۈب خيرات و صدقەء جارىيە قالدروب (۷۲۹)
تارىخىنده وفات اولدى . كندى بناء ايدى خانقاھ يانىنده دفن او لىنمىشىر .
بونىن باشقە بر خاتونىدە پادشاهك محبىتى دائم او لمادىغى روایت
ايدلنور . اصلى بزم ترك نسللىنى ايدى .

ام اليهمن

فخر كائنات افندىز مىسى الله عليه وسلم حضرتلىرىنىڭ حاضنەسى (تربييە
ايد وچىسى) صحابىيە خاتون (برىكە بنت ثعلبە) در . اصلى بىشلى بىر جارىيە
اولوب ، رسول اکرم حضرتلىرىنىڭ هرمىتلۇ آتالارى عبد اللهك مل كىننە ،

[۱] المستظرفة بو قزك اسمى (ام ايس) وزوجى ده عمرو بىن حجر اولەرق سهو كۇستىلىشىر
ج ۲ ص ۲۷۹ .

وعبید اسلو کیمسه‌نک نکامنده ایدی . زوجی وفات اوله‌یغنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم طرفندن (خدیجه ام المؤمنین) رضی الله عنهازک آزادایسی اولان زید بن هارثه جنابلرینه نکاح ایدلنووب ، اسمه جنابلرنی دنیایه کتووردی . هجرتدن (۸) پنج سنه‌ده هنین هماربه سنه شهید اولان ایهن [۱] بن عبید بن عمر واپله ، اسمه جنابلری آنا بر طوغمه قارندرشلردر . (آمنه) حضرت‌تلری (ابواء) ده وفات اوله‌یغنده حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ، او شبو ام ایهن قوچاغنده اوله‌رق مکه‌یه قاینومیشیدی . رسول اکرم حضرت‌تاری کنک‌یسنسی زیاده سور و «ام ایهن آنام صوکنده اولان آنام» دیبور ایدی . رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت‌تلری ارتحال ایتن کلرنده طوتاشدن یغلادیغنى کوروب ، بعض کیمسه‌لر طرفندن صبره دعوت ایدلنسه‌ده : «پیغمبر حضرت‌تارینک وفات اوله‌چغنى بیلمیانلردن دگلم ، بن ایسه هر کون کلوب طورمقدہ اولان و مینک کیسله‌کنندن یغلامقدہ یم» دیبور اوله‌مشدر [۲] .

ام البنین

بو کنیه‌ده قریشک ایکی خاتون مشهوردر . بری امویلردن عمر بن عبد العزیزک طوغمه‌سی ، و ولید بن عبد الملك خاتونی اولوب ، کورکام ، چومرد ، دیندار ، فصیح سوزلی ایدی . روایتلره کورو بعض وقتنه وضاح الیمن نام کوزل و شاعر کیمسه‌یی مجلسنه چاقرrob آلور و سویلشوب او طورر ، اکرده بر بر کیمسه کلور اولسه الوغ بر

[۱] مذکورایمن حقنده سلفلرک بو نزاعی وادر . فتح القديره بر قدریان ایدلمشدر . (ج ۱۹ ص ۲۲۳) .

[۲] زاد المعاد ف هدی خیر العباد لابن القیم الجوزی رحمه الله . (ج ۱۹ ص ۱۹) .

صندوقه کرکزوب بیکلاب فاچروب قالور اوامش . سرای خادمارنین
بری بو حالی گوروب طوروب حتی فلان صندوقه صالحی ، دیه
صندوقنی تعریف ایدرک خلیفه بیان ایلمشیلی . خلیفه ده شو دقیقه
ایله ام المؤمنین بولمهسنہ کلوب کوزکی قارشومند ساج تاراب مشغول
اولدیغنى گوردی و خادم طرفین تعریف این لان صندوق اوستنده
او طوردی . وبو روشه سویلشمیه باشلا دیلر :

عبدالملک : ام البنین ! سز نه سبب ایچون بو بولمهنی اختیار این کز !
ام البنین : بونله هر نرسهه اورون وار ، گرک شیارمی قویمهه
وآلمهه قولایدر .

عبدالملک : بو صندوقلردن بر رسني بکا ویرسه کرچی !

ام البنین : مرهمت ایدکز ، صندوقلر کلی سزه اولسون !

عبدالملک : کلی کرک دکل ، بلکه یالکز بریسی !

ام البنین : ای امیر المؤمنین استه دکسی آله بیلورسن .

عبدالملک : اوستونده اولدیغم صندوقی آله چغم .

ام البنین : باشقدسی مرهمت ایدکز ، اوستونده اولدیگنر صندوقه
کرکلی شیلرم وار !

عبدالملک : باشقدسی استه هم .

ام البنین : اویله ایسنه آلوکز !

عبدالملک ده خادملردن کوتاردو بآلوب چقوب ، تیران فازامش
بر قیونک ایچه (بیکلی حالنچه) صالحدردی و : « ای صندوق سنک مقلین
بر فنا خبر ایشتلک ، اکرده راست اولسه جزا کی یربینه کتوردک ، اکرده
اصلسز بر خبر ایسنه ، فقط بر صندوقی دفن ایتمش اولورمز » دیه سویلاب
کوزدن کومدی . اولوم ایله آیرلدقلاری گونه قدر ، بو واقعه حقنده
بر بربینه کلوب بر سوز سویله هشار و اصلاحه لرنی بوزمامشلردر [۱] .

[۱] حدیقه الازاح صاحبی باشقاچه روایت ایده در . (ص ۱۳۷) .

ایکنچیسی مضرت علینك رضى الله عنہ خضرت (فاطمه) جنابلرندن
صوک اللک نکاح ایلمش خاتونی هزام قزی اولوب ، امام حضرت ارندن
عباس ، جعفر ، عبد الله ، عثمان ، اسمنده دورت اوغلی اولدی .
مذکور ذاتلر جمله سی ، کرب وبلا اولان (کربلا) حادثه سنده
حضرت حسین رضى الله عنہ ایله برابر شهید اولدیلر .

ام جعفر

انصاردن صلاح و عفت ؟ عقل و درایتله موصوف ، بر خاتونلر .
کندیسنسی مشهور شاعر اموص عبد الله بن محمد الانصاری شعرلرندہ
ذکر ایتمکله اسمئی چقارمش ایدی . کونلرک برندہ اموص خپورینه
بر خاتون کلوب : « بزدن آلمش اولان قیونلارک (قویلرک) آقچه سنی
مرهمت ایدوب ویرکز ! » دیه صور دیغندہ ، اموص ده : « والله بن
سنی تانمیورم کیم اولورسن ! » دیه انکار ویمینلر ایتمیه باشلادی .
خاتون : « ای الله ک دشمنی ! بنی تانمیور سکنے نیچون شعرلرکه —
ام جعفر بکا بویله دیدی ؛ بن آشما شویله سویلدم — دیه یاد ایلیورسن ،
ایشته (ام جعفر) بنم ! » دیه ، خلق آرسنلہ ، کندیسینک کناھسز
ایدکنی اثبات ایلمش و اموص ده فوق العاده او تاندرمشدر .

ام جمیل

ابو سفیان بن هریک همشیره سی و ابو لهب بن عبدالمطلب
خاتونی اولوب ، قرآن شریف (همالۃ الحطب) دیه یاد اولنهش ذاتلر .

فخر المرسلين افندر مز صلی الله علیه وسلم حضرتlerینه کامل دشمنلغدن،
بولی او زرینه تیکانکلار تاشوب دوشەدکندر و یا که خلف آرەسندە
سوز يورتىكىن [۱] بولىلە ياد او لۇمۇشىر .

ام حبیبہ

فخر المرسلين افندر مز صلی الله علیه وسلم حضرتlerینك زوجات
طاهره لرندن، ابوسفیان الاموی نك قزى و معاویه نك آتا بىر همشیرەسى
(رمە) در . آناس عثمان بن عفان عمەسى اولان (صفیه بنت العاص)
ایدی . الک مالنده عبید الله بن جعشن نکاحنده اولوب، اسلام
ظهور ایتدى وقت، اریله برابر اسلامە كلدی . مکەدە مشرکلرگ
اپچون ھجرت ايدن صحابىلار ايله بىرلەنکە، اریله براڭىدە بېش
مەلکىننە ھجرت ایتىدىلر . او رادە (حبیبہ) اسمندە قىزلىرى دنيا يە
كلوب، (رمە) ده (ام حبیبہ) دىھ كنبىه لىدى . ارى عبید الله [۲] بېشان
تنصر ايدرەك (ام حبیبہ) جە بلرى اسلامىندا ثابت حالنچە قالدى . آتا
و آنا، او شىندا فە جەملە اقرباسى رسول اکرم حضرتlerینه بىر پىخى مرتبە

[۱] سوز يورتۇچى كىمسىيە عرب آرەسندە (اوطنۇن تاشۇچى) دىبىولو ايمش . (تفسير كھاف
ج ۲ ص ۵۶۶) سوز يورتۇچى، ايکى كىشى آرەسيي دشمناق اوئى ياندر دېغىنلىك اوطنۇن تاشۇچى
دىمەك غايىت مىتابىد.

[۲] مشکات المصباح نسخە زىزدە (ج ۲ ص ۱۸) بوكىمسە عبدالله صورقىندا يازلمەسى، سەھىد بىرلەر،
زىزىرا ام حبیبەنك زوجى عبدالله دىكى بىلەنکە آذك بىر طوغەمىسى عبیداٹە ايلەي، عبدالله بن جعشن بىرلە
صحابىلرڭ بىرى اولوب، احد خارې سندە شەھىد اولدى. تصر ايدىنى ايسە عبیداٹە، در، (اسد الغابه
ج ۳ ص ۱۳۱ اوچ ۵ ص ۷۷۵). عبیدىدەكە محمد بن علی الشوكان علم حدیث و میر اصحاب ھم اسما
رجالىدە بودرە بىر دەرىجى اولۇغىنىڭ حالىدە، ام حبیبەنك زوجىنى ييان و قىنندە عبدالله بن جعشن، دىھ
يازمىشىر، نىزىل الوطار (ج ۹ ص ۸۵). عبدالله ايلە عبیداٹە ھر إىكىسى ام المؤمنىن (زىنپ بنت جعشن)
ايىلە بىر طوغەمىلەردى.

دشمن او لندقلری مالدی، زوجی ده کندیسنسی تاشلادی. دیار غربتک،
صبیه بر قزی ایله اک مشکل بر مالدی قالدی. هجرتک آلتچی بیلنن
رسول اکرم حضرتلری، عمر و بن امیة الضمری نام کیمسه‌یی نجاشی
(اصمهه) یه ایاچی صفتیله یماروب، (ام حبیبه) نک نکاهنی طلب
ایلدی. (ام حبیبه) نک هیچ شیخن خبری یوق ایکن، نجاشینک
(ابرهه) اسمنده اولان جاریه‌سی، حضور شریفلرینه کلمکاه نجاشی
طرفدن: «رسول اکرم حضرتلری طرفدن عقد نکاح ایتمیه و کیل
ومأمور او لمشم، اکرده رضا اولورلار ایسه کندی طرفدن، عقد
ایچون برینی و کیل ایلسون!» دیه تبلیغ ایلمشیدی. بو خبردن
(ام حبیبه) شوقدر سونمشکرکه، للرزه اولان ایکی کموش بیله زکاریله
بارماقلرنده اولان حلقة‌لرنی، سونچ او له رق جاریه یه هدیه ایتمشدر.
واقعاً حبش کبی دیار غربتکه قز بالاسیله برابر ارذن جدا دوشوب
و جمله اقربالرندن کیسلوب طوردیغی مالدی، و بونس باشهه الوغ
بر فامیلیه اعضا‌سی او لدیغندن کندینه تزوج ایچون بر کفو
او لنه چغی مأمول او لمادیغندن، بویله بر خبر، ذات محترم‌هاری
ایچون، فوق العاده مسرتی موجب او لمشدیر. (ام حبیبه) حضرتلری
اوز طرفلنده خالد بن سعید بن العاص نام صحابه‌یی و کیل ایدرک
نجاشی و جعفر طیار وباشه، اصحاب کرام حضورنئ عقد نکاح اجرا
اید لمشدیر. نجاشی کندی مالندن ههر او له رق دورت یوز دینار
آلدون ویردکی مر ویدر. بونسن صوک نجاشی طرفدن امصار ایدلن
کمه‌لره یوکلانوب (ام حبیبه) وباشقه صحابه‌لرک جمله‌سی بر لکم اوله رق
عریستان، یو للاذیلر. و (ام حبیبه) ده زوجات مطهره لر جمله‌سنه
کرمکله مسعود اولدی. (ام حبیبه) نک دین اسلام و رسول اکرم
حضرتلرینه اخلاص و محبتلری شو درجه‌ده ایدی‌که، مکه شهری فتح
ایلمازدن مقلم، ملینه‌یه کان آتساسی ابو سفیانی رسول اکرم فراشنه

او طور تما ماشد ر. (ع۴) تاریخنگ ملینه ارتقال آیدی، قزی (هبيمه)
رسول اکرم جنابلر بنه او کی قز او لمشد ر.

ام حکیم بیضا

عبدالمطلب بن هاشم کی قزی، کریز بن ربیعه [۱] بن هبیبک
خاتونی، و (اروی) نک طوغمه سیدر. شاعره برخاتون اولوب، آناسی
عبدالمطلب مرثیه سند سویله مش اولان شعراری متداولد ر. بد نینک
نزا کنی و کندسینک کوز لکی سبیندن عربلر آره سند ه لوح مقامه نده
(بیضا) و (قبة الدیباچ) لقبله شهرتی شایع اولمشیدی. افند من
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم آثاری عبد الله ایله ایکیز قارنند شلر
ایدی. زوجی کریزدن (ارنب) اسمنده اولان (ام طاحه) و (اروی)
اسمنده اولان (ام عثمان) ی طوغردی. او شبو (ام عثمان) صحابیه
بر خاترن اولوب عثمان بن عفان رضی الله عنہ ولید بن عقبه نک
آناسی ایدی.

ام حکیم خارجیه

خوارج مذهبنک ازارقه طائفه سینک رئیس اولان نافع [۲] بن
ازرق خاتونیدر. کوزل بر خاتون اولوب، زوجنی ترغیب و تشویق

[۱] بعنی یردہ کریز بن حبیب بن ربیعه بن عبد شمس بن عبد مناف، دیہ کورلدی.

[۲] وکان نافع شجاعاً مقدماً فی فقہ الخوارج وله ولعبد الله بن عباس مسائل كثیره، كتاب السکمال
للعلامة أبي العباس العسیری. ج ۲ من ۱۱۹

ایتمکله (٤٥) تاریخنده (دولاب) واقعه‌سی دیمه کله مشهور [۱] اولان هماربه یه سبب اولدی. زوجی اوشجو هماربه ده قتل اولندی. «ام حکیم محبتندن باشقه شی ایله کوکل منسلی اولماز، قلبی هم آنک محبتندن آیرمغ ممکن کورلماز» هضموننده اولان:
اذا فلت تسلوا النفس اوينتهي المني
ابي القلب الا حب ام حکیم
بیتی اوشجو خاتون حقنده سویلمشدر.

ام حکیم خزو میه

قریش قبیله سنده هارث بن هشامک قزی اولوب، صحابیات ندر. عمزاده‌سی اولان عکرمه بن ابی جهله وارمشیدی. مکه فتح ایدلدکی کوننده اسلامه کلدی. زوجی عکرمه ایسه اهل اسلامه فارشو کوسترمش اولان قباهمتلری سببندن، مکهدن چقوب یمن طرفنه فاچمشیدی. ام حکیم اری مقننده رسول اکرم حضرت‌لرینه اوتنو ب عفو ایتردی، و آردندن یتشوب: «ای عکرمه! اک مردمتلى و شفقلی ذاتن سنک ایچون امان آلم» دیه، زوجنی مکه یه قایتاروب، اسلامه کلمسنہ سبب اولاری. حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنہ رماننده ظهور ایدن (یرموک) هماربه سنده عکرمه شهید اولمغله، ام حکیم، خالک بن سعید حضرت‌لرینه واردی. لکن بو ساعته یعنی هجرتک اون اوچونچی سندسی (اجنادین) واقعه‌سی هادث اولدی یغندن یولده رفاف ایله ک قصدیله ام حکیمی، زوجی اولان خالک بن سعید برابر آلدی. دشمن

[۱] دولاب لفظی، معجم البداننده دالک فتحتیله تصحیح ایدلمشدر. ج ۲ ص ۶۲

عسکر يله همار به باشلافت دیغنده خالد حضرت‌لری شهید دوشی، و ام حکیم
بالذات همار به په کرووب یدی دشمنی قتل ایتدی .

ام حکیم واصله

امویلردن عبد العزیز بن مروان خاتونیدر . الوع نسبی ،
و آناس (زینب بنت عبد الرحمن) مثالنده فوق العاده هسنی او لدیغندن
(واصله) دیه شهرت او لدی . خمر ایچمهه غایدنه هریص او لدیغندن
مروبرد . (ارلری ادبسز او لان طائفه نک خاتونلری ادبسز او لمهسی
عجب دکلدر [۱]

ام الخیر

بو گنیهده ایکی محله مشهور او لوپ ، بری (جمال النساء
بغدادیه) در . فقه و هلیذره یک طولاسی او لدیغ کبی زاهه ، متفقیه ،
فاضله ، ایدی . اکابر علمادن او لان : اسماعیل بن عسکر ، ابن
شحنه ، ابن البطی ، ابو المظفر الکاغدی ، شجاع الحربی ، قاضی
تقی الدین سلیمان ، ابن سعره ، (فاطمه بنت سلیمان) کبی ذاتلر ،
کنکسنہ شاکرد او لمشرلر ایدی . نیچه مرتبه‌لر هج ایدوب ، (۶۴۰)
تاریخنده ارتقا ایتدی . -
ایکنچیسی ، (ضم الصباح) دیمکله شهرت او لمش (خلیجه) در .

[۱] شعر : اذا كان رب البيت بالطبل ضاربا فلا تلم الصبيان فيه على الرقص .

انشاء، ویازی یارمقده اولان ڪمالنی فوق العاده اولوب، اجازت
نامه لرفی کندیسی یازار اولمشدر. (۷۳۲) تاریخنده وفات اولدی.

ام الخیر

هریش بن سراقه قزی اولوب، تابعیه بر خاتوندر. کوفه
اھالیستن اولوب^۶ سویلرکه فوق العاده ماهره ایدی.
(صفین) صوغشندہ هضرت امام علی المرتضی رضی الله عنہ طرفنه
اولان عسکری ترغیب و تشویف ایدرک سویلمش سوزلری محیر
عقولدر. صوک وقتنه معاویه طرفنه شامه اهضار اولنوب، اول امرده
بر قدرتکدیر ایدلنوب، صوکره هدیه‌لر ایله تلطیف ایدلنهرک وطننه
اعاده اولندی.

ام الخیر بنت صخر

صحابیاتدن اولوب، ابویکر الصدیق حضرتلرینک آناسی
(سلمی) در. ابویکر رضی الله عنہدن صوک اسلامه کلوب، او زون
عمر سوردی، زوجی ابو قحافه‌دن مقدم واوغلى ابویکر حضرتلریندن
صوک وفات ایتمشدیر.

ام رعلة القشیریه

فصیحه و شاعره بر صحابیه در . فخر المرسلین افندهم مصلی الله علیه وسلم حضرتی ارتعالنده جنت یکنتری و اهل اسلامک کوز نور اری او لان حسن ایله حسین رضی الله عنہما حضرت لرنی برابر آله رق مدینه او را ملرنده آغلاب یورمشیدی . کرنلرک برقده حضور نبوی یه کلوب ، سلام و تعبیه ایدن کتن صوکره : « ای رسول الله ! بزر پرده اهللری او لر دیغمر کبی ارلرمز مکملری آستوندہ او له رق ، آندر اک بالآلری تربیه ایدوب وبیشکار فی تبرادوب عمر کیچر مکدیه بیز . بزرره محاربه لر واروب ، اجر تحصیل اینمک میسر او لمیور . بناءً علیه جناب الله تقرب ایده چک بر شیء بزرره هم تعلیم ببورماز میسر ؟ ... » دیه مشیدی . رسول اکرم حضرت لرنی ، مشار البیهایه : « اجنبیلره بوزوق نیت ایله باقمه کنز ، سوزار کزی آنلره ایشتبه کن ، الله تعالی ذکر ینه مداومت ایله کن ، الله تعالی حضرته تقرب ایده چک شیلر بونلردر » دیه ببور دیلر .

ام الدرداء

اصحاب کرامدن وامت اسلامیه نک حکماء سنن او لان ابو الدرداء عویمر بن زید الانصاری الحزرجی خاتونی (هجیمه) الاوصابیه ، در فقیهه ، عالمه ، عابده ، مليحه ، جمیله بر خاتون اولوب ، فوق العاده

علمی و عقلی ایدی، زوجی ابوالدرداءدن، سلمان الفارسی و (عائشہ)
هم غیرلردن، کوب حدیث روایت ایندی. و کنندیستن مکحول،
سالم بن ابی الجعد، زید بن اسلم، اسماعیل بن عبیدالله، ابوهازم
المدینی، کی کبار علماء، علم تحصیل اینمشلدر. ابوالدرداء
وفاتندن صوک، عصرینک پادشاهی اولان معاویه بن ابی سفیان صورمش
ایسنه، قبول اینمامشد. (۸۱) تاریخنده هجی ایله مشیدی. زوجی
اولان ابوالدرداء صحابه اولدیغی هالده، بو خاتون تابعیه ایدی.
بعض وقت بو خاتونی (الصغری) دیه هم توصیف ایدرلر. زیرا
ابوالدرداءنک بوندن باشقه و بوندن یاشلی دفی برخاتونی وار ایدیکه،
آنک هم کنیه‌سی (ام الدرداء) ایمیش. اسمی (خیره) بنت ابی هردد
اولوب، صحابیه ایدی، و ابوالدرداءدن مقدم دفات ایندی.

ام زرع

عرب خاتونلرندن (عاتکه) اسمنده اولان (ام زرع) بنت اکیمل
بن ساعدة الیمنیه، در. (حدیث ام زرع) دیه مشهور اولان حدیث
شریف [۱] مزبوره یه منسوبدر. بونک واقعه‌سی بویله او لمش ایهش که:
بر و قله عرب خاتونلرندن او نیر دانه‌سی بر یره جمع اولنهرق،
هیچ بر یاشرمای، ارلرینک حال و عادتلر فی حکایت اینمک او زره
عهد ایندیلر، و بری صوکنکه بری او شبو رو شچه سویله دیلر:
۱) بنم ارم، تاغ باشنده اولان آرق دوه کبیدر. اولندریغی یر دوز
دکلر که یاننه وار لسوون، سمیز دکلر که بر فاثئ امیدیله ایسته لنسون!..
۲) (عمره بنت عمر التمهیمی) ارم عیبلرنی سویلر ایسنه جمله سنی

[۱] بخاری شریف (ج ۶ ص ۱۴۶) و عددا العاری (ج ۹ ص ۵۶۵).

سویلەك لازم گلور . بونلری سویلې بتورمکمە امین او لمادىغم اېچۈن
ھېچ سویلەم ! . . .

(۳) (ھېي بنت ڪعب اليمانى) ارم بىر اھمەدر ، حالنى سویلەر
ايسەم طلاق او لىنورم ، سویلماز ايسەم ارىزىن فائىدە ڪورميان بىر
خاتون او لور ، طوررم .

(۴) (ھەلد بنت ابى هرودە) ارم تهامە مەملەكتىينك كېچەسى كېيى
قزوودە دكارر ، صالحون دە ! بويىلە بىر خوشحالىدە او لىدىغى اېچۈن
كەنلىيىنلىن نە قورقولنور ، وۇزە يالقلنور ! . . .

(۵) (كېشە) ارم اوھ ڪىر ايسە يولبارىس كېيى او يور ، طشرە
چقىسى آرسلان كېيى بهادرلىق ڪوستىرر ، او دە او لان اسباب و مئاع
حقىنە ھېچ بىر تفتىش اجرا يتىماز .

(۶) (ھەنە) ارم آشادىغىنە قوم سزا نوب آشار ، اېچەچك او لىسى ،
صاوتىنە صو قالمىيانە قدر اېچار . ياتدىغىنە بىر يالكىزى بورىنوب
ياتور ، قوللىرنى صوزۇب قايغو و هىسرتلىرىمى ھېچ تفتىش ايدى بىلماز .

(۷) (ھېي بنت علقەمە) ارم عاجز و هر حالى مجھولدر ، كەنلىيىنلىن
ھر خستەلەك وار . انسانىك يا باشنى يارر ، ياكە باشقە بىر اعضاىنى
صەندرر ، ياخود اىكىسىنە بىر يولى اشلر .

(۸) (ياسىر بنت اوس بن عبد) ارم ، بىدنى قويىان كېيى يوهشق ؟
ايسى دە زىرنىپ كېيى اندتىلدر . انسانلىرە غالب او لىدىغى مالىدە بىڭا
مغلوبىر .

(۹) ارم بىلەن بىنلى و او زون بويىلى جومىرى كىمىسىدەر . مسافىلرى
سودكى اېچۈن ، خانەسى مجمع ناسىر .

(۱۰) (كېشە بنت الارقم) ارم مالىك ، اما نە مالىكدر - طقوزنىچى
خاتون ارىنلىك صفتلىرىنە اشارتلە - آنلىن خىرلۇسۇنە مالىكدر . ضىياقتى مېدۇل
او لىدىغىنلىن ، طوتوب بوغازلىق قولاي او لىسون اېچۈن ، دوه لرى

خانه‌سی اطرافنده یا ته‌قدله‌لر و سیراک و قنلر، اوتلار ایچون مرعالره
کتمکله‌لر در.

(۱) (ام زرع) ارم ابوزرع، امانه کبی ابوزرعدر، بنی قوی
کنوچبلری هم مشقت آره‌سندن آلوپ، آت و دوه اصحابی آره‌سننه
شتدوردی. قولاقلارمی زینت ایله وبیله‌لکرمی مای ایله طولدردی،
(سهمیرتی دیه‌کنی بیلدره). هرننه سویلر ایسم آنک قاشنله بقیولدر.
استراحته مانع اولمادیغی ایچون تاک و قتننه قدر او بیورم، ایستر ایسم
ایچه بیلورم. اش بویله اولدیغی حالده، کونلرک برنده ابوزرع
بنم یانمدن چقوب کدری و برگوزل خاتون کوروب، محبتی دوشمکله
آنی نکاح ایدوب بنی طلاق ایلدی. بن ده ایکنچی بر الوغ ذاته
واردم، بو ذات بنی نعمته غرق ایتدی، بکا هرکرک اشیامی ویردی
 فقط هیچ بری کوزمه کورنمه‌بور، کوکلم ده ابوزرعدن آیر لمیور! [۱].

ام سلمه

زوجات طاهراتدن و قریشله جوهردلك ایله مشهور اولان ابو امیه
[۲] بن المغيرة بن عبد الله بن عمر و قزی (هنل) در. ابتداء
صحابه‌لردن و رسول اکرم حضرت‌لرینک رضاعا فارندشی اولان ابو سلمه
عبد الله بن عبد الاسد الدخزو می یه نکاح ایدلنبوب، سلمه آدلو
اوغلی دنیایه کاری و ببو قتده (ام سلمه) دیه کنیه‌لندی، سلمه‌دن

[۱] ابو زرع خاتونی اوله‌دیغی حالده «ارم ابو زرع» دیه موزه کرشمیه‌سی ده، کوکلی ابوزرعده
اولدیغینه دلیلدو. ام زرع حدیثی تمنیل یوللو بر شی ایدکنی فکر ایدنلر هم وار.

[۲] اسمی حذیه یا خود سهل در.

باشقه (زینب) عمر [١] و (درة) اسمنه بالالرى وارايدى. (ام سلمه) حضرتلىرى، زوجىلە برابر اك الک مرتبه اولەرق عېش مەلکەتنە وصوکره مەدینەيە هجرت ايتىدى (لسکن مەدینەيە هجرت وقىندە مشركلەر مانع اولدىيغى سېبىلى)، ارىنىن براز وقت صوکره سنە قالىقىغى (مر ويدىر). ابو سلمه، هجرتىن اوچوچى ويا دورتەچى سنە دە وفات اولدىيغىندە، شوال آينىدە رسول اكرم حضرتلىرىنە فکاح ايدىمڭەلە مشرف اولدى. زوجىنە غايىتىدە اطاعتلىي وصداقتلۇ بىر خاتون اوامش ايمش. زوجى وفات اولدىيغىنى بىرى، صوکنە بىرى اولەرق ابوبكر ايلە عمر حضرتلىرى صورمىلر ايسەدە، ابو سلمە دن صوک بىر كىمسەيە خاتون اولمەچىنى بىيانلە اعنىز اىلەمش. حتى جناب رسول اللهك، زوجى وفات اولدىيغى وقىندە: «الله تعالى مصيبتكىزى خىرىلى اىتسون، صبركز برا بىرىنە ثواب احسان اىلسون، وا بوسلمە دن خىرىلى اولان بىرى نصيب اولسون !...» دىھ دعاء ايتىدىكىدە: «يارسول الله ؟ ابو سلمە دن خىرلو كىمسەمى او لور ؟ ...» ديركى مر ويدىر. كىدىسى افراط درجه دە عقللى، گۈزىل و طوغىرى فىكلى بىر خاتون اولوب [٢]، شعر سوپىلەك قوهسى وارايدى. ولید بن ولید بن المغيرة (مشهور خالك بن الوليدك بىر طوغەمى) وفات اولدىيغىنى هەرئىھ نظم اىلامشىدى. وقت خلافتىندە اولان حادىھەقىندە ذوالنورىن عثمان بن عفان رضى الله عنه حضرتلىرىنە خطابا سويامش اولان نصيحتى مشهور در. (عازىكە) بىنت المطلب اوغلى اولان آتا بىر طوغەمە قارندىشى زھير بن ابي امیه، مکەمە مەكرمەدە، رسول اكرمى جفا و اذا ايدىن كىمسەلر جملە سەندىن ايدى. (ام سلمه) دن اكا بىرتاپىعىنىن اولان سليمان بن يسار حضرتلىرى حدىث روایت ايدى. فخر كائنان سلطان الأنبياء افنار مز صلى الله عليه وسلم حضرتلىرىنىن كۈچرمىش اولان

[١] فقىھاء آرمىندە بوكا دائئر بىر نزاع واردە. فتح القديره مراجعت اولنە (ج ٦ ص ١١١).

[٢] مذىقە الدرواية لمقدمة الهدایة الشیخ عبدالحیى الکنوى (ص ٥).

هدىشلری اوچبوز يەتمەش سەزە بالغ اولوب ، بونلرک اون اوچنده بخارى ايله مسلم رضى الله عنهم متفقىلدر . اك درست روایته كوره (٦٣) تارىخىن صوڭ وفات اولەرق ، جىنت بقىعىدە مدفون اولدى . ابوسعید الحسن بن ابى الحسن يسار البصرى حضرتلىرىنىك [١] آناسى اولان (خىرى) مشار اليها حضرتلىرىنىك جارىيە لرى اولوب ، خەدىملە شەللەنلىكلىرى وقتىرده ، اوغلى هىسى ، هزبۇرە ام سلمە حضرتلىرى تربىيە ايدىر ايمىش . حسن بصرىنىك بويلە نادر عالىلەرنىن اولەمە سنى ام المؤمنين جەنابەلر بىنك بىراكتى سايىھە سنىدە اولەمشىر ، دىبىورلار . (خىرى) تابعياتىن اولوب ، دىنداڭ زاھىد بىراختاون ايدى .

ام سلمە

عباسى خليفة لرىنىك بىرچىمارىنىن اولان ابوالعباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن المطلب السفاح ك خاتونى ، وبنو مخزوم قېيىلە سنىن يعقوب بن سلمە بن عبد الله بن الوليد بن الوليد بن المغيرة نىڭ قىزىدۇر . ام المؤمنين (ام سلمە) ايله مغيرة بن عبد الله دە بىراشەلر . الڭ حالىندە عبد العزيز بن الوليد بن عبد الملك نكاھنە ايدى . آنڭ صوڭنە هشام بن عبد الملك اوزىزە تزوچىج ايدى . هشام (١٢٥) تارىخىن وفات اولىيغىنە ، ابوالعباس عبد الله بن محمد السفاحى كوروب ، محبت ايدىرك ، كەنرىسى صوروب واردى . سفاح ايسە بو وقت ، مالىزى و فقير لىكىن غايت گۈزلى و مىبوب بىرىكتى ايدى . اول كورشىكلىرى كېچىدە ، ام سلمە دە .

[١] آناسى يسار دە زىد بن ثابت الانصارى نىڭ قىلى ايدى . حسن البصرى (٢١) تارىخىندا دىنيا يە كلوب ئ (٨٩) ياشنە اىكىن (١١٦) دە وفات اولدى . فوق العاده فصيح و معلوماتلىي بىزات ايدى دىبىورلار .

اوستینه هیچ بر خاتون آلماز و جاریه آسرا ماز سر لغی خصوص صنده محکم
یمین ایندردی . (۱۳۲) تاریخنده (۱۳) نجی ربیع الاولده (میلادی)
ایله - ۷۴۹ بیل - ۸ نجی اوکتابر بنجشنبه کون) خلافت اسلامیه ،
عباسیله کوچوب سفاح او زرینه بیعت و بر لد کنده (ام سلمه) ده خلیفه
خاتونی اولی . غایت تدبیری ، وعقلی ، بر خاتون اولوب ، سفاحک
بتون اختیاری کنده یدنه آله رق ، بتون الوغ و بیچوک اشترنده ،
بونک مشهور تندن باشقه بر اش اجراء اینمادکی مرویدر . محمد ایله
(ریطه) اسلوبالاری سفاحان دنیا یه کل مشد . ایندکی آن دینه موافق ،
بیوک بر خلیفه اول دیغی هالده ، نه بر جاریه آسرا مش و نه خاتون
آلمشد . روابتلره کوره ، بر خلوت وقتی طوغری کتوروب ، خالد بن
صفوان نام کیمسه ، سفاح او زرینه : « یا امیر المؤمنین ! بوکبی دولت
دبوکبی سعادته مالک اول دیغک هالده » یالـکز بر خاتون او زرینه فناعت
ایدوب طور مقده سن ، خاتونک خسته اول دیغنده سن هم خسته عساب
اید لمکده ، خاتونک بریره چقدیغنده ، خاتون سر ز بر کیمسه کبی ، مشکل
هالده کون کچرمه کده سن . بو حال شایان تأسف بر حالت . یوقسه دنیاده
خاتونمی یوق ظن ایدرسن ! . که موش کبی آف یوزلی ، نارات کبی
توز بویلی ، یوم شاق الله ، سهیز بدنلی ، خوش ایسلی ، لذتی سوزلی ،
کوزل یوزلی ، سورمه لی کوزلی ، خاتونلر وارد رکه ، بونلر ایچون بتون
دنیابی فداء اینمک کوب دکلر » دیمشد . خلیفه نک یوزنده شادلقه
ورضالق علامتی کوروب ، خالد چقوب کتمش ، تیز وقت خلیفه
ظرفندن زور هدیه لر کاسه کرک دیه ، قاراب و کوتوب او طور دیغنده ،
سرای خادملری کلوب تایاق ایله اور میه باشلامش لر که بیک بلا ایله
فاقحوب اوینه کر و ب بیکلانش ، بتون تنی جراحتلوب وفات اولمای
از قالمش . دورت بیش کون صوکره سنده خلیفه طرفندن آدم کلوب ،
کنده سنی بر ابرنده آلوب کتمش ، و خلیفه ایله بویله صورتله سوز
اولمش :

خلیفه : يا خالد ! بو کونلرده بزه کلاما دکن ، یوقسه او ده کلمی اید کن ! ..
خالد : يا امیر المؤمنین بر آز خسته لذوب طوردم ، او دن چق مادم .
خلیفه : بر کون ، صوک مجلس مسزده خاتون و قزلر مقنه زیاده مرغوب
سوز سویلهش اید کن ، کوکلم زیاده را هتلندی ، رجا ایدرم بر
دنه تکرار اید کن ! ..

خالد : باش اوستی يا امیر المؤمنین ! « دنیانک جمله بلاسی ایکی
خاتونلی کیمسه یهدر ، ایکی خاتونلی آدمه رادت یوزی کورمک
مالدر » دیمه شیدم .

خلیفه : نه سویلهورسن ؟ بویله دیمامش اید ک ! ..
خالد : يا امیر المؤمنین ! شویله سویله دم ، هم : « اوچ خاتون اوچ
آیاق ، کبی او ت ایچنده قایناب طوره در » دیمه شیدم .
خلیفه : بویله دیمه شک ، او لسه ک ، رسول الله یاقینلغم بتsson ! هیچ
بویله دیمامد ک ! ..

خالد : درست ، شویله سویله دم هم : « دورت خاتون آدمی وقتسر
قارتا ینه در و وقتسر او تره در » دیمه شیدم .

خلیفه : ای بد بخت ! بنی یا لانه می نسبت ایده سن ؟ ..
خالد : ای امیر المؤمنین ! جانم کنکیمه قیمه تلیدر .

خلیفه : سویله :
خالد : « صحبت ادبی و دنیا هالنی بیلمادکلری ایچون با کره قزلرده
بر حکمت ده یوق . حالبوکه جناب الله سزلره کوزل واعای او لان
بر الما احسان ایتمش رکه دنیاده بوگنا نظیره اولمک منکن
دکان ر » دیمه شیدم ،

خلیفه : کوزمه کورنمه ! یانمدن کیت ! .. بویله سوزلری نه یردن
او گرنک ؟ ! ..

خالد : « يا امیر المؤمنین سوز سویله رگه نایاق بیک بخشی او گرتهدر ».

او شبو سوزی دیبو ب چقوب کتمنش، و خلیفه طرفندن آغر
جزاء ویرله چکنده شببه ایدمای اوینه قایتو ب کتمنش ر. سرای خادملری
او نبیک درهم، قللر، کوزل آتلر هدیه کتوردکلری حالنه بونی
کوتوب طوردقلنی کوروبه (ام سلامه) طرفندن هدیه ایدکنی آکلاب
شاد او لمشر. بو خاتونک غیری واقعه لری ده کوبدر. خالک بن
صفوان نام کیمسه ایله او لان واقعه سی، بزم مهملکتمنزد او لان بعض
خاتونلره هم عائی اولدیغی جهتله بو یرده یازلدى.

ام سلیمان

خزر ج قبیله سنه هاتمان بن خالد قزی، صهابیاتدن (رمیصا) یاخود (غمیصا) در [۱]. آناسی (ملیکه) بنت مالک بن علی ایدی. زوجی مالک بن نضر، شام طرفنه کید و بوفات اول دیغنه، اسلام ظهور اینمهله، (ام سلیم) اسلامه کاری. شو اثناده کید یسنه مذینه‌لی ابو طاحه زید بن سهل الانصاری نامده بر بهادر کیمسه صور دیغنه: «ای ابو طاحه! سنک کبی هر متلو ذاتی قبول اینهاز سر لک اولماز، لکن بن مسلمان و سن ده مشرك اول دیگه ایچون مراد کزه اجابت ایلمک ممکن دکار، اگرده مسلمان اولور ایسه که، اسلامک مهر کده اولور، بن ده خاتونک اولوزم [۲]» دیری. بونک او زرینه ابو طاحه اسلامه کاری [۳] و ام سلیم حضرت‌لار فی نکاح ایلدی. رسول اکرم سلطان

[۱] بوزک اسمنده بعضی‌لر (سهله) یا که (رمیله) و یا که (انیله) یا خود (رمیشه) دیمشلدر.

[٢] المجتبى، للامام ابن عبد الرحمن احمد النسائي . (ج ٢ ص ٨٦).

[٣] ابو طلحة بدر وقمه سند رسول اکرم ایله برلکنہ حاضر اولان جلیل القدر برصحابہ درم
عملہ القاری۔ (ج ۲ ص ۵۵)

الأنبياء أفندر مز صلی الله عليه وسلم حضرتlerی ملینه بی تشریف
بیوردقلنده ، او نیاشنده او غلی آنسی برابر آله رق ، رسول اکرم
حضورینه کرمکله : « يا رسول الله ! بو بالا (آنس) مالک او غلی
خدمنکزده او لسون ایچون حضرتlerکزه کنوردم » بنم او غلوم و سنک
خادمکدره هرنه قدر قیمتسرز بر شیء ایسنه ده قبول بیورکز ، و خادمکزه
دعاء ایدکز ! . . . » دیه تقدیم ایلدی . بو وقتنه افندر مز حضرتlerی ،
آن س رضی الله عنہ بہ او زون عمر وزور با یلق ایله دعا ایتمشدرا .
اولگی ارندن آنس ، و صوک اری ابو طاحه دن ابو عمیر [۱] ایله
عبدالله اسملو او غلمری وار ایدی . ابو عمیر صبی ایکن وفات اولدی یغدن
زوجی ابو طاحه زیاده اسف چیکه شیدی ، صوکره عبد الله نام او غلی
وجوده کلوب ابو طاحه بہ تسلیه او لمیغی کبی نسلی ایچون ده مبارک
اولدی . زیرا عبد الله دن اسحاق واندن غیری طقوز عدد بالا اولوب ،
جهله سی اهل علم او لمشادر . (ام سلیم) حضرتlerی قدر بیوک مهر آلان
خاتون ، بلکه دنیا یوز ندھ او لمامشدرا .

مشار الیها حضرتlerینک برده (ام هرام) دیه کبیه لنهش بر قز
قارندشی اولوب ، اکابر اصحابین عباده بن الصامت نکامنده ایدی .
ام سلیم کبی بو خاتون هم رسول اکرم حضورنده هر متنی بر خاتون
ایدی . هجرتک (۲۹-۲۸) تاریخنده حضرت عثمان خلافتی وقتنه
(قبرس) آطه سینک فتحنے یوللانهش اسلام عسکریله زوجی عباده بر لکم
او له رق ، هیواندن یقلوب دوشوب شهید اولدی . قبری (قبرس) ده در .

[۱] بو بالا ذکر ، بخاری شریفده اسمی مذکوردر . (ج ۷ ص ۱۰۲) .

ام عاصم

عاصم بن ثابت بن ابی الالفاح الانصاری نک قزی یا خود فرزانه شی [۱] (جمیله) در. حضرت عمر رضی اللہ عنہ یہ نکا حلذوب عاصم اسملو اوغلی اولدی گنده آنکھے کنیہ لندی. صوکرہ طلاق ایدلندوب، یزیز بن جاریہ یہ واردی واوغلن عبد الرحمٰن آندن دنیا یہ کلدی. جاہلیت عصر ندیه اولان اسمی (عاصیہ) اولوب، رسول اکرم طرفندن (جمیله) یہ تبدیل اولندو شیئی. امویلردن عمر بن عبد العزیز حضرت لرینک آناسی (ام عاصم) و آنک آناسی عاصم بن عمر اولدی گنده، جلد ع بعیده سی او شیو (ام عاصم) اوله در [۲]. حضرت عمر خلیفہ ایکن؟ بر وقت مدینہ اور امندہ یورڈکنده [۳] بر خاتونک، سوتھے صسو فاتش در مق طوغر و سنتہ قزینہ حیله او کرت کنی، بویلہ سویلشد کارنی، او زلرینہ بیلکر مای دکلامشدر. قز : حیله یارا مازشیدر، خصوصا امیر المؤمنین بویلہ شیلردن بزرگی منع ایلمکدہ در.

آناسی : قزم ! بویلہ آولاقدہ اولان اشلمزی امیر المؤمنین بیلماز. قز : ظاهرده اطاعت ایدوب ده یا شر ندیه عصیانی ایله چکن؟!.. خلیفہ حضرت لری، قزک بویلہ طوغری لقہ اصرار ایله رکنی کوروب، زیاده محظوظ اولمش و مذملری اولان عاصم جنابدرینه تزویج بیور مشدر.

[۱] ابن الأثیر، اسد الغابه ده (ج ۵ ص ۴۱۷) صوکن، و کاملده (ج ۲۱) اولسکسینی، اختیار ایتمہ شدرو.

[۲] مطیعہ سھوی اولسہ کرک، تذکرہ الحفاظہ - (وام عمر بن عبد العزیز ہی ام عاصم بنت عمر بن الخطاب) دیمشدرو.

[۳] بو حکایہ، وفیات الاعیانہ بر آری باشقہ چہ در، (ج ۲ ص ۲۷۳).

و بوندن ده حضرت عمر ک حفیله سی و عمر بن عبدالعزیز ک والده سی
اولان ایکنچی (ام عاصم) طوغه شدر.

ام عطیه

صحابیه از ن ، کعب یا خود الخارث قزی (نسبیه) در . قدر و عزت
صحابه سی معتبر بر خاتون اولاد ، فخر المرسلین افندمز صلی الله
علیه وسلم حضرت لرینک همار به لرنده بر لکه اولور ، خسته و یاسکه
وفات ایدن مسلمانلری تربیه و تجهیز ایدر ایدی [۱] . رسول اکرم
افندمزک کریمه محترمه لری (زینب) رضی الله عنها یی ، حضور نبویه
غسل ایند ~~ک~~ زدن ، غسل اموات کیفیتی مزبوره دن نقل اولنور .
کنه یسدن قرق علد حدیث شریعه مرویه .

ام عقبه

غسان بن جهضم نام کیه سه نک زوجی و عمزاده هم محبوبه سیدر .
پک کوزل اولدی گندن باشقد ، حسن خلق و حبا صاحبه سی بر ذات
ایدی . زوجی اولان غسان حال احتضار نکه مشار الیه ایه باقوب
آغلایه رق : « ای ام عقبه ! بنم وفاته دن صوک ، بنم حسن معاشرتم
هقلرنی حفظ ایلچ ~~ک~~ میسنه ؟ یوقسه بن توپراق آستوندکه غربنده

(۲) بخصوصه هم حدیث اشرف (ربيع بنت معوذ) دن ده منقولدر . بخاری (ج ۷ ص ۱۲)
بوکونده اولان « سیسترا میلو سیردیه » لر ، عصر سعادت ده هم اولمشدر . فیه دلیل علی انه یجوز
لمرأة الأجنبية مقابلة الرجل الأجنبية للظهور . نبل الاوطار ، ج ۷ ص ۱۳۱ .

اولديغم حالده مال و جمال صاحبي بر كيمسه مى آرایه چقسن ؟ نيتك
نه ڪي او له چغنى بكا خبر ويره بيلورسكمى ؟ ! . . . ديدكنده ، ام
عقبهده : « بنم طوغرومده نه جهتلن قورقر يغىكى آكلادم ، كوردىم
حسن معاشرت حقنى اك زياذه حفظ ايچك خاتون بن اولورم . عمرم
اولر قچه ستك ايچون مرئيهلر او قوب آغلابه چغم ، و هسرتكى چيكه چكم »
ديلى . بونك صوکنده غسان ده رومنى تسلیم ايتدى . ام عقبه يى
صور و چيلر ظهور ايتدى ايسمى ده ، جمله سند : « عسان ايله اولان
عهدمىن ، ڪندىسىلە هشىرده ملاقات او له چغم سونه قدر حفظ ايدرم ،
عمرم او له قچه غسان ايچون آغلارم » مضمونىدە ابياتلر ايله جواب
دیرر ايدى . هر نه ايسمى بىر وقتىدە بر كيمسىدە وارەق او لوب سوز
دېرىدى ، درفاف كيچەسى ده تعىين ايلىدى . كيچەلر كى برسىلە ، ام عقبه
اويموسىلدن قورقوب طوردى و آغلامىدە باشلادى . بونك سبىنى سوأى
ايىن خاتونلره : « دوشىدە غسان كلوب بكا خطاب ايدرك : — اى
ام عقبه ! زوجك حقنى حفظ ايتىدك ، يەين ايدرك ويرمىش عهلىركىن
بر يېل او لوسون طورا آلمادك ، زوجك لىدكى كردكى ساعتله آلدادك ،
توپراف آستنە كردىكن صوك هر كيم بويله او نودلىور ! مضمونىدە
اولان بىتلرى او قودى — دىه تىكار آغلابه رق ، شەدى نكاھلىنمك
بكا هرامدر » ديلى ، و قىصلدن ھم واز كچرى . يانىڭ اولان خاتونلرده
بو حاله هيران قالدىلار .

ام العلا

اندلس اديبه لرنىن اولوب ، وادى الحجارة شهرىنده یوسف نام
بر سودا كر قزىدر . آلتىچى قرن ھجرىدە وفات او له يغى مرويدى .
زيرك ، فصيح اولوب ، او شبو شعرلر بونىكىر :

كل ما يصدر عنكم هسن
وبعلياكم تحلى الزمن
تعطف العين على منظركم
وبن كرام تلذ الآذن
من يعش دونكم في عمره
 فهو في نيل الأماني يغبن

مائلی : « سزدن نه صادر او لورسه او لسون ڪوزلدر . سر زک
شرا فنگزله زمانلر زینتلنمشدر . کوزلر ، سزی کورمه و قولاقلر ذکر
جمیل ڪزله اند تلمیمه میل اینه کدھدر . سز سز ، بو دنیاده یاشابدھ ،
دقصودینه یتمش ظننده او لان کیمسه آلک افه قله در » دیدگذر .

ام علقمه

خوارج طائفه سنگن سویلار ڪه ماھر بر خاتون ایدی . الوع
صوغشلره سبب اوله رق ، آخرنده اسیر آلنوب حجاج امریله قتل
اولندي . حجاج حضورینه کرد کنده بویله سویلشمشد़ر :
حجاج : اى الله دن قورقماز خاتون ! بوچھ آدمیلر ک فانی آقمیه سبب
اولدک ! .

ام علقمه : الله تعالى دن قورقوم شو درجه ده درکه ، بو قدر کبر
وجبر و تکله بنم نظرمه ، چبن قدری او لسون کورا میورسن ! .
حجاج : چیت طرفه دکل ، بکلا باقوب سویله ! .
ام علقمه : الله تعالى هضرتی با قمادیغی بر یوزه با قمیه نفسم تنزل
ایتماز .

حجاج : (اصحابنے قاراب) بو خاتونک قافی هقدنه نه دیپورسز ؟ .
اصحابی : البته حلال ! .

ام علقمه : فارزنشک فرعون اصحابی سنک اصحابکن خبرلو ایمشلر ،
زیرا فرعون ، حضرت موسی علیه السلام هقدنه سنک مشورتك
کبی بر مشورتی آنلره عرض اینکنده « صبر ایله کز فکر
ایده لم : « مضموننده مشورت ورأی ویرمشلر ایدی [۱] .

حجاج حضورینه کردکنده کذلیسینک ایپلشلری : « خوف و قتنک
کفر کلمه سنی ده اظهار ایلمک جائزدر ، شونکچون هجایک ڪوکنه
موافق اوله چق سوزاری سویله ! » دیه نصیحت ایتمشلر ایدی ، آنلره
ایسهه جواب اوله رق : « اویله او لسمم هق یولان آیرلماش بر کیمسه
اولورم ! » دیپهشلر .

ام عھرو

عرب شاعره لردن ایـکـی خاتون بری (اخت ربیعه) دیمکله
معروف ایدی . (ام سنان) ڪنیه سنکه اولان شاهره بر خاتونک قزی
اولوب ، برادری اولان ربیعه بن مکنم (ام سنان) اوغلی مقتول
اولدیگنده منظوم بر مرثیه سویلداشیدی . او شبو بیندلر منـکـور
مرثیه ذذر :

ما بال عینک منها الـمع مهراق
سـعا ولا غـارـب لاـلا ولا رـاقـي
اـبـکـی عـلـیـ هـالـکـ اوـدـنـی فـاوـرـدـنـی
بعـدـ التـفـرـقـ هـرـنـا بـعـدـ باـقـی

[۱] بعض یارلری بوقـهـیه مشـابـهـ اولـانـ بـرـ اـیـکـنـهـ قـهـ هـمـ حدـرـقـةـ الـافـراـحـهـ مـذـکـورـدـ (صـ ۱۰۹) .

مائلی: «کوزلرگه نه اولدی که هیچ کیسلمای و طوقنامای، قایناب
یاش قویلوب طور مقدمه در . بن ، هلاکی سبیله بنی الم و هسرت
اوزرنه قالدرمش اولان بر مقنول ایچون آغلارم » دیمهکدر .

ایکنچیسی (بنت و قدان) دیمهکله شهرت اولان شاعره در . اشعاری
ادبا آره سنکه متداول اولوب ، بو بیتلر آنکدر :

فان انتم لم تطلبوا با خیکم
فردوا السلاح و وحشوا بالا برق
و خذوا المکاحل والمجاس والبسوا
نقب النساء فبئس رهط المراهق

مائلی: « سز اکرده قارندشکز اوچنی آلورغه سعی اینماز
ایسه کز ، فاچلر کزی تاشلا کزده ابرق اسملو ادرنگه واروب و هشی
حیوان اولوکز ! زیرا سزلر افسان دکلسکز . یا که کوزلرگه سرمه
تارتوب ، زعفرانلی کیوملر کیوکز ! چونکه سزلر ، ار دکل خاتونلر سز ،
اما نه همتسر قوم لرسز ! » دیمهکدر . معلقه صاحبی اولان عمر و بن
کلثوم محبو به سی (ام عمر و) بونلره باشقه در .

ام عیسی

امام ابراهیم بن اسحاق هربی قزیدر . فقهده ید طolas اولوب ،
علمی اعتمادی و خلقه شم فتو ویر ایدی . (۳۲۸) تاریخند وفات
اولمشدر .

ام الفتح

احمد بن خلف بن شجيرة بن منظور البغدادي قرزي (بنت السلام) در.
علم حلیثه مشهور بر عالمه اولوب، او زون عمر پاشادی، عمرینک
کو برگنی علم حلیث در سنده کیچر و ب (۶۸۰) تاریخند وفات اولوب.

ام الفضل

حضرت عباس بن عبد المطلب رضى الله عنه خاتونی وصحابیاتدن
(لبابه) در. خالد بن الولید آناس اولان همشیره سی (لبابه الصغری) دن
تفريق ایچون (لبابه الكبری) دیمکله معروف او لمشیدی [۱]. مزبوره
لبابه الكبری حضرتلرني فخر کائنات افندیز هضرتلری زیاده هرمت
ورعایه ایدر او لمشکر. ام المؤمنین (خلیجه) رضى الله عنها صوکنیه
اک ایمانه کلن خاتون بود. زوجات طاهراتدن اولان (هیمه نه بنت
الحارث بن هزن الھالیة) ایله آنا و آنا بر (اسماء بنت عیسی) ایله
آنا بر طوغمه قارند شلر ایدی. حضرت عباس رضى الله عنده دن: فضل،
عبد الله، عبد، قثم، عبد الله، عبد الرحمن، اسمد، وبالاری اولوب،
او لکسینک قبری شامده، ایکنچسینک طاعیفه، او چونچی ایله آلتچسینک
آفریقه ده، دورتچسینک سمرقند ده، بشچیسینک مدینه ده او لمغله بر آتا
و بر آنا و بر خانه ده دنیایه کلوبه قبرلری بر برندن بویله روشه یراق

[۱] بونلرک (ام حفید) کنیه سنده دھی بروغمه لری وار ایدی. عمدہ القاری ج ۹ ص ۶۳

اولديغندن عرب آرهسته (قبور اولادم الفضل) ديه مشهور اولدى.
 حضرت عباسك هارث، كثير^١ عون^٢ تمام، اسمنه اولان بالالرى،
 ام الفضل لبابهدن باشقه خاتونىندن ايدى. عم رسول اولان ذاتدن، بو
 كى هرمتلى وبيوك ذاتلر طوغبورب اوسرمك شرافتى لبابهدن
 باشقه منه ميسر او لمامشدر.

ام كمه [١]

صحابياتدن اولوب، اوس بن ثابت الانصارى رضى الله عنه نك
 خاتونىدر. احد صوغشنده زوجى شهيد او لمگله اوچ قزيله طول ويتيم
 قالمشيدى. جاهليت عصرنى خاتون وياش بالالره ميراث مالى ويرامك
 اولما ديغندن عمزاده لرى اولان سويد ايله عرفته، ياخود قناده ايله
 عرجىه جمله تركىسى جيوب آلوب بونلرى محروم ايتمشدر ايدى [٢].
 ام كمه ده بوحالى محضورى نبوى يه كلوب شكایت ايتنىكندن، خاتون وقز
 بالالره هم تركى دن نصيب اولديغى بىانله آيت شريفه فازل اولى [٣].
 رسول اكرم حضرتلرى، مشار الهايم سكىزدن بر الوش وقراره
 اوچدىن ايکى الوش، وقالانى عمزاده لرى يه ويرامك اوزرىنه، بىان
 حكم شرعى ايلارى [٤].

[١] اسد الغابىده حيم ايله (ام كمه) يازلمشدر. ج ١ ص ٦٦١ و ج ٢ ص ٩٧.

[٢] تفسير كشاف. ج ١ ص ١٤٧

[٣] سورة النساء، (٦) آيت .

[٤] صاححة ترجمه ام كمه نك زوجى اوس بن ثابت اولديغى حالده تفسير كشادده (ج ١ ص ١٩٢)
 وآكامه قىشى يضاوى تفسيرنده (ج ١ ص ١٥٥) سهوا اوس بن الصامت يازلمشدر. بو وقه يېي ،
 مسقى الاخبار ده سعد بن الربيع خاتونى ايله قزلى حقنده دى ينقى ايلمشدر. (ج ٥ ص ٦).

ام الـکرام

اندلس طوائف ملوک کنون مریه پادشاهی اولان و (۱۴۸۰) تاریخنده وفات ایدن معتصم بن همادح ابویحیی محمد بن احمد النجیبی فرزیدر. اندلسک اک بیوک ادیبه و شهرتی ظریفه لرندن اولوب، عصرینک ادباسیله ماجراسی وارد. سمسار اسمنده بر دانیه‌لی یکنه کوکلی محبت ایتدکی سببندن، چوف ابیات سویله‌شدتر.

ام كلثوم

سلطان الانبياء رسول کبریا افندی مصلی الله علیه وسلم حضرتارینک او چونچی قزلریدر . اصل اسمی زیچوک ایدکی بیلنگری . (رقیه) رضی الله تعالی عنها ارتحالندن صوک هضرت عثمانه تزویج اولنوب ، هجرتک طقوزچی و نکاهینک آلتچی بیلنده وفات ایندی . رسول الله حضرتارینک محترمه کریمہ لرندن ایکی عل دنی نکاعلنکی سبیندن عثهان بن عفان رضی الله عنه حضرتارینه (دوالنورین) دینله شدر . بوکبی بیوک بر شرافت باشقة بر کیمسه یه فصیب اولما مشدر . ام کلثوم چنایلرندن ذریت قالما دی .

ام کلثوم

امام علی المرتضی حضرت‌لرینک، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ارتیمال اینمازندن هقدم حضرت (فاطمه) رضی الله عنہا دن دنیا یه کلمش اولان قزل‌بیدر. صبیه ایکن امیر المؤمنین عمر بن الخطاب حضرت‌لرینه و برله‌شیدی. بوزک وفات‌نده عون بن جعفر طیاره، و آنک وفات‌نده محمد بن جعفره و آنک وفات‌نده عبد الله بن جعفره واردی. حضرت عمر دن زیل، (رقیه) نام ایکی عد بالاسی اولوب، بونلر دن زیل، حضرت عمر ایله حضرت علی بالاسی اولدیغی سبیندن (ذوالهلالین) دیمکله هروف اولدی. (ام کلثوم) قیصر (هراقلیوس) خاتون‌نہ ملینه دن هدیه بیارادکی، وقارشو هدیه آلدیغی مرودید. حضرت علینک ایکنچی بر (ام کلثوم) کنیه سنده قزی اولوب، آندن تفریق اولسون ایچون بونسینه (ام کلثوم السکبری) دیبورلر.

ام کلثوم

عقبه بن ابی معیط قزی صحابیه بر خاتون‌ندر. مکهء مکرمہ ده اسلامه کلوب، جناب رسول الله ک قریش مشرک‌لریله مصالحه عقدی ایندکلری کونه قدر مکده قالمشیدی. صوکره بیاو اوله رق ملینه یه هجرت ایندی وزید بن حارثه حضرت‌لرینه و آنک وفات‌نده زبیر بن العوامه نکاح اولندی. صوک ارندن طلاق او لنگله عبد الرحمن بن

عوفه و آذك وفاتنده عمرو بن العاصه نکاحلنوپ وفات اولدى .
 (زینب) نام قزی زبیردن ، ابراهیم ایله احمد اسملو اوغللارى
 عبدالرحمون بن عوفدندر . ابراهیم بن عبدالرحمون (٧٦) تاریخنده
 وفات اولان مشاهيردندر . کندیسی يازی يازان صحابیه اردن ایدی [١]

ام محمد

قاضی القضاط نجم الدین بن صصراء همشیره سی (اسماء) در .
 زمانینک اک بیوک عالمارندر تبحصیل ایلهش بر زاده ایدی . کوب
 در قبه حج ایدوب طفسان بیش یاشنده (٣٣٧) تاریخنده ارت تعال ایدی .

ام معبد

خالد خزاعینک قزی وابو معبد خزاعینک خاتونی صحابیاتدن
 (عاتکه) در . سلطان الانبیاء افندر من صلی الله علیه وسلم مدنینه یه
 هجرتلر ندە (قولیل) آدلو اورنده بونک خیمه سنه نزول ایدوب ،
 مذکوره نزک غایتکه آرق اولان قوینی مبارک الذریله صاومشل ایدی .
 روایت اولنورکه مذکوره مذکوره قوى تا حضرت عمر الفاروق رضی الله عنہ
 زماننے قدر یاشامش ، واک قحط ییللرده ، هیچ بر ھیوانک سوتی
 او لمادیغی وقتلرده بونی ایرته و کیچ صاوارلر ایمیش . رسول اکرم
 کند کندن بر آز کونلر صوک ، ارى ابو معبد لە برابر مدنینه یه واروب ،
 شرف اسلامله مشرف او ادیلار .

[۱] فتوح البلدان لاحمد بن يحيى البلاذري . (ص ٤٢٨).

ام موسی

عباسی خلیفه لردن مقدار باللهک [۱] ام الولج جاریه سی
 (قهر مانه) در. عقلی ایله تدبیری، حیله ایله مکری فوق العاده
 اولدیغندن حکومت امرارینه مداخله ایدر، استدکنی اجرای ایله ایدی.
 آرولرینه منافرت دوشکی ایله خلیفه نک علی بن عیسی نام وزیر فی
 (۳۰۴) تاریخند عزل ایدردی. حالبوکه مذکور وزیر اک بیوک
 محترلردن اولدیغندن باشقه، امثال سر بر فاصل، متورع، عفینی،
 حافظ قرآن، محسن، بر کیمه سه اولوب، خلافه عباسیه ده بونک
 درجه سنده هیچ بر وزیر کورلمادکی روایت ایدلنور [۲].

ام نحیف

سعد بن قرط بن جنیمه آناسیدر. او غلی اولان او شبو سعد،
 آناسی رضا اولمادیغی حالکه بر قزی نکاملنوب ایدی. لکن قزی
 بونک کوکنه نه سببدند موافق کلامادی، او شبونک ایچون طلاق
 ایدمک فکرینه دوشکی. بوندن خبردار اولدیغنده آناسی اولان ام
 نحیف، او شبو مضمونه شعرلر سویلب نصیحت ایدمکی:
 «ای او غلوم! جانمه یمین ایدرمکه بنم رضالغمدن باشقه خاتون آلوب

[۱] هجرتک (۳۰۶) تاریخنده بزم بلغار شهرینه ایلچی هئی بیارمش اولان خلیفه در.

[۲] کتاب الفخری (۲۴۱).

« بنی هسرتلی ایتک . اشلرکده اوئمادى اوئنچلى ده اولدىك . ايمدى
» طلاق اینمکله اوصال اسم چقار مقدن صاقلاقنوب ، خاتوننکده اولان
» گمپیلکلردن ڪوز یوهوب » مروتلى آدملى روشننده ڪور کام معامله
» ايله ! . اى سعد ! هرنە قدر بوزوق خلفى وامق خاتونه طوغرى
» ڪارك ايسىدە ، طلاق نېتىنن قايتوب ، صبر ايله ! . اھتمالكە
» دنيا ، آنڭ جاننى جەننە او زادوب » سىداده راھتلەك كوننى كنورر .
» زيرا زمانە جفاسى سېبىنلىن بىداخلاق ورغىنسز » اوصال خاتونلارە
» مېنلا او لمش ڪوب اصل ڪىمسەلر ، رضا وصىردىن آيرلامادقلارى
» بىركاتىندا ، الله تعالى حضرتىنڭ لطفىنە مظاھر اولدىقلارى كورلۇر . يعنى
» اوصال خاتونلارى توپراق آستىنە كىروب بوجالولرلر ، او زلرى ده
» يومشاق تىلى ، پاكىزە دىشلى ، محبوبەلار ايله راھت عمر سورلرلر ». .

(دار الغنوندە ياكە شهرتى بىتون دنيايى طوتمىش بىيوك ذات
حضورنده) ياخود پادشاه سرايلرنده تربىيە آلمش دىل ، بلـكە قىلدە
مال ڪنوب يروچى بىر خاتونك نصىختى دىلاڭز دىل ، ڪوڭاڭز
ايله دقت ايدىـكز !) .

ام هاشم

صحابيات وانصاردىن او لوب ، حارث نعمان قزىدر . كوب علملى ،
سوزى اشانچلى ، علم اهلى آرهىسىنده قدرى بلند بىر خاتون او لوب ،
ھجرتك (٩٨) تارىخىنده ارتقاىل ايتدى . ڪىنىيىسىندىن الوغ محمدئىلر ،
حدىث شريف روایت ايدەمشىلردر . بعض او زنلرده (ام هشام) صورتىندا ،
ياز لمىشىر .

ام هانیء

عم رسول الله صلی الله علیه وسلم اولان ابوطالب بن عبدالمطلب
 قزی و علی رضی الله عنہ نک آتا و آنا بر همشیره سی اولان (فاخته)
 یا که (هند) یا خود (عاتکه) و یا که (فاطمه) در. ابن هبیرة بن ابی وهب
 بن عمر بن عائذ بن عمران المخزومی دن هانیء نام او غلی اول بینده
 (ام هانیء) دیه کنیه لندی. هانیء دن باشقه عمر، یوسف، جعل [۱]،
 نام اولادی وار ایدی. زوجی هبیرة مشرکلرک اشد از دن او مخله فتح
 مکه کوننده قاچوب کندی، وام هانیء ده ایمان از لیسنی اظهار اینه کله
 اسلامه کلی. کندی سنی بر وفتکه رسول اکرم حضرتیاری نکاهنمه کله
 اولوب استدی ایسده، اعتذار ایلمشیدی، صوکره، زوجات طاهرات
 عذر ادینه کرمک نیتنده اول بینده جناب رسالت پناه حضرت ارینه بیلدردی
 ایسده، نبی محترم طرفندن عذر کوست رکی. او شبو سبیدن، من کور
 شرافتی احراز ایلمک کندی سنی نصیب اول مامشدر. بونک ایله امام
 اکرم علی المرتضی رضی الله عنہ آرسنده (جمانه) اسمنده بر قز
 اولوب، ابوسفیان بن الحارث بن عبدالمطلب نکاهنده ایدی. ام
 هانیء جناب روزن دن قرق آلتی دریث شریف مر ویدر.

ام هانیء

بوگنیه ده امام سیوطی حضرتیارینک اوچ استادی اولوب، بونلدردر:

[۱] واستخلف على رضي حين ضربه ابن مليجم جعده بن هبيرة وهو ابن اخته ام هانیء وشلي
 الغذاة باللام. ابن خلدون (ج ۳ من ۱۸۵).

- (١) (ام هانیء بنت ابی الفوارس) ابوالیسر احمد بن عبد الله وغیرلردن (٨٠٧) تاریخنده اجازت آلمشیدی .
- (٢) (ام هانیء بنت فهول) مکده مکرمده (٨١٧) تاریخنده ذوالقعدہ (١٨) ده پنجشنبه کون [١] دنیایه کلمشیدی . بونزک آتساس اولان حافظ تقی الدین محمد بن محمد بن محمد بن فهول الهاشمی هم امام سیوطی شیخلرنگندر .
- (٣) (ام هانیء مریم) نورالدین ابوالحسن علی بن عبد الرحمن الشافعینک قزوی ، وعلمه سیف الدین الحنفینک آناسیدر . (٧٧٨) سنہ شعباننده دنیایه کلوب قرآن شریفی ، ونحوده اولان ماعه کتابنی ؛ وشافعی فقه‌نده ابن شجاع مختصرنی حفظ ایندی . آناسی طرفند اولان باباسی فخرالدین القیاتی اجتهادی سایه سنده مشهور محل ژلردن او قوب ، حتی سکر یاشنده ایکن وقتنه اجازت آلمغه باشلامشدر . بیرون عهرنی علم یولینه صرف ایدوب ، (٨٧١) سنہ صفرنده ارتحال قوه شعریه‌سی هم او لوب ، بو بیتلر بونکدر :

فکن حامدا لله شاکر فضلہ
علی سائر الاموال فی السر والجهر
وکن ساجدا لله ما دمت قادرًا
لعلك تحظى بالسيادة والغفران

مضمونی : « جناب اللہ ظاہر وباطننہ حمد ایدوب فضلنه شکر ایله ، قدرتک یتد کچھ عبادت او زرنده دوام ایله ، شاویں کہ ظفر و فخر بولورسن » .

[١] کوز او کمزدہ اولان تقویملرے کوره پنجشنبه کون ، ذوالقعدہ (١٥) نجی گوننہ مصادفدر .

امة الخالق

عبداللطيف بن صفه بن عوض المناوى قزير (٩٠) یاشهه
 قریب تركلاک ایدوب، (٩٠٢) تاریخنده ذوالقدر (٣) ده وفات ایندی.
 هر علمده و خصوصاً حدیثه بیوک مهارتی دار ایدی. (الف) آناسی
 اولان الجمال عبد الله العسقلانیین، امام احمد ابن منبل مسنندی
 و طبرانی معجم صغیرنی وابن هشام سیرتی او قومشیدی. او زون عمر
 سورده کدن دنیادن او تمش شیخلردن، حدیث روایت اینه کده یا لکره
 اولوب قال شیدی. نظم ایلمش اشعاری و کوب موزلردن اجازتی
 اولوب، علم حدیثه امام سیوطی بوکا شاکرد او لمشیدی.

امة العزيز

- بولقبده مشهور اولان مهندهلر بونلدر :
- (١) (امة العزيز بنت صلاح الدين العلا) مشهور محمدث هجران
 وغیرلردن استهاع حدیث ایدوب، (٧٩٤) تاریخنده شوالده رفات
 اولدی. بو خاتون (امة الرهیم) دیدکله هم معروف ایندی. (اسماء)
 نام همشیره سی بونکله بر سنه ٥٥ شوال (٢٠) سنده وفات ایندی.
 - (٢) (امة العزيز مسندة الشام) محمدث نجم الدين قزی اولوب،
 عصرنده عدیث شریفلری اسنادریله رسول اکرم جنابلرینه اسناد
 ایلمکره، شام ولاینده اقرانی او لمادیخچون بویله بر لقب فاخر
 (مسندة الشام) دیدکله شهرت بولاندی.

۳) (امة العزيز بنت محمد بن يونس الانباري) امام سیوطی شیخه‌سی اولوب ، امام مشار اليه بوندن ثلاثیات بخاری وغیرلری او قومشدر .

۴) (امة العزيز بنت شمس الدين الحافظ الذهبي) محمد عیسی المطعم وباشقه‌لرک تحدیث مجلسنه حاضر اولوب ، مشار رحیم حجاردن هم روایتی وارد . (۷۸۵) تاریخنده رفات ندی .

امة العزيز بعد ادیه

بغداده قُیمْ قزی (خلیجه) در . آلتچی قرنک شامده وعظ اینهمکه شهرت اولدی . آناسی موچه ناظری اولدیغی حالده ، قزینک زیرکلاسکنی گوروب ، تربیه ایلمک حقنده صرف اجتهاد ایندی . معلم‌لره تابشروب ، او قومق ویازمق ، تجوید تعلیم ایدردی . صوکره کنده سعی واجتها دی سایه‌سنده فائده‌لی علم‌لره تحصیل اینه‌میه موفق اولدی . بخلافه ابن شیراز و (گریمه) دن ، مصدره علی بن المختاردن وابن الخمير کبی الوغ ذات‌لردن درس او قودی ، وبو سایده اک موذوق عالملر زمره‌سینه داخل اولدی . زمانه‌ستده مقامات هریری او قوت‌مقده بونک نظیری اولمامشدر . عصر دشلری مقاماتی بوندن او قورلر ایدی . خاتونلاری جیوب وعظ ونصیحت سویار ایدی . لکن صوک عمرنده خلقدن عزلت ایندی ، و (۶۹۹) تاریخنده طقسان بر یاشنده اولیغی حالده وفات اولدی .

أمة العزيز شريفه

اندلس اديبه وشاعره لرندن اولوب، شو بيتلر ~~ك~~ندیسنه
منسوبدر :

لما ~~ك~~م يجرحنا في الخشا
ولما ~~ك~~نا يجر ~~ك~~م في الخدود
جرح يجرح فاجعلوا ذا بذا
فما الذي أوجب جرح الصدود

معناسي: « سزك قارامقكز بزم ايچمزه اثر ويروب، بزم سزه
اولان نظر اشتياقمز سزك يا كا قلركزه اثر ويور (قزارتور). ايهدى
ايکي طرفك جرامتى بر برينه مقابل اولديغى حالده، بزلردن اعراض
ایتمكلەدەن جراحت ايى و كزه سبب نەدر؟ ». (جواب ويرو بيلورسزى؟ .).

أمة الله

عثمانلى اديبه لرندن (صدقى) در. استانبولان ياشاب، (۱۱۵) (۱)
تارىخىنده وفات اولدى. عبد الرحمن زاده محمد افندى نام كيمسىزك
قزى اولوب، مرتب بر ديواني واردر. بو بيتلر مشار اليهانىدر:

هفتە كېچمىز كويگە مهمان ايدين سنسك بنى
بلکە هر شب صباھە دك نالان ايدين سنسك بنى
دست تدبیر ايله چاك اولسون مى دامان فراق

آفتاب حسنکه میران ایدن سنگ بنی
آناسینک تاریخ وفاتنده دخی بو بینلری سویلمشدر :
قامتی زاده افمدی ایدچک عزم جنمان
آغلادی آنک ایچون ماتم ایدوب انس ایله جان
دیدی تاریخ وفاتنی قزی (صدقی) آنک
قامتی زاده یه اعلای ارم اوله مکان

۱۰۸۹

کندیسینک وفاتنده (صدقی فاضل) دینامشدر. ادرنه قپوسنده
۱۱۱۵
اهیر بخاری زاویده‌ی جوارنده آناسی یاننده دفن ایدلنی .

امة الواحد

قاضی حسین بن اسماعیل المعاملینک قزی، وقاضی ابوالحسین
المعاملینک آناس (ستیمه) در . قرآن کریم حفظ اینمکله برابر فقه
شافعیه یه طواصی اولمشدر . شافعی عاملرک مشهور لرزدن اولان
ابوعلی بن ابی هریره ایله برلیکه فتو ویر رایدی (۳۷۹) تاریخنده
ارتحال ایندی .

ام الہناء

اوللسه مشهور ادبیه لردن و (مریه) قاضیسی ابو محمد عبد الحق
بن عطیه قریدر . علم . عقل، فهم، صاحبده‌ی برا خاتون اولوب ، قبر
حقنده بر کتاب تأثیف اینه‌شدر . اشعاری جمله سنده بو بینلردره :

يا عين صار الدمع عندك عادة

تبكين في فرح وفي احزان

معناي : « اي ڪوز ! ياش آغزهق سكا بر عادت او لمشر .

فايغو و قىندىه ده آغلارسون ، شادلۇق و قىندىه ده ! [١] .

أميده

بنو أميدهنك ببابالرى اولان عبد شمس بن عبد مناف قزيذر .

شعر و فصاحتبله مشهور بر خاتون اولوب ، فخر كائنات سلطان الانبياء

افندىم ز صلى الله عليه وسلم حضرتلىرىنك ولا دنلىرىنىن صوك اولان (فجار)

محاربەلر ينك دور تچىسىنىدە مقتول اولان قريشىلر حقىندە سوپىلەش اولان

مرئىھى مشهور در .

أميده

عبدالمطلب بن هاشمك قزيذر . (اروى) و (ام حكيم بىضا)

ايله آتا بر ، و عبد الله هم ابوطالب ايله آتا و آنا بر طوغمه قارندش

ايدى . شاعره بر خاتون اولوب ، آناسى عبدالمطلب مرئىھى سنگ سوپىلەش

بېتلەرنىن بعضىلرى بونلەدر :

الا هلك الراعى العشيرة ذو الفقد

وساقى الحجيج والمحامى عن المجد

[١] ظننده بويىتى تىپىل يوللو سوپىلەش اولىھ كىرك ، يوقىھ بونلار باشقە كىرسە ئىڭىر .

ومن يولف الضيف الغريب بيته
اذا ما سماء الناس تغل بالرعد
معناسي: «آکاه او لک که عشيرتك راعي و حاميسي، وما جيلرك
ساقيسى و شرافتك حاميسي فوت اولدى. شو ذاتكه قحطانق و قتلارده
حتى که غريب مسافرلار، بونك خانه سينه الفت اي درلار اي دى». •
جعش بن يعمره نکالنوب، عبد الله، ابو احمد، عبيد الله، (زینب)،
(ام هبیبه)، (همنه) اسمنده اولادى اولدى. بونلاردن عبيد الله،
زوجات طاهرات جمله سندن اولان (ام هبیبه) حضرتلىرىنىڭ، او لکى ارى
اولوب، هېشىدە تنصر اي درك هلاك او لمىشىر.

اميمە

غفار قبيله سندن قيس بن ابي الصلت قزى صحابىه بر خاتونىدر.
عايدە وزاھە، هم عفیغه اولوب، تابعىيەنلىك كوب ذاتلار كندىسىنلىن
حدیث استماع ايتىشىلدر. فېي مەنترم صلى الله عليه وسلم ايله بىرلەمك
مكارىيەدە اولنور، وجراحتلى كىمسەلردى دوالار و تربىيە قبلور اي دى.
خېپر صوغشىدە رسول اكرەمن بالقصى رخصت تەمىزلىك ايدوب، غفار
قبيله سندن بر فرقە خاتونلار ايله هاضر اولەغلە جراحتلى كىمسەلردى
تربىيە ايلىدىلر. وبو سبىن رسول اكرەم حضرتلىرىنىڭ خير دعاء آلمق
كېيى بىيوك سعادتە زائىل اولدىلار. اسمى بعض يېلىرده (اميمە) رسمىندە
يا زالمىشىر. صحابىلردىن ابو ذر غفارى رضى الله عنه هم او شبو غفار
قبيله سندىزلىر .

« ب »

بادیه

ثقیف قبیله سنده غیلان [۱] بن سلمه بن معتب قزی صعابیه بر خاتوندر . سمیرلک وزینتلیلک ایله مشهور اولوب ، حسن اندام ولطافت طبعسی شو زمانک بتون خاتونلری طرفندن غبیطه ایل مکن ایدی . بنو ثقیفه بو و قدنه ، اوشیو بادیه ایله (فارعه بنت عقبیل) دن سوسلی وزینتلی خاتون اولماشدتر .

بافو

سلطان مراد اوچونچینک خاتونی ، وسلطان محمد اوچونچینک آناسی ایدی . وندیکلی بر قز اولوب ، آتاسی قورفه والیسی اولدیغی حالد ، (۱۵۷۵) م تاریخنده عثمانلی کمیچیلری طرفندن طوتلوب ، سلطان مراد خان خاتونلری جمله سنه گرمشدتر . حسن وجهالد بی نظیر اولریغندن باشقة ، تى رلى وعقللى ایدی . زوجیله اوغلی زماننده بیوک بر ففوذه مالک اولوب ، مملکت تدبیری وسیاسی اشلر حقنل ، مشورتیله عمل اید لئور ایدی ، لکن طورونی سلطان احمد برخچی زماننده ایسکی سراییه حبس اولوب ، شو اورنده هم وفات ایدی .

[۱] مذکور غیلان ، طائف فتحنده اسلامه کلدی اون عدد خاتونی وار ایدی . بلوغ المرام (ج ۲ ص ۱۰۵) . (۲۳) تاریخنده وفات اولدی . (تاریخ السکامل (ج ۳ ص ۳۱) .

٢٠٦
بشيشه

عربلرده عشق و محبتله مشهور اولان عذره [۱] قبيله سنده حياء
 ياكه بعي بن ثعلبه قزى (امالملك) در . حسن و جمال، شعر و ادب،
 فظيرسز اولوب، مكه ايله مدینه آره سنده مقام طوتمش اولان ربیعه
 قومندن جمیل بن عبد الله بن معمر ايله غایته عفت او زرنده معاشقه
 ايلمشلر و بر بری حقنده ڪوب شعرلار سويمشلردر . جمیل، فصیح
 و شاعر، عفیف، فسیب، طاهر الذیل برا دیب، اولوب، خلق
 آره سنده (جمیل بشيشه) دیه معروف اولمشلر . بشيشه، نبیه بن الاسود
 اسمنده برينه نکاحلندی ایسهده، جمیل ايله اولان همیتلری همیشه
 ڪم و ثابت اولوب، ملاقت ایتلکلرنده، فراق المدن شکایت
 ایدشورلر ایدی . بشيشه حقنده جمیل : « بشيشه طولمش آی، وباشقه
 خاتونلر یولدزلردر . طولان آی ايله یولدز آره سنده آیرمه کوبدر،
 بشيشه نك آدمیلدن اولان آرتقلقی، قدر کچه سینک باشقه کچه لردن
 اولان آرتقلی کبیدر ! » مضموننده اولان :

هـ الـ بـ رـ حـ سـ نـاـ وـ النـ سـ اـ كـ وـ اـ كـ بـ
 وـ شـ تـ انـ ماـ بـ يـ بـ نـ الـ كـ وـ اـ كـ بـ وـ الـ بـ رـ
 لـ قـ دـ فـ ضـ لـ بـ شـ بـ نـ عـ لـ لـ النـ اـ سـ مـ ثـ لـ مـاـ
 عـ لـ عـ لـ الفـ شـ هـ مـ رـ فـ ضـ لـ بـ نـ لـ يـ لـ لـ ءـ الـ قـ دـرـ

ابياتنى سويمدکي کبى، بشيشه هم جمیل حقنده : « بنم جمیلدن،
 عمرم اپچنده بر ساعت آيرلەقم نصيب اولماسون . اى جمیل ! سن

[۱] بنو عذر، مشهور روایته کوره عدنان نسلندن اولوب؛ مسکنلری نجد ولایتنده ایدی.

اولهچك اولورايشهك تركلك آورلقي وينكلالـکي بزم ايچون برابردر»
معناستنده اولان :

وان سلوى عن جمـيل لساعـة
من الدـهر ما حـانت ولا هـان حينـها
سواء عـلـينا يا جـمـيل بن معـمر
اـذا مـت بـأسـاء الـحـيـاة وـلـينـها

ابياتنى سويمـشـدر . فـارـتـلـفـ كـونـنـدـهـ بشـيـنهـ ، عـبـدـالـمـلـكـ خـلـيفـهـ
حضرـيـنهـ كـرـدـكـنـدـهـ ، عـبـدـالـمـلـكـ : « اـىـ بشـيـنهـ ! جـمـيلـ سـنـدـهـ نـهـ شـىـ »
كـورـوبـ بوـ مرـتبـهـ دـهـ عـاشـقـ اوـلـىـ » دـيـمـشـ ايـرىـ . بشـيـنهـ دـهـ بوـزـكـ
جـواـبـنـدـهـ : خـلـقـ » سـنـدـهـ نـهـ شـىـ كـورـوبـ خـلـيفـهـ ايـتـدـيلـارـ ايـسـهـ » جـمـيلـ دـهـ
بنـدـهـ شـوـ شـىـ ؟ كـورـوبـ ، سـوـدىـ » دـيـمـشـدرـ . جـمـيلـ ، جـانـ وـيرـرـكـهـ
حاضرـلـنـوبـ يـاتـزـيـغـيـ وـقـتـنـدـهـ حـالـنـىـ صـورـمـيهـ كـلـوـچـيـلـرـ باـقـوبـ : « عـمـزـلـهـ
اـصـلاـ زـنـاـ اـيـتـمـكـانـ » ، واـيـسـرـ تـكـعـ اـيـچـهـكـانـ ، قـانـ توـكـهـكـانـ ، اـيـلـلـىـ سـنـهـ دـنـهـ
بـيـرـ وـ لاـ اللهـ اللهـ مـهـدـ رـسـوـلـ دـيـهـ شـهـادـتـ كـيـتـورـوبـ يـورـكـانـ كـيـمـسـهـ حـقـنـدـهـ
نـهـ ذـكـرـكـزـ اوـلـورـ ؟ » دـيـهـشـلـرـ . يـانـنـدـهـ اوـلـانـلـرـ : « بـوـكـبـيـ كـيـمـسـهـ اـنـشـاءـ
الـلهـ نـجـاتـ تـابـارـ ، لـكـنـ بـوـكـبـيـ كـيـمـسـهـ كـمـ اوـلـهـ بـيـلـورـ ؟ »
ديـدـكـلـريـنهـ قـارـشـوـ : « اـنـشـاـ اللهـ بنـ اوـلـهـ بـيـلـورـمـ » دـيـهـشـلـرـ . بـوـقـتـنـدـهـ
كـنـدـيـسـنـهـ بشـيـنهـ اـيـلـهـ اوـلـانـ مـاـجـرـالـرـنـيـ اـخـطـارـ ايـتـدـكـلـرـنـهـ :

« كـوـلـامـدـهـ اوـلـانـ هـرـارـتـ بـعـضـ وـقـتـلـرـهـ بشـيـنهـنـكـ قـولـنـىـ كـوـكـرـكـمـهـ
قوـيدـرـوبـ سـوـنـدـرـرـ اـيـدـمـ ، اـكـرـدـهـ بـوـنـدـنـ آـرـتـقـ بـرـ اـدـبـسـزـلـكـ اـشـ
اـيـلـمـشـ اوـلـسـمـ مـهـمـ صـلـىـ اللهـ عـلـيـهـ وـسـلـمـ هـضـرـتـلـرـيـنـكـ شـفـاعـتـيـ بـكـامـرـامـ
اوـلـسـونـ ! بـوـسـوـزـيـ دـنـمـادـهـ اوـلـانـ صـوـكـ دـقـيقـهـ مـدـهـ آـيـنـهـمـنـ » دـيـهـشـلـرـ .
بـوـنـلـرـكـ نـوـاـدـرـ وـقـايـرـ اـدـيـبـلـرـ ، ظـرـيـفـلـرـ ايـچـونـ الـوغـ بـرـ سـرـمـاـيـهـ
اوـلـمـشـلـرـ . رـوـاـيـهـ كـورـهـ كـوـنـلـرـكـ بـرـنـدـهـ جـمـيلـ ، بـغـيـضـ آـداـوـ چـوـقـرـدـهـ
دوـهـسـنـيـ آـشـادـوـبـ يـاتـرـ اـيـدـىـ . بـوـقـتـنـدـهـ كـورـشـيـ قـزـيـلـهـ بشـيـنهـ صـوـغـهـ كـلـدـيـلـرـ
وـجـمـيلـ دـوـهـسـيـنـكـ قـولـنـلـرـنـيـ قـورـقـوـدـوبـ ، قـاـچـرـدـيـلـرـ . بـوـنـيـ كـوـرـدـكـنـدـهـ

جمیل قاتی سوز ایله اورشورغه کرشدی ، بشینه ده کیر و جوابنی
قايتاردي . جمیل بشینه ایله تانششوی و محبتی اورناشوی او شبو دقیقه دن
باشلامشدر . جمیل ایسه بوکا دائر : « ای بشینه ! اره مز ده اولان
دوستلغه باشی بغیض چو قرنده اولان آچولانشومز او لمشدر ، بشینه که
قاتی سوز آیتدک ، بشینه طرفدن جوابنی هم ایشدک » ، ای بشینه !
هر سوزک بر جوابی وارد « مضموننده اولان او شبو بیندلر فی سویلمشدر :

واول ماقاد المودة بیننا
بودای بغیض یا بشین سباب
وقلنا لها قولًا فجأت بمثله
لکل کلام یا بشین جواب

بوندن باشقة هم بشینه حقنده جمیل طرفدن انشاد ایدلمنش
شعرلر و قصیده لر کوبدر . بشینه : « جمیل وفات او لدیغی کوندن اعتبارا
سورمه تارتیمادم . ساچمنی تارامادم ، باشمی ما یلامادم » بیزا کلی بورکاچک
بورکانمادم ، بلکه همیشه آغلامقدہیم » دیبور ایدی .

و در بشینه

اند لسک مشهور ادیبه و شاعره لرندن ، اشبيله امیری اولان معتمد
بن عباد قزیدر . هر اکش صاحبی یوسف بن تاشفین ایله اولان همار به ده
معتمد و خاتونی (رمیکیه) اسیر آلنوب زندانه هبس ایدلکی . ایکی
اوغلی قتل او لنوب بشینه هم اسیر ایدلکی . هعتمد ایسه عمری بار نچه
اغمات شهری زندانه قاله رق (۲۸۴) تاریخنده وفات او لمشدر [۱] .
معتمد ایله (رمیکیه) هبسکه او لدقیری مالده او ز هسترلر فی بر طرفه

[۱] و آخبار المعتمد بن عباد تذییب الاکیاد . نفع الطیب (ج ۳ من ۶۹۰).

تاشلاپ قزاری بئينه هسرتيله مشغول او لمقده لر (بالا دكلمی!) و من کوره
 حقنده بر خبر ڪتر و چينى دورت ڪوزاييله ڪوتەنكه لر ايکن، بئينه
 طرفىن او شبو ڏضمونله منظوم اوله رق بر مكتوب گلدي: « اي محترم
 آقام! زماز، سنى مسخر ايدين بر پادشاه قزي او لدیغم حالله اسيير دوشدم،
 دنيانك حالى بويله در. الله تعالى هضرتى دولتمىزه خاتمه ويردكىن
 خلقةمىز آرەسنه نفاق تارالدى؛ وهچ مرادمىز او لمادىغى حالله باشمزه
 فراق گلرى. قاچوب ڪىتكىم حالله بر بد بخت قارشوه دوشوب
 طوتىرى، وقل صاتار روشندە بنى برينه صاتارى. اىكن صاتون
 آلوچى كيمسه خير صاحبى آدم او لسىه ڪرك. هر وقت بىكا ڪوزل
 و مرهمتلى تربىيە ايتمىكەدر. بوندىن او ستون اصل نسبلى، ڪوزل
 خلقلى او غلينه بنى نکاح اي لمك آرزوسنده او لمغلە سزدن رضالق
 استحصلال اي نمك اي لە مشغولدر. سز، البتىه بنى پشت پناهم سز، شايد
 رضالق ويررسز؛ و شايد محترم آنام (رمىكىيە) بىزلىر خير و سعادت
 اي لە دعاء لرقيلور». بونلىر، هنگىر مكتوبىن قزلاري ينك سلامتلىكىنى
 آنجلاب فوق العاده منون او لدیلار، و نکاح اي تمىيە رضالق جوابىنى ده
 ويردىلر؛ و بر قدر نصيحتى مشتمل او لان بيت يازوب، هم يوللا ديلر.
 خristian مؤر خلرى بوقز واقعه سنى بام باشقە و خلاف واقع نقل ايتمىشلىدر.
 آناسى او لان (رمىكىيە) وباباسى معتمد، بىوک باباسى عبادالمعنضواك
 بىوک باباسى ابو القاسم فاضى محمد و برادرلارى رشيد ايـلـه مأمون
 و راضى، جمله سى ادباء و شعراء دن او لوب لطائى و نوادرلارى
 محاضرات و ادب كتابلارى مشعوذىر.

بجىيە

ملينه شهرنڭ علم و عقل اي لە مشهور او لان بى خاتونىر. كىنى يىسىندىن:
 « توزەلماز ياره نەدر؟ » دىيە صور دقلرنىدە « كريمك لئەمە اھتىاجىلە

خیمنی، در « دیمشتر ». « ذل و شرف نهدر؟ » دیل کارنده « ذل،
شرف صاحبی بر ذات پستمایه بر آدمک قپوسنه وار و ب دفوله ماؤدن
اولماهقدر، شرف، کورامش ایبلک الی الا بد ذمه‌ده فالاچغنى بیلوب
مندارلق عارنین خلاص او لمق ایچون، کیمسه‌دن بر شی طلب
قیدنده اولماهقدر » دیمشتر . (نه کوزل و طوغری سویامش !).

بد و یه

هصرده حکومت ایدن فاطمیه بادشاهلر زدن (آمر بامکام الله) ک
محبوبه و منکوه سیدر. صعیل عربلرینک برینک قزی اولدیغی حاله
عادتدن آرتق کورکام و سویلرگه ماهره اولدیغندن کنکیسنی هنگور
پادشاه تزوج ایلمش ایدی. لکن صدراده طووب اوسلکندن ایرکن
اورنله، کیک دنیالره الفت ایتمکله شهرک بیوک بنالرندن هیچ
خوشلنمامشر. بوحالنه مطلع اولدیغی صوکنکه، پادشاه، صمرا عالمی
کوستر روشکه نیل دریاسی طرفنده (هودج) اسمند کوزل برسرای
بناء ایدوب، محبوبه سنی اورایه کوچردی. لکن بو اورنله بردن
اولکی عالمی خاطرینه کتوردکندن وایکنچیدن، یاشدن برکه او سوبده
آره لرنده محکم محبت اولان عمزاده‌سی (ابن میاح) نام شاعر هسته‌یله
کویوب یازنیغندن، پادشاهک تربیه لرندن رضا اولماز، و غرف
اولدیغی نعمتلری کوزی کورماز، ایدی. بلکه کیچه و کوندز ابن
میاح فکریله مشغول اوله‌رق ابیات او قور و فرست اول قچه اشعار
یازوب، کوندرر ایدی. هودج سرایندن یازوب ارسال ایلمش
قصیده سندن او شبو بیتلر در :

يا ابن مياح اليك المشنكي
مالك من بعدكم قد ملأكم
كنت في هيئ طليقاً آمراً
نائلاً ما شئت منكم مدداً
فانما الان بقصر موصداً
لا الا خبيثاً ممسكاً

ضمونی : « یا ابن میاح ! سکا شکایت ایدرمکه : بن سزدن صوک
بر کیمسه هـ لـ کـ نـهـ کـ رـ دـ مـ . کـ نـ دـ قـ بـیـلـهـ مـ لـ دـ اـ بـ اـ کـ نـ آـ زـ اـ دـ اـ يـ دـ مـ ، سـ زـ دـ نـ هـ رـ نـهـ اـ سـ تـ رـ اـ يـ سـ هـ مـ بـ وـ لـ وـ رـ دـ مـ ، شـ مـ دـ مـ بـ رـ بـیـلـ کـ لـ سـ رـ اـ يـ دـ هـ قـ الـ دـ مـ ، خـ بـیـثـ بـ رـ کـیـمـ سـ هـ دـ نـ باـ شـ قـهـ (پـادـ شـاهـیـ قـصـ اـ يـ دـ هـ دـ رـ) هـ بـیـچـ کـیـمـ کـورـهـ آـ لمـ بـورـ مـ «
دـیـمـ کـلـ دـ رـ . اـ صـلـ اـ سـمـ اـ وـ نـوـ دـلـ نـوـبـ ، بـ دـوـیـهـ دـیـمـ کـلـهـ شـهـرـ اـ وـ لـ دـیـ ،
وـابـنـ مـیـاحـ اـیـلـهـ مـاـجـرـالـرـیـ دـهـ فـضـلـ وـادـبـاـ اـیـچـونـ بـیـوـکـ بـرـ سـرـمـایـهـ عـدـ
ایـدـلـیـ [۱] . »

الربيع

سراج الدین الرفاعی قزیدر. زاهده، عارفه، برغاتون او اوب، آتاستدن علم او قومش، و کنل یستلن، امام محمد و تری حدیث شریف استماع ایلمش ایدی. حیاء صاحبہ سی و دیندار او لدیغندن باشقة علوم شرعیه ده هم ید طولاسی او لمشر. (۸۹۰) تاریخنده ارتقال ایندی.

[۱] شیخ اون عرب مساهه سنده بوکا، امثال بر حکایه‌ی عباسی خلینه لرینک برو حقنده روایت آیت‌نش ایسه ده، مصنوع او لمه سی خاطره کاور.

بذل

عباسی خلیفه‌لره منسوب اولان مشهور **مُغَنِّيَه لرک** بربیدر . مدینه شهرنده طوغوب ، بصره ده تربیه‌لنمش و خلیفه موسی الہادی طرفندن صاتون آلنمش ایدی ، صوکره محمد الامینه **کوچدی** . امین ایله مأموندن کوب هرمت **کورمشلر** . داوشی عقللری هیران ایده چک درجه‌ده لطیف اولوب ، داوشی کبی یوزی ، هم حسن و جمالی کامل ، و بیان ایلمک ممکن دکل درجه‌ده جاذبه‌لی و ملايم ایدی . ظرفادن کوب کیمسه‌لار ، بونک محبتنه اسیر و لطفاتنه بنده اولوب ، بعضیلری دست ازدواج‌نی هم طلب ایلمشلر ایسه‌ده ، هیچ **کیمه وارمای** ، عمرنی سربست و آزادلقده **کیچرمشلر** . ابراهیم موصلی و ابراهیم بن مهدی کبی هوسیقی هنرنده شهرت صاحblerی ایله ماجراسی **کوب اولوب** ، غنا ایله روایت شعرده جمله‌سنده غالب کور ایمش . اوتوز بیک هوا کوکلنده اولدیغی **کبی هوسیقی** یه دادر اونبیک صوتی بیان ایدرک بر کتاب یازمش اولدیغی مرویدر . صحبتی کوکلی ، مجلسی راحت و ینکل اولور ایمش . (وشیکه) اسمنده بر جاریه‌سی هم اولوب ، امیر و باشقه اکابره یومش ایله یورر ایدی .

برگة

هر صر پادشاه‌لرندن ، اشرف شعبان بن حسنک (ام سلطان) دیه شهرت اولان آناسی (ست جلیله) در . اصلی ام ولد بر جاریه اولدیغی

حاله، اوغلی شعبان هصر تختنه چقليغى كوندن اعتبارا شهرتى ونفوذى آرتوب (٧٧١) تارىخىنده حج سفرنده اولان سلطنتى، مؤخار طرفندن مبالغهلى بر صورتىه يازلەمشەر. عقللى وعفيفه بر خاتون اوlobe، علم وصلاح اربابنە محبت ايىر وکوب ياردم ايلىر ايپى . مىصردە «مدرسە ام السلطان» اسمىنده بىيوك مدرسە بناء ايلىمشەر . (٧٧٣) تارىخىنده ارتحال ايlobe، مذكور مدرسەسى جىنبىنە دفن اولندى . وفات اولدىيغىنە، اوغلى سلطان شعبان كوب تحسىر ايىدى ، دىببورلار .

بره بنت عبد المطلب

عبد المطلب بن هاشمك ابو طالب ايله بر آنادن (فاطمه) اولان قزى ورسول اكرم حضرتلىرىنىڭ عمەسىدەر . زوجى عبد الاسد بن هلال بن عبد الله بن عمر بن مهزوم بن يقطه بن مره بن كعب بن لوى القرىشى اگىزۇمىدىن، ام الدؤمەين (ام سلمە) رضى الله عنھانك اولىكى ارى اولان عبد الله ابو سلمەنى دىنيايه كتوردى . شاعرە، اديبە، بر خاتون اولىمشەر . آناسى عبد المطلب وفات اولدىيغىنە، منظوم اولهرق سويمىش مرثىيەسى واردر .

بره بنت هر

Herb الوغلىندن تميم بن هر بن ادڻك طوغەمىسىدەر . حضرت (آمنە) بنت وهب ، ترجمەسىنده ذكر اولندىيغىنە كورە، رسول اكرم

صلی اللہ علیہ وسلم حضرت‌لر ینک بیراق بابالرذدن نصر بن کنانه بن خزیمه بن الیاس ابن مدرك آناسی ایدی . بعض کیمسه‌لر دیدکینه کوره ، خزیمه بن مدرکه وفات او لدیغنده ، اوگی آناسی اولان (بره) بنت مرنی ، کنانه نکاح ایلمشیدی . اولسکی اری خزیمه‌دن اسد ایله اسدنه و صوک آری کنانه دن رسول اکرم بابالرذدن اولان نضری و آنک قارنی‌لر فنی دنیایه کتوردی . بویله نکاح جاهلیت زماننده درست کورلور ایدی . لکن بو روایت طوغری دکلدر . اوگی آناسی نکاح اینمک ، جاهلیت عصرنده^۱ هر نه قدر زناء حکمنده صانمالماز ایسده ، غاینده مکروه کورلور وعیب عل ایدلنور ایدی . بو کبی نکاملره (نکاح مقت) هم (ضیزن) دیه اسم ویردکلری کبی ، آنلن وجوده کلن بالا لرده (مقیت) دیبورلر ، و نوع مجوسیت هم بدختلک حساب ایدلنور ایدی [۱] . رسول کبریا و شفیع روز جزا افتاد من حضرت‌لر ینک سلسه^۲ نسبتی بو کبی مکروه نکا هار ایله تلویث ایدلمه‌سی ، هیچ تجویز ایدلنده چک حاللردن دکلدر . مذکور خبرک شایع اولمه‌سینک سببی بود : کنانه طرفندن نکاح ایدلن اوگی آناسی (بره) بنت مر اولمای ، بلکه (بره) بنت ادب طابخه اسننک ایکنچی بر خاتوندر . بو ایسه ، کنانه نکا حتنه هیچ بر بالا طوغدر راما مشیدی . نظرک آناسی اولان (بره) بو خاتونک طوغمه‌سینک قزیسر [۲] . بعض کیمسه‌لر ک بو طوغروده اولان یا کلش روایتلری ، بو ایکی خاتونک بر اسنه و بر فامیلیه و بر خانه‌دن او لدیغندن ، برنی ایکنچسدن آیره آلمادقلر زدن ، شیوع اولمشدر .

[۱] شیزن ، لئت کتابلر زنده (ض زن) ماده سنده در .

[۲] بو تحقیق اسلام عالم‌لر ینک اک بیوکارنده ، و عرب نسللری عرب کونلری و عرب واقع‌لری پیلسکده نظیر سرلر زن اولان ابو عثمان عمرو بن بصر بن عبوب الکافی اللیشی الامام الجاخط حضرت‌لر زدن مقول او لدیغی ایچون ، اک اعتمادی بو سوز اوله بیلور . امام جاخط رحمة الله ، کنانه بن خزیمه بیه مدرکیه منسوب ، خالس بر عرب عالمی اولوب (۲۵۵) ده وفات او لدی .

بر پیره

صفوان اسمنده برینک قزی و آنامز (عائشه) رضی الله عنها نک آزادابیسی، قبطیه بر خاتون ایدی. جاریه ایکن مغیث اسمنده بر قل او زرینه نکاح ایدلنووب، صوکره آزاد او لنهش، ومذکور زوجینک نکاندہ قالوب، قالمه مسی هفندہ رسول اکرم صلی الله علیه وسلم طرفندن کندیسنہ اختیار ویرامشیدی. بو وقوعه، آزاد او لدیغندن صوک او لسکی نکامک بوزلمه سندہ خاتونک اختیاری اولوب، اولمادیغی مسئله سندہ اختلاف او لمغه سبب او لمشر. (بر پیره) [۱] تقاو، زاهده، بر خاتون اولوب، او زون عمر سورمشر. روایتلر کوره، ارنی اصلا سوماز، ورسول اکرمدن اختیار خبرنی ایشنگی ساعته، کندینی آرندن آیره مشر. مغیث ده بونک خلافچه غایت سود گندن، سقال بونچه یا شلرنی آغزووب، آردندن عذر ایدوب یورمشر. کونلر ک بر ذره، پادشاه او لمازندن مقدم، عبدالملک بن مروانه خطاب ایرک: «ای عبدالملک! سندہ محمد خصلتلر کورلمکه در، (چونکه پادشاه او لمازندن الله، عبدالملک منقی، متورع، بر ذات او لوب، دائم قرآن او قور، مسجده ملازمت ایدوب، صالح ایله صحبت ایدر» ایدی. خلیفه او لدیغیله بو حلالوک جمله سنه وداع ایتمش، هنی معاذ الله، قران شریفه: - هذا فراق بینی و بینک - ۲ - دیمشر) خلیفه او لمغه لیاقنک یوق دکدر، اکرده بونصب سکا میسر اولور ایسه، زنهار

[۱] بانک فتحی و رانک کسریله در. عمدة القاری شرح البخاری (ج ۲ ص ۴۰۸).

[۲] المختری (ص ۱۱۰).

قان توکمکدن هدر ایله ! چونکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
افندی فرذن : (آدم او غلی جنت قابقه سنه واروب ، کر رکه حاضر طور دیغی
وقته ، بر مؤمنک مقسز قاننی توکمیش کیمیسه ایسه - اورادن قولور)
دیه ایشتکم « دیه نصیحت اینمشدر . شایان دقتکرکه بربیره حضرتلری ،
عبدالملکه بو نصیحتلری ، عبدالمملک خلیفه اولمسن اعتمالی پک
بعید ایکن بر وقتنه سویلمشلردر ، عبدالمملک ده بو نصیحتک تمام
خلافنه اوله رق ، اسلام ملتنه سهم بلا اولان هجاج کبی بر قان توکوچی
ظالمن مسلط ایلمشدر . شو هجاجی که ملت اسلامیه ده بیوک استاد اولان
سعید ابن جبیر رمهه الله حضرتلری قوی بوغازلار روشنده بوغارلندمش
ایدی . (جهله مزه عبرت !)

بریکه

عربلر آره سنده کرم و ظرافته مشهور بر خاتوندر . قریش
الوغارذن بر زوچی و ملینه منوره ده بر مسافر خانه سی وار ایدی .
قیس بن ذریح ، کنکی معشوقة سی (لبنا) بی کورمک قصلیله یورد کنده
او شبو مسافر خانه یه نزول ایدر ، و بریکه نک اکراملرنی کورر
ایدی .

بزم عالم

سلطان محمود ایکنچینک خاتونی ، و سلطان عبدالمجید ک آناسیدر .
کوب مکتب و تکیه هم مسجدلر بناء ایدوب ، (۱۲۶۹) تاریخنده

ارتحال ایندی. طولمه بخچه‌ده اولان والده جامعی هم بونک خبراتندندر.

بسوس

عرب آره سنده شوم بر خاتون او لوب، بونک شوملقى ضرب مثل مکمنه کچمشدر. هنغل اسلوب برینک قزى، وجساس بن مرنه نك خاله سى ايدى. بو خاتون سبېندن، عدنان قبیله سنده اولان ايکى بطن بکر ايله تغلب آره سنده قرق سنده دوايم بر هماربه او لوب، مذکور هماربه يه (هرب البسوس) نامى ويرلمشدرا. (الله اعلم قرق سنده لك هماربه دن مقصودلرى، قرق سنده لك عداوت او لسه كرك. هماربه لار ايسه بعض برو قتلره مخصوصدر. زمانمزده فرانسه دولتىلە آلمانيا دولتىلە عداوتى الزاس ولوريين طوغرو سنده او توز سنده دن زياده، ممنى او لمقدەدر).

بصبعص

دولت عباسىه زماننده اولان مشهور مغىيە لردن بر يدر. هر ينه ده طوغوب، يىى بن نفيس جاريەسى او لىيغى هالدە، خليغه مهدى طرفندن زور حق ايله صاتون آلندى. فوق العاده گوزل، لطيف شيوهلى، محبت و ھابهلى او لوب، زېنتلى وقتى قوياشە، وزينتسز وقتى آى يه تشبيه ايلىلور ايـدى. عصرنـدە اولان فضلا اـيله ماجـرالـرى واردـر. اـديـبلـرـدـن بـرـى، بصـبـصـ مـجـلسـنـدـه اوـلـنـمـقـنـى نـيـچـهـ سـنـدـلـرـ آـرـزوـ اوـيدـوـبـ يـورـدـكـنـدـهـ، آـكـسـزـدـنـ بـرـكـونـدـهـ مـيـسـرـ اوـلـمـشـ ايـدىـ. اـشـعـارـنـىـ وـادـاسـنـىـ اوـشـنـدـاـقـ دـاـوـشـنـىـ ايـشـنـدـكـنـدـهـ اوـلـدـهـ ايـشـتـمـشـ درـجـهـ سنـدـنـ قـاتـ آـرـتـقـ تـابـوـبـ، محـبـتـنـهـ اـسـيـرـ اوـلـدـىـ. مجـلسـهـ اوـلـانـلـرـكـ بـرـيـسـىـ طـرـفـنـدـنـ : « كـيـسـهـ لـرـ طـوـلـوـسـ آـلتـونـ اـيلـهـ صـاتـونـ آـلـمـقـ مـمـكـنـ اوـلـمـادـيـغـىـ هـالـدـهـ، اـكـرـدـهـ يـكـرـمـىـ تـيـنـلـكـ قـيـمـتـنـدـهـ

اولان فلان شيئاً هدیه ایدر اولسنهک ، بتصبع دن برتسسم ایله بر رحمت - آله چقسکز ، چونکه بو بر ساعتلرگه مذکور شیء بتصبع ایچون غایت لازم او لمقده در ، بونی غنیمت بیلوکز ! « دینلرگه ، هکایه ایدک کمزادیب : « انا لله وانا الیه راجعون ، بتصبعک برکلوب قارامقی بنم ایچون عمرم بهاسی طورر » لکن یکرم تین آفچه ده آز آفچه دکارر ، بن ایسه آفچه قدرنی بیلمیان میراث آشاوچیلردن دکام « دیه بر طرفدن قاچوب چقوب کنمشدر . (بورلاق خاتونلری) چیکمان قالوبلاری ، ایچون عزیز عمرلرنی ، ملت آلتونلرنی فدا ایدوچی بای بالالرینه عبرت ! . . .)

بغداد خاتون

جنکیز نسلنلن اولان امیر چوپان قزیدر . حسن و جمال ، عقل و درایتیله مشهور بر خاتون ایدی . بغداد هاکمی اولان حسن ایلکانی (امیر شیخ حسن کبیر) خاتونی اولدیغی حالده ، جنکیز سلاله سنده ایرانده هکومت سورن ایاخانیان شعبه سینک هلا کودن صوك طقوزچی و صوك هکمداری اولان سلطان ابو سعید خان بن محمد خدا بندره بن آرغون ، کندیسنه عاشق اولهش ایدی . حسن ایلکانی دن طلاق ایندروب ، قزینی نکاملندرمک حقنده ، ابو سعید خان طرفدن ، امیر چوپانه تکلیف اولی ایسه ده امیر چوپان بوکا رضا اولمادی . بوزک سبیندن الوغ هماربه چقوب ، اخیرنده امیر چوپان واوغانی هلوخان قتل اولندریلر . ابو سعید خان ، حسن ایلکانی دن جبرا طلاق ایندروب ، بغداد خاتونی آلدی . بغداد خاتون ، آناسی و برادرینک جنازه لرنی (۷۲۸) تاریخنده مکمه مکرمه یه کوندروب ، حاجبلر ایله جنازه لرنی اوقولدقن صوکره ، ملینه یه یو لانوب ، بقیعده دفن

اولندریلر، سلطان ابو سعید، بغداد خاتونه فوق العاده محبت ایدوب،
هئى كه بتوون مملکت امرنى آنك اختياري ينه تابشىرىدى . (۷۳۶)
تارىخنده ابو سعید خان وفات اولد يغىنده ^۶ كوييا آغو ويروب هلاك
ايتنى توھتىلە، سلطنت تختمنه چەميش اولان آرپا خان طرفىن بغداد
خاتون هم اعدام اولندرى . بر آز آزى حکومت سورىكىنده آرپا خان
كندىسى هم باشقە لرى طرفىن قتل اولندرى . (بونلار فاشنە آدم
اولدرمك ، بورچە اولدرمك قدر اولسون يوق اولميش اولسە كرك ،
واسفاب ! . . .) .

بلبل

علم وفضليله، اتقا وفصاحتىلە، مشهور اولان (ست العلماء) در.
دمشق شهرنده طورر، اثرلى وعظلى سوپىلر، اولمشىر . (۷۱۲)
تارىخنده وفات ایدوب، جنازه سنە خاتونلر هم چقديغى مروپىلر .

بلقىمىس

- قحطان عربلىرىندين، (سباء) مملكتىنده حکومت ايدن مشهور بر
خاتوندر . الهدھاد اسمىنە اولان پادشاه صوکتىنده تخته چقمىش
وكنىسى قوياسە عبادت ايدر ايدى . حضرت سليمان پىغمەبرك مكتنوب
كۈنۈرۈب ايلميش دعوتىنە كوره، فلسطين ولايتنە كلىرى، وايمان
كتوروب سعادت ايدى يە ناڭل اولىرى . خاتون اولدېغى حالىدە،
ممەكتىنى غايىنده گوزل ادارە ايدىكى مروپىلر . عرب مۇرخلىرىنىڭ

(تبابعه) دیه یازمقده اولان دولتلری، یمن پادشاهلری اولوب، عرب اثرازینک (خط المسنن) دیدکلری یازولری، او شبونلره منسوبدر. یمنده لغتلری باشقه ویازو هرفلاری بر اولان ایکی تورلی قوم اولوب، بونلرک بری (سباء) قومی، وایکنچیسی (بنو معین) دینلور ایدی. سباء دولتینک پایتختی (مارب) شهری و بنو معین پایتختی (قرناو) بلکه سی ایدی. میلاددن (۶۰۰) بیل هقدم بو ایکی دولت، دنیانک قوتلی حکومتلرندن عد ایدلزور ایدی. لکن (بنو معین) میلاددن ایکنچی، و (سباء) ده اوچونچی قرنک منقرض اولدیلر. ترجمه سنی یازمقده اولکیغهز (بلقیس) سباء قومنه حکمدار ایدی. (مارب) بلکه سی (صنعا) دن یوز یکرمی کیلومتر شرق طرفنده در.

منکور ایکی قومک انقراضنه اولان باش سبب، سوده رو شلری او زگرمک اولوب، خصوصی (سباء) دولتینک انقراضنه ایکنچی سبب، مشهور سیل العرم واقعه سی اوله شر. بونلرک صوکنله یمنده (صنعا) نک تخمينا یوز کیلومتر شمال شرقیسنک اولان فجرانله (همیر) دولتی ظهور ایتدی. بو دولت حکمدارلرندن ذو نواس نام پادشاه، کندی اتباععنی یهود دیننه تکلیفی ایتدی، و قبول ایتمیانلری چوقاره تاشلا دوب او تلره یاند ردی. قرآن شریفده منکور اولان (اصحاب الاخدود) دن مراد، او شبو ذات اولنه چغی مظنو ندر. صوکره، بونلر او سدننه بخشلیلر کلوب، یمنی ضبط ایتلیلر، و همیریاری مغلوب ایلیلر. مکده مکرمه یه کلن (ابرهه الاشرم) نام سر عسکر او شبو بخشلیلاردن ایدی. عرب آره سنک (و قعه^۰ فیل) دیمکله مشهوردر. همیر حکمدارلری فامیلیه سینه منسوب اولان سیف بن ذی یزن، نام کیمسه، کسری (خسر و نوشروان) اعانتی ایله فارس عسکرفی برابر کتو روب، بخشلیلری اخیرنده یمندن قووب چقاردی. (آزاد) ک زوجی اولان شهر بن باذان، او شبو فرس عسکرندن ایدی. مسند یازوندن

همیر یازوی، و آنده نسخ یازوی و آنده هر کیمه معروف اولان
کوف یازوی، اک افیرده حاضرکی عربی یازو پیدا او لمشر. مسنده،
بو کونکی یازونک یراق آناسی او لسده، تمام او نو دلمنش، اچق
بو کونده علمه بحق محبت ایدن مستشرقلر، او قومیه او کرنمکان لردر.

بلقیس

محمد بدرالدین بن سراجالدین البليغی فزیر ر. علم و فضلده
مرتبه سی بلند او لدیغ ن باشقة، آخر عمر زندگانی اون سنده زیاده
سلوکه بولنهرق (شیخ) لقبیله شهرت بولمشر. آلتمنش یاشدن
کچوب، (۱۴۰۰) تاریخند ارتحال ایدری. جدی اولان سراج الدین،
ابن مجر العسقلانی حضرتارینک استاذی ایدری.

بنان

عرب شاعره لر زدن و عباسی خلیفه لردن متولک جاریه سیدر.
(فضل) نام جاریه نک ایدشی اولوب، متولک خلیفه، بر وقتنه
بونلرک قوللر زدن طوتوب:

تعلمت اسباب الرضا خوف سخطه

و علمه حبی له ڪیف یغضب

بینته مذکور وزن و قافیه دن، مناسب بر بیت سویلر که بیوردی.

شو ساعت ایله فضل:

يصل وادنو بالمؤودة جاهدا
ويبعد عنى بالوصال واقرب

دياری . بستان ده :

وعندی له العتبی على كل حالة
فما منه لی بد ولا عنه مذهب

متوكل بيتك مضمونی : « آنک غضبندن قورقدیغم ایچون رضا
ومداره سبیلرنی اوکرزنمکده يم ، آکا ایسه بنم مدارم غصب واستغنا
سبیلرنی اوکرتمکده در » ، فضل بيتنیک مضمونی : « او بندن اعراض
ایتمکده وبن آکا محبت ایندک ایچون اجتهاد اینمکده يم ، او بندن
یراق اولد قجه بن آشنا یاقن او لمقدہ يم » ، بستان بيتك مضمونی :
« بنم فکرمه کوره هر حالده معنورد در ، چونکه بنم ایچون آنی مفارقت
اینمک ، و آنی ترکله باشقة طرفه کیتمک همکن دکلر » دیمکدر . الحق
بر برینه مناسب بینلر در .

بنت

شاه عباس زماننده یاشامش ، ایرانک اک مشهور شاعره لرندن
اولوب ، حسام الدین سالارا قزیدر . حسن وجہالی ، ادبیاتنده کمالی
فوق العاده او لمقله معروف ایدی .

بنت البحدادیه

پد پچی قرن هجریده بغراده ظهور ایدن (زینب بنت

ابی البرکات) در. عالمه، زاده، اولوب، خاتونلره وعظ و نصیحت سویلر،
فقه و ادب تعلیم ایدر ایدی. مصر پادشاهلردن ملک ظاهر بیبرس
قزی (تذکار بای خاتون) بونک ایچون (رباط البغدادیه) نام فانقه
بناء ایتمشدری.

بنت الجودی

روم قیصر لری طرفندن شامده حکومت ایدن غسانیلردن جودی
بن علی بن عمرو بن ابی عمر الغسانی قزی (بلی) در. فوق الحد کوزل
اولمغله، شامه سودا ایله کارکنده، عبد الرحمه بن ابی بکر حضرت‌لری
کمل‌یسنه عاشق اولمشیدی. حتی که حقنده سویامش اولان ابیاتلری
واردر [*]. حضرت عمر زماننده شام، اسلام عسکری طرفندن فتح
اولنی یغنده، مشار اليه عبد الرحمن طرفندن تزوج بیورلدی. بویله
بر مرأدینه ایرشوب مسره اوله رق، حتی بتون عمرنی بونک صحبت‌نام
کچر اولمشدر. او شبو سبیلن، عبد الرحمنک باشقه خاتونلری،
ام المؤمنین عائشه رضی الله عنها حضرت‌لرینه شکایت ایتمشدر ایدی.
صوکره نیچوذرر، آره ارینه نفرت دوشوب، عبد الرحمنک جفاسدن،
بوکره بنت الجودی جناب عائشه یه شکایت ایتمشدر. حضرت عائشه
برا درنی: «بنت الجودی سودک و قنده ده افراط ایندک، بوزوشل یغک
وقنده ده افراط ایلدک، ار اولان کیمسه بویله‌می اولور؟! ..» دیده
توبیخ و شلتنه ایندکی مر ویدر. اخیرنله طلاق ایدلنه رک دمشقئ اولان
اهلی طرفینه یبار امشدر. (غسانیلر آره سنده چودی بن عزی نام
حکم‌دار کور امادکنن، بعض بر اکابر و امیر ارزن اواهه‌سی مظنوونر).

[*] آند الغابه ده (ج ۳ ص ۳۰۵) ده مذکور در.

بنت خلأوييردى

آلنچى قرن هجرى اخىزىدە ويدىچى قرن هجرى اولنچى، مصر القاهره واسكender يه ده ياشامش و (بي دست) ديمكله معروف او لمتش بر قزر. آنادن قولسىز اوله رق طوغىيغى حالى آياقى ايله قلم طوتوب يازى يازار ورسم خطينك در ستلاڭى حقىنده اك ماھر خطاطلر شهادت ويررلر ايدي . (سلامت قوللى قزلره عبرت !) . بي دست ديمكله مشهور اولمهسى، ايران طرفندن ايدى كنى اشعار ايبر . (۱۸۷۱) تارىخىندا امرىقه ده دنیا يه كلن (ميس تونيس) اسملو برقز قول و آياقىن ده محروم او لىيغى حالى، كوزل يازى يازىيغى، چىكش و نقش ايله كسب اييرك سنه ده (۲۰۰۰) روبله پاره هاصل ايتىمكىه اولدىيغى مر ويدر [۱] .

بنت الدوامى

حسن بن على بن حسن الدوامى قزى (جوهره) در. آلنچى قرن هجرى يه بغرادده ياشاب ، دائم علم و عبادته اشتغال ايبر ، و خاتونلره وعظ سوپىلر ايدي . شيخ ابو نجيب ، وابو الوقت ، لره ملازمت ايذوب ، حدیث شریف تحصیل ايتدى؟ وابو نجيب او غلى عبر الرحيمه ناكاملنوب ، (سیده) اسمىنده قزى اولدى . ابدىست آلوب ، يستو نمازنى او قوب ياتىك يخىندا صوك (۶۰) تارىخىندا وفات اولدى .

بنت دهین اللوز

ید نچی قرن ۷ هجری اول للرنه دمشق شامده ظهور ایدن مشهور
 حکیم نجم الدین ابو العباس بن المتفاخ آناسیدر. هر تورلی
 علمه مهارتی اولدیغندن او غلی نجم الدین (ابن العالم) دیمه کله
 شهرت بولمشیدی. منکور او غلنی ایسه (۵۹۳) تاریخنده دمشق
 شهرنه دنیا یه کتو رمشدر.

بنت سعید

اکابر تابعیندن (۱) تاریخنده ملینه ده وفات اولان ابو محمد
 سعید بن المسیب القرشی المدنی حضرتارینک قزیدر. زمانه نک
 پادشاهی عبدالملک بن مروان، بونی او غلی و ولیعهولی ولید ایچون
 استد، کنان ویرمیوب، بلکه ابو وداعه [۱]. عبد الله فاتم فقیر بر شاکردینه
 کندیس آیتوب، ایکی، یا که اوچ درهم مهر بر ابرینه نکاح ایلدی.
 فوق العاده جمال و ادب صاحبه س اولدیغندن باشقة قران شریف
 و حدیث علملنه ید طولاسی وار ایدی. هنی که زفالری صوکنه
 زوجی اولان ابو وداعه، استادی اولان سعید حضرتارینک علم جملسنه
 وارهق صددنه اولدیغنى کوروب: «یانمده طور: سعید علمی سکا
 کندم او کرده بیلورم!» دیدکی هرویدر. زوجنه، جاریه منزلنده

[۱] ابوالحجاج البلوی نک الفیاستده، کنیه بن المطلب بن ای وداعه دیه کورلندی. (ج ۱ من ۱۱۹).

اطاعتنی و خیر خواه او لدیغی کبی ابو و دادعه یه چو ق عالم و نوادر
نفیسه تعلیم ایله‌شدر . سعید ابن المسیب هضرت‌لرینک ، عبد‌الملک
ظرفیت‌نک و رمش اولان جفالری وتارتمش هسترلری ، او شبو قز
واقعه‌سی سبیندن اولدیغی تاریخ کتاب‌لرندۀ سلطودر . سعید‌حضرت‌لری ،
صحابه‌لرک زاهد‌لرندن اولان ابو هریره رضی الله عنہ‌نک کیاوی ایدی .

بنت عائشه

(ذل‌اسن) مشهور ادبیه‌لردن بر خاتوندر . علم و عرفانیله^۱ فصاحت
و بلاگتیله ، شهرت بولوب ، تألیف ایامش اثرلری ، اک بیوک عالیلر
ظرفیت‌نک کامل لذت و هرمته او قولنور ایدی . تقوالف وزهدی هم
علمی برایبرنکه کامل اوله‌شدر . وطنی اولان (قرطبه) شهرنکه کوب
کتاب جمع ایتمکله کننینه خاص بر کتبخانه تشکیل ایتدی ؛ و جمله عمرنی
من کور کتبخانه‌سنندۀ مطالعه و تألیف ابله کیچردی . (۰۰۰) تاریخنکه
ارتحال ایتمکله ایتمشدر .

بوران

عباسیاردن المأمون خلیفه خاتونی (خلیجه) در . مشهور وزیر حسن
بن سهل قزی اولوب (۱۹۲) تاریخنکه دنیابه کلمشیدی . بونی ایسه
بر وقت [۱] مأمون خلیفه کوره‌کله همبئی دوشی و آتاسندن صور مغله

[۱] نزده و نه رو شده کوره‌شیدی؟ بوندۀ ایسه روایت مختلفدر . هر نه قدر این خلدون مأمونی
حبابیه ایتمکله ایسه‌ده ، دلیله مستند رو شده جمایت ایده آل‌میور . (ج ۱ ص ۱۵ - ۱۱) .

(۲۱۰) ده نکاملندی . طوی و جهاز خصوصنده خلیفه ایله وزیر طرفندن
صرف ایدان بایلق و ام ال ، مؤر خلر بازدیغنه کوره افراط درجهه ده در .
بتوون خلق حتی فرنکلار طرفندن « خادم علم و محب ترقی » او لمعله
شهادت ویران بر اسلام خلیفه سی ، سرای طولوسی اولان قاره کوزلی ،
اوزون ساچلی ، بالدیر و کوکر کلری آچق اولان کوزل قزلره قناعت
ایتمای ، چین دوانی ضبط ایده چک مرتبه ده کی آلتونلری ، سرای
طشنده اولان بر قزی ضبط ایده کی یولنده صرف ایده کن کیرو
طور ماز ایسه ، با شقه لرینه نه قالدی ؟ ... مامون ایله (خدیجه) نک
نکادری ، واسط یاقیننده (فم الصاح) نام پرده الحسن بن سهل خانه سنده
او لمشیدی . اون سکن یاشنده نکاح ایدلنوب ، مامون نکاهنده سکن
سنده بر اسکن طور دی ، ویکری آلتی یاشنده ایکن طول قاله رق ، سکسان
یاشنده ایرشوب (۱۲۷) تاریخنده وفات ایده . آزو آچق سوزلی ،
ملایم ، زیاده عقلالی ، طوغری چوابلی بر خاتون او امشدر .

بوران دخت

ساسان پادشاه لرندن خسر و پرویز قزیلر . برادری شیر ویه
(ساسانیه نک یکرمی او چون پیسی اولان قباد) ایله برادر زاده سی اردشیر
بن شیر ویه صوکنده (هجرت زبوبیه نک یدی ویا که سکن پیش بیلمرنده اولسه
کرک) ایران تختنه او طور ووب ، بر سنه دورت آی پادشاه لق ایتدی .
بونک وفاتندن بر آی صوکره ، همشیره سی اولان (آزرمن دفت)
پادشاه او لمشدر .

به آفرین

ایران ملوک قریب‌هندن و کیانیان نسلنده بشهجی حکمدار اولان
 کشناسب بن لهراسبک اوغلی و خلفینک قزیدر . بعض اورنله‌د
 (به آفرید) رسمنده یازلهمشدر . زردشت نام حکیم طرفندن افتراع
 ایدلمش مذهبه ابتدا کشناسب تابع اوله‌رق ، جو سیت نشریله مشغول
 او لمقدره ایدی . توران حکمداری اولان ارجاسب ، کشناسبک بویله
 بر مشغولیتمنی و خراسان طرفینک نظارتدن غالی قالمه‌قنى غنیمت بیلوپ
 بلخ شهرینه کله رک مستوی اولدی ^۱ و کشناسبک فارتلق سببندن ترک
 حکومت ایدن آناسی لهراسبی وایکی قزی (هما بانو) ایله ترجمه
 صاحبده‌سی به آفرینی اسیر آله‌رق کنه تخت کاهنه کنه ، واوراده
 جمله‌سنی حبس ایدی . کشناسب ایسه بونک آردندن بهادرلق ایله
 شهرتی اولان اوغلی اسفند یاری کوب عسکر ایله یوللاادی . اسفند یار ،
 چوق هماربه لر صوکنه ارجاسبی قتل ومه‌لکتنی ضبط ایده کله
 لهراسبی و همشیره لری اولان به آفرین ایله هما بانویی اسارتدن
 تخلیص ایدوب مظفر اوله‌رق عودت ایندی .

بهروزه خاتون

ایرانه ظهور ایدن ملوک صفویه‌دن شاه اسماعیل اردبیلی
 خاتونیک . هماربه و قننه عثمانلیلر طرفندن آلنوب ^۲ استانبوله کتوولدی؟

وعلمادن تاجی زاده جعفر چلپی یه تزویج ایدلری . (منکوهه بی آلماز ایسه چلپی یه خاتوننمی تابلماز ایدی ؟ ! . . .) .

بهیمه

بکر بن وائل قبیله سنه عبد الله رضی الله عنہ فرزی صحابیه بر خاتوندر . آتسایله برابر کلهرک رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضور ندہ ایمانه کلمش ایدی . رسول اکرم حضرتاری ارلر ایله کورشوب ، و خاتونلر ایله کورشمای بیعت ایتدکی حدیث مشارالیهادن مرؤیدر . قرقی ار ویکرمیسی قزاولهرق آلتمش بالاسی دنیا یه کلری ، و یونلردن یکرمیسی همار بھلرده شہید اولدی . بو مرتبہ کوب بالا طوغدرمش خاتون عرب آرہ سندہ بوندن باشقہ ایشلما مشادر .

بیبی

عبد الصمد بن علی بن محمد بن عبد الرحیم الفرٹمی فرزی (ام الفضل) در . مشهور محلہ لردن اولوب ، (جزء بیبی) نام بر تأییفی وارد . ابوالعلاصاعد بن ابی الفضل وغیرار ، بوذاتدن حدیث شریف روایت ایتمہ مشلدر .

بیلوں

کزچی عصر هجریده اسلام مؤلفلاری مجمعی اولان مشهور «سرای» شهرنده حکومت ایدن اوزبک خان بن طغرل خان خاتونیلر .

نده سیاحتی اشنازنده ابن بطوطه، او شبو خاتون حضورینه قبول ایدلوب، طعام بیمهش، و کوب هدیه‌لر فی آلمش ایدی. اصلی استانبول لی او لوب، بر روم قزی و بر روایده کوره استانبول پادشاهینک کریمه‌سی ایمش. آتا آنسانی و اصل وطنی زیارت اینمک ایچون قسطنطینیه شهرینه واروب، اوراده وفات اینمشدر. فصرانی دیننده بابت اولدیغی ویا که اسلامیتی قبول ایند کی معلوم اولمادی. او زبک خان کندیسی مسلمان اولدیغی حالده فصرانیه خاتونلری هم اولدیغی مظنوئدر. کچن بیللرک بزنه روی سالنامه‌لرده او زبک خان حضور زن روس پاپاسلری بر خاتوننده کندی دینلرچه دعاء ایند کارینک رسمی مندرج ایدی. درست اولدیغی تقدیرده او شبو کبی خاتونلر اوله بیلور.

پ

پادشاه خاتون

یدنچی قرن هجریده کرمانده حکومت سورمش اولان (قره‌ختایان) و نام دیگرله (آل براف) حکمدارلرینک آلتچیسی، و مذکور حکمدارلرک اوچونچیسی اولان قطب الدین محمدک قزیدر. ایاخانیه‌دن بایدوخان بن طرقای بن جنکیزخانه وارمش ایمش. (۶۹۱) تاریخنده قره ختایان‌دن بشنچی حکمدار اولان برادری جلال الدین سیورغمشی قتل ایدوب، بایدوخان فرمانیله کرمان تختنه جلوس ایندی. لکن «الجزاء من جنس العمل» مصراچچه بایدوخانک فرمانیله کندیسی هم مذکور برادرینک خاتونی (کردوجین) بنت مذکو بن هلاک و قزی (شاه عالم) طرفین (۶۹۵) تاریخنده مقتول اولدی. بوندن صوک

پرچی حکمدار اولهرق قطب الدین محمدک طورونی مظفرالدین
محمدشاه بن حاج، و سکزچی حکمدار اولهرق قطب الدین شاهجهان بن
جلال الدین سیورغمش خان اولهرق، (۳۰۷) تاریخنده معزول اولمغله،
قره ختایان دولتش منقرص اولدی. پادشاه خاتون، گوزل شعر سویار،
فوق العاده درست دکورکام بازویازار ایمش. یازمش فرآن شریغه
خطاطار طرفندن مرح و ثنا اید لمکه اولدیغی مرؤیدر.

پرتوپیال

سلطان عبد العزیز ک آناسی و سلطان عبدالمجید ک خاتونیدر.
آفسرایده (۱۲۸۸) تاریخنده بر کتبخانه، و غایته تکلفی بر جامع
هم بناء ایدی. جامعی حضورنده همله بالآلری ایچون مکتب آچوب،
امام و مؤذنلر، معلم و خادملر، شاکرد و آنلرک حاجتلر یچون مکمل و کافی
درجده وقف قالدردی.

« ت »

تاجلی خانم

شاه اسماعیل صفوی محبوبه سیدر. (۹۲۵) تاریخنده سلطان سلیم
ایله شاه اسماعیل آره سنده (چالدران) ده اولان مشهور مهاربه ده
عثمانلیلر الینه اسیر دوشوب، هسبیح پاشا زاده يه آلة، لرنی و بروب

قررتلمشدر. پک کوزل برخاتون اولدیغی مرویدر. شاهک خاتونی (بهروزه خاتون) هم او بشوکونک عثمانلیلر الینه اسیر دوشمش آیدی.

تاجہ

یمن امیر لرفدن ذوشفره قزیکر . جوهر واینجو لره مستغرق
اولان چنه سی ڪوب زمان صوکنده تابلمش ایمش . بو مرتبه اصل
تاشلار ايله زينتلنوب ، آچلق وقتنه ، آشاميه تابميوب ، آچلقدن
وفات اولديغي ياننده اولان بر لوجه یه ياز لمش ايهش .

٢٥٤

بغل‌آد شهرفنده بر سوداگر جاریه سی او لوپ، عشق ایله مبتلا
اولدیغنده، دیوانه لندی ظنیله، خواجهه سی لرفندن خسته خانه‌یه
ویرلمشیدی. هالندن خبردار او لمغله^۱، خواجه سی اولان ذات‌دن
التماس ایدرک، سری سقطی حضرت‌لری آزاد ایتلرمشدر. شغا
خانه‌یه ده سوپلهمش اولان شعرلرندن بغضبلری پونلردر:

معشر الناس ما جنت ولكن

انا سکرانة وقلبی صاح

اغللتم یلی و لم آت ذنبا

غیر جهی فی حد و افتضاحی

مضمونی: «ای آدمیلر! بن دیلور مادم، لکن ایسراهم، قلبم

ایسه آیقدر . سز ، بنی ، آنک محبتنده اولان رسوا یلغمن باشقة بر
قبا هتم اولمادیغی هالده ، اللریمی بغاولا دکز ! ۰۰ » ، دیمه گدر .

تذکار پای خاتون

دصر پادشاه لرندن ، ملک ظاهر بیپرس قزیلر . آناس و فاندن
سلن سنه صوک (۴۸۵) تاریخنده ، قاهره ده خاتونلاره مخصوص اوله رق
بر تربیه خانه بناء ایدوب « رباط بغرادیه » دیه تسمیه اینه کله
(بنت البغلادیه) اداره سینه تابش ردی . بو خانقاہ ایسه ، یالکز ذکر
وعبادته مخصوص اولمای ، بلکه هر توری دین و آخرت علمدن
درس ویرامکله اولان بر دارالفنون ایدی . ارلری طرفندن تاشلا فلمش
ویا که طول قالمش ، یاخود عدت ایچنده اولنمش خاتونلرهم ، قبول
ایلدمکله تربیه لنورلر ، دنیا و آخرت هنرلرندن و علملرندن چوق شیلر
اوکرنورلر ایدی . اداره سی فوق العاده منظم اولوب ، اوکرنو چیلر
واوکرد و چیلر ، و نظارت هم خدمت ایدو چیلر حقنده اولان ترتیب
و قاعده لر ، همیر عقول ایدی . تربیه خانه نک جمله نفووسی بر شیخه
اداره سنه تابع اوله رق ، شیخه نک ایسه عالمده همارت تامه سی و محسن
خلقه کمالت با هر سی ایله برابر ، تدریس و اداره یه اقتداری اولمه سی
شرط ایدلمش ایدی . بونده ایسه ، مخصوصی درسلردن باشقة عمومی
و عظلر هم اولنوب ، معلوم و قتلرده و عظ کرسیلرنده ، واعظه لر طرفندن
نصیحتلار سویلنور ایدی . فقط بو کبی فائده لی بر تربیه خانه بر سببیه
مبنی اوله رق (۸۰۴) تاریخنده تعطیل اولندی ، و تکرار اوله رق
آچلما دی . (بزره عبرت ! خاتونلار ایچون بر واعظه مز اولمادیغی
حالده کوبسنی فاشه لکه اوکر تدک ، بر در سخانه و بر تربیه خانه من

اولنما دیغى حالىدە مشهور شەھىلر ك جملەسىندە سفاهت خانەلار آچمىيە
يىتشىك ، واى بىز مالمىزه واى ؟ ۲۰۰۰، ۰۰۰۰۰۰۰۰) . تىڭكار پاي
خاتون ايسە ، والدى قبىلىنىن هەمتلى ، خېراتلى ، اهل عامى هەمايە
ايدىر بىر خاتون ايدى .

ترخان

سلطان ابراهيمك خاتونى و سلطان محمد دورتىچى نك آناسى
(خىلەجە سلطان) در . صالحە و خېراتلى بىر خاتون اولوب ، مكتب
و سەكتىخانەلار تأسىس ايتىشىر . (ماھ پىكىر سلطان) طرفىنىن اساسى
قولمىش جامع شريفى ھم اتمام ايلەشى ، ايدى . (۱۰۱۴) تارىخىنده
ارتحال ايتىدى .

تركان خاتون

ايىزىدە حكومت سورن ساچقىلىرىك اوچونچىسى اولان ملاكشاھ
ابو الفتح جلال الدین (تارىخ جلالى بوكا منسوبىر) بن آلب ارسلان
بن چغرى بىشك خاتونىدیر . عقللى و تدبىرىلى بىر خاتون اولوب .
سياست امرلىرىنده فکرى طوغرى و سوزى ھم نفوذلى اولور ايمىش .
ھتى ملاكشاھك دولتىنده اولان انتظام و وسعت ، وزيرى اولان نظام
الملاك و خاتونى تركان خاتونىك تىدبىرى سايىھىنده وجوده كاركى
سوپىلىنور . تدبىرى ۋەھىسى اولەرق ، ھېچ بىر خاتون آلماز وجاريە
طوتماز و باشقە اورنى كېچەلماز شرطىلە قزىنى ، عباسى خليغە مقتدى

باللهه تزویج ایلمشیدی . مقدرنیک ابو الفضل جعفر نام اوغلی ،
بونک قزندن دنیایه کلدی . چونکه خلیفه ، ملکشاهین اوشبو قزنى
صوردیغنده ، بونک جمله امرنی ترکان خاتونه حواله ایلمش ایدی .
دیکر قزی (خاتون العصمه) مقدرنی خلیفه نک الوغ اوغلی وولیه‌ی
مستظهر باللهه تزویج اولندی . اوغلی محمودک وصه‌سی اوله رق ،
اوکی اوغلی برکیارق ایله هماربه و سائر اقرابالریله چوق ماجراالری
واردر . هر کیمه محبوب اولدیغندن باشقه حکمنلی هریکنی سایه‌سنده
هر خصوصده ، فارشو کلنلرینه غالب اولور ایدی . عزت و رفت
اوزرنده یاشاب (۲۷) تاریخان شهر رمضانه ارتحال ایدی . مسجد ،
مدرسه ، شفا و خسته خانه کبی ، چوق خیرات قالدرمشدر .

تفییه (ارمنازیه)

ابو الفرج غیث بن علینیک قزی و تاج الدین ابو الحسن علی
بن فاضلک آذاسی (ام علی) در . دمشق شهرنده (۵۰۵) تاریخنده
دنیایه کاوب ، (۵۷۹) ده ارتحال ایدی . اک مشهور شاعره وادیمه‌لردن
اولوب ، علمی ، شعر و فصاحتنه غالب کل کنندن علم ایله شهرت
بولمشدر . بر وقته بر قصیده خمویه انشاد ایدرک ، عشرت واچکی
 مجلسی تتم تعریف ایلمش ایدی . علمادن بر ذات مطلع اولدیغنده:
« بو خاتون بو کبی مجلسی ایله تا زمان صباوتند بیرو الفت ایتمش
اولمعلی » دیمش . بوندن خبردار اولدیغی ساعتله بر قصیده هربیه
انشاد ایدرک عسکرک عالمی و هماربه احوالنی عنعنده سیله بیان ایلمش ،
و : « حرب هقدنه اولان معلوماتم ذه صورتله اولمش ایسه خمر هقدنه
اولان معلوماتم دخی شو وجهه در » دیه تبریث ذمت ایلمشدر . بر

هدت اسكندر يه ده ، حدیث علمائین اولان ابو طاهر سلفی در سنہ
دوام ایلمش ایدی . مشار اليه سلفی حضرتاری بر کون بر کاغدہ :
« ساکن او لدیغم حجره ده » آیا غم بر چوی یه راست کله رک یارلندیغذنر ،
کچکنه قزده باشندہ اولان یا ولقنى یرتوب آیا غمه باغلادی « هضمونیه
بر عباره یازمش ایمش . تقیده ایسه بو عباره یی گوردنده بداهه
او شبو قطعه بی انشاد ایلمشدرا :

لو وجدت السبیل جدت بخدری
عواضا عن خمار تلك الولیده
كيف لى ان اقبل اليوم رجلا
سلكت دهرها الطريق الحميده

مضمونی : « اکرده یولنی بولسہم ایدی ، او قزک یا ولقنه بدل
اوله رق یا کاقمی بدل ایدردم . عمر بارچه محمد یوللره یورعش
آیاقی او بیمک بو کون بکا نیچوک میسر اوله بیلور ؟ ! ... » دیمکر .
بو قبیلدن اولان لطائف وماجرالری کوبدر .

« ث »

ثُبیتہ [۱]

صحابیاتدن اوlobe ، ضحاک بن خلیفة الانصاری الاشہلی قزی
بر هتلدر . جمال ، کمال ، لطف ، ادب ، ایله مشهور اوlobe ،
کوزلکی عرب خاتونلری آرہسنده مثل حکمنه کچش ایدی . کیلیسنسنی

[۱] مصغر صیغه سیله جوینه وزننده در . قاموس الاعلامه (تبیه) صورتنده یازلیه سی سھو قلم
اوlobe کوک . (نبیشہ) صورتنده هم روایت وار . فتوح البلدان ص ۶۸

کورمکن کوزلر طویماز ، مجلسندن کوکلر يالقمان ، ایدى . غایت
عفت و تقوالق او زرنده ياشاب وفات ایتدى . رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم حضرتلرندن بر چوق احادیث شریفه روایت ایتمەشدر .

ثبیته بنت یمار

یمار بن زید بن عبید الله الانصارینك قزى ، وابو حذیفه بن
عنبه بن ربیعه نك خاتونلر . صحابیات آرسنده فضل و درایتیله
شهرت اولوب ، کندیسندن بعض حادیث شریف منقولدر .

ثريا

عبد الله [١] بن الحرش بن امية الأصغر بن عبد شمس بن
عبد مناف قزیدر . قريش خاتونلری آرسنده جمال و ادبیندہ کمال ،
ایله مشهور ایدى . عرب و قريش شاعرلرینك اک شهرتليسى اولان
ابو الخطاب عمر بن عبد الله بن ابی ربیعة المخزومی ، کندیسنده
عاشق اولوب ، هقنده کوب اشعار سویلمىشدر . عمر بن ابی ربیعه
بر حاجت هقنده يمن مملکتنده سفر ایدى کنده ثريا بانی سهیل بن
عبد الرحمن بن عوف الزھری ، يا خود سهیل بن عبد العزیز بن
مروان نکاملىنوب ، مصر ولايتنده رحلت ایامش ايلدى . عمر بن ربیعه

[١] بو اورنده روایت خلصه اولوب ، ثريا بنت عبد الله بن الحرش روایتی اولدیغى كېمى بەعن
روایتلرده ثريا بنت علی بن عبد الله واقعىدۇ .

قایتوب، خبری ایشند کنده کوب اشعار و قصیده لر انشاد ایدوب
تحسر ایلکی. علم اهلی آرهستنده مشهور اولان:

ایها المنکح الشريا سهیلا
عمرک الله کیف یلنقيان
ھی شامیة اذا ما استقلت
و سهیل اذا ستفل یمانی

او شبو قصیده لردندر. مضمونی: «ای ثریا یی سهیله نکاح ایلیان
آدم، الله تعالی سکا عمر ویرسون! اندر بری یمنی و دیکری شامی
اولن فلرندن بر برینه نیچوک ملاقی اوله بیلورلر؟!» دیمکدر. سهیل،
یمن دملسکنده کورامکده اولان بر یولیز اسمی اولدیغدن، ثریا ده
یولیز اسمی اولدیغدن، غایت مناسب دوشمشدر. بونلرک نوادر
وماجرا الریله محاضرات و ادب کتابلاری طولودر. ثریانک آناسی اولان
عبدالله (قتیله بنت النصر بن الحارث) قزیدر.

*

٦٠٠

شو یبه

فخر کائنات رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلىرىنه ابتدأ
سوت ایمزن خاتوندر. حضرت همزه بن عبدالمطلب ھم بونك سوتنى
ایممش ایدى. ابو لهب بن عبدالمطلب جاریه سی اولوب، جناب
رسول اکرمک دنیا یاه کل کنی تبشير ایته سی او زرینه ابو لهب
طرفىن آزاد ایدامش ایدى. رسول اکرم حضرتلىرى، ملینه یه هجرت
یدنچى سنه ده ارتحال ایتدى. رسول اکرم حضرتلىرى، ملینه یه هجرت
ایتقىلاری صوک، مزبوره یه هدیه لر یباور اولمشدر.

« ج »

جانفدا خاتون

سلطان مراد اوچونچى سراينىه غايت نفوذلى اولان بر خاتوندر.
 عقللى و تدبيرلى ، هيله ومكرلى اولدىيغىنلى بىتون سرای اهلنى مىنى كه
 سلطانى كىندى مىكى آستۇنلە طوتىشىر . بونك بويىلە بر نفوذ
 واقىدارنىن استفادە ايدرك براذرى اولان دلى ابراهيم پاشا ديار
 بىكىر واليسى اولوب ، تەمىزلى ئىلمى فالدرا ماشىر . اصلى بر ارمىن
 قزى اولوب ، بىادرارى ابراهيم و مۇمۇد [۱] لە برابر اهتىاء ايتىمشلىر ،
 و كوندىن كىز قطع مراتب ايدوب ، بو درجه يە كامشلىر ايدى .
 فالدرا ماش خبرات داۋاقتۇ خەممىت دېپورلىر .

جرباء بنت قسامه

حضرت امام حسن بن على المرتضى (رضى الله عنهم) نك قائىن
 آناسى و هرم عليالرى اولان (ام اسحاق بنت طاھە) نك والدە لريدر .
 جمال وجاذبەلى اولمقلە مشھور و مىسىنالقدە ، كىندى عصرىندە نظيرى
 اولنماidiغى مرويدىر . جرباء ، قورچاڭغى دىمك اولوب ، مزبورە دەنی
 افراط درجهده كوزل اولدىغى سبىتنىن ، قانغى بر مىسىن خاتون يانىنە
 كلهچك اولورسە ، چىرىكىن كورنىڭ كى جەتلە ، اك كوزل خاتونلر ، آذك

[۱] خلاصة الاثر في اعيان القرن الحادى عشر . ج ۱ ص ۵۷

یاننه وارمقدن صافلانور اولدیخندن^۱، کویا قورچاڭغى ايمشده، قورچاڭغى سرايىتىن دۇرقولنور ايمش وھەمىلە، جرباء لقبىلە شهرت بولمىشىر، اصل اسمى بىلەندى.

جعده

اشعش أبو محمد بن قيس بن معدى كرب السكنى ينک قزى وامام متدرم أبو محمد الحسن حضرتلىرىنىڭ خاتونىدیر. معاویه طرفىدىن، اوغلۇ يزىدە تزویچ ايدىلمك مقدنەدە ويرلەمش وعده يە آلدانوب، فخر كائنات افنەمىز صلى الله عليه وسلمك سوكۇ وعزىز بالاسنە زهر ويروب شەھىد ايلدى. حضرت حسندىن مھروم قالدىغى كېبى يزىدە هم واره آلمائى، دنبا وآخرت بدېخت اولەچق بىر عملى اجرالايدوب، امت اسلامىيەي غرېق حسرت ايلدى. روايتىلە كورە امام حضرتلىرىنە بىدرلەمش زهر، معاویيەنىڭ غاص طبىبى اولان ابن اثال [۱] طرفىدىن حاضرلەنمىشىر.

جليلە سلطانىيە

ايوي پادشاهلەرن ملك عادل ابو بكر (۱۱۵ تارىخندە وفات اولان پادشاهدر) بن ايوب قزى (مونسى) در. علم وفضلە يى طولاسى

[۱] حضرت معاویه ناك كېچە وكوندز ياندن آيرماش اولان نصوانى طبىبى ايدى. ترجمەسى عيون الزباء في طبقات الاطباء، مفصلدر. (ج ۱ ص ۱۱۷—۱۱۹).

اولوب، خصوصا علم مدیشله مرتبه‌سی بلند اوله‌غله مشهور مدیشله
جمله‌سنده معلوم ایدی.

جماعه [۱]

عوف بن مسلم الشيباني قزیدر. (ام اناس) ایله بر طوغمه اولوب،
(المنزوف ضرطا) دیه لقبینمش اولان لیث بن مالک نکاهنده ایدی.
وفا دارلق ایله مشتهر اولوب، عربلار آرسنده مستعمل اولان:
« اوی من جماعه » سوزی بونک طوغر و سنده ضرب مثل ایدل‌مشدر.
بعض اورنده (جماعه) رسمنده ~~کورلار~~ دارلی.

جمهور

حابس یاخود خس قزیدر. جاھلیت زماننده عربلار آرسنده
عقل و حکمت ایله شهرت بولمش خاتونلردن ایدی. عمالقه قومنه
منسوب اولدیغی مرویدر.

جمیل

امویلر زماننده اک شهرتلى بر مغنیه ایدی. مینه‌ده یاشاب،

[۱] مشاهیر النساء وقاموس الاعلامه (ج) حرفنده ایراد ایدلرک (جماعه) یازلديغى حالده،
جمع الاشالده (ج ۲ ص ۲۲۲) وجمهرة الاشالده (ج ۲ ص ۲۵۱) (خ) حرفنله (جماعه) یازلمشدە.
فانفسى درست ایدکى بىزه علوم اولصادى.

داوشی فوق العاده کوزل اولوب ، موسیقیده اولان هنری یرنده
ایدی . موسیقیده استاد اولان معبد ، ابن عائشه ، کبی ارلر؛
و (مبابه) ، (سلامه) ، (عقیله) ، (خلیله) کبی خاتونلر ، جمله‌سی
بونک شاکرداری ایدی . چوق نواذری وارد . حج نینیله مکنه مکرمه‌یه
واردیغنده ، نزول ایله‌ش خانه‌سنه حج سفرنی تبریک ایچون مکنه‌ک
ا کابری کلد کاری کبی ، مدینه‌یه رجو عنده بقون مدینه اهلی استقبال
ایله‌شلر ایدی . (صالقون صوفیلر ایشتماسونلر !) . عبد‌الله بن
معفر هضرتلریله بعض نواذری اولدیغی مرؤیلر .

جهیله بنت وائل

عربن وائل یافود وائل ویا امیل بن راشد قزیدر . عشق ،
ووفا ایله مشهور حسنی بر قز اولوب ، کندیسنه ابن عمن اولان
عامر بن سعید بن راشد عاشق اولمشدر [۱] .

جنان

بصره‌ده محلت عبد الوهاب الثقفی جاریه‌سیدر . عرب خبرلرنی ،
واسلاف واقعه‌لرنی بیلور ؟ شعرلرنی روایت قیلور ایدی . کندیسنه
اعاظم شعرای عربن اولان ابو نواس ابو على حسن بن هانی نام شاعر
عاشق اولوب ، هنده چوق اشعار سویلمشد . روایتلره کوره ابو نواس ،
جناذن باشقه بر خاتونی ، اخلاص ایله سودکی معلوم اولماشدر . اول

[۱] برقدور ماجرا لری و سویلش اولان اشعارلری ترتیب الاسواقده هم مذکوردر . (ص ۱۰۲)

امره، جنان، ابو نواسه هیچ التفات ایله ممکن نیست، ابو نواسک لطیف
و ملایم اشعار لرینه و نزرا کنلی اعتذار لرینه مقابله اینمکن عاجز فالوب،
مغلوب او لمشر. بر آره لق جنان هج شریفه کند کنده، کوکنده هیچ
هچ نیت او لمادیغی حاله «بلکه بوله کوروب بولماز می؟» دیه امید لنووب،
آنک آردندن ابو نواس هم هجه کنده، و بوسپیدن ابو نواس
«هاجی» افندی او لووب قایتدی. (کولمه کز. ! اسم ایچون هج قیله مقدن،
«جنان» ایچون هج قیله مقالکه آرتق او لوور...). و بوطغروده:

الم تر اندی افنتی عمری
بمطلبها و مطلبها عسیر
فلما لم اجد سببا اليها
يقربنی و اعینتی الامور
حجت و قلت قد حجت جنان
فيجهعنی و اياما المسير

ابیاتلری انشاد ایلدی. مضمونی: «جنان ایچون جمله عمر منی
افنا ایندم، جنان هستی آز برشی دکلدر. آن کورمیه هیچ سبب
بوله ملیخ ایچون و هر تدبیردن عاجز قالدیغم ایچون، هج سفرینه
کیندم. جنان هج قبله در، بلکه آنک ایله بنی، سفر جمع ایدر دیلم»
دیمکدر. ابو نواس (۱۹۵) تاریخنده بغداده وفات اولدی. کوزل
ابیاتلری کوبدر.

١٠ جنوب

عربلردن قیس بن اصیغ بن محسن بن اخرش قزیدر. کنلیسنہ
مالک بن الحرف بن الصداصاہ بن اخرش الجعدی، عاشق او لهله بر

چوق نوادر و مکایه‌لری عالمه مشهور اولنندی . مشار الیه مالک ، اک
بیهادر عرب‌لردن اولدیغی حالدہ ، مزبوره ذکر مختنه اسیر دوشی .
او شبو عشق یولنده ، یکرمی سکز پنچی یاشنده اولدیغی حالدہ عزیز
جاننی فدا ایندی . دوستیک اولم خبرنی ایشند کندہ ، (جنوب) هم
بعض ساعتلر دنیاده طور و ب ، آخیرنده یره دوشوب جان ویرمشدر .

۱۰۶

جویریه

فخر کائنات ، سید مخلوقات ، افندر مصلی الله عليه وسلم
حضرت‌لرینک زوجات طاهره لرندن برسیدر . بنو المصطلق قومینک
رئیسی اولان الحارث بن ابی ضرار الخزاعی قزی اولوب ، هجرتک
(۶-۵) تاریخنده اولان «مریسع» و قعده‌سنده اسیر آلمغله صحابه‌لردن
ثابت بن قیس حصه‌سنده دوشی . رسول اکرم طرفندن بونک قیمتی
ویرلوب ، آزاد ایدلک‌کندن صوک ، او شبو غزاده اسیر دوشن خاتونلری
آزاد ایتدرمکه و سیله اولسون ایچون ، نکاح ایدلندرک امهات المؤمنین
زعره‌سنده کردی . بونی کوردکلری ایله ، رسول الله‌ک قاینیشلرنی اسیر
صفتنده طوتمق مناسب دگل دیه ، جمله صحابه‌لر ، بتون اسیرلارنی
آزاد ایتمشلر ، و بونک نتیجه‌سی اوله رق بنو المصطلق قومی ، بالاتفاق
اسلامه کامشلردر . او شبو سجدن ، قومی ایچون اک برکنلی اولان
خاتون ، (جویریه) در ، دیبورلر . بعض حدیث شریف هم روایت
ایتمشدر . (۶۵) یاشنده ایکن (۶۵) تاریخنده ارتحال ایندی .

جویریه بنت ابی جهل

صحابیاتدن اولوب ، مکه فتحی کوننده ایمانه کاری . اسلامه کان کنن صوک ، حضرت علی ، تزوچنی قص ایامش ایسده ، رسول الله طرفندن : « بر کیمه سده اللهم دوستی ایله دشمنینک قزی جمع اولنماز » دیه منع اولنمشیدی . بوندن صوک صحابه لردن عتاب بن اسیده واروب ، عبد الرحمن اسمنده اوغلن دنیایه کلری . بعضیلر ، بونک اسمنی (جهیله) ایدی ، دیبورار .

جهان آرابیکم

هندستان پادشاهلردن (ارجمند بانوبیکم) ک زوجی اولان ملوك تیموریدن شاهجهان قزیر . حسن و جمالیله ، عقل و درایتیله ، صلاح و عبادتیله ، شهرت بولمشیدی . (۱۰۹۲) تاریخن دهلى شهرنئ وفات اولدی . مکمل بر تربیتی وارد .

جهیزه

عرب آره سنده بو اسمده ایکی خاتون مشهور اولوب ، هر ایکیسی احمد ایدی . بریسی ابوالضحاک شبیب بن یزیں الحارجی نک آناسی

وغايتده بهادر برخاتون ايدى . حامل اولى يغنده : « قارنده بىرىشى مركاندنه » دىه هر كىمە سوپلاب يوردىكىن : « اهمق من جهيزه » مثلى صادر او لمىشىر [۱] . ايڭىچىسى ايسە : « قطعه جهيزه قول كل خطيب » مثلينك سلورىنه سېب اولان خاتونىدر . بونك اصلى : بىر مقتول طوغروستىدە ايى قبيله نك خطيب و شىخلىرى بىر يە جمع اولنوب ، دىتە رضالىدرمۇ اىچۇن خطىيەلر سوپلاب مشغول اولىقلارى بىرساعىنە ، مزبورە خاتون » مجلسە گلوب : « مقتولك وليس قاتله ظفر تابوب ، قتل ايلىكى » دىه شىيدى . او شبو ساعىنە ، مذكور مثلى اىقوب ، هر ايلى طرف آدملىرى مجلسىن تارالمىشىردر .

حبابە

عر بالرڭ اڭ مشھور مغنىيەلرنىن اولان (عاليه) در . امويلردن يزىد بن عبد الملك خليفة نك جاريەسى و محبوبەسى اولوب ، (سلامە) ايله هر ايڪىسى يزىد حضورىنە زىيادە محترم اوپىيلر . يزىد بىتون عمرنى (حبابە) ايله كچىرۇب امور حکومتى اهمال ايلىشىر . بل كە اصل خليفە (حبابە) اولوب ، يزىن ايسە بونك امرى آستونىدە اولنور اىلى . بىتون مەلائكت (حبابە) التىه ادارە اولنور ، اىستىكىنى نصب ايدى ، واىستىكىنى عزل ايدى ، يزىد ايسە هېچ شىلن خبىدار او لاماز ايدى . كوفىلرڭ بىزىدە يزىد كىبرا درى مسلمه : « اى يزىد ! بۇ منصبە عمر بن عبد العزىز صوڭىنە او طوردىغىدىن خېرى يوقمى ؟ بۇچە ايپچىلر قاپو كە طورىقەلر ، و بۇچە مظلوملرڭ آھلىرى كۈلەر چەقەقدەدر ، سن ايسە هەميشە جاريەكىن فراجت ايدە آلمىورسن ! .. دىكىنن عېرتلەنوب جمعە نمازىنە چەقەق اولوب حاضرلەنىشىدى . شو

[۱] جمهورة المثال لابى هلال حسن بن عبد الله العسكرى . (ج ۱ ص ۲۶۳) .

اشناده فارشونه (هبابه) چقليغنه، او ز اوزني ضبط ايده آلمای، آنك قوچاغنه آتلمسدر. هم خادملرينه: « مسلمه که آيتوكز جمعه نمازی امام او لوب او قوسون! » ديمشدرا، و ~~کند~~ يسی خمر ايده (هبابه) سنه ملازمت ايلمشدرا. كونلرک برقنده يزيل: « بن خلقك - انسان ايچون دنياکدر سر اوله ماز - ديدلكرني البته يالانه چقاررم! » ديه بر بعچه ده خواص ند ماشني جمع ايتمکله صفا مجلس قوردي. (کاشک) « خلفاء راشدين و عمر بن عبد العزيردن باشهه خليفه لرك، جمله مقصداري، خاتون قز، لهو ولعب او لوب، بتون خراج وجزيه ماللرني واهل اسلام بيت المللرني بو يوله فدا ايتمک او لمشدرا! » دينلن سوزى يالانه چقارمق او لسه ايدي؟ ... فقط بويله شىء يزيل بن عبد الملك و مروان فلانلره دكل، عباسى خليفه لرك اك كزيلرندن اولان، هتى كوب كيمسه طرفدن اوليا واصفيما زمه سنده الحق ايدلن هارونلرده نصيب او لممشدرا. واذا اراد الله بقوم سوء فلا ملد له). وهبابه نك شعرلرني دثلاپ قوللرني چابوب: « اوچام! اوچام! » ديه عادتى او زيرينه، ~~کند~~ ينلن فانى او لوب او طور مقدنه ايدي. ناكاه (هبابه) كوز او كنده اولان زمافلاردن برقن آلوب تناول (يئك كنده، چوبى بوغازينه قادلوب)، بعض دقيقه قدر طوره بيلوب، وفات ايتدى. يزيل ايسيه بونك حسرته طاقت كتوره آلمای، اون بش و بير روايته كوره يىسى كون صوكنل قايغوسنلن جان ويردى [1]. (قزو كونلرده زور طوقماق ايله اورامن تاش واتسنه، ياكه بوغاز طوقلغنه، صولو آلمازدai صالحون كونلرده آشلف صوقسە، وييا كه رمضان روزه سى طوتىغى حالى پچان چاپسە ايدي، هبابه نى خاطرلرکه وقى او لمازدى. عدالت الهمىه يە حيران او لوکز! اورنى قايغولرى او لميان كيمسه لره، او رنسز قايغولر ويرمكى در! او شبونك ايچون بىنل اولان كيمسه، اورنى قايغولرە

[1] اغانى. (ج ۱۳ ص ۱۶۶). السكامبل للسبرد. (ج ۱ س ۳۸۹).

هم صبر ایتمه‌لی هم رضا اولمه‌لی ! تاکه یزیده (حبابه) فایغوسی
ویرلد کی گهی اور نسز بر فایغو اصابت ایتماسون ! . . . بویله
دکمن ؟ . . . رواینتلره کوره (حبابه) فی دفن ایتمکدن ، یزید منع
ایدوب کندی یانده براز گونلر اصراتمش . لکن بنواهیه نک
بیوکلری کلوب کندیسته : « بوشیء بزرلر ایچون عیب و عار لـکدر ،
بوگوده ده هاضر زه هیچ فائزه فالماشدر ، بلکه اولـکسه اوـلمـشـدر »
دیه رجا اینـکـلـرـنـه ، دفنهـهـ رـخـصـتـ وـیرـدـیـ ، اوـزـیـ هـمـ جـنـازـهـ سنـکـ
آرـدـنـدـنـ یـورـدـیـ . توـپـرـافـ اـیـلـهـ کـوـمـکـلـرـیـ صـوـکـنـهـ ! « اـیـ حـبـابـهـ »
سنـکـ حقـکـنـهـ آـیـتـهـ چـکـ سـوـزـمـ ، گـثـیـرـ سـوـزـدـنـ عـبـارـتـرـ ، دـیـمـشـ
ایـدـیـ کـهـ :

فـانـ تـسلـ عـنـكـ النـفـسـ اوـتـبعـ الـهـوـيـ
فـبـالـيـأـسـ تـسلـوـعـنـكـ لـاـ بـالـجـلـلـ
وـكـلـ خـلـلـلـ رـاعـنـيـ [۱] فـهـوـ قـائـلـ
مـنـ اـجـلـكـ هـذـاـ هـامـهـ (الـيـوـمـ اوـ غـدـرـ)

بوـ وـاقـعـهـ هـجـرـتـدـنـ (۱۰۵) تـارـیـخـنـدـهـ اـمـشـیـدـیـ . یـزـیدـ ، وـفـاتـ
اوـلـدـیـغـیـ وـقـتـ (۳۵) یـاـکـهـ (۴۰) یـاـشـنـدـهـ اـیـدـیـ دـیـبـورـلـرـ . بـعـضـ
رواـینـلـرـ کـورـهـ اوـشـبـوـ شـعـرـلـرـ (حبـابـهـ) یـهـ مـنـسـوبـدـرـ :
اـذـاـ اـنـتـ لـمـ تـعـشـقـ وـلـمـ تـدـرـمـاـ الـهـوـيـ
فـکـنـ هـجـرـاـ مـنـ یـاـبـسـ (الـصـخـرـ جـلـدـاـ)
فـهـاـ العـیـشـ الاـ مـاـ تـلـکـ وـتـشـتـهـیـ
وـاـنـ لـامـ فـیـهـ ذـوـالـشـنـانـ وـفـنـدـاـ

(حبـابـهـ) هـلـینـهـدـهـ دـنـبـایـهـ کـلـوبـ ، اـبـنـ رـمـانـهـ یـاـخـودـ اـبـنـ مـیـنـاـ فـانـدـهـ
بـرـینـکـ اـجـتـهـادـیـلـهـ اـبـنـ سـرـیـحـ ، اـبـنـ هـمـزـ ، مـالـکـ ، مـعـبدـ ، (جمـیـلـهـ) *

[۱] یـرـیدـ رـآـیـ وـلـکـنـهـ قـلـبـ فـاـخـرـ الـهـمـزـةـ . وـنـظـيرـ هـذـاـ مـنـ الـكـلامـ قـسـیـ فـیـ جـمـعـ قـوـسـ وـانـماـ
الـاـصـلـ قـوـسـ وـلـمـ اـخـرـ الـاوـاـيـنـ اـبـدـلـ مـنـهـمـاـ یـاءـینـ . کـامـلـ الـبـرـدـ . (جـ ۱ـ صـ ۳۹۶ـ).

(عزة الميلاد) مثلاً موسيقى استاذ ارذنن الحان ونغمات او كرنسايرى . سليمان بن عبد الملك خليفة ايكن^۱ يزيل حج سفرينه كيدوب^۲ روسي حسابله تخمينا (۴۰۰۰) روبله يه صاتون آلميشىرى . لكن بعض سببلاه بناءً أولكى صاحبته كير و قايقار ميه مجيبور أولدى . صوکره كىنىسى خليفة أولديغنىء^۳ (سعلة) بنت عبد الله عمر و بن عثمان نام خاتونينك يارد ميله (حبابه) يى كير و آلميه موفق أولدى . (سلامه) ايله ايكمىسى ، عربلر آره سنده (قيمنى يزيل) ديمكله مشهور اولان جاريهلارذنر . شام خلقينك : (الحن من قيمنتى يزيل) مثلاً رذنن مراد اوشبو ايلى جارييه أوله جقولر كه غناكه ماهر اولانلر حقنده ايراد أولنور .

حبي

ملينه شهرنده بر خاتونذنر . كوب اره وارديغىندن وزياده شهوتلى وادبسز أولديغىندن عربلر آره سنده ضرب مثل أولنور ايلى . مر وان بن الحكيم والى أولديغى بر زمانده ، مز بوره ، فرق ياشنده اولان اوغلى ، كوزى اوكتنده بر ياش يكته (بو يكتك اسمى وشهرتى ابن ام كلاب او لسه كرك) وارمشىرى . ملينه منوره خاتونلری آره سنده (دواع^۴) ديمكله مشهور اولمشلر [۱] .

حبي خاتون

عثمانلى شاعره لرنن الا شهرتلىسى اولان (عاشهه) در . عثمانلىلر

[۱] بونك برقدو ماجراسى مجمع الامثالد مذكوردو . (ج ۱ ص ۲۶۱) .

اولان معتبر اولان شاعره لر (مهستى) و (زینب) کبی خاتونلردن، هتى که بعض ارلردن بونی ترجیح ایدنلر وارد ر. اصلی (اما سیه) شهرنندن او لوپ، زوجی شمسی چلبی نام ذات، سلطان سليم ایکنچینک شهزاده لکی اثناسنک خواجه سی او لمق مناسبتیله، حبی خاتون، سراینه و خصوصا سلطان سليم حضور نده کامل نفوذ و اعتبار کسب ایدمیش، و سلطانک ندیمه سی او لمیش ایدی. عصری علماء ندن و شعراء ندن او لان محمد وصولی (منلا چلبی) نام ذات، بوکا داماد او لدیغی صونکده ترفیع رتبه ایدر ک، تا استانبول قضاسته قدر اعلانه ایدمیش ایدی. اشعاری پک لطیف او لوپ، غزلیات، قصاء و مثنویاتی وارد ر. «خورشید و چمشید» عنوانیله او چبیک بیتین زیاده اشعاری مشتمل او لان بر منظومه هم یازمشدر. او شیبو بینلر بو نکر:

دعا تمثیلی یوسف کبی هردم
کم آکا مشتريدر خلق عالم
وييرر هر کشی مقدور نخه کوهر
آنک تا مشتري سندن اوله لر
سن اولدک شمدی اول زن مثلی
قچن عرض ايلکی یوسف جمالی
كتوروب نیچه رشته آنده بروزن
خريدار اولدی آکا جان و دلدن

د خی

راستدر رفتارمز ماننده میل توتیا
بز هزاران دیله مغموره کرمش چقهمشز
عربی لساند هم شعرلری وارد .

حَبِيبُ جَمَالٍ

پنزا ولايتنده تينوش فاميليه سنده حبيب الله نام كيمسه قزيير .
پنزا شهر نده اولان تاش جامع شريف ، بونك خيراتندندر . مذكور
مسجد (۴۰۰) روبله قيدتنده در .

حَبِيبَة

زین الدین عبد الرحمن بن جمال الدین ابی بکر محمد بن ابراهیم
قزی (ام عبد الرحمن) در . عالمه ، متقبه ، محظیه ، بر خاتون اولوب ،
حدیث شریفلری جمله روایلری ایله اسناد ایدر ایدری . تقی الدین
عبد الرحمن بن ابی الفهم ، خطیب مردان ، کسی مهلتلر در سنه هاضر
اولوب ، ابراهیم بن خلیلدن هم استمام ایتدی . بغداد مهلتلرنین
ابراهیم بن ابی بکر الزعیم ، فضل الله بن عبد الرزاق ، وغيرلر
گندیسنه اجازت ویرمشادردر . (۷۳۳) تاریخنده ارتحال ایتدی .

حَبِيبَةُ خَانَمٍ

استانبولک مشهور ادیبه لرندن اولوب . هر سکلی علی پاشا
قزیدر . (۱۲۶۲) تاریخنده دنیایه کلوب ، محمد افندی نام کيمسه يه
تزوج ایدلدی . بوغزلر آنکدر :

چگرده تیغ غمزه ک زخمی وارکن آنه پیگانک !
 ینرا ای قاشی یای آرتق ینرد برتمه مژگانک !
 نکاه هستله جانا که شایان کوردک اغياری !
 ینه نو یاره لر آچدی درونه تیغ هجرازک !
 او غافل بی خیر نادان ، عدویه همدم اوامشمن !
 وصال‌سکن بزی دور ایلک وار اولسوون امسانک !
 امید هرحمت قیلمق عبئدر سندن ای کافر !
 سنی بی دین دیمشلردى از این یوقدر ایمانک !
 « حبیبه » بی دوا درد دن خلاص اولمقده مشکلر !
 امید ایتماز ایمیر درد اولانلر غیری درمانک !
 هر سکه دنیا یه کلمش ایمیش .

حبيشه

عربلرده بنوکنانه دن اولان جذیمه بن عامر بن عبدمنات اولادن
 حبیش قزیدر . حسنی و شاعره بر قز اولوب ^۲ ینه او قبیله یه منسوب
 اولان عبد الله بن علقمه نک معشوقة سی ایدی . هر ایکیسی فصاحت
 فطریه اهللرندن اولمقله لطیف اشعار لری وارد . فتح مکه دن صوک ،
 جانب رسالتپناهیدن بو قبیله یی اسلامه دعوت اینه ک ایچون ارسال
 ایدلمش سریه نک امیری حضرت خالد بن ولید طرفندن بعض مساهله یه
 هبنی ، عبد الله قتل اولندی ، و بونک هستندن حبیشه ده کندیسنسی تلی
 ایلکی . عبد الله قتل اولندی یغی صوک مزبوره طرفندن سویلنلمش بیتلر
 بونلردر :

ونحن ب Skinner من فرافق مرة
وآخرى واسيناك فى العسر واليسر
وانت فلا تبع فنعم فتى الهوى
جميل العفاف فى المودة والستر

ماعلى : « بز ، سنك فرافق ايجون بر مرتبه آغلامش ؟ واينچى
مرتبه آغراف وينكلاركده سكا شريك او لمشيدك . سن هلاك او لمایه
ايرك ! نه كوزل عشق اهليسن ، دوسنلقان و دوسنلقى ياشرمکله عفتک
جميلدر ! . . . » ديهكدر .

حينا

عباسيلر زماننده اولان شاعر مشهور نصيب ابو الحجناه قزيذر .
آناسى كبي كوزل اشعار سوييلر ايدي . آناسيمله بريشكه مهدي خليفة
خلمنتنده او لنوب ، من كور خليفة حقنئ كوب اشعار انشاد ايتهمشلدردر .
شو سببدن هر ايكيسي مهدينك بيووك احسانلر ينه نائل او لورلر ايدي .
بو بيتلر ، مهدينك (عيسي باذ) نام او رنده تنزه كاهينك وصفنه حجناه
طرفدن سويلنلماش او لان قصيده سندردر :

رب عيش ولذة ونعيم
وبهاء بمشرق الميدان
بسط الله فيه ابهى بساط
من بهار وزاهر الحوذان

(هوذان) ساري چچكل (ساقچلی) بر كل اسميدر . واينچى بر
وقنده مهدينك قزى (عباسه) حضوريته ڪرمکله بر قصيده سوييل
كوب اموال و هريهلر آلوب چقمشيدى .

هذا م

فکری طوغری اولمک ایله - عرب آره سنده شهرت بولمش بر
خاتوندر . بنو عنزه قبیله سنده عتبیک بن اسام بن یذکر بن عنزه
قزی اولوب ، زوجی اولان وسیم بن طارق ، بونک حقنک : « هدام
سویادکی شیلری تصدق اینکز ! .. زیرا سوز ، آنک سوزیدر »
مضمهوندکه اولان :

اذا قالت هدام فصلقوها

فان القول ما قالت هدام [١]

بیتنی سویلمشیر . روایتلر کوره ، بونک بردہ (صفیه) اسمندہ
بر ضرہ سی (کوندش) اولوب ، آره لرنکه دائم نزاع ظاهر اولور؟
وزوجلری اولان ذات ده بویله و قدکه ، مبکور بیتی ایراد ایدرک
صفیه بی توقدنادر ایمش . بعضیلر ظنه کوره بو هدام ، کله چکن ذر
ایدله چک (زرقاء الیمامه) اوله چقر [٢] .

[١] اذا قالت هدام فکر بوها * اما هي انكرت رعي الزمام * و تكذيب الخرائد فيه لطف +
قصدنا منه اطناب الكلام + لقد قالى الجوى (آزاد) شوقا * الى احیا به من (بلجرام) * ولدت
بها وبها عشت دهرا * سقاها الله مداد الغمام * يترى كوزل دکمان؟ . حسان الهند اولان
آزادگدر . حدیقة الافراح (ص ۱۵۲).

[٢] قال صاحب الاغانی بعد ذکر زرقاء الیمامه : « وبلغ هندا بنت النعمان خبرها فتركته ولبسه
الموح و بت دیرا يعرف بدیرهند الى آلان فاقامت فيه حتى مات . ونظن ان هذا سهو . لأن زرقاء
الیمامه التي سهل عينيها حسان بن تبع هي غير زرقاء الیمامه صاحبة هند بنت النعمان المعروفة
بحرقه . وهذه عاشت في القرن السادس للمسح . اما الاولى واسمها الیمامه فكانت في اواسط القرن
الثالث بعد المسيح . ولقيت بالزرقاء لزرقة عينيها . وفيها يضرب المثل فقال : ابصر من زرقاء الیمامه .
وقيل انها هي السمنة بهدام واليها يشير الشاعر بقوله : اذا قالت هدام الخ . حاشية رواية الاغانی
(ج ۳ ص ۴۶۴).

حسانه

ام المؤمنین (خدیجه الـکبری) رضی الله عنہا نک دوستی بر
خاتوندر . صحابیاتدن اولوب ، رسول اکرم افندهز صلی الله علیہ
وسلام طرفدن کوب النفات کورر ؟ حتی مضرت خدیجه وفاتندرن
صوک هم خانه سعادتلرینه کلور ؟ و مرهمتلرینه نائل اولور ایدی .
اصل اسمی (جثامه) اولدیغی حالک جانب نبویدن (حسانه) تسمیه
بیورلماشیدی .

حسانه

اندلسده شاعر ابو الحسین التمیمی قزیدر . مشهور ادبیه
وشاعره لردن اولوب ، بنو امیه خلیفه لردن طقوز نجسی ، هـ کم بن
عبد الرهمن زماننده (دورنچی قرن هجری اوسطنده) یاشامشیدی .
آناسی ارتحال ایدوب ، قز هالنده جهانسر قالدیغندن شکایت یوللو
بر قصیده نظام ایدرک ، پادشاهه تقدیم ایدی . هـ کم ، ایسه بونک
اوزرینه کفایت قدر معاشق تخصیص ایدوب ، جهانز حاضر لمک حقنیه
هم هملکنی اولان (ابیره) والیسنہ فرمان ارسال ایدی . کوزل اشعاری
وقصیده لری وارد [۱] .

[۱] قد كنت اربع في نعماه عاصفة * فال يوم آوى الى نعماك ياخكم * ينتي بونکدر .

لکه میخواستند ملکه ایشان را بگیرند و همچنان که میگفتند، همه
تیپنیان این را میخواستند و میخواستند حسناً^۱ خوبی را ایشان را
و من کاملاً کاری را که میخواستند این را بگیرند را میخواستند.

بوهم اندلس مؤلفه ارندن اولوب، غایت شهرتلى و هر قتلی بر
خاتوندر. بیوک عالمگر طبقه سندن اولمغله، آثاری، بو گونه
امریقه^۲، واوروبا معلمگر طرفندن ثناء ایدلمکه اولدیغى مرودیر.

حفصه

سید الثقلین افندی مز صلی الله عليه وسلم حضرت ابی زوجات
طاهره لرندن اولان حضرت (حفصه) رضی الله عنها در. عشرهء مبشره
و کبار اصحابین اولان ایکچی خلیفه ابو حفص عمر بن الخطاب بن
نفیل بن عبد العزی رضی الله عنده فرزی ایدی. عبد الله ایله بر
آنادن اولوب، آنالری ده عثمان بن مظعون طوغمهسی (زینب) در.
(حفصه) اولدیه، سابقون و محبشه هجرت ایدنلردن خنیس بن حذافه
بن قیس القرشی السهمی نکاحنده ایدی. هبیش دیارندن ایکیسی
برابر هدینه یه کلکیلر، و خنیس ده بدر غزاشه هاضر اولدی.
غزالرک برنده [۱] آلدیغی جریحه دن متاثر اوله رق، خنیس وفات
ایتدیکله (حفصه) ده طول فالمشیدی. پدر عالیلری، حضرت عثمان بن

[۱] ابن الائیر حضرت تلری، احمد غزاشه آلان جویجه سی سبیل وفات ایتدی دیبور (ج ۲ ص ۱۲۵)،
حالوکه سکندیسی ام کلیومک حضرت عثمانه نسکاخنی ریبع الولدہ اولدی دیمشدر. احمد غزاشه
شوالدہ اولدیغندن؛ حفده طول قالدیغی وقت حضرت عثمان کو بدن خاتونی اولمش اولور. (ج
۵ ص ۶۶۲).

عفان حضرتارینه کلوب: « ایسترسه کز سزه (حفصه) بی تزویج ایده لم ! »
 دیه بر تکلیفده اولندی ایسده، حضرت عثمان، بویله نیته دکل
 ایدکنی بیانله اعتذار ایلدی . وایکنچی بر وقت ابو بکر الصدیق
 حضرتلرینه بویله عرض ایته ایسده، ابو بکر حضرتلری هم لا ونعم
 ایله جواب ویرمادی . حضرت عمر بو مالدن مضطرب اولمغله، رسول
 اکرم حضرتارینه تأسف یوللو سویلمشیدی . جذاب رسالتپنهاده:
 « حفصه بی عثماندن آرتق کیمسه تزوج ایله چک؛ وعثمان ده (حفصه) دن
 آرتقنى آلاچقدر » دیدی . بونک اوزرینه حضرت (حفصه) زوجهات
 طاهرات علادینه گردی، وعثمان رضی الله عنہ یه هم (ام کلثوم)
 چنابلری تزویج ببورلری . (حفصه) چنابلری، بر وقتده رسول اکرم
 طرفندن طلاق ایدلدی ایسده، حضرت عمر بو مالدن زیاده حسرتای
 اولدیغىن يکىن نکاح ایدلمشدر . حضرت عمر، ارتعال ایدلکلری
 وقت، حضرت (حفصه) یه؛ وآنلر دخی ارتعال ایدلکلری وقت،
 براذرلری عبد الله وصیت اینتمشلردر . (حفصه) حضرتلری، رسول
 الله صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه زوج اولمک ایله مشرف اولدقلری
 صوکنده، ابو بکر الصدیق، حضرت عمره: « یا عمر ! (حفصه) بی
 عرض ایدککز وقت، جواب ویرماش ایدم . بونک سببی ایسه
 مزبوره بی رسول الله آلمق فکرنده ایدکنی بیلور ایدم ، رسول الله
 سرینی فاش اینه ~~ک~~ن صاقلانوب، سرلره جواب ویرمامیمه ھجرور
 اولمتشیدم ، اکرده رسول اللهک بویله قصری اولمايه ایدی ، البته
 سوزکزی قبول اینتمش اولوردم [۱] ». دیه بیان عذر اینتمشلردر .
 حضرت (حفصه) کوب عبادتلى، عفیفه بر خاتون اولوب، یازو یازمف
 بیلور ویازار ایدی [۲] . آلتمنش یاشنده اولدیغى حالرە ھېر تك

[۱] المجتبی للعام النسائي . (ج ۲ ص ۲۶).

[۲] فتوح البلدان للبلاذی . (ص ۴۷۷).

(۱۴) یاخود (۵۵) تاریخنده ارتحال ایندی . کندیسندن آلتمنش
حدیث شریف روایت ایدلهشتر .

حفصه بنت الحاج الرکونیة

ازدلسی (شاعرة الاندلس) دیه مشهور اولان ادبیه در . موحدون [۱]
زماننده غرناطه شهرنده یاشامش [۲] وزیر ابو عصر احمد بن عبدالمالک
بن سعید العننسی وباشقه عصر دش ادبیاری ایله مشاعره اینتمشتر .
اشعاری پک کوژل و کندیسی فوق العاده حسنی اولوب ، یازوی
زیاده مرغوب ایدی . عقللری هیران ایدچک مرتبه ده زیر ک اولوب ،
حفظنده اولان شیلری حسابسر اولمشتر . بلاغت هلینه ایرشل کنده
تعريف مهکن دکل صورتنه جمال وجاذبیه عالک اولوب ، زماننده
اولان ادب وظریفلر کوکلری بوکا جذب اولنهقده ایدی . لکن
وزیر ابو عصردن باشقه هیچ برینه التفات ایلمامش . و آنکه اولان
شعر و مکتوبه هم زیاده عفت او زرنده اولمشتر .

ازورک ام تزور فان قلبی
الی ما تشتهن ابدا یمیل
فتحری مورد عذب زلال
و فرع ذوابتی ظلـل ظلـل
و قد املت ان تنظما و تضیی
اذا وافی اليک بن المقیل
فعجل بالجواب فما جمیل
اباؤک عن (بشینه) یا (جمیل)

بیتلری مزبوره یه منسوبدر. کندیسنه امیر المؤمنین عبده من
بن علی نک او غلی و غرناطه شهرینک ها که اولان سید ابو سعید ک
کوکلی اولدیغندن، وزیر ابو جعفری کونچیلاپ، یوق بر ذرمه‌ی
بهانه ایدرک قتل ایدرکی مردویر [۱].

ابو جعفر قتل اولندیغنده مستغرق حزن اولوب، مرثیه‌ی نظم
ایله‌ش [۲] و قالان عمرنی هم غم و غصه ایله کچروب، شادلی و راهنگ
 مجلس‌لرینه هیچ اشتراک اینه‌امشد. کندیسی کبی بر محبو به‌یه او شجو
بیتلری یازوب کوندرمشدر :

یاریة الحسن بل یاربة الکرم
غضی جفونک عما خطه قلمی
تصفحیه بالحظ السود منعمة
لا تحفلی بردیء الخط والكلم

مائی : « ای صاحبہء حسن ! بلکه ای صاحبہء شرف ! قلم اثری
اولان یازویه مودت ایله باقوب، عیبلرندن اغماص ایله ! کله و تعبیرلر
فالغنه دقت اینه ! » دیمکدر. بوذن کوزل ابیاتلری چوقدر.
(۵۵۰) سنہ تاریخندن صوک وفات اولدی [۲].

حفصه بنت حملون

بو دخی اندلس شاعره لرندر. وادی الحجارة شهریه حملون

[۱] قتل ایدلمازندن مقدم : «بلغت من الدنيا اطيب لذاتها فاكتبت صدور الدجاج وشربت في
الزجاج ولبست الدجاج وتمتعت بالسراري والزواج واستعملت من الشمع الوهاج وركبت كل هلاج
وها أنا في يد الحجاج ومنظر معنة الحال قادم على غافر لا يحتاج إلى اعتذار ولا إلى احتجاج» دی
سویلمشدر، نفح الطیب . (ج ۲ ص ۳۴۷).

[۲] الاطحة في اخبار غرناطه . (ص ۹۸).

اسمند برينك كريمه‌سی اولوب، دورتچی قرن هجریه ياشامش
ايدی . شعرینك لفظلری لذتلی ومعنالری سعرلى اولوب، كنديسنك
نظری دقیق فکری طوغری اولور ايمش . بو بيتلر بونکدر:

لى حبيب لا ينشنى لعتاب
واذا ما ترڪته زاد تيها
قال لى هل رأيت لى من ثبىه
قات ايضا وهل ترى لى ثبىها

مضهونی: «بنم بر دوستم وار . نه قدر عتاب ايدرسمهه التفات
ایلمپور؟ اکرده كندی خالنه ترك ايدر اولسم، دفی زياده
التفاتسراف کوسترر . بکا - بنم کبی بر کیمه‌سه وارمی؟ - دیه سؤال
ایتدکنه، جواب اوله‌رق بن‌هم: - بنم کبی ده بر کیمه‌سه وارمی؟ دیدم» دیده‌کلدر.

حَلِيْمَه بُنْتُ أَبِي ذُؤُوبٍ

بنو سعد قبیله‌سنه عبد‌الله أبو ذؤوب بن حارثک قزی، ومارث
بن عبد العزیز نك خاتونیدر . سلطان الانبیاء افندر من صلی الله علیه
وسلم حضرت‌لرینك سوت آناس اولوب، صحابیاتدن برمبارک خاتونیدر .
رسال‌لپناه حضرت‌لرني شفقت ومرهدت ايله تربیه ايدر؛ وفوق الکل
سور اولمشدر . رسالت کل‌کنده سلامت اولوب، قبول اسلامه
بختیار او اىدی . حضور شریفلرینه کل‌کنده نبی محترم حضرت‌لری الوغ
التفاتلر ايدر حتى که مبارک ردالرینه او طور درلر ايدی . رسول اکرمی
ایمزمیه قبول ايدک کی کوندن اعتبارا خانه‌سینه بركات اينوب، حتى که
بتون قوم وقبیله‌سی، خاطرلره کامیان سعادتلره ايرشمیلدر [۱] .

[۱] تاریخ جبرتی ده سهوا، بو خاتون جبشه اوله‌رق کوست‌لشدیر . (ج ۱ ص ۳۸۷) .

حليمه بنت الحارث [۱]

میلادی ایله تقریباً (۲۰۰) تاریخ دن (۶۳۶) یه دک شام ولايتمد
حکومت سورن غسانیلردن حارث بن ابی شمر الاعرج نام پادشاه
قزیدر. اسلام کلمازدن مقدم، دنیاده ایکن قوتلى اولان دولت فرس
ایله رومان اولوب، آره لرنده هیچ وقت نزاع کیسلوب طورماز ایدی.
هماربه وقتنه فرسلر «حیره» پادشاهلرندن یاردم استدکاری کبی،
رومیلر غسانیلردن یاردم آلورلر ایدی. او شبونک ایچون غسانیلر
ایله حیره حکمدارلری اولان منذرلر آرسنده هم کامل عداوت اولوب،
کوب وقتله (جمله س نصرانی اولی قلری حالده) بربرنی هلاکایدرلر
ایدی. کونلرک برنده مذکوره حليمه نک آناسی اولان حارث، حیره
حکمداری اولان منذر بن ماء السماء ایله هماربه ایندی. او شبو
و قعده حليمه هم حاضر اولنوب، آناسینک عسکرنی تحریض و ترغیب
اینمکله، آیاقلاندروب، یورکلندروب، غیرتلندروب، منذر
عسکری اوستنه غلبه ایندردی. حتی که منذر بن ماء السماء او شبو
کونده مقتول اولمشد. بو هماربه عرب آرسنده شهرتلی ببر حداده
اولوب «یوم حليمه» دیمکله معروفدر [۲]. وبعض روایته کوره
مندرین ماء السماء، بو کوندن مقدم مقتول اولی یغندن اخذ انتقام

[۱] الحارث کلامه سی قیصر و کسری قبیلنندن غسانیلر حکمداریه خاص لقب دییانلر هم وار.

[۲] تغیر من ازمان «یوم حليمه»
الی الیوم قد جوبن کل التجارب
دن او شبو مرادر. بیت مذکور ابو الطیبک اولوب دیوانشده مذکوردر. ص ۲۱۲.

اچچون مندرک اوغلن اسود طرفندن آچلان مهارىه ، يوم حليمه اولوب ،
بوندن مقتول اولان حكمدارده اسود كيمش .

حليمه بنت محمد صادق

استانبول مدرسلر ندن محمد صادق نام كيمسه قزيدر . آناسينك
اجتهاد و غيرتى سايىھىنىھ ، محمد حلىمى اسملىو خطاطىن يازو صنعتى
اوڭرنوب ، اك مشهور استاذلر عدادىنە داخل اولىمش ؛ وبالغ
اولمازدىن مقدم مذكور استاذىدىن (۱۶۷) تارىخىندا اجازت آلمىشدر .
(بختلو ملتىك قىزلىرى بويله اولور ، اما بختىز ملتىك قىزلىرى دىكى ، ارلىرى
معرفتسىز عالملرىنىڭ خىاللىرى آستۇندا ايزلىنور تاپتالنور ، بويله
دكلىمى ؟ . . .) . اون ايکى ياشىندا و قىندا ، استاد كامل خواجه راسم ،
هم اجازت يازمىشدر [۲] .

حمامە

مكە مشركلر زىنن برىنىڭ جارىيەسى اولدىيىنىڭ حالىدە ، ايمانە كامش
بر خاتوندر . صاحبى طرفندن پك آغر عذاب ايلە جزاً ايدىنىڭىنى
كوروب ، ابوبكر الصديق حضرتلىرى صاحبىدىن خاتون آلوب آزاد
أيتىدى . (حمنە المعنې به) دىيە معروف اولان خاتون اوشبو خاتون
اولسە كىرك .

[۱] بونك اجازى غايت بلیغ صورتىدە يازلىشىدر . خط و خطاطان نام رسالىيە مراجعت اولىدە در .

حمد و نه

يا كه (حمد) اندلسه غرناطه ولايتنه «وادي آش» شهرى
اهماليستدن، زياد بن تقى العوف اسملو كيمسه قزيدر . (شاعرة
الاندلس) هم (خنساء المغرب) ديمكله معروف اولان براديبيهدر . شعر
وفصاحتيله، اشعار ينک حسن ولطافتيله، مشهور او لمش ايدي . عالميرك
اكا برندن روایت ايتد کي کبی کندیستدن هم ابوالقاسم بن البراق
کبی نادر فاضلر روایت ايتمشلدر . بو شعرلر بونکدر :

ولما ابی الواشون الا فراقتنا
وما لهم عندي وعندك من ثار
وشنوا على اسماعنا كل غارة
وقلت حماتي عند ذاك وأنصارى
غزوتهم من مقلتيك وأدمييعى
ومن نفس بالسينى والليل والنار

مائى : «حاسد لرمز ، بنم ايله سكا (محبوب) هچچ دشمنقلرى
او لماديغى حالده ، آرمزه فراق دوشرمكە سعى ايتديلر . تحمل ايديلماز
درجده اولان سوزلرى ايله صبرمزى غارت ايديلر . ناصر وحاميلرم
آزا اولسده ، بو وقتى سنك كريكلرك وكندك كوزياشلرم ايله آنلره
هاريئه اوتنى آچوب ، صوغشدم » او له جقدر . بر چوقرنك حسن
منظرنى توصينى ايلمكده اولان :

وقانا لفحة الرمضاء واد

سقاھ مضاعف الغيث العظيم

حللنا دوچه فجنا علينا
حنّ المرضعات على الغطيم
وارشتنا على ظماء زلا
الذ من المدامنة للنديم
يصد الشمس اني واجهتنا
فيحجبيها ويأذن للنسيم
يروع حصاه حالية العذاري
فتلاس جانب العقد النظيم

اشعار لر هم بونکدر. کرچه بو ابیاتلر، ابو نصر منازی احمد بن یوسف سلیکی یه نسبت ایدلمکده ایسه‌ده [۱]، منازی دنیایه کلاماردن مقدم، بونلرک خلق آرسنده تدوال ایتدیکی مر ویدر. بونک (زینب) اسمدنه بر همشیره‌سی اولوب، او دخی علم و فضیلت صاحبه‌سی ایدی. غرناطه خاتونلرینک، علم و ادب ایله ممتاز اولانلرینه احترام مقامنده «عربیات» لقبی ویرلور ایدی. حمدونه ایله زینب هر ایکیسی عربیات دیه توصیف، بلکه عربیاتک ده مستثنی لرندن محدود اولورلر ایمیش. اندلسه مشهور مغنه‌لردن اولان (حمدونه بنت ابی الحسین زریاب) که وزیر هشام بن العزیز خاتونیدر، بوکا باشقه‌در.

حملة الهیتنیه

وائف اسمدنه بر ذات قزی اولوب، دورتچی قرن هجری آخرین

[۱] وفيات الاعيان، ج ۱ ص ۱۴۵. يوم شعده بعن اکابر: «حمدونه ذک کمالتینه تعجب ایدکزکه منازی کبی بر شاعر، اشعاری صرقه لب، ابو العلاء المعری مجلسیه کرویب، کندی شعری اولق اوزره انهاه ایلدش ایدی» دیشددر.

سلامت ایدی . بگداد شهربنده ، باب المزاتبده اقامت ایدر ، و مخصوص
وعظ مجلس ایدوب ، اثر لی نصیحتلر سویلر ایدی . ابویکر بن علی
الحلوانی یه شاکرد ، و ابن سمعانی یه استاد ایردی .

٢٠٠ حمنه

جعش بن رباب بن یعمر ک (امیمه بنت عبدالمطلب) دن دنیایه
کلن قزیدر . صحابیاتدن اولوب ، ملینه یه هجرت ایدی ؛ واحد
غزا سنده ، صوصایان عسکرلره صوکتوروب ایچرر ، ویاره لرنی باغلار ،
دوا قیلور ایدی . همشیره لرندن (زینب) حضرتلری از واج طاهرات
جمله سندن ، و دیکری ده (ام حبیبه) [۱] عبدالرحمن بن عوف نکاحنده
ایدی . مزبوره ، مصعب بن عمير بن هاشم بن عبدمناف نکاحنده
اولوب ، احد واقعه سنده زوجی شهید اولدی . بوندن صوک طاحه
بن عبیداللهه واروب ، محمد ایله عمران نام او غللری طوغدردی .
ام المؤمنین (عائشہ) حضرتلری حقنده افک قصه سنی اختراع ایدن
کیمسه لرک بری اولوب ، دیکرلری عبد الله بن ابی ، زید بن رفاعه ،
حسان بن ثابت و مسطح بن اثاثه [۲] ایدی . صحیحین ده بعض
حدیثلری وارد .

حمیده بانو بیکم

هندستانده تیمورشاہ نسلندن اولان پادشاهلردن ، (۹۶۳)

[۱] قیل الاصل ان اسمها حبیبه و سکنیتها ام حبیب بغیر ها . فتح العلام شرح بلوغ المرام .
[ج ۱ ص ۷۳] .

[۲] تفسیر الكشاف . [ج ۲ ص ۸۵] .

تاریخنده وفات اولان همایون شاه (میرزا نصیرالدین محمد) که خاتونی، واکر شاهک آناسیدر. (آبداریکم) اک قائن آناس اولوب، دهله واکره شهرلرندہ پک چوق خیراتی وارد. هجده کلدکنده^۶ حرمین اهالیسندن (۰۰۳) نفس برابر کتو رمله، دهلهیه کندیلرینه (عرب سرای) اسمنده بر عمارت بناء ایتلروب^۷ تربیه ایلدی، وجمله سینه وظیفه‌لر تعیین ایتدی. (کاشکی اوچیوز عربه، آشاب ایچوب، کینوب یصانوب یاتدقنلرینه مقابل وظیفه ویروب طورغانچی^۸ دهله‌یه یوزشا کرد تربیه ایدرلک مکتب تأسیس ایدوب، مکمل وقف‌الدرمش اولسنه‌چی! . . . لکن اقتدارلی کیمسه‌ده تدبیر، تدبیرلی کیمسه‌ده اقتدار اولمادیغی معلومدر). مزبوره (۱۰۱۲) تاریخنده وفات ایدوب، همایون شاهک تربیه‌سی داخلنده ملفووندر.

همیده بنت نعمان

اصحاب کرامدن ابو عبدالله نعمان بن بشیر بن ثعلبة الانصاری الخزری قزی اولوب، (هنگ) ایله (عمره) نک همشیره‌لریدر. اک مشهور شاعره‌لردن اولوب، ادبیاتی پک مکمل ایدی. او شبو سبیدن کندینی عزیز طوتار؛ و هیچ کیمی کفو ڪورمای ونکا حلتمش ارلرنی یاراتمای، هجو ایدوب آیرلور ایدی. هنر و کمال‌تک قیمتی تقدير ایدوچیلر، هر نه قدر بونکله ازدواجی، الوغ فخر و شرف عد ایدرلر ایسده، دیلنده قورقوب^۹، جسارت ایتمازلر ایدی. هجو لری پک بلیغ اولدیغندن^{۱۰} بتون عرب خلقی خوف ایلمشد. آتابس، و بیوک آناسی بشیر، و آتاباسینک آناسی (عمره بنت رواحه) جمله‌سی صحبت نبوی ایله مشرف‌لر ایدی. عبد‌الملك بن مروان زماننده شامانه ارتحال

ایتدی . اولکن اری حارث بن خالد المخزومی ویا خود مهاجر بن عبد الله بن خالد اولوب^۱ او شبو بیتلر ایله هجو ایتدی :

فقدت الشیوخ واشیاءهم
وذلك من بغض اقوالیه
ترى زوجة الشیخ مغمومة
وتمسى لصحابته قالیه

لعمرى دمشق وفتیانها
احب الى من الجالیه
نكحت المدینی اذ جاءنى
فيالك من نكحة غالیه

بونک سبیندن آره لرینه عداوت دوشوب طلاق اولندی ، صوکره عبد الملك ندیمی اولان روح بن زنباعه واروب آنک ایله از حد فرون هجو ایدشدی . بوندن صوک فیض بن محمد بن المکم بن ابی عقیله وارمشیدی . آنی ده :

سمیت فیضا وما شیء تفیض به
الا بسلاک بین الباب والدار

دیمکله هجو ایلدی . مائلی : « فیض وبرکات دیمکله اسلنلک » ، لکن ایشك ایله دار آره سینه حدث وتیزک ایلمکدن باشقه فیضک یوق ! .. دیمک اولور . فیضدن بر قزی اولوب ، مذکور قزی هجاج بن یوسف نکاحلنهش ایدی . روایتلره کوره قزینه کورشه واردیغی وقتده ، هجاج : « ای حمیده ! اللک زمانلرده مزاھکی و مسخره ایدوکی تحمل ایتمد ، اما بن حاضرندہ عراقده امیرم ، آنلر حضورندہ بنی مسخره ایتمکدن احتیاط ایله ! » دیمشدر . بوکا قارشو اوله رق : « بوندن کیلنه قدر صبر ایدرم » دیمش ایمش .

حننه

حضرت (مریم) رضی الله عنہا نک آناسبدر . حضرت زکریانک زوجی (ایساع) لک همشیره‌سی اولوب ، قرآن شریفده « امرأة عمران » دیده یاد او لنمشدر . بنو اسرائیل خاتونلرینک عزیزه لرنندندر .

حنیفه

عبد الرحمن بن احمد القمنی قزیدر . علم وفضل ایله شهرتی ؟ خصوصا علم حدیثده ید طولاس وار ایدی . محدث کمال بن خیر وغیرلردن اجازت آلمشدر . امام سیوطی حضرتلرینک شیخه‌سی ایدی .

حنیفه خانم

سیبریاده مدرس عصمت الله التومانی قزیدر . صرف ، فحو ، منطق ، کلام فنلری والدندن تحقیقی ایتمکله وصوکره کندی استعدادی واجتهادی سایه‌سنده کسب کمالت ایلمشدر . مملکتمزدہ اثاراتی مطبوع اولان خاتونلرک اولی بو ذاتدر . سید محمد علی الظاهر الوتزی ، شیخ زین الله الحالی ، فاضل عالمجوان البارودی ، امثالی اکابر علماء ، کندیسنه اجازت یازمشلدر . بر کیمسه‌یه نکاحلنوب ، آز مدت صوکنه

زوجی وفات اولمغله طول قالوب ، جمله عمرنی تعلیم یولنه صرف
ایلمشدر .

حوآء

آتمان آدم عليه السلام حضرت‌لرینک زوج محترمه‌لری و جمله‌مرگ
آنامزدر . حق تعالیٰ حضرت‌لری آدم عليه السلام ایله ایکیسنسی برآکده
جنته قویوب صوکره چقارمش ایدی . حضرت (حوآء) بری ار دیکری
قر اولمغ اوزره ، قرق ایکیز بالا طوغدرمش ایدی . بونلرک اک
مشهورلاری شیث عليه السلام و قابیل ایله هابیلدر . بونلرک جنتدن
چقمقلرینک تاریخی مختلف فیه اولوب ، اکثر مؤرخین دیدکینه کوره
میلاد عیسادن (۵۵۱۴) و هجرت نبویدن (۶۲۱۶) سنه اول و قوع
بولمشدرا . لکن علمای طبیعیون نوع بشرک ابتدای ظهوری بوندن
پک کوب وقت اول اولمغ لازم کله‌چک فکرنده‌لردر . بو زمانک
تاریخلری ده اکثر فرضیات اولدیغدن ، باشقه چه بر درست دلیل
اولنما دیغنده پک ده قناعت ایدلماز . (حوآء) رضی الله عنها ، زوج
محترملری آدم عليه السلام حضرت‌لردن بر سنه صوک قالوب وفات
ایتمش ، هجازده (جله) شهرنده و دیکر بر روایته کوره ایکیسی بر
غاره ده دفن اولنمشلردر . بنو اسرائیل کتابلرنده تصریح ایدلدکینه
کوره ، (حوآء) رضی الله عنها کویا آدم عليه السلام حضرت‌لرینک صول
قابرغه‌سدن یارادلریغی ، و شوکا کوره انسانلرک صول قابرغه لرینک
حسابی کم این کی حکایت ایدلمش ایسه‌ده ، قرآن شریفه بو خصوصه
داور تصریح یوقدر . کرچه بعض برحدیتلرده ، بنو اسرائیل کتابلرندن
منقول اولان سوزاری تأیین ایده چک اشاره‌لر واقع اولمش ایسه‌ده ،

حقیقت معنایی مراد اولمای، بلکه کنایه و مجازی معنالری قصد ایدلمنش اولمه‌سی ممکن و بلکه زیاده مناسب و عقله موافقدر. حالبوکه تشریع عالم‌لرینک دیدکلرینه کوره انسانلرک هر ایکی طرفان اولان قابرگه‌لری عردچه مساوی اولوب، زیاده و نقصان یوق ایمیش [۱]. آدم عليه السلام ایله آنامز (هوآء) رضی الله عنہانک ڪوبی آزمی طورمنش اولدقلری «جنت» آخرت کوننده وعده اولمنش «جنت» ایدبیمی، یوقسه آغاچل اولان بر باگچه ایدبیمی؟ بو خصوص قرآن شریفده آچف بیان ایدلمامشر. شریعت، قطعی صورتده بیان بیورماش، وصریح دلیل ایله، اعتقادنی تکلیف ایلمامش شیلر حقنده سلف صالحر، بحث ایتمکله مشغول اولمای، حقیقتنی جناب الله تفویض ایدرک ایمان ایندکاری ایچون، بو طوغروده هم سکوت ایلمک بزم ظنمزه کوره اک سلامت [۲] بر یول اولسه کرک. آدم وحواء کلمه‌لرنی عربی لغت کتابلری هر نه قدر عرب سورزلری اولمی اوژره اصل واشتقاقلرنی تقدیش ایتمکله مشغول اولمشلر ایسه‌ده، ترکی اولان «آتا» یاکه «آنام» و «آنا» کلمه‌لرندن مأخوذ اولمقلری عقله دخ یاقیندر.

[۱] شایان تأسیفرکه هوآ، رشی الله عنہانک آنامز آدم عليه السلام حضرت‌لرینک صول قابرگه سند ن خملوق اولمرق، وشو مبیدن اولرک صول قابرگه لری بر عدد ناقن اولمه‌سی حقنده اولان روایت، بنو اسرائیل کتابلرندن نقل اولنه وق، بزم تأثیره کتابلرمه قادر کرمش وانابتی برمسئله صورتنده یازلشدیر. (حتی بعینه مراجعت اولنه). صدیق بن الحسن البهپیابی القنوجی البخاری، هیچ کیمک قصیردن راضی اولمای، خالص سنت اوژرنده تفسیر ایتمک وعده‌سی اوژره تأثیر ایدن فتح البیان نام اوژرنده، کیم سوزینه اشانو ودر «اولرک اوک قابرگه لری اون سکز اولدیفی حالده» صول قابرگه لری اوام یدیدر، دیمک کبی شایان حیرت برسوز یازمددن! (ج ۱ ص ۲۵). بو مسئله بی دخی زیاده بیلیمک قصد ایدن ڪیمسه فیلسوف شهیر احمد مدحت افندي حضرت‌لرینک نویورق دار المعرفه معلم‌لرندن درایه وک تنواع علم و دین «لام کتابلر دینه «اسلام و علوم» عنوانیله یازمیش اولان شرحلرینه مراجعت بیوره. (جزء ۳ ص ۴۸۳ و ص ۴۸۴).

[۲] فائد اختلاف علماء المسلمين من اهل السنة وغيرهم في الجنة هل هي البستان او المكان المحيطة به الاشجار ام هي الدار الموعود بها في الآخرة والمعتقدون من اهل السنة على الاول. قال الامام ابو مصطفى الماتريدي في تفسيره التأثیريات: نعتقد ان هذه الجنة بستان من البستانين او غيبة من الغياض كان آدم وزوجه معينين فيها وليس علينا تعيينها ولا البحث عن مكانها آه بالختصار. مجلة السنار. (المجلد ۵ من ۲۰۳).

حیات

شاه اسمعیل صفوی خاتونیدر. کوندشی اولان (جهان) ایله
هر ایکیسی شاعره ایدیلر. کونلرک برنده زوجنه خطاب ایله، جهان :
تو پادشاه جهانی، جهان زدست منه
که پادشاه جهانرا جهان بکار آید
بینی سویلدکنده، حیات ده بوکا قارشو اوله رق :
ترک غم جهان بکن تا از حیات برخوری
هر که غم جهان کند کی ز حیات برخورد
دیمشدر. برچسبینک مضمونی : «سن جهان پادشاهی سن، جهانی
الدن بر اقامامی سن، جهان پادشاهی ایچون جهان کرکر !» دیمک
اولوب، ایکنچسبینک مضمونی ده : «جهان حسرتني ترک ایله ! تاکه
حیاتدن مستفید اوله سن، جهان غمنده اولان کیمسه، حیاتدن نه
وجله استفاده ایده بیلور ! . . . » دیمک اولور.

« خ »

خاتون

ایوبیلر شعبه سندن ملک اشرف مظفر الدین موسی بن الملك
العادل سین الدین ابی بکر بن ایوب قزیدر. دمشق شامه « خاتونیه »
مدرسه سی بونک خیراتدن ایدی. (۶۹۴) تاریخنده وفات اولدی.

ملك عادل سيف الدين بن أبي بكر آناسى اولوب ده (٥٩٣) تاریخنده
وفات اولان (خاتون) بونك جده^ء بعيده سیدر.

خاتون

هر امیر ازندن علی بیک بلوط خاتونیدر. هصده اعتبار لی و سوزی
نفوذی اولوب، حتی فرانسیسلر هصری ضبط ایند کلنده، مذکوره به
زیاده حرمت ایتمشلر و صور دیگنی اصلاً رد ایتمامشلر، و بوندن باشه
هر آی اپچون وظیفه ویروب طورمشلدر. کوب خیراتلی خصوصاً
فقیر و مسکینلره مرهمتلی اولوب، (١٢٣١) تاریخنده وفات ایندی [۱].

حمل بجهه

فخر کائنات سلطان الانبياء افندی مز صلی الله علیه وسلم حضرت‌لرینک
زوج محترمه‌لری اولان (خدیجۃ السکبری) در. آناس قریش قبیله‌سی
معتبرلرندن خویلک بن اسد بن عبد العزیز بن قصی بن کلاب؛
و آناسی ده عامر بن لؤی اولادندن اولان زائده الاصم قزی (فاطمه)
ایدی. جاهلیت عصرندن قریش خاتونلری آره سنده (طاھرہ) لقب
فاخری ایله معروف اوله رف، صوک و قتلرده جناب رسالتپناه حضرت‌لرینک
خاتونلرینک اک الوغسی اولدی یغندن (کبری) دیده‌کاه شهرتلى اولدی.
بیتون عرب آره سنده نسب، عقل، عفت، ادب، جهتچه ممتاز اولوب،

[۱] تاریخ عجایب الالار، للجبرق (ج ۴ من ۲۶۵).

ڈروتی هم کامل اولوب ، بیوک تجارتی وار ایدی . عربستان مخصوصاً لاتنی
یمن و سوریه یہ ارسال ایدوب ، او طرف بضاعتمنی مکھیہ جلب
ایتدرر ایدی ، مضاربہ (ریح بولمک) طریقیلہ سودا ایدوب ، هر
سندہ برو چوق فائده تحصیل ایدر ایدی . رسول اکرم محمد ملی
الله علیہ وسلمک ، کوزل اوصافنی ، درست سوزلی ، امین ، ایدکنی
ایشند کنده ، خبر بیاروب ، مضاربہ یواللو شام طرفنه سودا ایله
وارمقنی تکلیف ایلدی . رضالق آلدقدن صوک میسرہ نام قلی ایله
برابر ، مکہ کروانی معیننده افندمز حضرتلری ، سوریه قصلیلہ سفر
بیوردی . سودالرنی تمام ایدوب کارکارندهن صوک ، کوبی آزمی
وقت او تدکنده ، رسول اکرم حضرتلرینه ، مزبورہ خدیجہ رضی الله
عنها کنڈیسنی عرض ایدوب ، نکاحلندی . اک مقدم اولان زوجلری
ابو هاله هند بن النباش بن زرارۃ التمیمی اولوب ، مرقومدن هند
و هاله اسمندہ اوغللری طوغرمشن ، وبو مناسبتلہ (ام هند) دیه
کنیہ لنمش ایدی . ابو هاله وفاتنده عتیق بن عائف بن عبد الله بن
عمر المخزومی یہ تزویج اولنوب ، (هند) اسمندہ دخی بر قر بالا
کنوردی . بو نکاحلرک ترتیبی طوغر و سندہ باشقة روایتلر هم وارد .
هر نہ ایسہ طول قالوب بر مدت طور دیغی صوکنده رسول کبیر یا
سلطان انبیا حضرتلرینه زوجه اولمک سعادتنہ نائل اولنی . بو وقتان
افندمز حضرتلری یکرم بیش ؛ و آنامز حضرت خدیجہ ده قرق یاشلرندا
و هنوز ملبحہ بر حالنک ایدیلر [۱] قریشک اکا بر واشرافاری ، نکاح
حملسنه حاضر اولنوب ، رسول اکرمک اعماملری هم جمع اولنمسلر ایدی .
مزبورہ بی آتالری خویلک ، یاخود آتاسی ایله بر طوغمه سی عمر بن
اسد عقد ایدوب ویردی . همی یکرمی بکر (برکنہ مرتبہ طوغرمشن
اولان یاش دو) یاخود اون ایکنی او قیہ (یدی مثقال خود قرق درهم)

[۱] شریعت اسلامیہ و میستر قارلایل (ص ۲۱۹) .

آلتون ایدی [۱]. (بو گون حسابلرینه نظرا بو مهر ، پکده آز دکل). عرب معنیز لرندن کوب کیمسه‌لر ، بونکه نکاحلئمکی آرزو ایدرلر ، وبعضاپلاری بو نیتلرنى جنابلرینه هم بیلدرلر ایدی. نبوت کلمازدن مقدم ، قاسم ، عبد الله ، اسمنده اوغللری دنیاچه کلوب ، هر ایکیسی یاش و قتلرنى ارتحال ایتمشلاردر. الوغ اوغلی قاسم اولدیغىندن رسول الله حضرتلىرى « ابو القاسم » دىھ کنیه‌لەنرى . طیب و ظاهر اسمنده دخن ایکی اوغلی اولدیغى مروی ایسده ، بونلر هر ایکیسی ، ذکر ایدلەش عبد اللهڭ اقبىلری اولوب ، اوجیسی ، بر گیمسە اولدیغى احتمال قریبىدر. قاسىك صوکنده و عبد اللهڭ اوّلەن زینب ، رقیه ، ام گلثوم ، فاطمه ، اسمنده ، دورت قزى دنیاچه تشریف بیوردىلر. سید المرسايin افندىز رسول اکرم حضرتلىرىنه ، جبريل امین کورنەكە باشلاجىغۇن ، بواشىن اڭ اوّل حضرت خلیجىھىي خىردار ایتمشىز . خلیجىھ حضرتلىرى ، بو حالى اوزىنلەك عەمى ورقه [۲] بن نوپل بن اسدە حکایت ایتمکە ، حقیقتە واقى اوّلوب ، اڭ اوّل اولەرق ایمانە كلامشىز . قریش كافىلری ، رسول اکرم حضرتلىرى تکنیب ایدلوب ، رنجىنلەرنىڭ ، حضرت خلیجە دادىم تسالىيە و ترغىب ایدلەرك ، حتى كە بىتون ملکىنى بو يولده صرف و فدا ایتمشىز . حضرت خلیجە رضى الله عنها رسول اکرم حضرتلىرى اېلە ياشادقارندن صوک ، هجرىندن اوج سنه مقدم ، وابو طالب بن عبد المطلب وفاتىندن اوج گون مؤذر ، آلتهش بىش ياشىنده اوّلدەنلىرى حالىدە مکەء مکرمەدە ارتحال ایتىلر. ھجوندە دفن ایدلەنوب ، قبر شریفلرینه رسول اکرم حضرتلىرى

[۱] بو مھورى ابو طالب بن عبدالمطلب وابو اک اوّلدیغى امام بىرداڭ كاشىندا مذکور اوّلان خطبە سندن فەھىمنىكىدە در . (جزء ۲ ص ۲۵۲).

[۲] نبوت كەدكىي صوکنده از كونلار ياشاب وفات اوّلدى . بونك اڭ بىنچى اوّلەرق اسلامە كەدكىنى تحقىق ایدن کیمسە لر واردە .

کندیسی نزول بیورمشرار ایدی. بو وقتک مینتلره جنازه نمازی او قولمیور
ایمیش. بو سنه‌بی سلطان الانبیاء رسول کیریا حضرتله‌ری «عام المزن»
یعنی حسرت پیلی، دیه آتماشلردر. چونکه ابو طالب، بنو هاشم
آره‌سنده محبوب و مطاع بر کیمسه اولوب، رسول الله زیاده سور،
و اذالردن همایت ایتمک طوغر و سنک هیچ بر فدا کارلغن دریغ اینمادکی
کبی، حضرت خدیجه‌ده^۱ برخچی درجه‌ده خیر خواه واطاعتلی ورسول
اکرم حضرتله‌نی فوق العاده محبت اوزره همایت ایدوچی. خاطر
شريفلنی استفسار ایدوب، اک حسرتله وقتلنک تسلیمه قیلوچی ایدی،
وفخر عالم افندمز حضرتله‌ری، آندن راضی ایدی. تعدد زوجات هیچ
عیب دکل بر مملکت وبر قوم آره‌سنده معیشت ایدرک هم ده شبابت
زمانلری اولدیغی حاله، جناب رسالتپناه، ایکنچی خاتون نکاح ایدوب،
مزبوره‌بی کوئاسنلر راه‌شد. بلکه وفات اولدیغی صوکنده هم هر
وقت حضرت خدیجه‌یی ملح وثنا ایدر؛ قوی فلان ذبح ایندکلری
وقته بعض اعضالرنی کیسوب، آنک دوستلرینه یبارر، اکرده
دوستلردن برسی حضور شريفلنیه کلورسه بیوک التفاتلر کوسترر
ایدی. ذات معالیسماتلری، صلی الله عليه وسلم طرفدن مدحله یاد
ایدلکی بر وقتله، ام المؤمنین (عائشه) رضی الله عنها: «خدیجه،
قارچقلدن بر قارچف ایدی، الله تعالیٰ حضرتی سره آندن خیرونسنی
ویردی» دیهش ایدی. بوکا جواب اوله‌رق جناب رسالتپناه: «یوق،
آندن خیرونسنی ویرمادی، زیرا بتون خلف بنی تکنیب ایندکلری
بر زمانه او بنی تصدق ایندی، و بتون خلف بکا اذا وجا ایندکلری
بر وقتله او بکا یار اولدی» بیورمشرادر. بخاری شريفله مذکور
اولان [۱] «بلء الومن» علیث شریفی ذات مبارکه لرندن روایت

[۱] صحیح البخاری ج (۱) ص ۳. مذکور حدیث کرچه حضرت عائشه دن روایت ایدلش
ایسه‌ده، اول وقت کندیسی هوز دنیایه کامیش اولنادیغندن^۲ حضرت خدیجه دن ایده‌وب
سویله وچیدن روایت ایندکی مظنوندر.

اید لمشدر . ام المؤمنین (عائشہ) رضی الله عنہا ایکنچی بر و قده :
« خلیجہ یہ غیرت ایتل کم درجه ده رسول اللہ کے ہیچ بر خاتون نہ غیرت
اینمادم ، وحالبوکہ بن ، کندیسنی کور مادم ، جناب رسول اللہ هر وقت
کندیسنی مدح ایدر ایدی و ہر زمانہ آندن اولادی اول دیگنی بیان
بیورز ایدی » دیمشدر . فخر الانبیاء صلی اللہ علیہ وسلم حضرت لارینک
ابراهیم دن باشقہ اولادی ، جملہ سی ، ام المؤمنین خلیجہ الکبری
جنما بلرند ندر .

خلیجہ

محمد شہاب الدین احمد بن خلف بن عبد العزیز بن بدران
الحسینی قزوی (ام سلمہ) در . علم حدیثہ شهرتی بلند اولوب ، امام
سیوطی حضرت لارینک شیخہ سیدر . (۷۹۸) تاریخ نہ دنیا یہ کلمش ایدی .

خلیجہ

جعفر بن نصیر قزیدر . اندلس ادیبہ و شاعرہ لرندن اولوب ،
گوزل اشعاری و حسن الحانی و موسیقیدہ اولان مهارتیلہ بیوک شهرت
کسب ایلمش ایدی .

خديجه

حسن بن على بن عبد العزيز قزيدر . صالحه ، عابده ، عالمه ،
بر خاتون اولوب فقه وحدیثه کمالتني يرنده او لمشر . قرآن شریفی
هم حفظ ایلمش ایدی . احمد بن الموازینی نام کیمسه دن تحصیل
ایدوب ، کندیسنلن بر چوق مشاهیر استفاده ایله شلردر . (٦٤١)
تاریخنده وفات اولدی .

خديجه

زین الدین عبد الرحمن بن جمال الدین ابی بکر محمد قزيدر .
قدس شریفده افاده و تدریسله اشتغال ایدرا ایدی . همشیره سی (حبیبه)
کبی علم حدیث وباشقه علم لمرده ید طولاسی او لمشر . ابن ابی الغفهم
البلدانی ، محمد بن عبدالهادی ، ابراھیم بن خلیل ، ابن عبد الدائم ،
کبیلردن حدیث شریف استمام ایتدی . صلاح الدین الصدقینیک استاذی
و شرف الدین بن شمس الدین الحنبلینک خاتونی اولوب ، (٧٠٢)
تاریخنده ارتحال ایتدی .

خديجه

(فخر النساء) و (بنت العبیری) لقبه معرفه اولان بر محدثه در .

عالمه، صالحه، بر خاتون اولوب، طقسان یاشنه قدر، فقه، حدیث،
او قوتمند ایله مشغول او لمشیر. وفاتی (۵۷۰) دهدر.

خُلَيْجَه

نیسابور فاضیسی محمد بن احمد فقیه ابورجا الجرجانی قزیدر.
آتاسندن او قوب، فقیهه، عالمه، فاضله، بر خاتون اولمشیدی.
بوز یاشندن کچوب (۳۷۲) تاریخنده ارتحال ایلدی.

خُلَيْجَه

شافعی مذهبندہ فقیه ابن الملحق علی الانصاری حفیدی اولان
شیخ نور الدین قزیدر. بو دخ فقه و حدیث علملنده الوع کمالت
صاحبہسی بر ذات ایدی. محدث ابوالیمن درسنہ حاضر اولوب،
کندیستندن امام سیوطی استفاده ایلدی. (۷۸۸) تاریخنده دنیا یه
کلمش ایدی. (صالحه) نام همشیرهسی هم بیوک بر محمدش اوله رف (۸۲)
یاشندہ (۸۷۶) تاریخنده وفات اولی.

خُلَيْجَه

مصردہ اولان ترک پادشاهلرندن اشرف شعبان بن حسین قزی،

وقاسم بشیکینیک خاتونیدر. عقل، درایت، حسن اداره و سیاست ایله شهرت بولمش بر خاتون ایدی. (۸۲۶) ده وفاتدر.

خديجه بنت النويرى

عبد الرحمن بن على بن احمد قزیدر. اسمنه (سعیده) هم دینلور ایدی. سیوطینیک شیخلرندن اولوب، محدثه بر خاتون ایدی. حدیث علمنه کوب کیمسه دن اجازتی اولمشدر. (۷۹۷) تاریخنده مکله مکرمه ده طوغوب (۸۷۰) ده وفات ایدی.

خديجة است

بعد ادده اولان عباس خلیفه لرک او تو زید پچسی واک اخیری اولان مستعصم بالله ابو احمد عبد الله بن المستنصر بالله منصور قزیدر. پدری (۶۴۰) تاریخنده مقام خلافه کیچوب، اونبیش بیل سکر آی حکومت سوردگدن صوکره، هلاکو و قعده سنده، قرق یدی باشنده اولیغی حالده، ایکی او غلیله برابر شهید اولمشار ایدی (۶۵۶) تاریخنده. (ست خدیجه) بودور نکبت و اهل اسلام حقنده بیوک مصیبت اولان کوندن صوک، یکرمی سنه یاشاب، وفات اولی. جنازه سنه دولت واکا بر مملکت و علمای امت، بتون حاضر اولوب، بیوک بر سلطنت ایله دفن ایندیلر؛ و پدرینک بدیختنکنی خاطره کتوروب، دولت عباسیه انقراضی ایچون یاش اورننه قان اغلادیلر. (انا الله وانا اليه راجعون).

بی بیجی عالمت و ب عده من این مطابق می باشد تا بازی کنند و نیز هفته
ب عده من باعده مدنی شاهزاده روحانی را مذکور کنند و نایابه را همین
آنها قرآن می نسبتند می باشند از همان طبق

خدیجه الشاهزاده

بنی اسرائیل و بنی اسرائیل و بنی اسرائیل و بنی اسرائیل و بنی اسرائیل
بغدر ادی بر واعظه خاتوندر . (۳۸۷) تاریخنده وفات اولان
ابن سمعون ابوالحسین محمد بن احمد بن او قوش و مذکور استاذندن
کوزل یازو او کریمی ایدی . سریع یازمقدمه مهارتی زیاده اولمشدرو
حاجی ایشان همینجا می بینیم مصالح ما مثلاً همچنان مصالح اسلامیان
و بیکل نهادنهاست بدین معنی که خیر قاء هم باعده می تندند و هم باعده
می شوند و ب عده من می باشند از همان طبق می باشند از همان طبق
صحابیاتدن وزنجه جنسدن بر خاتوندر . رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم زماننده مسجد شریف فراشلف خدمتی ایدر ایدی .

مقاتل بن طلبہ پاکه عاصم بن طلبہ بن قیس بن عاصم یا خود
طلبہ بن قیس بن عاصم قزی (میه) و تحقیقله (من) در . عرب شاعر لرندن
«ذوالرمد» دیمکله مشهور اولان غیلان ابوالحرث بن عقبه بن نهیس
بن مسعودک محبوبه سی اولوب ، شاعر مذکورهم بوکا اضافتله «غیلان منی»
دیمکله اشتهری واری ایدی . ذوالرمد ، پیک کوزل للردن دکل ایسدهد
منظیری لطیفی ، هیئتی کورکام ، آق یوزلی ، او زون بویلی ، کیک
کوکر کلی ، آشغوب یوروجان ، اشعاری سلیس ایدی [۱] . امامیه

[۱] ذوالرمد قرق یاشنده و قتنده (۱۱۷) تاریخنده وفات ایدی . فرزدق و جریر هم اخطل
در جه سنده بیانی بر شاعر اولدیغی حالد هم عمر نی عشق عالمنده ضایع ایدکنندن آنار قدر شهرتی
او لامشدر . زیرا عشق دنیا سنده نظام و انتظام اولنماز .

قسقه رف بویلی غایت لذتلى سوزلى در کاتى مرغوب ، سکناتى محبوب ،
 تربیه لی و ادبی بىر خاتون ایدی . ڪونلر ک برندہ ذوالرمہ عرب
 قبیله لری آرہ سندن ڪبچوب واردی گندہ پک صوصادی گندن برخانه یه
 یاقن واردی . خانه ده بىر خاتون باش آچق اولدی یغی حالکه ساچنی
 تارامقدہ ایدی . ذوالرمہ ، بو خاتون دن صو صور دی . خاتون ایسنه
 سوتلى صو کتو روب ویردی هم ده بر قدر استراحت اینسنه کز آ ! دیدی .
 ذوالرمہ دوه سندن دوشوب او طور دی گندن خاتون ده آشامیه کتو ردي .
 بونلر ، سویلشمکنده لر ، وبر برینک احوالنہ عجب اینه مکنده لر ایدی .
 الحال اوشبو ساعت ده ذوالرمہ خاتون او زرینه محبت ایکنی ساچوب ،
 تا وفات اولان کوننہ قدر ، شونک ایله یانوب ڪویوب یور مشرد .
 بو خاتون (مبه) ایدی . هرنہ قدر کندی مملکتند یران اولسده هر
 وقت زیارت نه کلور ایدی ، وبو طوغروده :

وکنت اذا ما جئت میا ازورها
 ارى الارض تطوى لى ويدنو بعيدها

بیتنی انشاد اینتمشدیر . هضهونی : « میه زیارت نه کن کم وقت یر ،
 تورله در ، و هر یرات اور نلر یاقن اوله در » دیگندر . او شنداق او شبو
 بیتلر ، می حقنده سویلمش تورلی قصیده ارندن ، و بر قصیده نک تورلی
 او رنلر زندندر :

تمام الحج ان تقى المذايا
 على خرقاء واضعة اللثام
 امنزلتني من سلام عليهما

على النائى والنائى يود وينصح
 اذا خطرت من ذكر مية خطرة
 على القلب كادت في فؤادي تجرج

فبعض الموى بالهجر يمحي فيه مني
وحبك عندي يستجل ويرجع
ولما شكوت الحب كيما تثنين
بوجدى قالت انما انت تمزح
لئن كانت الدنيا على كما ارى
تبارىع من ذكر اك فالموت اروح

ولما تلاقينا جرت من عيوننا
دموع كفينا غربوا بالاصابع

اذا هبت الارياح من نحو جانب
به آلمى زاد قلبى هبوبها
هوى تنقيق العينان منه وأنما
هوى كل نفس اين حل حبيبها

بعض كيمسه لر، ميه اييله خرقانك برس ديكرينه باشقه باشقه اوله چغنه
ذاهبلدر. بونلرک ديد كلرينه کوره (ميه) غسانی اولوب، (خرقاء)
ايشه بنوالباء بن عامر بن صعصعه دن ايمش. وبعض كيمسه لر،
(ميه) نسبنه مذكور اولان قيس بن عاصمي غسانی حكمدار لردن
هد ايлемشل ايشه ده، المزده اولان تاريخ كتابلرلزك غسانيلر آره سنله
بو اسمده بر حكمدار او لد یغنه اشارت بوله مدق. والله اعلم بالصواب.

خرقاء

سعد قزى (ريطيه) در. (جعرانه) لقبيله ده شهرتى وار ايدي.

عرب آره سنده اهمقلق وغبيلك ايله ضرب مثل اولان خاتوندر .
يون بولوب ارلر ، صوکره آنی سوتار ، ايلى . نا اهل برکي مسنه نك
البنه اش دوشدر كده : « خرقاء ينه ارليه چك يون بولى » معنا سنده
اولان : (خرقاء وجلت صوفا) ديبورلر .

خزم

سلطان سليمانك خاتونى ، وسلطان سليم ايكچينك آناسيدر .
اصلی روس قزی اولوب ، حسن وجماليله ، عقل ودر ايتيله ، شهرتى
اولوب ، زياده نفوذ واعتبار کسب ايتمشىدى . آوروپالولارده
(رو قسانه) ديه شهرت اولان خاتون بودر . (٩٦٥) تارىخىنده
وفات اولدى .

خنسا

عمرو بن الجirth بن الشرىن السلمى قزى (تماضر) در . كنيه سى
(ام عمرو) اولوب ، عرب شاعر ارىينك اك بىوك واك مشهوره سى
اولوب ، جاهلييت واسلام دورلارينه يىتشى ؟ وزماننىك بونك نظيرى ده
كورلمادى . نامى ، عرب شاعر ارىينك فحوللارى آره سنده ذكر اولنور .
مزبوره يى ، جرير وحسان كېن ممتاز شاعر اردن ، آرتق كور وچيلر
واردر . ابتدالرى شعر اوله رق اىكى ، اوچ بيت سو يلىه بىلور ايلى .
زمان جاهليتىدە ، اك سودكى براذرلرى ، صغرايله معاویه [١] قتل

[١] وكان معاویة اخاهما لابيهما وامها وكان صغر اخاهما لابيهما وكان احبهما اليها وكان صغر يستحق ذلك منها بأمور منها انه كان موصفا بالجlam ومشهورا بالجود معروفا بالذمم في الشجاعة ومظوظا في العشيرة . الساكمال للاما المبرد ج ٢ ص ٢٨٢

اولن قلنده بونلر حقنده کوب واوزون مرثیه لر سویله یه باشладی .
بونلر ایسه عرب آرهسته نشر او لمnob کندیسته هم شهرته باعث
اولدی . صوکره قبیله ستده اولان معتبر داتار ایله برابر ، سید المرسلین
افندی من صلی الله علیه وسلم حضورینه کلوب ، اسلامله هشرف ؛
و صحابیات علادینه داخل او لمشدیر . حضرت نبی ذیشان افندیز ،
خنسایه ، کندی اشعاری او قودره : « ای خنسا ! دفی کدر را بیورر »
ایمش . حضرت عمر رضی الله عنہ زماننده فادسیه [۱] مهار بهسته
اسلام عسکری معیننده ، دورت او غلیله برابر حاضر اولدی . مهار بهدن
مقدم ، او غلدارینه سویلمش اولان نصیحتی او شبور در :

« او غلدرم ! سر ، او ز اختیار کز ایله مسلمان اولدکز ؛ و اختیار کز ایله
« وطنکزی ترک ایدوب ، بوندیه کارکر . تیکداشی اولمیان الله تعالی
« حضرته یمین ایدمکه : سر ، جمله کز بر آنا او غلی اولان قلکز کبی ،
« بر آنانک هم او غلیسز . بن ، سرک آتاکره ، خیانت ایدمادم ، خالکزی ۵۵ه
« رسوای ایلمدم ؟ درمتکزه کمچیلک کتورمادم ، نساکزی ده او ز کرتمد .
« دین ایچون مهار به ایدمک ، الله تعالی رضا بیچون قلچ تارتنه برابر یه
« چوق ثواب وعده ایدلمشدیر . آخرت یورتن ، فانی اولان دنیما
« یورتندن خبرلودر . کچه میں سلامت کبچر ایسه ک ، کوزکزی آجوب ،
« و الله تعالی دن یاردم صوراب دشمن ایله مهار به یه کرگز ! اکرده
« هرب کسب شده ایلرسه ، تادمه من عسکر یذک ایچنه او توب ، باشقلر یه
« حمله ایدمیه غیرت ایدکز ! . ظفر بولور ، و غنیمت هم آلورسز ،
« جنت اعلاذه ده اکرام و حرمت کوررسز » .

[۱] هبرتک اون آلتنجی سنه سنه ، معد بن وقار رضی الله عنہ اداره سنه اولان اسلام عسکریه
ایران عسکری آره سنه اولان مهار به دن . دورت کون شدتی مهار به صوکنده ایران عسکریه ایله
اولنان رستم قل اولنه رق ، عسکری هم پریشان او لمده ایران (ولتی) اداره عادله اسلامیه داخل
او لمشدیر . (قادسیه) عراق عربده کوفه ، ذک اون بش فرسخ جنوب غریب سنه مستعکم بر قبه اولوب ،
اليوم خرابدر .

اوغللری بونصیحتی یزینه کتورر ایچون كامل اجتهاد ایله غزا
ایتدیلر، ودور دیل شهید اولدیلر. شهادت خبرلری، مهاریه صفتندن
خنسایه ایرشدکنه : « جناب الله جمله مزی جنده جمع ایلسون ! » دیه
دعاء و مناجات ایلمشدر. (براذرلری مقتول اولدیغندن، کوزلرنده یاشی
قالمیانه قدر آغلاب، ونیچه سنه لر، ابیات و مرثیه انشادیله غم
و غصه لرنی چیکوب یوردکی حالده، براذرارزدن ده عزیز اولان
اوغللری، هم ده صلبندن کامش اوغللری، جمله سی برساعت ایچندن
مقتول او لمغله يالکن قالدیغنده، بویله دعاء ایله در کاه قاضی الحاجاته
عرض عبودیت ایله صبر ایتمه سی، حکم الهمیه بیون ایگوب رضا
اولمه سی، اعتقاد و اسلامیتینک شرافتی؛ و کیله چک کونده بودنیا دن
با شقه ابدی اولان دیکر بر عالم او زرینه رجوع ایدلنه چکی، و بدیع
السموات اولان جناب کبریاییه ملاقات او لنه چق ایدکنده یقینی کامل
اولدیغندن ثمره سی او لسه کرک. شویله دکلمی ؟ . مذکور و قعده دن
صوک^۶ حضرت عمر رضی الله عنہ طرفندن ایکیبوز درهم معاشقی
تعبین ایدلنوپ، وفات اولان کوننه قدر، بونی آلمشدر. معاویه
زماننده بادیه ده وفات او لمشدر. کنل یسنه رب مستعان مظہر عفو
و غفران ایلسون ! . صخر حقدن اولان مرثیه لرندن و قصیده لرندن
او شبو بیتلر در :

يذكرن طلوع الشمس صخرا
واذكره لكل غروب شمس
ولولا كثرة الباكيين حولى
على موتاهم لقتلت نفس
وما يبكون مثل اخي ولكن
اعز نفسي عنه بالتأسى

قدی بعینیک ام بالعین اعوار
 ام افقرت ادخلت من اهلهالدار
 تبکی لصخرهی العبری وقد ذرفت
 ودونه من جدید الترب استار
 لا بد من موتة في صرفها غير
 والدهر في صرفه حول واطوار
 الخ

الا لاري في الناس مثل معاویه
 اذا طرق احدى الليالي بذا هیه
 بذا هیه يصغى انقلاب حسيسها
 وتخرج من سر النجی علانيه الخ
 عرب لردہ غارت وقتی اکثیریا صباح وقتنه اولور ایدی . او شبوکا
 کوره اولکن بیتیله ، صخرک طلوع شمس وقتنه غارت و شجاعتنی
 وغروب وقتنه دخنی مسافر لری ضیافت ایند کنی اشعار ایلمشدر .
 روایتلره کوره کونلرک برزنه ام المؤمنین (عائشه) رضی الله عنہا
 خنسایه : « برادرک صخر تمودگه در ، نبچون بو قدر آغلار سن ؟ »
 دیمش ایمش . خنساده : « او شبونک ایچون آغلارم » دیه اسکات
 ایندر چک جواب ویرمشدر . (خنسا) یاش وقتنه درید [۱] بن
 الصمه نام شاعر طرفین تزویجی طلب اولنهش ایدی . خنسانک آناسی
 عمر و ابن الصمه یه : « مرحبا ! سر ، حسب ونسب جهتچه حرمتی
 « کیمیسه سر . سر ای حاجت کزی قبول ایتماز سر لک اولماز » اکن
 « کندیسنک فکرنی هم صورق لازم در » دیه ، قزی خنساء حضورینه
 وار مقله و قعده دن خبردار ایلدی . بونک جوابنده خنساء : « او زنسمله

[۱] هجرت سکونیجی صنه سندھ حنین محار به سندھ مشرکین طرفنده مقتول اولدی . جاهلیت عصرنده
 اک شهرتی بر شاعر ایدی .

کوژل خلقلى، کورکام يېڭىلر وار ايکن جشم نسلىدىن اولان برقارت آدەم واره آلام ! » دىمىشىر . بويىله جوابىه ابن الصمه نك زىادە آچوى كلوب (آچو كلامازلىك دىكىل ، قىز صورى وارسونا ، صورلەمش قز طرفىنى يوق ! بن آنڭ كېنى قارت كيمىسى يه وارمام - دىيە جواب ايشتىسون !) خنسايى شعر ايله ھجو ايتىرى (هنرى كيمىسى بويىله اولور !) . هر نە قىز، ھىجويىنه قارشو ھجو ايدوب ، شعر سوپىلر كە خنسايىه ھم دلات و ترغىب ايدىزلىر اولدى ايسەد : « مطلوبىنىه اجاابت ايتىمادكم كفايت ايدىز، ھجو ايتىمك رېچىتمك اولور ، بۇنى ايسە اجرا ايدەم » دىيە مىسخە سوپىلر كە تنزىل ايتىماشىر . (عقللى كيمىسى بويىله اولور) هنر بىلۈر ھم هنرىنى استعمال ايتىمك يىرنى دە آڭلار . بۇنىن صوك رواحە بن عبد العزىز اسلامى يه و آنڭ صوكىنى مىدادىس بن ابى عامرە واردى . اولكىيىسىدىن عبد الله نام اوغلى با وصو كغىيىسىدىن يزىد، معاویيە، نام اوغلىلىرى و عمره اسەندە قزى دىنيا يە كلىرى . قادسييە غزا سىنە شەھىد اولان اوغلىرى يېنك اسملرى و كىيىدىن دىنيا يە كاركارى حقىنە آچق بىرسوز كورلمادى .

فقارازىيەدە قره باغ [۱] دە صوك حاكم اولننان مەرى خان بن ابراهيم خان قزىدر . آلتەمىش ياشلىرىنىن كېچوب (۱۳۱۵) تارىخىنە وفات اولدى . زىرك، عاقلە، اولوب ؟ ترکى وفارسى ھم عربى بىلۈر ، وا كىثر عمرنى مطالعە ايلە كېچىر ايدى . طبىعەت شەھرىيەسى

[۱] قره باغ، مقدمىدە ایرانە تابع اولوب ابراهيم خان (۱۸۱۳ م) تارىخىنە كىندى اختىارىدە دوسيي يە تابع اولدى . بوكا مکانات اولورق اولاد و متعلقات زادكان سىتىه قبول اولندى .

هم او اوب آغز لرده بير خيلی اثری قالمشدر . فقرایه مرهمتلى او لوب ، عموم فائده سی ایچون مال صرف اینتمکدن لى تلنور او لمشدر . يوز بېك روبله روس آفچەسی فدا ايدرك . شوشما (قره باغ) شهرىنه چىشەد پاسادوب ئاتانلى صو كنور شدر . (اسلام كنا گىنالرى ينه عبرت !)

صحابیاتن اولوب، اوں بن الصامت حضرتلىرىنىڭ زوج
محترمەلرىدىر. اوں بن الصامت بىر آرەلاق نە ئېچۈنلر بىرىشىءە ئېچۈن
جانى طارلوب، مزبورە يە « سىن بىك آنام آرقەسى كېنى » معناسىدە
اولان: (انت على كظھر امى) سوزنى آيتىمش ايدى. بۇ سوز ايسە
عرىبلىرى قاشىندا، يىندىن قايتىوب آلمىغە ممكىن دىكلى اولان، عمرلەك بىر
طلاق ايدى. فقير وھىچ كىدەمى يوقلىخىندىن وبالا لرىينك ھەم كەوب
و كېچىنە اولىقلارنىدىن، بۇ وقۇعە، خولە ئېچۈن الوغ بىر بلا دىۋاىز بىر
حضرت حكمى آللە. شو سېپىن فخر الانبياء جناب رسول صلى الله
عليه وسلم دىضورىينه كەوب، نە كېنى قولايىسز ماڭمارا اولىيغىنى بىيانلە
حالدىن كەوب شكايت ايلەرى. او شىبو ساعتىدە « مجاdale » سورەسىنىڭ اۆلى
نىزول ايدىوب، مىزكۈر مىسئىلە حقىنى شەريعەت حكمى اعلان ايدىمەشىر.
يعنى مىزكۈر سوز ايلە، عمرلەك (ابدى) طلاق واقع اولماي، بىلكە
« ظھار » اولەچى ؟ و ظھاركە حكمى ايسە بىر قىل آزاد ايتىمك، و بۇ
شىءە ممكىن اولىنمادىيغىنىڭ ايکى آى روزە طوقىق ؛ بودە ممكىن اولىنمادىيغىنىڭ،
آلتىمەش فقيرى آشادىوب، طوبىرمق، ايدىكى بىيان بىورلىرى. اصعاب
كىرام رضوان الله علیهم حضراتلىرى اوز آرەلرنىدە اعانت جىوب، اوں
بن الصامت حضراتلىرىنىڭ ڪفارتى اجرا ايدىمەش و خولە جنابلىرى ھە

زوجلرینه **ک**یر و قایتمشدیر . حضرت عمر رضی الله عنہ خلیفہ لک کونلرندہ یاننده بر کروه خلق اولدیغی حالله یوردکنده ، بر فارچق خاتونه راست کلوب ، توقدادی ، و آنکله بر قدر وقت سویلشوب ، آیرلدى . یاننده اولانلردن بری : « ای امیر المؤمنین ! بر قارچ ایچون بو قدر خلقی طور دردکز ! » دیدکنده ، حضرت عمردہ : « بو ، بر هرمتو خاتوندرکه ، شکوا سنه بناء کوکن قرآن شریف نازل اولمش ، و مقلرنده — قد سمع الله قول التي تجادلک — دیه بیورامشدیر : والله العظیم اکرده اخشماده قدر طور و ب بنمله سویلشمش اوله ایدی ، نمازدن باشقة بر شیء ایچون ، آنی قویوب کنماز ایدم » دیه جواب ویرمش ، و (خوله) نک جلیلۃ القدر بر خاتون ایدکنی بیان بیورامشدیر . معلقة سبعه اصحابیندن اولان طرفه بن العبد بن سفیان بن سعد محبوبہ سی اولان (خولة الكلبیة) بوکا باشقدہدر [۱] .

خوله بنت عبد الله

بنو حمدان خاندانندن اولان عبد الله بن حمدان بن همدون بن الحرش قزیدر . حلب و موصل ولايتلرندہ حکومت سورن ، اهل اسلامک آب روی و فیلسوف شهیر ابو نصر الفارابی نک شاکردی اولان ابو الحسن سیف الدوله علی بن عبد الله قز قارندشی ایدی . علو جناب ایله منصف اولوب . (میا فارقین) بلکه سندہ (۳۵۲) تاریخندہ وفات ایدی . شاعر بلا نظیر ابو الطیب احمد المتنبی ، بونک وفاتنی ایشتکنده مرثیه انشاد ایلدی . بو یمتلر مذکور مرثیه دندر :

[۱] طرقہ ، قصیدہ سنی اوشبو خاتون اسمیلہ ابتدا ایدرک :
خولة اطلال بیرقة شہمد * تلوح کباقی الوشم فی ظاهر الہدی دیمشدر .

خیز ران

عباسی خلیفه لردن مهدیه ک اک قیمتلى بىر جارى يەسى^٦ و موسى الہادی ايله هارون الرشید ک آنا لاريدر . مکھه مکرم دن یمن طرفندہ اولان چرش قومندن اولوب ، بغداد شهر يەنه كتورلوب ، سلمه بن سعید نام ذات طرفندن صاتون آلنەمشیدى . صوکره مھرى ملائکە ئچىرى . و (١٥٩) تارىخىنده آزاد اولنەرق مھدى طرفندن نکاح ايدىلنى . زوجى و مذکور اولان ايکى اوغلۇ خلافتىرنىدە ، بو خاتون بىيوك بر نفوذ كسب ايلمشیدى . (١٧٣) تارىخىنده وفات و جنازه سەنك اوکىزىن هارون الرشید كىندىسى اوز دروب وارمشرر . (هيئزان) ك يېللەق تاباشى روسى حسابىله تخمینا آلنەپۈز قرق بىك روبلەيە بالغ

[١] من التاءين وهو الثناء على الميت.

اولور ايمش . بيرچووق خيراتى اوللوب مكىمەدە «دارالحىزران»
اسمنىدە بىر بناء تأسيس ايتدەشىدى . جىمەلە اولن يغىتنى باشقە، ادبلى،
علم و معرفتە هوسلى، خوش مجلسلى و لطيفە سوزلى ايدى . كۈزلى
اشعارى و خىلى مطايبەلارى ادب كتابلارنىدە منقولدر . بىر كون موچەدن
چقوب، كۈزگىيە قارادىغىنلە، قىزل ياخاڭلارنىدە تىير بورچاقلارى
كۈرمىلە: «بن» اوستىنە چى دوشەش بىرقىز آلامايم، معناىسىدە اولان
اوشبىو :

انما التفاحة الحمراء عليها الطال مرشوش مصراعنى سويالمشير .
مشهور وزير فضل بن سعى البرمكى نك هم سوت آنناسى ايدى . بونك
برده (عتبه) اسمدنه بر جاريهمى وار ايدى . ابو العناهيه (اسمدنه)
شهر شاعر ، كند ينك شعر لرنده اسمنى ذكر ايتمهه باشلا دیغنده ،
خليفه مهدى ، قامچى ايله تعزير وير دره مشير . ابو العناهيه ايسىه
بوندن عارلماى وهبچ چهره سنى بوزماى ، هميشه (عتبه) يه محبت
دعوا سنى ايدر ، حتى بول آره لق :

نفسی بشیء من الـنـیـا معاـقـة

الله والقائم المهدى يكفيها
انى لعياس منها ثم يطهعنى
فيها احتقارك للدنيا وما فيها
شعر لرنى سوبيلب خليفة دن (عتبه) فى صور مشيدى . خليفة ايسه :
« سنك ايجون (عتبه) يه يول يوقر ، فقط اميدك بوشه كتماسون ايجون
سكا قاب طوليسى مال ويرميه ببوردم » ديه جواب ويرمشيدى .
ابوالعناتهيده خزيتهچى حضوريته واروب مالنى كوتوب طورديغنده ،
خزيتهچى كوش طولار فيه باشلاش ، ابوالعناتهيده ايسه يوق ! خليفة آلتون
طولدر ميه ببوردى ، ديه دعوا اقماروب آرهارنده برگورلىق قوبمشيدى .
شو اثناده (عتبه) بونلراك حضوريته كلوب ، نزاعلريينك نهدن عبارت

ایرکنی بیلک کنکه ، ابوالعنایه یه : « ای یالانچی ! بکا محبت ایلمش او لوب یوره ککه سن ! بوندن مقصرا ک بن دکل ، فقط برشی ^۶ فایمه قر ، ا کرده دعوا ککه راست او لور ایسه ایلک که وش ایله آلتونی آیره آلماز ایلک ! . . . » دیه کنکی سمنی الزام اینمشهر .

تمیم قبیله سنده رئیس اولان لقیط بن زراره قزیدر . (دختنوس)
نوشروان قزینک اسمی اولان « دخترنوش » دن معرب اولان بر کلمه در . عرب آرد سنده عقل و ذکاسیله ؟ شعر و فصاحتیله مشهوره ایدی . عقلنکن استفاده ایدمک و مشررتی ایله عمل ایلمک ایچون حقی آتاسی اولان لقیط ، مزبوره بی ، همار به لره هم برابر کدورر ایدی . آنچه ظهور اسلامکن قرق سنه مقنم ، بنو عامر ایله بنو تمیم آرد سنده مکه مکرمه یاقیننکه واقع اولان همار بیده ، یولدن کیر و قایتمغی اشارت ایند کنکه ، و هیچ اوله مادی غذن ، کیر و قایقوب کدمیه مساعده صور دیغذن ، آتاسی طرف زدن هماقنى ایله حکم ایلدمش و کیر و قایدار لوب بیمار اینمشهر . من کور همار بیده ، عرب آرد سنده « یوم شعب » هم « یوم جبله » دیمکله معروفدر . او شبو همار بیده آتاسی لقیط مقتول او لمغله ، مقنن ، هنظام اوله رق مرثیه سویلمشمر . بروقت ، عمر و بن عمر و بن علیس دام کیمسه نکاهنده اوله مشیری . بعض ما بر اسی هرویدر [۱] .

[۱] مجمع الامثال . (ج ص ۱۲۱) .

دُغَه

تمیم قبیله سنده مفجع دیه ملقب اولان ربیعه بن سعد بن عجل
بن لجیم اسمه بربینک قزیدر . عرب آره سنده هماقت ایله شهرتی
اولوب (اهمق من دغه) دیمه کله ضرب مثل اولنور . حقنده چوق
کولکو و نوادرلر منقولدر . اصل اسمی (ماریه) ایدی .

دِفَاق

عباسی خلیفه ار زماننده یتشن مُفْنیه لرک اک مشهور ارندن
ادیبه بر جاریه در . حسن و ملاحتیله ، فن موسيقیده اولان مهارتیله ،
لطافت و جمالیله ، شهرت بولوب ؛ سوزی فصایح ، جوابی ظریف ، اولور
ایمش . اصلی یعنی بن ربیعک ام ولد جاریه سی اولوب ، اوغلی
احمد بوندن طوغمشیدی . شو سبیدن احمد بن یعنی نک شهرتی
« ابن دفاق » دیمکله شایع اوادی . یعنی نک وفاتندن صوک ، بربری
آدرنچه بیوک آدمله واروب ، جمله سنک میراثنی ییه مشدر . صوکره
هارون الرشید قزی (همد و نه) حضورنده کون کیچرووب وفات اولدی .
بعض سوزلرندن پک مبالاتسز اولدیغی آکلاشنور . واردیغی بر
زوجی وفات اولدیغندن خلف آره سنده ، ارلری حقدنه اولان شامتنی
سویلنور ایمش . حتی که بعض ظرفان بو طوغرووده کند یسنی هجو
ایدرک بر قاج ابیات سویله مشدر .

دلارام چنگی

فرس پادشاه لرندن ساسانیان سلاله سنندن اوون دور تاچیسی و یزدگرد ک
اوغلی اولان بهرام گور [۱] جاریه سیدر . عقل و جمالیه مشهوره
اولدی یغندن باشقه ، فارسی دیلنده ابتدأ شعر سویلیان ذات بودر .
سنندیسنسی بهرام کور شوقدر سور ایمشکه حتی آو آولارکن یانندن
آیرماز ایمشن .

دلشاد خاتون

امیر چوپان اوغلی امیر دمشق قزیدر . سلطان ابوسعید (بغداد
خاتون) ی بغداد ها کمی اولان شیخ حسن کبیردن آیردوپ ، کندیس
نکاملندگی صوکنده ، حسن کبیر (بغداد خاتون) اک ههشیره سی بولنان
امیر دمشق قزی بولنان مزبوره (دلشاد) ی نکاملندی . (دلشاد خاتون) اک
حسن و دکاوتن ، جمال و لطافتی ، فوق العاده اولدی یغندن ، شیخ
حسن ، بونک محبتنه اسیر اولوب ، هر بر تدبیر و تصرفلرفی حتی که
حکومت امرلر فی بوکا تابش ردی . سلطان اویس بهادر بن شیخ حسن ،
او شبو خاتوندн طوغمشدر . (۷۵۲) تاریخنده زوجندن مقدم وفات
اولوب ، مشهور هر تضاده دفن اولندی . فقر اپرور ، بر خاتون اولمشدر .
ایران شاعره لرندن و فتحعلی شاهک خاتونی دلشاد ، بوکا باشقه در .

[۱] چوچتلغنده عربستانده تربیه ایدلشیدای . (۱۸) بیبل سلطنت سوروب (۴۳۸) میلادی و
وقات اولدی .

دلیله

فالسطیندە بر خاتون اوlobe ، بهادرلە و کوچلیلەک ايله مشهور
اولان « شەشۈن » كە محبوبەسى ايىدى . گۇيا مۇكۇر بهادرلە دشمنلەرنىن
آقچە آلوب ، قوتىندىك سېبى اولان ساچلارنى كىسوب ، قول و آيافلارنى
باغلاب ، دشمنلەرىنە ويرمەش ايمىش .

دنانىر

عباس خليفه لر زمانىندە شعر وادبلە كسب شهرت ايتىش اىكى
مغنىيە اسمىلر . بىرچىسىس : وزىر شوپىرى يىھى بن خالد البرمىكى جارىيەسى
و (بىنل) كە شامىكىرىدى ايىدى . دنانىر كە موسىقىيە اولان هنرىيە
هارون الرشيد مفتون اولمىغە هر وقت يى bianzak خانىسىنەكىرر ، دنانىر كە
خانىندىن لىذت آلور اولمىشىر . ذاكاوت و طبىعىت شعر يەسى ، الخانى
ايله متناسب اولمىشىر . افنەيىسى اولان يىھى بن خالد ، مزبور يە بىر
صوت او كىرتىد كى مقابىلە حكم الوادى نام كىمىسى بىلەك دينار ويرمىشىر .
موسىقىيون ماھرلەرنىن و بىرچى شاعرلەرنى اولان ، صالح بن هارون كە آزادلىيسى
عقىل نام كىمىسى ، دنانىر عشق و علاقە سېلە شهرت بولىدى .
اىكىچىسى : شعرازاك صاداسىدىن اولان ابن كناسە جارىيەسىدەر . زماۋىن
اولان اديب و شاعرلار ايله صحبت و مشاعره ايدى رايىدى . ادب ، ترىيە ،
حسن سجىيە ، صاحبىن شاعرە بىر قز اولمىشىر . عصرىندىك ادباسىنىن

ابو الحسن علی بن عثمان الكلابی نام ذاتک قریبلرندن بریسی
وفات او لدیخنی ایشتدکده او شبو مرثیه لری سویلمشدرا :

بکیت علی اخ لک من قریش
فابکانا بکاؤک یا علی
فمات وما خبرناه ولکن
طهارة صحبه الخبر الجانی

ضمونی : « یا ابا الحسین ! قریشن او لان قارند شکه آغلادک .
ستک آغلامغک بزی ده آغلاتدی . متوفا اکرچه بزم معلومه ز دکل
ایسده ، سزک کبی طاهر کیمسه ار ایله دصاحتی کدینک حسن حالنه
آچق دلیلک ر » دیمه کدر .

دنیا

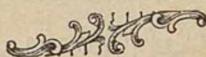
عرب شاعره لرندن مشهور ایکی جاریه اسمی او اوب ، برنچیسی :
« دیک الجن » دیمه معروف او لان شاعر عبد السلام جاریه سی ایدی .
افندیسی او لان دیک الجن ، مزبوره بی بر شبهه یه مبنی قتل ایتمدی ،
وصوکره بوعملینه زیاده نادم اوله رق کوب مرثیه لر سویلمشدرا .
- ایکنچیسی دولت عباسیه شاعر لرندن بصره لی ابو عیینه معشوقة سی
او لان (فاطمه بنت عمرو) جاریه سیدر . ابو عیینه (فاطمه) یه عاشق
اولدیغی حالده ، شرافته ، وزوجی او لان عیسی بن سلیمانک شهرت
و شجاعتندن قورقوب ، اسمنی ذکر ایده آلمای . بلکه شعر لرنی او شبو
(دنیا) اسمینه سویلر ایدی . اشعارندن بعض بیتلر بونلر در :

مالقلبی ارق من کل قلب
ولحبی اشد من کل حب
ولدنیا علی جهونی بدنیا
اشتهی قربها و تکره قری
نزلت بی بلبة من هواها
والبلایا تکون من کل ضرب

مضمونی : « بگانه او لم شد که قلبم هر قلبدن رقتی ، و بنم محبتمن
هر محبتدن شدتی در . بن (دنیا) نک دلیسی او لدیغم ، و دادم آنک
قریبینی آرزو اید کم حالده ؛ او بنم قریب او لمامی مکروه کورر .
بلیه نک اذواعسی او لم غله » بن ده آنک هوای سودا سیله بر نوع درددهیم
دیمکلر .

دولت خاتون

لرکوچکده حکومت سورن آتابکان سلاله سنن عزالدین محمد
بن عزالدین حسینیک خاتونیدر . (۷۱) تاریخنده زوجی وفات
او لدیغنده سلطنت تختنه جلیس ایتمشیدی . لکن هر طرفدن هجوم
ایدن مغوللرہ مقاومت ایله آلمای ، حکومتنی ترک ایده شد .

« ذ »

ذات الحال

هارون الرشيد جاريه ومحبوبه س (خنث) در . حسن و آنيله ،
 هنر و معرفتيله مشهور ايدي . زماننده اولان شاعرلر بونك حقنده
 کوزل شعرلر سوپيده مشلدر . روايتلره کوره ، بونك دخ (سدر) و (ضيما)
 اسمزنه ايکي يولداشي اولوب ، پادشاه جهان خليفه اسلام اولان
 هارون ، بونلارك حب وهواليينه مغلوب اولمش ايمنش !

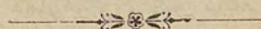
ذلفا :

بواسمده ، شعر و ادب ، حسن و لطافتله مشهوره ايکي جاريه
 وار . بريسي : مدینهلى اولوب ، اوپيلر زماننده ياشامش و سعيد
 بن عبدالمالك (سليمان بن عبدالمالك برادر يار) برميليون غرش
 (روسيه حسابيله تخمينا ۳۳۳ روبله) برابرينه صاتون آلمشد .
 صوکره سليمان بن عبدالمالك ملکنه کوچرى . شوراس عجبدركه (ذلفاء) نك
 کوكلى اوکى صاحبنده اولوب (کوكلى صاتلماز ايمنش ! . . .)
 پادشاه سرايلر ، خليفه جهازلى ، صف باغلاب طوران قل و کنيزا كلرک
 هرمتلرى ، كنديسنى رضا ايده آلاماشدر . بلکه عزت و نعمتلره عرق
 اوپديغى حالد ، ايچنده اوتلر يانار ايمنش . نه سبب ايله در ، اخير

عمرنده خلیفه‌لر ملکتندن چقوب بر کیمه‌سیه تزویج اولندی . زوجی ایسه بر آره‌لف نیچوک اولوبدر ، اوج طلان ایتدی ، وشو ساعته عقلی باشنه کلوب زیاده نادم اولدی . اسکن نه اشلسون ؟ اش‌اشدن اوتدی ، وعمری بارچه حسرت وغصه‌سنی چیکوب یورمشدر . حتی « اوج » کامه‌سنی شوم کورر ، وحساب وفتلرنده ده آغزینه کنورماز ؟ بلکه « اوج » کامه‌سنک شوم [۱] ایدکنی ، وسویله‌مکن احتیاط لازم اوله‌چغنى هر کیمه سویلر وتنبیه ایلر اولمشدر . (طلاق ایله اوینا وچی ارلرہ عبرت !) . - ایکنچیسی : عباسی خلیفه‌لر زماننده یاشامش ابن طران جاریه‌سیلر . کوزل اشعاری وچوق لطیفه‌لری وابو نواس ایله ماجرا‌الری وارد .

ذو‌آبه

رباح القسی خاتونیدر . عابده ، صالحه ، بر خاتون اولوب ، کوندز لرنده روزه ؛ وکچه‌لرزه نمازده اولنور ایدی . یستو نمازنی اوقدیغی صوک ، یوونوب ، زینتلنوب ، کوزل کیوملرنی کیونوب ، زوجینک کیچه‌لک اورننه حاضر اولور ، اکرده زوجینک خدمتی‌فلانی اولماز ایسه ، چیشنوب عبادتنه کرشور ایمش . (اک کوزل قیافت ایله اوراملره چقوب ، وقورم ارجوچی مثالنده ارلری یاننه کلوجی خاتونلاره عبرت !)

[۱] مشهور نایپالیون نه سبیه مینیذر اون اوج عددنی شوم کورر ایمش

« ر »

رابعة الشامية

زهد وتفوالق ايله مشهور بر خاتوندر . کاه قورقو ومهابت ؟
وکاه امن وانست حاللرندہ کوراور ایمش . بعض اشعاریده منقولدر .
زمانهسنده علم وصلاح ايله معروف اولان احمد بن ابی الحواری
حضرتلىرىنه وارمئش ايدى . زاهدہ ، عالمہ ، تقیہ ، عفیفہ اولان
(حکیمہ دمشقیه) دن او قومشیدی . قبری قدس شریفه در . آناسی
اسماعیل اسملو کیمسه اولوب ، کلهچکنده اولان (رابعة) العدویه ايله
اسملری و آتالارینك اسملری بر برينه موافقدر .

رابعة العلویة

بصره شهرنده اسماعیل البصری نام کیمسهندک (ام الخیر) کنیهسی
و (تاج الرجال) لقبی ابله شهرت بولنان قزیندر . بو ، هم زهل وعفنله
مشهور بر خاتون اولوب ، حکمتی متضمن سوزلری ؛ اثرلی وعظتری
مرؤپدر . خاتونی وفات اولدیغی صوکنده حسن بصری حضرتلىرى
ظرفندن ، خاتونلغه صورمئش ایس ده ، اختیار ایلاماشدر . مجتهدون
کرامدن اولان سفیان ابو عبد الله بن سعید بن مسروق بن هبیب بن
رافع الثوری حضرتلىریله صحبت ایتمشددر . بعض اشعاری منقولدر .

(۱۳۵) وبر روایته کوره (۱۸۵) ده [۱] ارتحال ایتدی. قبری
بصره ده در [۲] بونک برده (مریم) البصريه دیمکله شهرت بولنان
رازه‌ده بر خادمه‌سی وار ایدی.

رابعة العسقلانية

ابن حجر العسقلانی حضرت‌لرینک قزی، وشیخ محب الدین بن
الاشقرک خاتونیدر. (۸۱۵) تاریخنده آتابسله برابر مکهٰ مکرمہ‌ده
محمد شیخ زین الدین البالسی‌نک مجلس نجیل‌یتلرندہ حاضر بولندی.
بوندن باشقة شام ومصر هدیلرندن هم اجازت آلدی. اولکنی اری
شهاب الدین بن مکنوونه ایدی. یکرمی بر یاشنده اوله‌رق (۸۳۲)
تاریخنده ارتحال ایتدی.

راحیل

حضرت یعقوب عليه السلام ک خاتونیدر. حضرت یوسف عليه
السلام ایله بنیامن، او شبو خاتوندن دنیاییه کلمشدرد. بعض او رنلرده
(راحل) صورتنده یازلمشدر. بونی ایسه حضرت یعقوب (لیا) اسلو
خاتونی وفات اولیغی صوکنده نکاملندکی مرویدر. ایکیسی بر

[۱] حسن بصوی خطیه ایتدکنه کوره (۱۳۵) ده وفات اولمه سی، وسنیان ثوری ایله صحبت
ایتدکنه کوره (۱۸۵) ده وفات اولمه سی، عقله قریبدر.

[۲] معجم البلدان، (ج ۱۴ ص ۶۶۲). اسامی نام کتابنده معلم ناجی بویرده سهو ایلمشدر.
(ص ۱۴۳).

طوغمه اولوب ، يعقوب پیغمبر ک خاله‌سی قزلاری ایدی . (راهیل) وفات
اول بگنده یوسف پیغمبر ایله بنیامن صبی حلالرنان یتیم قالدقلرنان ،
آتالاری حضرت يعقوبک شفت و محبتنه مظہر اوله‌شلدر .

رباب

ادبیات عربیه‌د مشهور اولان ایکی خاتون اسمیدر . برچیسی :
شاعر افسیر الاسدینک زوجه‌س و عزاده‌سیدر . شاعر مذبور ، آنی
تزوج دراد ایترکه دورت بیک درهم مهر طلب ایتدکلرنده ، قوم
و قبیله سندن یاردم صوردی ایسه ده هیچ بری بر ش و ویره‌مشلدر .
أخیرنده بر مجوسی‌یه واروب ، حالنی بیان اینکده ، مجوسی ، بونک
مطلوبنی تماماما ویرمشیدی . — ایکنچیسی خداش بن هابس تمیمه‌ینک
محبوبه و خاتونیور . مذکور خداش ، ربابه زیاده محبت با غلام نکاملنور
ایچون هم کندیسنی رضا ایتمش ؛ آتا ایله آناسندن هم صورمش
ایدی . لکن فقیرلکنی سبب ایدوب ، ربابی ویرمیه ، آتا و آناسی
رضا اولمادیلر . کونارک برزنه رباب ، آناسنه : « آنام ! بن ، محبت
ایند کم کیه‌سدن باشه سنه‌می ویرله‌چکم ؟ » دیمش . آناسی : « یوق !
جوابنی ویردکن : « اویله ایسه بنی خداش ویرکز ! » دیمش . آناسی
خداش فقیرلکنی بهانه کوسترمیه غیرت ایله‌ش ایسه ده : « خلقی
کوزل اولان کیمسه ، کوب ماللیدن خیراودر ؛ خلقی بوزوف وتوفیقسز
کیمسه‌نک مالنندن نه کبی فاؤره اولور ؟ » دیه آتا و آناسنی رضا ایدوب
خداش تزویج اولنه‌شدر . آتا و آناسنی رضا ایندکی وقتی خداش هم
تکرار ربابی صورمیه کامکله ، (رباب) ده « العزد احمد والمرأة ترشد

والورد يُحَمِّل « دیدی [١] ». وبو وَقْتَن « العود اَحْمَل » سوزی عرب
آره سنده مثل اولوب قالمشدر .

رباب

امرأى القيس بن عدی الكلبيـنـك قـزـى ، وـاـمـامـ حـضـرـتـ هـسـيـنـ
رضـىـ اللـهـ عـنـهـ ذـكـرـ خـاتـونـيـرـ . اـمـامـ حـضـرـتـلـرـيـنـكـ (ـسـتـ سـكـيـنـهـ)ـ نـامـ
كـرـيـمـهـ مـحـترـمـهـ لـرـىـ بـوـ خـاتـونـدـنـ اـيـدـىـ . دـيـنـ وـدـيـانـتـ ، فـضـلـ وـدـرـايـتـ ،
زـهـدـ وـجـلـالـتـ ، اـيـلـهـ مـشـهـورـ بـرـ خـاتـونـ اـولـوبـ ، حـضـرـتـ هـسـيـنـ كـنـدـيـسـنـىـ
وـقـزـىـ سـكـيـنـهـبـىـ زـيـادـهـ سـيـلـهـ سـوـرـ اـيـهـشـ . وـبـوـنـلـرـ حـقـنـدـهـ : « طـوـغـرـيـسـىـ
بـنـ ، سـكـيـنـهـ اـيـلـهـ رـبـابـيـ وـآـنـارـكـ بـوـلـنـدـفـارـىـ اوـرـنـلـرـىـ سـورـمـ ، وـقـلـرـنـىـ
هـمـ مـالـ وـبـاـيـاقـىـ صـرـفـ اـيـرـمـ ، وـبـوـ خـصـوصـهـ بـكـاـ عـيـبـ اـيـلـوـچـيلـرـهـ هـمـ
بـرـ شـىـ دـيـهـمـ » مـضـمـونـنـدـهـ اـولـانـ اوـشـبـوـ :

لـعـمـرـكـ اـنـنـ لـامـبـ دـارـاـ
تـكـونـ بـهـ سـكـيـنـهـ وـالـرـبـابـ
اـحـبـهـماـ وـاـبـنـلـ جـلـ مـاـلـ
وـلـيـسـ لـعـاتـبـ عـنـدـ عـتـابـ

بـيـتلـرـفـيـ سـوـيـلـرـ اوـلـمشـدرـ . رـبـابـ هـمـ حـضـرـتـ هـسـيـنـكـ هـرـتـبـهـ سـنـىـ
يـخـشـىـ بـبـلـورـ ، وـآنـيـ خـشـنـوـدـ اـيـدـرـ اـيـچـونـ جـمـلـهـ قـدـرـتـنـىـ صـرـفـ اـيـلـرـ ،
عـزـتـ وـاحـتـرـامـ اـيـدـهـ كـلـ هـيـچـ قـصـورـلـقـ كـوـسـتـرـمـازـ اـيـدـىـ . اـمـامـ رـضـىـ اللـهـ عـنـهـ
« كـرـبـلاـ » صـدـرـاسـنـدـهـ شـهـيدـ اوـلـ يـغـنـدـهـ اـثـرـلـىـ مـرـثـيـهـ لـرـ سـوـيـلـمشـدرـ .
كـنـدـيـسـنـىـ اـسـتـيـانـلـارـ كـوـبـ اوـلـدـىـ اـيـسـهـدـهـ ، « بـرـ كـرـهـ پـيـغـوـبـرـهـ (ـصـلـىـ اللـهـ عـلـيـهـ وـسـلـمـ)ـ كـيـاـوـنـ اوـلـمـقـلـهـ مـشـرـفـ اوـلـدـمـ ، بـوـنـدـنـ صـوـكـ باـشـقـهـلـرـهـ كـيـلـوـنـ

[١] مـجـعـ الـأـنـذـلـدـهـ ، مـذـكـورـمـلـ خـداـشـ سـوزـىـ اوـلـهـرـقـ حـكـاـيـتـ اـيـلـمشـدرـ . (ـجـ ١ـ مـ ٣٢٦ـ).

اولمیه چغم» دیه رد ایته مشکر . بونک (محیات) اسمند اولان همشیره سی
امام علی کرم الله وجهه مضر تلمذه^۱ و (سلیمان) اسمند اولان دیگر
همشیره سی امام مسن رضي الله عنه ده ایدی . پدری اولان امرئی
القیس حضرت عذر رضي الله عنه عصرنده اسلامه کلن اعتبارلى ذاتلر
جهله سنگ زل ر .

ربيع

صحابیاتدن اولوب ، معوذ قزیدر . صالحه بر خاتون اولوب ،
غزالرده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتاریله بر آکده بولنور ،
پاره لری باغلار ، شهین لری جیمار ، ایدی . گندیسندن بعض حدیث
شریف هم روایت ایتمشکر . نظرک قزی وبدر همار به سنده شهید
اولان حارثه بن سراقه زک آناسی اولان (ربیع) بوکا باشقه در . معوذ ک
آناسی الحارث بن رفاعة ، و آناسی عضراً بنت عبید بن ثعلبه - اولوب ،
بدر همار به سنده ابو جهله قتل ایدکی صوکنده شهید او لمشیدی .

رجب

شهاب احمد بن محمد القلاجی قزیدر . محلاتدن عالمه بر خاتون
اولوب ، بیوک والدہ سی (ساره بنت الشیخ نقی الدین السبکی) نک
حدیث او قوت مقدہ اولان مجلسنده هم احضار او نمیش ایدی . امام سیوطینیک
شیخه ارندن اولوب ، (۶۹) یاشنده (۸۴۹) تاریخنده وفاتر .

رحمت

حضرت ایوب عليه السلام خاتونیدر . زوج محترم‌لرینه صد اقتلى
واطاعتلی اوله رق خدمتلر فی ایدر او لمشدر . (رحمت) حضرت یعقوب
بن اسحاق عليه السلام قزی ایمش . و بر روایت‌ده حضرت ایوب ک
بو زوجی (لیا) اسمنده اوله رق افرااییم بن یوسف بن یعقوب بن
اسحاق قزی ایمش .

رضیه

غوری پادشاه‌ارزدن شمس الدین التمش قزیدر . بونی ایسه
آتاسی باشقه ار بالالر زنن زیاده سور . سلطنته آندره نسبتله الیق
ایدکنی سویلر ؟ وبعض سفرنده دهلی یه قاوم مقام فالدرر ایمش .
(۶۳۳) تاریخنده التمش وفات او ایوب ، وارت تخت اولان او غلی
رسکن الدین فیروز شاه‌ده عقلسز او لمغله ، آناسی (ترکان خاتون)
دولت امرینه استیلا ایلکی . یدی آیی صوکنده فیروز شاه عزل
اولندرق ، رضیه تخته چقارلاری . ارلر قیافتنه کروب ریاست ایدر ،
آته بینوب سفره هم کیدر ایدی . (۶۳۷) تاریخنده سرهنگ حاکمی
اولان آلتونیه ، رضیه‌یه عصیان ابتدکله ، رضیه‌ده عسکرنی جمع ایوب
تربیه‌سننه چقدی . لکن عسکر ، آلتونیه طرفنه دونوب ، رضیه‌یی
یال‌کز قویدیلر . بناء‌علیه رضیه اسیر آلندرق هبس او لندری . اوج

آی صوکنده هبسدن چقارلوب، آلتونیه ایله ازدواج ایندی ایسنهده،
دهلی خلقی طرفدن تخته چقاراهش اولان بهرشاه، عسکری ایله
آلتونیه اوستنه کلدی، ورضیه ایله آلتونیه نک هر ایکیسنی قتل ایلدی.

رضیه

اندلسه اوچونچی عبد الرحمن نک جاریه سیئر. زیرک، خوش
صحبتلی، سویلرکه ماهره ایدی. عبد الرحمن وفات اولدی یغند، مهالک
شرقیه ده اوزون بر سیاحت اینمشر.

رضیه خانم

روسیه ده خان کیرمن اسلاملرندن قطلاوغ یار فامیلیه سندن
تاج الین نام کیمسه قزیدر. بیترسبورگده طبیه مکتبنده او قوب
شهادت نامه آله شدر. روسیه مسلمانلرندن طبیبه لق عنوانه نائل
اولان مسلمه لرک بزم فکرمزه کوره - اوی بودر.

رعایه

جرهم قبیله سنن مضاض بن عمر و قزیدر. حضرت اسماعیل عليه
السلام حجازده، بونی نکاحلنووب، اون ایکی عدد اربالاسی اولدی یغی

مرويدر . بونلرک اك بیوکلری قىزار و نابات نام ذاتلار اولوب ،
كعبىء معظمه ناك خدمتى حضرت آسماعيلىن صوك نابته و آذن صوك ،
والد لرى طرفناڭ اولان جىلرلى مضامنه انتقال ايتدى . حضرت آسماعيل ،
مزبورەيى تزوج ايتكى صوكتىن عرب لساننى اوكتۇب ، آتا و باباسى ،
عبرانى اولدىغى حالىك ، انسابىلە عربىلشى ، وجماز عربلىرىنىڭ « عرب
مىستىعربەلر اولەچق » باباسى اولدى ، و قوم عربە ، اجنبى اولان
عبرانىلار قانى قارشى .

رقاش

حېرەدە حكومت سورن عرب پادشاھلىرىنىڭ جزىيەتىن دىرىش بن
ملک بن فھم همشيرەسىدر . مىزكۈر پادشاھ ، شراب مجلسنىڭ ايسركلەكى
سېبىندىن ، فارزىشى رقاشى ، عرى بىن نصر اسەنلە بۇينە وېرمىش ؟
كىباو ايلە قىزىدە شو ساعتىن كورشىملەر ايدى . عقلى باشىنە كەركىنلە ،
جزىيە ، اشىنە زىيادە نادم اولوب ، (شراب خوارلە عېرت !) عارلىكىنىڭ
عىدىي قتل ايلەكى قىدى ايتىمىش ايسەدە ، عرى بىن دەخى ايرتەرەك
خېردار اولوب ، باشنى بر طرفە آلوب قاچەش ايدى . رقاشى چاغرۇب
شلىئە ايتىميە باشلادى ايسەدە ، رقاش : « كەنلىك اجرا ايلەش بىر شى ؟
أىچۇن بىن تىكىدىر ايتىميە حقك يوقدر . بولى ، سىنگ صېلىق
و جىنونىڭكە (ايىسرىتىچىڭ اىچەمكىنى ارادە ايدەدر) مداومت ايلەك
سېبىندىن باشىزە كەلمىشىر » دىيە جوابلىنىمىشىر . رقاش ، مىزكۈر كېچەدە
عىدىن حاصل قالەرق ، مەتى تمام اولدىغىنى عەرۇ و اسەنلە بىر اوغلان
طوغىردى . جزىيە عمر و زىيادە محبىت ايدۇب يانىدىن آيرماز اولدى .
بىر آرەلەق عمر و غائىب اولەرق نام و نشانى بىلەندىكىدىن ، جزىيە غایت

غصه‌لو اول ریغنده، مالک ایله عقیل نام ایکی کیمسه، بونی بولوب
کنور دیلر، جز یمه‌ده^۱ بو عمل‌لارینه مكافات یوزنده هر ایکیسنی، بر
برنده آبرلاماق شرط‌بیله کنکیسنی خاص ذریم ایلدی. عرب شاعر ارینک
(نل‌مانی جز یمه) دید کلرنده مراد^۲، بونلر اوله چقلر [۱] .

رقيقة

ابو صیفی [۲] بن هاشم بن عبد مناف قریب ر. رسول اکرم
صلی الله علیه وسلمک جدی اولان عبد المطلب بن هاشمک برادری
قری ایدی. ظهور اسلامدن مقدم وفات اولوب^۳، عرب‌لر آره سنده
(صحابه الرؤبا) دیمه‌کله مشهور ایدی. بونک سبیی بود رکه: رسول
اکرم حضرت‌لری^۴ آلتی، یدی یاشلرنده ایکن^۵، مکه^۶ مکرمه‌ده الوغ بر
قطع و آچلغه^۷، بتون مکه خلقی مبنلا او لمشلر ایدی، شو و قتل^۸ مزبوره
رقیقه شویله غریب بر دوش کور رکه^۹ کویا برسی: «ای قریش!
آخر زمان پیغمبری کله چک وقت ایرشدی^{۱۰}، آنک برکاتی و شرافتی
سایه‌سنده^{۱۱} بو بلادن خلاص اوله چقسکز^{۱۲}، ایچکزدن حسبی و نسبی؛
جهه وجسامتی؛ آف بدنه و چوق کرپکان اولان کیمسه^{۱۳}، ذرینه
برابر آلوب^{۱۴} و هر قبیله‌دن برر کیمسه‌یی هم ایارتوب^{۱۵}، جمله‌سی غسل
ایندکلری و تنظیف او لند فلری صوکنده ابو قبیسه چقسونلر^{۱۶}، و ذکر
ایندکم ذات^{۱۷} دعاء ایدوب^{۱۸}، باشقه‌لری آمین دیسونلر!» دیه

[۱] متمم بن زوره‌ذک^{۱۹} مقتول اولان برادری مالک حقنده: و کنا کندمانی جذیمه حقبة * من
الدهر حتى قيل لن يتصدعا - دیدکی بیننده هم مذکور در.

[۲] مرتب سهوند نمیدر نه دندر، اسد الغابه ده (ابو) لفظندن باشقه (رقیقه بنت صیفی)
صور تنده یازمشدر.

سویله که در . رقیقه بو دوشنی قریش اکابری محضورنده حکایت
ایتد کند ، بو صفتار عبد المطلب بن هاشم صفتاریدر ، دیه ، جمله‌سی
آکا متابعت ایله ، عبد المطلب هم حفیدی علیه السلام حضرتلرنی
برابرینه آله رف ابو قبیسه چقوب دعاء ایلدی . چوق کیچمای هم
یغمورلار کلوب مکه خلقنه فراونلوق حاصل او لمشدر . بو خصوصان رقیقه
طرفدن سویلندهش شعرلار هم وارد [۱] . (امیده) اسملو فرزی
صحابیات جمله سنده ایدی .

رُقِيَّه

سید الانبیاء فخر المرسلین سند الاصفیاء افندمنز صلی الله علیه
وسلم حضرتلرینک ، ام المؤمنین (خدیجه السکبری) رضی الله عنها دن
اولان ایکنچی قزلری ، وعثمان بن عفان رضی الله عنہ حضرتلرینک
اولـکی خاتونلاریدر . حضرت (رقیه) ایله حضرت (ام کلثوم) ابتداء
ابو لهب بن عبد المطلب اوغللری عنبه ایله عتبیه یه نشانلهمشلر
ایدی . « تبت یدا ابی لهب » سوره سی نازل اولدق اوزره ، ابو
لهب وفاتونی ، مذکور اوغللارنی پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم
حضرتلرینک هر ایکی کریمه محترمه لرنی آلمقدن منع ایتدیلر . بوندک
اوزرینه رقیه رضی الله عنہا حضرت عثمانه تزویج ایدلدی ، وبرلکد
حبش مملـکتنه هجرت ایتدیلر . آنده عبد الله اسمنده بر اوغللری
دنیایه کلوب ، صباوت وقتنه ارتحال ایتمشدر . هبسدن قایتوپ ،

[۱] عبدالمطلب استسقاشه ، زمخشی ایله بیضاوی « لیس حکمله شی » آیه جلیله سینک
قنسیرنده اشارت ایلمشلاردو . زمخشی (ج ۲ ص ۲۳۷) بیضاوی (ج ۲ ص ۵۰۱) .

مینه یه هجرت ببوردقلنده بدر غزا سنک ظفر خبری کلد کی کون،
یعنی هجرت ایکچی سنه سنده وفات اولوب مینه ده دفن او لندی.
حضرت (رفیه) ایله عثمان رضی الله عنهمما هر ایکیسی برچی درجه
کوزلاردن اوله غله بر برینه ایش اولمشلدر. بر شاعرک:

اعجب زوجین بری انسان
رقیمه وبعله ما عثمان

دیگندرن مراد، بونلردر. رقیمه وفات اولدیغی صوکنده حضرت
عثمانه (ام کلثوم) رضی الله عنها تزویج بیورلاری. ابو لهیک او غلمری
عتبه ایله عتبیه، بوایک مبارکلاری ترک ایتمکلاری، سید یلاری ایچون
بختسر لک و خسارت اولدی. بواسمه حضرت علی رضی الله عنہنک
حضرت (فاطمه) دن هم بر قزی اولوب، بالغه اوله ازدن مقدم وفات
اولمشیدی. قبر شریف فاری مصربه زیارتگاه در.

٢٠٠ رقیمه

بو اسمده ایکی محدثه مشهور اولوب، برچیسی: (رقیمه بنت
محمد بن عائی القشیری) در. عمری بارچه مصدره حدیث او قوتمشدر.
(٧٤١) تاریخنده ارتحال ایتدی. ایکچیسی: (رقیمه بنت عفیف بن
عبدالسلام) در. ابن الهصری، ابن سیدالناس، کعبی محدثون
استماع ایله مشایدی. (٨٩) یاشنده اولدیغی هالده (٨١٥) تاریخنده
وفاتدر.

رمله

عشره^٤ مبشره دن اولان حضرت زبيـر رضى الله عنه قزيلر .
عثمان بن عبد الله نام ذاته واردب ، عبد الله اسمده اوغلی دنياـيـه
كـلـىـ . حضرت حسين بن علي رضى الله عنـهمـا قـزـىـ ، اوـشـبـوـ عبد الله
بن عـثـمـانـهـ وارـديـغـنـدـنـ (رـمـلـهـ) ، (ستـسـكـينـهـ) حـضـرـتـلـرـ يـنهـ قـائـنـ آـنـاـ
اـولـمـشـيـدىـ . عـثـمـانـدـنـ صـوكـ ، مـعاـويـهـ بنـ اـبـيـ سـفـيـاـنـكـ طـورـونـ خـالـدـ
بنـ يـزـيـلـهـ وـارـوبـ ، مـحبـتـهـدـهـ خـالـدـ اـسـيـرـ اـيـنـدـىـ . مـزـيـرـهـ رـمـلـهـ حـقـنـدـهـ
خـالـدـ بنـ يـزـيـلـ بنـ مـعاـويـهـنـكـ سـوـيـلـمـشـ اـولـانـ كـوـزـلـ بـيـتـلـرـىـ اـولـوبـ .

آنـلـرـ جـهـلـهـ سـنـدـنـ بـرـىـ بـوـدرـ :

اـهـبـ بـنـيـ العـوـامـ طـراـ لـحـبـهاـ
وـمـنـ هـبـهـاـ اـهـبـتـ اـخـوـالـهـاـ كـلـبـاـ

حضرهـونـ : «رمـلـهـيـ سـوـدـكـمـ اـبـچـونـ والـدـيـ طـرـفـنـدـنـ اـولـانـ اـنـسـابـلـرـىـ
بنـوـالـعـرـامـ سـوـدـمـ ، رـمـلـهـيـ سـوـدـكـمـ اـبـچـونـ آـنـاسـيـ طـرـفـنـدـنـ اـولـانـ اـنـسـابـلـرـىـ
كـلـبـىـ هـمـ سـوـدـمـ » دـيـمـكـدـرـ . مـذـکـورـ خـالـدـ ، هـرـمـتـلـوـ خـاتـوـنـلـرـكـ اـرـىـ اـولـمـقـ
اـيـلـهـ عـرـبـ آـرـسـنـهـ مشـهـورـ اـيـدـىـ . عبدـ اللهـ بنـ جـعـفرـ بنـ اـبـيـ طـالـبـ
قـزـىـ (امـ كـلـثـومـ) وـسـعـيدـ بنـ العـاصـ بنـ اـمـيـهـ قـزـىـ (آـمـنـهـ) ، تـرـهـمـهـ سـىـ
ياـزـلـمـشـ (رمـلـهـ) جـمـلـهـ سـىـ بـوـنـكـ خـاتـوـنـلـرـىـ اـيـدـىـ [١] .

[١] فـقـىـ ذـكـ يـقـولـ بـعـنـ الشـعـرـاءـ يـحـرـضـ عـلـيـهـ عـبـدـالـمـلـكـ : عـلـيـكـ اـمـيرـ الـمـؤـمـنـينـ بـخـالـدـ * فـقـىـ خـالـدـ
عـماـ تـعـبـ صـدـودـ * اـذـاـ ماـ ذـئـرـتـاـ فـيـ سـاـكـحـ خـالـدـ * عـرـفـتـاـ الذـىـ يـنـوـيـ وـاـيـنـ يـرـيدـ . الـكـامـلـ لـابـيـ
الـبـاسـ الـمـبـرـدـ رـحـمـهـ اللهـ (جـ ١ صـ ٣٥٣ـ) .

رمیکیه

اند لسه اش بیلیه ها کمی او لان معتمد بن عباد خاتونی (اعتماد) در .
 حسن و ملاحتیله ^۶ شعر و فصاحتیله ، شهرت بولمش ایدی . معتمد ک
 جمله اولادی او شبوند ندر . بر گدن سرایلاری او گندن بر قدر
 کیمه سه لرک یالان آیاق بالچقدن ، او توب واردقلرنی کوروب ، (اعتماد)
 هم یالان آیاق بالچقدن یورمکی آرز وا یتمکله ، معتمد دن صورمش ایدی .
 معتمد ایسه سرای حولیسنه ، گل صوی و خوشبویلر توکر و ب چامور
 (بچراق وبالچق) ترتیب ایندرمش ؛ اعتمادده جمله جاریه لریله یالان
 آیاق چامورده کوله کوله یورهش ، ایدی . صرکره معتمد خلم او لنه رف
 اعتمادله بر لسکده هبس او لندی یغنده ، نه ایچوند رزوجنه جانی طارلوب ،
 خاتونلر عادتی او زره : « بن سنده عمرم بارچه هیچ بر خیر کور مادم »
 دیمشر . (باشه خاتونلره نه قالدی ؟) . رمیک بن حجاج
 اسملو کیمه سه دن صاتون آلنده یغی ایچون (رمیکیه) دیمه کله معروف او لدی ،
 وزوجی معتمد دن مقدم وفات او لدی . معتمد (۴۸۱) تمار یخنده
 وفاتدر . (رمیکیه) ایله هر ایکیسنه قبرلاری هرا کشده بر پرده در .

ریا

غطريف السلمي قزيذر . عتبه بن الحباب بن المنذر بن الجموج
 الانصارینك معشوقه وخاتونی او لوب ، ادیبه و شاعره برخاتون ایدی .

عنه وفات آيدىكىنده يورهگى يانوب، اوستنە قاپلانوب، اوشبو
شعرلىرى سويمىشىر :

تعبرت لا افي صبرت وانما
اعلل نفس انهابك لا حقه
ولو انصفت روحى لكانت الى الردى
اماكم من دون البرية سابقه
فما احد بعدي وبعراك منصى
خليلا ولا نفس لنفس موافقه

مضمونى : « بن سنك وفاتك ايچون صير ايده آلمام، لكن
تىز كوندىن سكا لاحق اوله چغم فرضيله نفسىن صبر وتحمله دعوت ايده
بىلورم . اكر بنم جانم انصاف ايتسه ايدى ، سندىن اول او لمگە جمله
خلفى سابقى اولوردى . ايمىدى بىزدىن صوك ، انصافلى ڪشىلدەن ھېچ
برى ، كىمسە ييار او لىماسون ! وهىچ بىر ذات ايکنچى يە برابر وموافق
كلماسون ! .. » دىمەكتەر . (دنيادە بويىلە خاتونلىرde او لور !)

مسعود بن رقاش القشيرى قزىدر . ظريفه ، عالمه ، اديبه ، كوزل
صحبىتى ، ينكل مجلسلى ، راحت سوزلى ، بىر شاعره ايدى . كىن سنە
ابومالك صمه بن عبد الله نام بىر اديب عاشق اولوب ، ازدواجى
طلب ايلمش ايسەددە ، موفق او لمامشىر . ابومالك عراق سفرىزى
ايكن ، غاوى بن رشيد بن طلابة المذحجى نام كىمسە كلوب كوب ھەر
ويرمەكە قزقىرروب ، ريانى آلدى . ابومالك هم حسرتىلە يانوب ، اخىرىنىڭ
تلف اولدى . بو خصوصىدە نظام ايلمش اشعارى كوب اولوب ، اوشبو
بيت هم بو جەلە دىندر :

ارى الدهر بالتفريغ والبيان مولعا
وللجمع مابين المحبين آبيا
فاف عليه من زمان سكانى
خلقت وايساه نطيل التعاديا
روايتله كوره وفات خبرى ريايه ايreshكند آشامق واچمكدن
فالوب ، دنيادن صونوب وبزوب ، يوروب ، بربنچه كونلر صوكنده
وفات اولمشدر ، (ايکى دوست بربنلن فالوب ، اوزاد اولنمقي
ديبورلر) .

ريحانه

بنو قريظه دن سمعون بن زيد بن قثامه نك قزى ، و فخر كائنات
سلطان الانبياء افتدر مصلى الله عليه وسلم حضرتلىرىنك جاريەسىدر .
رسول اكرم ، كندىسىنى آزاد ايتمك استەمڭ ايسەدە ، آزاد اولنمقى
كندىسى قبول ايدەسى كلاماى ، اولكى حالچە قالمقدى صورمىشدر .

ريحانه

صحابه لر ك فصىحلرندىن اولان عمر و بن معد يكرب هەشىرەسىدر .
شاعره ، فصىحه ، بر خاتون ايدى . شاعر مشهور دريد آتاسى صمهدن
بىش عىداوغلى اولمش ايسەدە ، اسلامە كلمك هېچ برىيەنەن صىپ اولماشدر .
دريد ، اسلام عصرىنە يىتشىكى حالدە ، هنinin و قعە سندە ، مشركى
ظرفندە ايدى . ريحانه وفات اولدىغىندە عمر و بن معد يكرب جنابلىرى
منظوم اولەرف مرثىه سويامشدر كە ، بو بىتلر آندىدر :

أَمْنَ رِيْحَانَةَ الدَّاعِيِ السَّمِيعِ
بُؤْرَقْنَى وَاصْحَابِي هَجَوْعِ
إِذَا لَمْ تُسْتَطِعْ شَيْئًا فَدَعْهُ
وَجَاؤْرَهُ إِلَى مَا تُسْتَطِعْ

عَمَرُ بْنُ مَعْلِيْكَرْبُ، رَسُولُ الْكَرْمِ وَفَاتَهُنَّ بَرَ آزَوقَتْ مَقْدَمِ اسْلَامِهِ
كَلْوَبُ، صَوْكَرُهُ ارْتَادِ ايلِمَشِ ايدِيْ . ابُوبَكْرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُنَّكَ
نَصِيْحَتِي اثْرَ ايْتَمَكَلَهُ كَيْرُو اسْلَامِهِ كَلْوَبُ وَاسْلَامِيَنَهُ هُمْ ثَبَاتُ اوْزَرْنَهُ
اوْلَهُرَقُ قَادِسِيَهُ هَمَارِبَهَسْنَهُ شَهِيدُ اوْلَهِيْ .

رِيْطَهُ بَنْتُ جَذَلٍ

جَذَلُ بْنُ الطَّعَانِكَ قَرْزِي وَرِبِيعَهُ بْنُ مَكْمَكَ خَاتُونِيَرُ . كَوْزَلُ
اَشْعَارِي وَارَدَرُ . (رِيْحَانَةَ بَنْتُ مَعْلِيْكَرْبُ) كَ اوْغَلِي دُرِيدُ بْنُ الصَّمَهِ ،
رِبِيعَهُ قَوْمَنَهُ اسِيرَ دُوشَكَنَهُ ، اوْشِبُو خَاتُونَ تَخْلِيَصُ ايتَمَشُ ، وَبُو عَمَيلَهُ
تَفَاهَرُ ايْرَكُ بَرَ قَدَرُ اَشْعَارِ سُوْلَهَشَدَرُ . (رِيْطَهُ بَنْتُ عَاصِمَ) بُوكَا
بَاشَقَهُ اوْلَوَبُ ، اوْدَخِي عَرَبُ شَاعِرُهُ لَرَنَدَنِ ايدِيْ . مَنْظُومُ مَرْثِيَهُ لَرِيْ
وَارَدَرُ .

رِيْطَهُ بَنْتُ عَجَلَانَ

عَجَلَانُ بْنُ عَامِرُ نَامَ كَيْمَسَهُ قَزِيرَرُ . شَاعِرُهُ بَرَ خَاتُونَ ايدِيْ .
بَرَادِرِي عَرَبُ بَنْ عَجَلَانَ ، بَنْوَفَهُمْ قَبِيلَهُ سَنَهُ (امْجاَيَهُ) نَامَ خَاتُونَهُ بَرَ دُوسْتَلَقُ
پَيْدا ايدِوَبُ ، كَلْوَبُ كَتَبُ يُورَمِيهِ باشَلامِشِيَرِي . خَاتُونَ قَبِيلَهُ سَيِّ

بو سبیلن غیرته کلوب ، انتقام آلمیه قصد ایتدیلر ، وبر گلشنده
آردندن چقوب ، قتل ایلدیلر . بو وقتنه ، مزبوره (ریطه) او زون
بر مرثیه انشاد ایدوب ، هضمونیده ، بویله دیمکدن عبارتدر :
« بو دنیاده هر کس محال شیلره آلبانوب کنمکه در . زمانه کونارینه
قارشو غالبلک ڪوسترنلر ، دائماً مخلوب او لمقده در . هرنه قدر
عزت و ملامتلا کده اولسنه او لسون ، هر بر جان ایهسی اخیرنده
بر هلاک اول چق و بو فانی بهده وداع ایلیه چکدر ». برادری عمر و دن
صوک او زاق عمر یاشامای ، آنک حسرتبله دنیادن کچه مشدتر .

« ز »

زاهله

ترکیانک مشهور صدر اعظم لرندن عالی پاشا قزیدر . قلمی
زیاده کوزل اولوب ، هر تورلی خطلری زیاده ماهر یازدیغی ڪبی
تعلیق یازوندہ مصطفی عرب نام بر استاذدن ماؤزوندر . مسجد شریفلر ،
تکیه و خانقاہلرده قلمیله یازلان لوھلار واردر . ڪنديسی عفت و صلاح
حال ایله مشهوردر . پدری (۱۲۷۸) ده وفات ایدی .

زبا

عمالقه طائفه سندن اولوب ، شام ولايتلرندہ حکومت ایدن ریان
یا که عمر و بن الضرب بن حسان قزی (فارعه) یا که (بارعه) یا که

(نائله) یاخود (میسون) در . (رقاش) ک برادری اولان جزیمه الپرش (ابرش ، ابرص ، دیمک اولوب آلا تنان معناسته در) ایله اولان مهاربه لرک بزنده ، آتاسی مقتول اولمغله ، زباء آتاسی تخنه چقوب ، پادشاه اولدی . فرات دریاسنک ایکی طرفه ایکی شهر بناء ایدرک ، دریا آستوندن ، بر برینه کیچوب یورمک ایچون زور بریول آچدی . جزیمه دن آتاسی اوچنی آلمق ایچون عسکر جمع اینمکله مهاربه ایلمک قصل ایتل کنده ، سکلوس اولان (زبیبه) نک مشورت ویرمکنه موافق ، حیله یولنه کردی ، وجذیمه یه مکتوب یازوب ، اکرده قبول کورر ایسه تزوج ایلمک فکرنده ایدکنی بیان بیوردی . جزیمه ایسه بوکن کوکلای خبردن (ار قارتایر قز دیب ! دکلمی ؟) منون اولوب ، البته قبول ایده چکنی بیانله جواب ویروب ، وبو مناسبته آرهده بر قدر مکنوبلر بوردی ، واپچیلر تکرار کلوب کیدرلر ایدی . جزیمه (بقده) نام اورنده ، مشورت و عقل اهللرنی جیوب کیکاش ایلکنده جمله سی ، زبا طرفه واروب ، هملکتنی ضبط اینمک و کنديسنی خاتون اوله رق آلمق فکرینه قرار ویروب ، فقط قصیر بن سعد نام بر کیممه بو رأیه موافقت اینمادی . وزبانک « زفاف ایچون بن هاضرم جاریه کنے مرحمت ایدوب تشرین بیورکز ! » دیدکی خطنه فارشو : « بو طرفه کنلیکز کلوزک ! » دیه جواب یازمه بی القا ایندی . جزیمه ، بومشورته رضا اولمای ، بلکه کنديسنی زبا جانبنه (زباء) نک شهرینه یتل کارندا ، زباء طرفندن یاشرلنوب طورمش عسکر ایله ، جزیمه « کیاو ذگل » اسیر آلندي وبو وقت اشنک اصلنی شبهه سر آکلادی ایسهده ، وقت کچمش بولندی . هضورینه کتورد کارنده زباء ، جزیمه یه بعض بر سورلر آیتد کنند صوک ، طست کتوردوب ، ایکی قولنک اولان تامرلرنی کیسدردی ، وجذیمه ده قافی آغوب ترک هیات ایلدی . ذکر ایدلمش قصیر هر نه قدر جذمه ایله برلکن ایسهده ، اشک روشنی دخ

مقدم رک آنکه «عاصا» اسمنده اولان یوکرک آته بینوب، قاچوب خلاص اولدی. جذیمه نک تختنده قائم مقام اولوب فالان همشیره زاده سی عمر و بن عدی حضورینه واروب، (زباء) دن انتقام آلمف پروغرامنی ترتیب ایلدی. وبو پروغرامه بناء کندی بورننی کندیسی کیسوب، وتننی جراحتل، بنی بویله حاله، جذیمه نک همشیره زاده سی اولان عمر و بن عدی، قویدی، دیه، (زباء) حضورینه واروب شکایت والتجاء ایتدی. زباء حضورزنه کوبمی آزمی طور دیغندن و مالی تجربه ایلد کدن صوک، قصیرک اعتباری آرتوب، درجه دن درجه یه بنوب، آخیرنده کیکا شجیسی اولدی. قصیرده تورلی خیله ایله، ماعت ایچنده اولان سولری، قورال و عسکره داگر یاشرن شیلری اوکرنب بیلور ایدی. کونلرک برنده، (زبا) یه: «افنلام بنم، پادشاهله «مناسب خیلی اموال وارد» اکرده مناسب کورر ایسه کر بنی تجارت «صفتیله ییارکزده» بن سزه آنلرني کتوررم» دیه عرض ایلدی. زباء طرفندن رضالق جوابی ویرلوب، وبر قدر تجارت اموالی هم یوکلانوب، قصیر، شهردن آیرلدی. و عمر و بن عدی طرفندن هاضرله، ش قیمتلی و نادر شیلری یوکلاب، کویا کندی جهازی اولمی صورتیله (زبا) یه هدیه ایلدی. بویله روشنی معامله اوج دورت دفعه هر اولنوب، و هر دفعه سنده، زباء نک آغزندن صولار آغره چتی درجه ده نفیس اشیالو کنورر ایدی. قصیره امنیتی تمام اولنیغی صوندیه، چیت دولتلر ایله هماریه ایله ک ایچون قوراللر، قل و کنیزکلر تحصیل اید و ب کنورمک اوزره، دخ قصیری سفره یو للاדי. قصیرده بونی فرصت بیلرک عهرو حضورینه واروب، ایکیس بولکه اولدقلری حاله، صندوقله قورال و عسکرلر یرسلدروب، الوغ بر کروان اولدقلری مالده قایتدی. قافله نک شهر ایچینه کردکلری ساعتله، صندوقله اولان عسکر چقارلوب، شهرده اولان خلق اوستنه هجوم فرمانی ویردیلر،

وزبایی طوتفق نیتیله یولنی کیسلیلر. هر نه قدر، قصیر ایله عمر و، زبایه واروب یتشدیلر ایسه‌ده اولدن یوزکی اچینه هاضرب قویه‌ش زهری صوروب: «عمر و دن دکل، او ز قولمن اوله من» (بیدی لایبد عمو) دیه، ترک هیات ایلدی. بو گونمزردن تخدمینا (۱۸۷۴) سنه مقدم اولان، او شبو واقعه، عرب ادبیاتنده شهرتی اولان کوب مثلاره [۱] منشاء اولمشدر. بو ماجرا حقنده کوب شعرلار سویلنمهش و ابیاتلر نظم ایدامشدر. (مشورت ایله عمل ایتمامک، او ز ملکنه قناعت ایلامای چنلره طمع ایلمک، نفسه مالک اولمادک، حیله و تمویه‌لره آنابت ایدوب، چیت کیمسه‌لره اشانه‌افک آخری بولیه اولور ایمش! فاعنبروا یا اولی الابصار). زباء غایتدی دلبر، فصیح عربی سویلر، یوردکنده ساچی یردن سورلوب یورر ایدی. زباء کور، زور ساچلی خاتون دیمکر.

زباء

علقمه بن هفص الطائی قریدر. زمانه‌ستک اک کوزلرندن ایدی. مزبوره بی حارت بن سلیل الاسدی، آتا و آناسدن خاتونلرگه صورمش ایدی. قارتلغنى سبب کوستروب، بوکا وارمیه هر نه قدر، زباء رضا اولمادی ایسه‌ده، آناسی طرفندن کتو رلمش دلیلر و کوسترلهمش سبیلره مقاومت ایده آلامای، آخیرنده رضالق کوستردی، و یوز ایللی دوه بر خلده‌چن و بیک درهم کموش ههر برابرینه هارثه تزویج ایدلدی.

[۱] رأى فائز وعدو حاظر.رأىك في الكن لا في الصبح. لا يطاع لغير رأى. يعني ترك الرأى. ارى حزما على متن العصا. ماضل من تجربى به العصا. خير ما جاءت به العصا. أدب عروس ترى. بلغ المدى وجف الثوى. وامر غدر ارى. دعوا ماضيعه اهله. خل عنى اذا وخلاك ذم. لامرا قد جيد عقصيرانقه. بیدی لایبد عمو.

مشار اليهابی، هارث بن سلیل برادرنده اوله رف کندی وطنی وکندی
قومنه کتوردی. اوراده، قزده کوزل کوزل یاش یکدار کوروب،
کندیسند آلاند یغنى و توزاغه دوشکنی آثلاپ، بر آره لف
آغلامیه باشладی. هارث ایسه بونک سرو حکمنی بیاوب^۶ و مررت
ایدرک، خاتوننی کمال اکرام و عزته آتا و آناسنه قایتاروب بیاردي.
و بو وقتده، منکور هارت: «هر اولان خاتون آچ فالورده» کینه
سوت آنالغی اینماز^۷ دضموننده اولان: (تجویح الحرة ولا تأكل بشنیها)
مثلنی سویلمشدر. بو سوز^۸ عربلار آره سنده، اصالنلی کیمه
حسیس کسبلردن اختیاط ایدر دیمک اورنده ضرب مثل اولنور.
(مروت و فدا کارلی کیمه‌لر، بویله معامله ده اولنورلر^۹ پز بعض کیمه‌لر
بیلورزکه تون گون خاتوننده جفا ایدرلر، بویله جفا اینمکدن^{۱۰} اختیارنی
کندیسنه ویروب آزاد ایلمک مصاحت ایدکنی سویلنور ایسه — بنم
آنده محبتم وار «کندیسنه دکل بلکه محبتی آنک مالتنده در!» برساچی
بیک آلتون دیر طورر!

ز بیده

قرزان شهربن آپانای خانداندن موس بن اسماعیلک قزی و هاجی
تیمور پولاد بن موسانک خاتونیدر. قزانده اولان سکرچی مسجد،
بونک خیراتندندر. (۱۴۲۳) تاریخندن مقدم وفات اولوب، قزان
مقبره سنه دفن اولندی.

زبیده

عباسیلردن هارون الرشید خلیفه نک عمزاده سی و خاتونی اولان (ام جعفر) در. اصل اسمی (امة العزیز) اولدیغی حالده چندی ابو المنصور طرفندن (زبیده) لقبی ویرلمشیدی. آناسی، منصور عبد الله اوغلی جعفر اولوب، جعفر ک آنسی، یزید بن منصور الحمیری همشیره سی اولان (ام هوسی اروی بنت منصور) ایدی. مشار الیها زبیده، زیاده سیله هسن و جمال، عقل و ذکا، ادب و تربیه، فصاحت و بلاغت، طبیعت شعریه و طلاقت لسان، صاحبیه سی ایدی. کنک یسننه، هارون الرشید، افراط درجه ده هبت ایدوب، محمد الامین اسمنده اولان اوغلی، بوندن طوغمشیدی. مامون خلیفه، بونک اوگی اوغلی ایدی. خلیفه ایله نکامی (۱۶۵) تاریخنده اولوب، زوجی واوغلی امین خلافتیزده الوغ حرمت او رزنده یاشاب، اوکی اوغلی مامون زماننده (۲۱۶) تاریخنده چمادی الاولی ده ارتعال ایتدی. [۱]. قبری «بغداد» دهد. خیرات و حسناته میلی زیاده اولوب، حج سفرنده هسابسر صدقه و احسان توزیع ایتمشیدی. «عین زبیده» اسملو یلغه صونی مکرمه یه آغزمش؛ وعلی قول الوغ اسلام شهرلرندن بری اولان (تبریز) شهرنی بناء ایتلرمش ایدی. زهر و دیانتی دخن پرنده اولوب، قرآن شریف حفظ ایتمش یوز جاریه سی اولملله، هر کیچیده بر مرتبه ختم قرآن ایتلرر اولمشدر. اوغلی محمد الامین باشنه کلمش حادثه و قننه مامونک سرداری اولان، صوئار

[۱] مطبوعه سهیوی اولسے کورک، تاریخ السکامل (۲۲۶) وفات کو سترمدد. (ج ۶ ص ۷۱).

کوزلى طاهر ذو اليمينين طرفدن بعض هقارتلر، کورمکله، (غالصه) نام آزاد جارييەس ايله ماءمونه، تظلمى حاوي عريضهسى ارسال ايتمشيدى. مامون ايسە بونى اوقدىغىنده : «حضرت عثمانك شهادتى خبر ينك وصولنده حضرت علينك : (والله العظيم بو اشى بن نه امر ايقىم) نىدە بونىن خشنود اولىم) دىكى كېنى ديرم « ديو، زبىدە يە بر تسلیت نامه يازدى، وکوروش ضرورنى ادا، ايتردى. كونلرك بىزىدە، بر اعرابى، مرحمت اميد ايلامك قصىلە اوشبو بىتى انشاد ايامشيدى :

ازبىدة ابنة جعفر
طوبى لسائلك المثاب
تعطين من رجلليك ما
تعطى الاكفى من الرغاب

مضھونى : «اي جعفرك قرى زبىدە ! سكا عرض حاجت اىدىن كيمسىيە بشارتىر. خلقلىك اللارى ايله ويرمكىدە اولان لوغه دىيەلرى، سزلر، ايكى آياقلىزدن ويرمكىدە درسز» دىمكىر . بونى ايشندىكىدە زبىدە حضورنده اولانلار، اعرابى يە هجوم ايتمىكە قالقدقلرنىدە (چونكە بو كېنى كلامه لار ايله خطاب ايتمىك نزاكت وکبار عالمندە اولان ادبە منافىدر) زبىدە دە، منع ايدرك : «قوىكىز مرادى خىير ايدى، لىكن دىلى خطا سوپىلىدى» دىيە معروفنى بىذل ايتمىدر . ھم دە « سنك صول الکىدە غىرلرلارك اوکللرندىن زيادە ويرمكىدە در، مقالنى ايشندىكىلە صول الک دىيەچك اورنىدە آياغلۇ دىيپور ايسەم دەخى معنالى اولور ئازىلە بويىلە بىر ياكى كىشىلە دوچار اولمش اولسە كرك» دىمىشىر «موصل» ياقىينىدە «قصر حرب» نام اورنىدە دنبايە كامشيدى [۱] .

[۱] تاريخ الكامل (ج ۵ ص ۲۱۲) .

ایسکی عربلارده (جلیس) قبیله سنده پک او زاق ویراقدن کورمک ایله عرب آره سنده شهرت بولمش بر خاتونزدر. (غفیره) و قعده سنده صوک، حلسه قبیله سنده رباح بن مرہ نام کیمسه یمن پادشاهی حسان بن تبع حضورینه وارمقله جدیس قبیله سنده انتقام آلمق حقدنه یاردم صوردی. حسان هم رباح طلبینه موافق اتباع و عسکرنی برابر آلوب جدیس اوستنده سفر ایلدی. لکن (زرقاء) کوروب خبر ویرماسون ایچون، جمله سی قولمرینه بر رآ غاج بو تاغی طوتوب، آنک کولکه سنده یاشرلوب سفر ایدرلر ایدی. اوج مرده یتمازدن مقدم بونلری زرقاء کورمکله قومنه: «ای قوم! سرلرک اوستو کزه آغاچلر کلیور! ..» دیه خبر ویردی ایسنه، فوهی بو خبری خرافات عد ایدرک تهدیق یتمادیلر، و «کوزلرک یا کلاش کورمیه باشلامش» دیه مسخره ایتدیلر. عاقبت یمن عسکری کلوب بونلری باصدی و جمله سنی هلاک ایدوب، زرقائناک هم کوزلارنی چقاردیلر. (زرقاء) ناک ذهنی و فوهی هم کوزیله متناسب او اوب، او تکن و سریع او لمشیدی. فراست وزیر کلکنی «احکم من زرقاء الیمامه» دیمکله ضرب مثل اولنور ایدی. مذبوره کونلرک برنده کوکده او چوب وارمقده اولان کوکر چین جیونی کورمکله او شبو بیعنی سویلمشدر:

لیت الحمام لیه الى حمامتیه
ونصفه قلیه تم الحمام منه
«کاشکن بو اوچهقده اولان کوکرچینلر، هم آنلارک یارومى،
آوده اولان برکوکرچینلە قوشلوب بىنم اولسە ايدى، تمام بىر يوز

او اوردى » ديمکدر . (مذکور کوکرچين جيوننده نېچه علد کوکرچين
وار ؟ بيلوکز ! . .) . (زرقاء) ميلادك اوچونچى عصرى او سطنه
يمامه ده ياشامش ، بعضىلر ، بونك اسمى هم (يمامه) ايدي ديمشر .
بعضىلر ظئنه کوره بو خاتون ذكر ايلامش (خدام) اوله چقدر [۱] .

زرقاء

علی بن قيس الهمداني قزيير . کوفه لى برخاتون اولوب ،
مشهور « صفين » مهاربه سنده امام حضرت علی رضي الله تعالى عنـه
طرفـنـدـه اولوب ، عـسـكـرـى تـشـوـيق وـحـرـبـه تـرـغـيـبـ يـولـنـدـه اـثـرـلى خـطـبـهـلـارـ
سوـبـيلـرـ ايـدىـ . ايـكـىـ صـفـ آـرـهـسـنـدـهـ اـولـدـيـغـىـ حـالـلـهـ دـوـهـ اوـسـتـنـهـبـنـوـبـ
قـقـقـرـوـبـ سـوـيـلـكـىـ بـرـ خـطـبـهـسـنـكـ هـضـمـوـنـيـ بـوـدـرـ :

« ايـ آـدـمـيـلـرـ ! قـوـيـاـشـ يـانـنـدـهـ شـمـ يـاقـفـوـرـماـزـ ؛ آـىـ قـالـقـدـقـدـنـ صـوـكـ ،
« يـولـكـزـدـهـ نـورـ قـالـمـارـ ؛ قـاـچـرـ ، آـتـدـنـ اـوزـهـ آـلـماـزـ ؛ تـيـمـرـىـ تـيـمـرـدـنـ
« باـشـقـدـشـىـ كـيـسـماـزـ ؛ بـيـلوـكـزـكـهـ يـولـ اـزـلـهـ وـجـيـلـرـهـ حـقـ يـولـىـ کـوـسـتـرـدـكـ ؟
« صـورـاـيـانـلـارـدـهـ طـوـغـرـىـ خـبـرـ وـيـرـدـكـ ؟ رـاسـتـلـقـ مـعـلـومـ اـولـدـىـ . اـىـ
« مـهـاـجـرـوـنـ وـاـنـصـارـ ؟ سـرـ ، صـبـرـ وـثـبـاتـهـ مـلـازـمـتـ اـيـدـكـ ؛ آـرـهـکـزـدـنـ
« دـشـمـنـلـقـ كـيـدـوـبـ ، حـقـ سـوـزـظـاـهـرـ ، وـعـدـالـتـ هـمـ بـاطـلـهـ غالـبـ اـولـمـشـدـرـ ؟
« بـاطـلـ اـيـلـهـ حـقـ ، هـېـچـ وـقـتـهـ بـرـاـبـرـ اـولـماـزـ ؟ مـؤـمـنـ اـولـانـ ذاتـ ، فـاسـقـ
« اـيـلـهـ مـساـوـىـ اـولـوـرمـ ؟ الـبـتـهـ اـولـماـزـ ؛ اوـيـلـهـ اـيـسـهـ مـهـارـبـهـيـهـ حـاضـرـ
« اوـلـوـكـزـ ؟ صـبـرـ وـثـبـاتـهـ حـاضـرـ اوـلـوـكـزـ ؟ بـيـلوـكـزـكـهـ خـاتـونـلـرـ زـيـنـتـىـ خـنـاـ
« (قـنـهـ) ، آـرـلـرـزـبـنـتـىـ قـانـدـرـ ؛ صـبـرـ ، اـشـلـرـكـ خـيـرـلـوـ صـكـيـدـرـ ؟ مـهـارـبـهـدـنـ

[۱] وـذـكـرـ الجـاحـظـ انـهاـكـانتـ مـنـ بـنـاتـ لـقـانـ بـنـ عـادـ وـانـ اـسـمـهـاـ (عـنـزـةـ) . بـجـعـ الـأـمـمـ الـمـيـدـانـ
(جـ ۱ صـ ۲۶) . اـبـنـ خـدـونـ . (جـ ۲ صـ ۲۵) .

« قورقماکز، کلوکز ! بو، برکوندرکه اخیرنده اولان فائیسی
 « اوزی اپچوندر » . خلافت کندیسنه قالدیغی صوکنده معاویه بن
 ابی سفیان، مزبوره می دمشق شهرینه آلدرومش؛ واوشبو عملی حقدن
 بعض تو بخلر ایلمش ایدی . صوکره « حاجتکی صور ! »
 دیگینه قارشو : « خلافنه سوز سویلکم کیمه مدن هیج ش قبول
 ایمه چم » دیه، معاویه نک جائز سنسنی رد ایلمش ایمه ش . صفين
 همار بیس (۳۷) تاریخنده او لوب، (۱۱۰) کون ملتده (۹۰) همار بیه
 وایکی طرفدن (۰۰۰، ۷۰) عدد اهل اسلام قتل او لنمیشیدی .

زرقاء

ابن رامیین جاریه سیدر . جمال و محسن غنا، ایله عظیم شهرتی
 او لوب، معاصر لردن کوب ادیب و فاضل لر کندیسنه مفتون او لمشر
 ایدی . غناسنی ایشدرا پچون یرا ف او رنلردن کلور لر ایدی . خصوصا
 یزید بن عون الصیرف نام ذات مزبوره یین سومکه افراد درجه یه
 دارمش ایدی . بعض ماجرا لری هم وارد ر .

زلیخا

قطفیر دیه مشهور او لان عزیز مصرك خاتونی، و ملوك رعاه دیه
 مشهور او لان (۱۵ نچی ۱۶ نچی ۱۷ نچی عائله لر او لسه کرک)
 حکمدار لردن عابیل اسمنده برینک قزی ایدی . (قطفیر، مصرك
 ایسکی لغتچه قویاش هدیه س دیمک او لان « بد فیر » دن آلنمشدر) .

زليخا عزيزه وارديغى صوکنده ، عربلر (عمالقه) مصر مملکتنه استيلاء
اینديلر ايسه ده قطفيرى كندي منصى اولان شهر محافظكنته ابقاء
اینديلر . شو سببدن زليخا ، اميرلر قاشنده سوزى مقبول وكنديسى
محترم طوتلنور ايدى . اوشبو وقته یوسف عليه السلام قل صفتيله
حصره ڪتوريوب ، مزايده يه چقارلدى . یوسف عليه السلام قطفير
صاتون آلوب ، زليخايه تسلیم ايندی ، ومناسب اكرام ايلمه سنی هم
تنبيه ايلى . یوسف پيغمبرك عقل وذكاري ، حسن وجهالله متناسب
اولدیغى جهته زليخاده آڭما عاشق اوله رق ، وصالنى طلب ايلى .
لكن یوسف عاليه السلام بويله کناه وادبسز اشه ارتکاب ايلىمشدر .
اوشبو سببدن حضرت یوسفه افتراء ايدوپ ، ڪوييا بوزوق عملنه
(معاذ الله) جراء اولمك ايچون زندانه آتلرمش ، وحضرت یوسف ده
يدى ويماكه آرتق وکوب سنهلر زندانىه قالمشيدى [۱] . صوکره
حضرت یوسفلك عبيسز ايدى ثابت اولوب ، ومصر پادشاهينك هم
بر دوشنى ده تعبير اينمه سيله زندانىن خلاص واخيمزده وزيرلکه
تعيین اولندى . زليخا ايسه قطفيردن طول قالمش ، فقيرلک ومتاجلغه
دوشمش اولدیغى حالىه ، اورام باشنده حضرت یوسفي صاقلاب ،
طوروب ، اوزنى تانتىرىميه موقف اولمشيدى . یوسف عليه السلام
كنديسى خاتون ايدوپ آلدى ، وروايتلره کوره ايکى اوغلى وبرقزى
دنيايه کارى . قرآن شريفده « قصه لرك سورکامى » دىه مذكور اولان
بوقصه ، اسلام شاعرلرى طرفىدىن نظمه هم يازلىمشدر . نظامى ، جامى ،
فارسيچه ؛ فضولى ، همى ، ذهنى ، شكارى ، كامى ، وغيرلر ترکيچه
سويلمشادر . « قصه یوسف عليه السلام » اسميله منظوم يازلىنوب ،
قران شهرنده تكرار طبع ايدلن كتاب ، ظنمزه کوره « بلغار » ده يراق

(۱) مسجى یوسف الصديق عليه السلام هو بيوصيرون ارض مصر واعمال الجبرة في اول الصعيد
من ناحية مصر (معجم البلدان ج ۳ ص ۴۷) .

بابالرمز اثرلرند ندر. ایچنده اولان بعض کامه و لغتيلر، بویله بر ظني تأييد ايلمك ده در. نظمي غاييده موزون، لغاتي آچف و فصيح، او لوپ، اسلوب هم مرغوب واثرليدر. ادبياتمر تأسيس ايدان گوندن باشلاپ، بوكتابك ابياتلرندن استشهاد ايده چکمن شبهه سزدر. فقط بعض کامه لري ياز و چيلر، و مطبعه لر طرفندن تغيير او لنمغله قاعده يه خلاف کوراهکل و بعض اورنلاره اصل مؤلف طرفندن ادب دائره سندين بر طرفه چعمقده او لدیغى انكار او لنماز. جهيل ايله كثير طوغرو سنده يازلان شيلرك جمله سى ده پيغمبرلر حقنده يازلميه لائق او لماز. بوخاتونك اسمى بعض او رنلرده [*] (راعيل) صوريته ياز لمشير.

زليخا

سيبر ياده قرياجار (پيترياول) شهرنده محمد لطين بن محمد شريف نام، الوج اسلام سودا كريشك خاتونندير. مذكور شهرده اولان ايچي تاش جامع فائده سنده وقف او له رق قرق بيك روبله مبلغى، دولت خزينه سنده صالح المشير. (الله تعالى امثالنى زياده ايتsson !).

زمرد

الوج عالملندين اولان اثير الدينك (يدنچى قرن ارلرندن معلوددر) خاتونى (زمرد بنت ايرق) در. مشهور (نضار) ك آناسى

(*) تغيير يضاوى . و تاريخ الكامل ، (ج ۱ ص ۴۹) .

ایدی، عصرنده اولان دمیاطی، ابن صواف، ابن السقطنی، عجمی، عبد القادر بن الصبعی، (زینب بنت سلیمان الاسعردیه)، ابرقوهی، کبی محدثین حدیث روایت ایدوب، صوکره تدریس ایله مشغول او لمشدیر، زوجیله فرق سنه معيشت ایدوب، (٧٣٠) تاریخنده، مصدره وفات، و قزی (نضار) یاننده دفن او لندی.

صحابیاتدن بر مبارک خاتوندیر، روم نسلندن بر جاریه او لدیغی
حالدی، بنو مهزومدن، یاخود عبد الدار او غللرندن بر مشرک
ملکنده ایدی. الله تعالیٰ حضرتندن هدایت وقتی ایرشوب، اسلامه
کلمش وبونک ایچون افندیسی طرفندن پک چوق جبر و عذاب کورر
او لمشدیر. اسلامه کلک کی صوکنده کوزلری صوقرایدیغندن، مشرکلر:
«لات وعزایی ترک ایدرکی سببندن بویله بلایه طوتلکی» دییوب،
صوکره کوزلری آچلکیغنده: «محمد (علیه الصلوٰۃ والسلام) سحرلری»
دییورلر ایمش. حالندن خبردار او لدیغنده ابو بکر الصدیق
حضرتلری، صاتون آلوب، آزاد ایدی.

زهرا، خانم

سنبر ولایننده «آقچورین» فامیلیه سینه منسوب اولان اسفندیار
نام بر تاجرک قزی و «ترجمان» غزیته‌سی صاحب امتیازی و مرری

اولان اسماعیل بک جنابلرینک زوجه سینر . قز ایکن وقتنه گوزل
 ترکچه و بر مقدار روچه تحصیل اینمیش ایدی . (۱۸۸۱-۱۲۹۸) تاریخنده «ترجمان» جریده سینک مقلملری اوله رق «باغچه سرای»
 شهرنده نشر اولنان بر زچه ورقه لری کوروب ، زهراء خانم ، بونلرک
 محرری اولان اسماعیل بک الغصری حضرتلرینه غائبانه محبت و حرمت
 ایلمشیدی . من کور سنده ایسه برادری ایله تبدیل هوا قصل بله قریمه
 کلمش و بر مقدار تفرج ایندیکندن صوکره طوغریدن طوغزی
 اسماعیل بک ایله کورشمیدر . بوندن صوکره دائم مخابره ده اولنور
 ایمش . اسماعیل بک ملت و معارف یولنده فکر و خدمتلرینه کسب
 وقوف ایندیکی ایله بونک قلمندن توگلمش تامچیلرک کله چک بر کونده
 چیشمہ لرا اولنوب دورت طرفه جایراب کیلہ چکنی اعتقاد اینمکله اسماعیل
 بک نکاحینه آتمشدر . روايتلره کوره مزبوره «ترجمان» غزیته‌سی
 نشر اولنده یغنه بر پنجی خادمه اولمشدر . (۱۳۰۰-۱۸۸۳) یینلندۀ
 «ترجمان» غزیته‌سی تأسیس اولنوب ، جمله ولايتلره ایله مخابره باشلاندیغی
 حاله ، و لغه (اتل) واورال طرفانده اولان ترکی شیوه‌سی اسماعیل
 بکدن دها گوزل بیلاریکندن زهراء خانم ، کتابت ایله هم خدمتلر
 اینمشدر . واقعا بایلغی ، ثروتی ، و بیوک راحتلکلری ترک ایدرک ،
 «قلمندن» ماعدا مالی اوله میان بر ذاته رفیقه اولغی اختیار اینمهمی ، معارف
 یولنده فدا کار اولدیغینه دلیلدر . روايتلره کوره بوارزوی شودرجده
 اولمش ایمش که : آتا وباشقه اقر بالرینک مخالفتارینه با قمیرف کندی
 وطن اصلیسی اولان سنبر ولايتنی ترکله قریمه و باغچه سراییه هجرت
 اینمشلدر . مالک اولدیغی بر آزمقدر قیمت اشیاسنی (آلتون والماس)
 صرف ایدرک مطبعه نک اکمالینه و مشتریسرا اولان بر جریده نک دوانه
 غیرت ایلمشدر . بیش آلتی سنده لر «ترجمان» ک امور ارسالیه‌سی
 و دفتر دارلاغنی یالکن کندیسی کوچره‌شدر . اکرده بو اسلری آقچه

ویر رک غیر یاردن اشتمک لازم او لسه ایدی ، غزینه صندیغی مساعده
 ایلماز ژیوندن ده طبیعی اوله رق غزینه دواه ایده آلامزدی . رو سیه
 اسلاملری کبی دنیا احوالن دن آز خبرلی ، نشریات عالمی ایله آز
 آشنا او لان بر قوم آره سنده « ترجمان » ک سونمه رک دواه اینمه سی
 مشارالیهانک هه تی سایه سنده او لدیغی معلومدر . غزینه نک اش بر
 مقادار ترقی ایندیکی وقت زهراء خانم بالا چاغالر آناسی او لمشیدی ،
 فقط بونلرک تربیه لریله مشغول او لدیغی هالدہ غزینه اداره سینه نظارت
 اینمه کینه یتشور ایدی . زوجی او لان اسماعیل بک ایله یکرمی سنه
 عمر ایندیکی حالدہ کنده ینه عادت طشنده قیمتلی کیوم یا که آلتون
 و قیمه تلی جهار آلماسینه راضی او لمامش ، و خانه سنی هم او لدندیده
 هیچ کیمه طابش رمای کنده سی بالذات نظارت اینمه شدر . هرنه قدر
 اسمی غزینه ده کورلاماش ایسه ده حسن خدمتی و معارف یولنده او لان
 غیرتی چوقله معلوم او لدیغدن وفات او لدیغی وقت چهله ولا یتلردن
 زوجنی تعزیه ایدرک او چیوز قدر تعزیه نامه یولانلهم شدر . کنده سی
 جسمانادر برخاتون او لدیغی کمی معنا هم صیرلی و دیندار بر مسلمه او لامش
 ایمهش . غزینه اشلرینک اک آغر واک مشقتلی کونلرنده ، هر تورلی
 امثال سویاب وجتاب الله اعتماد ایدرک غیرت و صبر لازم ایدیکنی ،
 و بویله او لان اشلر هیچ وقت یولده قالمه چغنی ایراد ایدرک زوجینه
 تسلیه ویر ایمهش . « بر بیهوده کیمه سی آلمکزده ترجمهء حالتی
 او فوکز » هر وقت بیوکل که یول حاضر لب و کوکلی شادلک و غیرته
 سوی ایدوب طور مقدمه او لان بر خاتونی بونک یافته کوررسز ! ».
 مزبوره (۱۹۰۳-۱۹۱۳) ده (۱۳) پچی آپریل شنبه کون افشاء
 وقتی ارتحال ایدرک « با چه سرای » ده زنجرلی هدرسه مقبره سنده
 میکلی گری خان تربه گاهی قپوسی فارشو سنده دفن او لمدی . یاشی
 (۱۴) ده ایدی .

زیب السناء بیکم

هندستانیه ملوك تیموریه دن (۱۴۱۸) تاریخنده وفات اولان ابوالظفر حمی الدین محمد اور نک زیب عالمگیر ک قزیدر (۱۰۴۸) تاریخنده طوغوب، اره وار مای آلنمش بیش یا شنده اوله رق (۱۱۱۳) تاریخنده ارتحال اینه شیدی. رسم خطی فوق العاده کوزل اولوب، کندی عمر نکه نیچه علد قرآن شریف یازمش؛ و قرآن شریف اوزرینه «زیب التفاسیر» (یمند) بر تفسیر تألیف ایلمشدر. بر آره لف هندستان مسلمانلری آره سنده دستور العمل طوتلمقده اولان «فتاوی عالمگیری» نام کتابی فارسی بجهه ترجمه ایندرمش ایدی. عرب، فارسی، ادبیاتنده و عموماً اسلام علم ارنده یک طولاسی وار ایدی. طبیعت شعریه سی او لمغله، فارسی لسانی اوزرنده جمع اولنمش بر دیوانی هم وارد ر. شعر ارنده (محفوظ) تخلص ایدر او لمشدر. قبری دهلیده در.

زین العرب

تاج الدین عبد الرحمن بن عمر بن حسن بن عبد الله السلمی الدمشقی نک (بنت الجویرانی) دیمکله معروف اولان قزیدر. عبد المنعم الفزارینک، علم حدیثنده اولان «الاربعین السبعیات» نام کتابنی شیخ تاج الدین القر طبیبدن او قوب، صوکره کندیس، قاج دفعه ار او قوتمشدر. حدیث عالمگیر اولان عز بن عبد العزیز الاردبیلی،

حافظ سخاوهی ، محدثه مشهوره (کریمه) ، کبی الوع ذاتلردن اجازت آلمشدر . محفوظاتی پک چوق اولوب ، عمرنی تدریس ایله کیپردی . ولادتی تقریباً (۶۲۸) تاریخنده اولوب ، زمانه سنک علماسنین اولان کمال بن العماد واردی . ابن العماد ایسه (۶۵۸) تاریخنده وفات او لدی یعنی طول قالوب ، باشقه کیمسه یه وارمادی . حج شریفه کیدوب ، مکه مکرمه ده جماورت ایدرک شیخهم رباط الحرمین اوالدی . سکسان یاشنه آزیتمای (۷۰۴) تاریخنده ارتحال ایلدی .

سلطان الانبیاء افندر من صلی الله علیه وسلم هضرتلرینک ، اک بیوک قزلریدر . رسول اکرم هضرتلری ، اوتوز یاشلرنده وقتنده حضرت (زینب) دنبیا یه تشریف بیوروب ، مکرمه آنالاری ام المؤمنین (خدیجه السکبری) رضی الله عنہا نک همشیره سی اولان (هالت بنت خویلک) اوغلی ابر العاصم لقیط بن ربیعه تزویج او لندش ایدی . مذکوردن علی اسمنده اوغلی و (امامه) اسمنده بر قزی اوالدی . اوغلی بلاغت وقتلرینه ایرش کده کنڈیسنک هیاتنده وفات اولوب ، (امامه) ده خیلی وقت سلامت قالدی . مذکور اوغلی علی ، هجرتندن سکرچی سنه ده فتح مکه وقتنده جناب رسالتپا یاه هضرتلری یاننه دوه یه بنمیش ایدی . ظهور اسلامه زینب هضرتلری اسلام ایله مشرف اوله رق ، زوجی ایسه شرک او زرنده قالدی یعنی ، آره لرینه طبیعی تفرقه دوشی . ایکی سنه وبا که زیاده آیرلوب طور دقلری صوکنده ابو العاصم دخی اسلامه کامکله ، تجدید نکاح ایله [۱] هضرت (زینب)

(۱) بلوغ المرام . (ج ۲ ص ۱۰۶ و ص ۱۰۷) .

تکرار ابو العاصمه واردی . هجرتك سکونچی سنه سنده [۱] ارتحال
 ایدوب ، بدن شریفلرنی (ام عطیه نسیبیه بنت الحارث الانصاریه)
 یودی ، و قبر شریفلرنیه رسول اکرم افندمزل صلی الله علیه وسلم
 کندیسن دو شمشیر . و فاتلری ایچون نبی محترم حضرتلری زیاده سیله
 مهزون او لمشلدر . قبری بقیعه در . زوجی ابو العاصم هم آنده
 صوک وفات ایدی . هجرتك ایکنچی سنه سنده اولان بدر غزاسنده
 ابو العاصم ، باشقة مشرکلر ایله اهل اسلام طرفندن اسیر آلمشمیلی .
 اسیرلری خلاص ایلمک ایچون مکه دن ذلا بیمارلر کده ، حضرت
 (زینب) ده مکه دن بر قدر مال بیماروب ، بونک آره سنده ، حضرت
 (خلیج) طرفندن ویرامش قلاده (بزم ایسکی زمانلرده یاقه چلبری
 دید کلری نسنه کبی بر جهاز اولسسه کرک) هم اولنور ایدی . بونی
 کوردکده رسول اکرمک کوکنه زیاده رقت کلوب ، مالنی اعاده ایدرک
 ابو العاصم آزاد ایلمشدیر . فقط (زینب) جنابارنی ملینه یه بیمارمه سنی
 شرط ایلمشمیلی . مکه یه قاینلی یخنده شرطنه وفاء ایدرک (زینب) رض
 الله عنهمایی ملینه یه ارسال ایدی . بوندن مقدم (زینب) ی طلاق
 ایلمک طوغر و سننه مکه مشرکلری اجبار ایتمشلر ایسده ، ابو العاصم ،
 بونی قبول ایلممشدیر . ابو العاصم مکده و قنده هر داشم رسول اکرم
 یوالمش و صحبت ایدر ، و خلیتلرنی کور ایدی ، مشرکلر سوزیله
 قزلرنی طلاق اینمادکنن جناب نبوی هم متشکر اولمشدیر . حتی که
 « ابو العاصم راست سوزلی ، وعده سننه وفاتی » دیه ثنا ایتدکی
 مرویدر . فتح مکه دن مقدم کروان باشلغی اوله رق سودا ایله شامه
 سفر ایتدکنده ، اصحاب کرام سریهس طرفندن ، بتون کروان غنیمت
 آلمشم و ابو العاصم ده قاچوب خلاص او لمشمیلی . لکن سریه دن
 مقرب ، ملینه یه کلوب ، حضرت (زینب) دن استیجاره ایلک کله ، مرادینه

[۱] منقى الاخبار شرحی نبل الاوطارده — یعنی سنده وقات دیمشدیر ، (جلد ۷ ص ۴۱۵).

موافق حضرت زینب امان ویردی . بو و قنده رسول اکرم جنابلری ،
قزی زینب رضی الله عنہا یہ : « ابو العاصم حرمت ایله ، لکن آلاق
(خلوت) اولمہ ، زیرہ او سکا اجنبدر » دیمشدر . ابو العاصم کروانیں
اولان اموالنی ویروب مکہ یہ یوللامش ، وصوکہ ابو العاصم کیر و
ملینہ یہ کلوب مسلمان اولمشدر .

فخر کائنات افندر من صلی الله علیہ وسلم ک زوجات طاھرہ لرندن
اولان (زینب بنت جحش بن رباب بن یعمر بن صبرة (الاسدیہ) در .
کنیہ سی (ام الحکم) اولوب ، عبد الله بن جحش همشیرہ سی وعمہ
رسول الله اولان (امیمه بنت عبدالمطلب) ک قزی ایدی . مقلد
اسلامہ کلن صحابیاتدن اولوب ، ابتداء رسول اللہ آزادلیسی
اوغللگی اولان زید بن حارثہ یہ تزویج ایدلنوپ ، طلاق اولنمیش
و هجرتك اوچونچی ییلنک ازواج مظہرہ عدادینہ کرمکله بختیار اولمشدر .
ام المؤمنین حضرت (خدیجۃ الکبری) دن صوک ، حضرت (عائشہ)
مستثنی اولمق اوزره ، اک زیادہ محبت و مرمت نبوی یہ نائل اولان ،
مشار الیها حضرتاریدر . حضرت عمر رضی الله عنہ باشقہ ازواج
محترمہ لره ویردکی کبی بوکا ہم اون ایکی بیک درهم ویرمش ایسہ ده
درمال بومبلگی تصدق ایدلوب ، ایکنچی مرتبہ ، بو آچے یی آلاچق
زمانہ یتشمامسنی جناب حقدن نیاز ایلمشدرا . واقعا کیله چک سنہ
هجرتك (۲۰) تاریخندہ ارتیمال ایدی . یاشری (۵۳) ده ایدی .
خیر و تصلقی سور ، قوله اشرینہ ماہرہ اولوب ، دائم اش اشر ،
و ملکنه دوشمش شیلری تصدق ایدر ، ایسی . نبی محترم ، ازواج

مطهريه خطابا: «بکا اک اوں لاحق اولانکىز، قولى اوژون اولانكىزدر» دىمىشىدى. واقعا اک اوْل وفات اوله رق نېيى مەتىرە لاحق اولانلىرى صدقە و خىير عمللىرىلە اوژون قوللى اولان حضرت (زىنپ) اولمىشدر.

زىنپ

بوهم فخر كائنان افندىز صلى الله عليه وسلم حضر تلىرىنىڭ زوجات مەتىرە لرنىن (زىنپ بنت خزيمە بن الحارث الھلالىھ) در. فقير و مسڪىينلىرى زىيادە شفقتلى و دادئ خىير و صدقەلى اولىيغۇنلىن (ام المساكين) دىيە كىنە لنور ايدى. ابتداء عبد الله بن جعشن [۱] نكاحىنده اوپوب، اهد و قعە سندە، آنک شهادتى اوزىزه، جانب نبويىن، حضرت (مۇھىمە) دن صوکىرە تزوج بیورلىدى. رسول اکرم صحبتىنده يالىكىز ايىكى و يالاوج آى ياشاب وفات اولمىشدر. رسول اللهك سلامتىنده وفات اولان خاتونلارى يالىكىز اوشبو (زىنپ) ايلە حضرت (خلېچە) در.

زىنپ

حضرت (فاطمة الزهراء) ايلە على المرتضى ابن ابي طالب جنابلىرىنىڭ صوک بالالرى اولان (سەت زىنپ) در. جد امجد لرى، رسول اکرم صلى الله عليه وسلم حضر تلىرىنىڭ يېتشىش ايدى. عاقلە،

[۱] ام حبىبە بنت اپى سفيان رضى الله عنها بوزك طوغەمىسى عبد الله بن جعشن نكاحىنده اولىيغۇنلىن اول حالتىندا كېلىۋىدش ايدىيار.

صالحه، بر قز اولوب، هرمتلو آتالری طرفندن عمراده سی اولان عبد الله بن جعفره تزویج ایدامکله، علی، عون اکبر، عباس، محمد، (ام کلثوم)، اسمنده بیش اولادی اولدی. «کربلا» وقعته سنده حضرت حسین ایله بدلکده اولوب، یزید عسکری طرفندن اسیر آلمغله شامه کتورابی. یزید و امویلرک رئیسلرینه سویلهش سوزلری، اک عقللو اراردن نادر صدور ایدر. تربه سی مصده در.

باشیمه ایمه تمه و (انا و) بیانی لفه نهان لمنه تیمه

زینب

ابو سلمه عبد الله بن عبد الاسد بن هلال القرشی قزیدر. آناسی زوجات طاهرات جمله سندهن اولان (ام سلمه) حضرتlerی اولدیغندن، فخر الانبياء رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتlerینک اوگی قزی اولدی در. آناسی عبد الله، (برة) بنت عبد المطلب قزی اولدیغندن، رسول اکرم افندرمک عمه سی او غلینک قزی اولدی در. او شنداق مذکور عبد الله بن عبد الاسد، (ثوبیه) نام ابو لهب جاریه سنی ایدمکنندن رسول اکرم و حضرت همزه نک، سوت قارنداشلرینک قزی اولدی در. زینب، آتا و آناسینک حبشه، ایکن و قتلارنده دنیایه کلوب، آناسی ایله بر طوغمه اولان (قریبیه) بنت ابی امية بن المغیره او غلی واشراف قریشدن عبد الله بن زمعه بن الاسوده تزویج ایدله مشیدی. مذکور عبد الله دن یزید و آنک برادری، ایکی او غلی دنیایه کلوب، تاریخارده (یوم الحره) و (وقعده حره) دیه معروف اولان هادئه ده، یزید پلید جانبینک ملینه یه سهم قضا اوله رق ارسال او لنان مسلمه بن عقبه اتباعی طرفندن مظلوم اوله رق شوید ایدله مشلدرد. او غللری او ترلمش کوردکی حالده، زینب حضرتlerی، «انا لله وانا الیه راجعون» سزک هقیکزده

اولان حسرتلارك اك كچوكلارى بىنم قاشىدە بىيوك اىكىن، بىوكىنى بىيوك
حسرتەنپچوڭ صېر ايىرم ! » دىدىرىن مرويدىر. اصل اسىمى (بىرە) اولدىغى
حالدە جىناب رسالقىناھ طرفىدىن (زىينب) تسمىھە ايىلمىش، و (زىينب
بىنت ابى سلمە) دىيمىكلە شهرت بولماشىدى. خاتونلار و صحابىيەلر آرەسندە
فقاھات ايلە ممتاز اولوب كىنلىسىندىن بخارى شريفىلە بىرە دىث مرويدىر.
اوزۇن عمر سۈرۈپ، (٧٣) تارىخىندا وفات اولدى. زوجى عبد الله،
حضرت عثمان بن عفان ايلە (يوم الدار) دە مقتول اولمىشدر.

زىينب

- بۇ اسىمە كوب مەدئەلر اولوب، مشهورلىرى بونلاردر :
- ١) (زىينب ام المساكين بىنت ابى محمد عفيف الدين عبد الله
بن اسعد بن على بن سليمان بن فلاح البافعى اليمانى المكى)
مدىنە منورە دە (٧٦٨) تارىخىندا جمادى الاولى دە دنيايه كلوب،
(٨٤٦) تارىخىندا پنجشنبە كون يىنچى جمادى الاولى دە مکەء مكرە دە
وفات و آتاسى ياننى دفن ايىلدى. ابن اميله، ابن الهبل، ابن السوق،
ابن الجم، ابن القاضى الزيدانى، صلاح بن ابى عمر، شهاب الأزرعى،
اسنوى، كىنى ذاتلىرىن اجازت آلمىش؛ و كىنلىسىندىن فجم بن فهد،
قاضى قطب الدين الحىضرى (الدمشقى كىنى عالملىر)، روايت ايلمشىلدەر.
- ٢) (زىينب ام محمد بىنت احمد) مەھىندىش شيخ محمد القصاص آناسى
اولوب، قدسىلى ايىدى. علم حدېئە عصرى يىنك فرييەسى او لوب،
قدس، شام، مصر، مکەدە، تدریس ايلمشىش؛ اقامىت و سفرندە
او غليلە برابر اولنۇر ايمىش. استاذى جعفر هەدانى ايىدى.
(٧٢) ياشىندە (٧٢) تارىخىندا ارتىحال ايتىمشىدر. —

(٣) (زينب بنت احمد كمال الدين) بو هم قد سلى اولوب ، محمد بن عبد الهادى ، ابراهيم بن خليل ، ابن عبد الدائم ، كبي اكابردن حدیث استماع ايدوب ، كندیسندن صلاح الدين الصفدي ، ابراهيم بن محمد المالكى ، كبي ذاتلر اجازت آلمشاردر . (٩٤٥) ياشنده (٧٤٠) تاریخنده وفات اولدى . عام حدیث شیخلرینك ثبتلرنده امام ابوحنیفه رضى الله عنه مستندی روایت اینهك سلسنه مستنده اولان ام عبد الله زینب بنت الکمال المقدسية ، نام ذات اوشبو صاحبة الترجمه نك کنریسی او لمق کرك .

(٤) (زينب بنت اسماعيل) مشهور محدث ابن عبد الدائم ، وغير لرك شاگردی اولوب ، (مسندة الشام امة العزيز) ك شیخه سیدر . (٩٠) ياشنده کچوب ، (٧٥٠) تاریخنده وفات اولدى . -

(٥) (زينب بنت السعدي) ابو نافع محى الدين السعدي الازهري نك قزى و امام سیوطینك استاذیدر . (رقیة بنت القاری) دن اجازت آلمشیدری . (٨١٧) تاریخنده دنیایه کلمشیدری . -

(٦) (زينب بنت سليمان بن احمد) اصلی شامدن اولوب ، مصدره اقامت ایتدی . اسناد حدیث حقنده فوق العاده مهارتی او لمغله (مسندة الشام) دیه معروف اولدى . صحیح البخارینی اختصار ایدوچی محدث شهاب الدين ابوالعباس احمد بن احمد الشرجي الزبیدی الحنفی دن [١] ، شمس الدين احمد بن عبد الواحد البخاری دن ، بخاری شریف استماع ايدوب ، مشهور محدثه (کریمه) یه شاگرد او لدی وجوق ذوات کرامدن اجازت آلدی . (٩٠) ياشنده (٧٠٥) تاریخنده وفاتدر . -

(٧) (زينب ام المؤید بنت الشعري) لقبی ده (دره) اولوب ، علم حدیثنده ماهر ، وباشقه فنلرده اولان کمالتی باهر ایدی . استاذلری :

[١] زبیدی ، (٨٩٣) تاریخنده وفاتدر . عنون الباری (ج ١ ص ٤) .

ابو محمد اسماعيل بن ابي القاسم النيسابوري القاري ، ابو الفاس
 Zaher ، وبونك براذری وجیه بن طاهر ، ابوالمظفر عبد المعن
 بن عبدالکریم القشیری ، جار الله العلامة الز محشری ، وغيرلدر.
 نیسابورده تدریس ایله اشغال ایدوب ، (٩١) یاشنده (٥١٥) تاریخ
 وفات اولدی . قاضی القضاة شمس الدین ابوالعباس احمد بن ابراهیم
 بن ابی بکر بن خلکان الاربی الشافعی : « بزرگه زینب ام المؤیدن
 اجازت نامه وار » (٤١٠) تاریخنده یازمشیدی دیسهده ، بو و قتل
 کندسی ایکی یاشنده اولدیغی معلومدر [١] .

(٨) (زینب ام الحیر بنت الشنوہ) ابراهیم بن عبد الله الشنوھینک
 قزی و سیوطینک استاذیدر . بخاری شریفی ، ابوالحسن بن ابی المجد ددن
 بر جزء اوقوب ، امام تنوفی و هیشمی هم عراقیدن فتم ایله مشتر .
(٩) تاریخنده وفات اولدی .

(٩) (زینب ام حبیبہ بنت الشوبکی) احمد بن موسی الشوبکی
 المکبینک قزی ، و امام سیوطینک شیخه سیدر . (٧٩٩) تاریخنده
 مکه مکرمه ده دنبایه کاوب ، بش یاشنده ، برہان بن صدیق در سنہ
 حاضر اوله رف سنن ابن ماجهی استماع ایتمشتر .

(١٠) (زینب بنت عبد الرحمن) آناس عبد الرحمن بن محمد بن
 احمد دن ، محمد مشهور ابن عبد الداہمن اوقومشیدی . صلاح الدین
 صفی ، محمد عبد الله بن المحب و غیرلره اجازت ویرمشتر . (٧١٩)
 تاریخنده ارتحال ایندی .

(١١) (زینب بنت عمرو) بعلبک شهرینک محافظی اولان نصر الدین
 قرقی خاتون اولوب ، علم ایله عملی جامع اولمشیدی . مؤید الطوسی ،
 ابو الروح الهرمی ، (زینب الشعیریه) ، ابو البقاء العکبری ، کبی
 الوغ استاذلردن اجازت آنوب ، شام و بعلبک شهرلرنک درس اوقوتدی .

[١] وفيات الاعيان (ج ١ ص ١٩٨).

محدثون ابو الحسين الیونینی ، ابن ای الفتح ، بزرالی ، ابو بکر الرجبی کبی ذاتلر ، بوندن حدیث او قومشلدر . صدقینک استادی او لان ذهپی ، بخاری شریفک اوللدن ، نکاح گتابنہ قدر بونک حضورنکه فرأت اینمشیدی . (۹۹) تاریخنده بعلیکه وفات اولدی .

۱۲) (زینب بنت القاضی) قاضی زین الدین البسطامینک قزی ، وقاضی صدر الدین المناوینک آناسیدر . هرمتو بر محمدثه اولوب ، (۹۶) تاریخنده وفات اولدی .

(١٣) (زيتب بنت يحيى) يحيى بن شيخ عز الدين بن عبد السلام
قزيذر . ابن خطيب القرافه ، عمر بن ابي نصر ، ابراهيم بن خليل
كبي محدثون درسنه حاضر او لوب ، مشهور عالمون کوبله استاد
اولمشیدی .

١٤) (زينب الدمشقية) ابن العصيـه ديمـلـه معـرـفـاـلـانـمـحـمـدـ بنـعـثـمـانـبـنـعـبـدـالـرـحـمـنـقـزـيدـرـ فـصـيـحـ سـوـزـلـىـ،ـ كـوـزـلـ يـوـزـلـىـ،ـ يـوـمـشـكـ كـوـكـلـىـ،ـ بـرـخـاتـونـاـلـوـبـ،ـ حـدـيـشـكـنـ باـشـقـهـ هـمـ عـلـمـ فـقـهـهـ يـدـ طـوـلـاسـىـ وـارـايـدىـ.ـ درـسـ حـلـقـهـ سـنـهـ جـيـوـلـمـشـ خـلـقـلـرـ هـيـجـ وـقـتـهـ اـيلـلـىـ عـدـدـ دـنـ آـزـ اوـلـماـزـ ايـدىـ.ـ حـافـظـابـنـ هـجـرـ حـضـرـتـلـرـيـنـكـ اـسـتـادـيـدـرـ.

(۱۱۰) یاشنن کیچوب (۷۹) تاریخنده وفات اولدی.

صفوان بن غازى الكنانى قزى (ام بکر) در . شاعر زنجی
دیمکله معروف اولان نصیب ابن محجن نام شاعر که محبوبه سی او لمغله
مذکور شاعر ، بونک عشقنه اسیر او لمشیدی . حقنک سویلمش اولان
ابیاتلاری جمله سندن بونلدر : مکانی

جلست لها كيما تمر لعلنى
اخالسها التسليم ان ام تسلم
فلما رأتنى والوشاة تحدرت
مداعها خوفا ولم تتكلم
مساكين اهل العشق ما كنت اشتري
حياة جميع العاشقين بدرهم
مائى : « اوتوب وارديغنده » هر نه قدر سلام ويرمازه ده ،
سلام ويرمش فرض ايملک قصدیله ، محبوبهههك يولنه او طوردم . بنى
كوردگنده ، ناكاه باشقه آدميلر کورمکى سبېندن ڪورزندن ياشلىرى
آقدى ، قورقوسنندن هېچ سوز آيتە آلمادى ! ... مسکينلر عشق
اھللرى ! ! ! ... بخون عاشقلرک ترکـلـلـرـى صاتلىر ايسه بىر
درهمه آلماز ايدم » ديمىكدر . مزبورهـنـكـ هـاشـقـىـ اوـلـانـ نـصـيـبـ (۱۱۳)
تاريـخـنـدـهـ وـفـاتـ اوـلـدىـ . زـينـبـ اـيسـهـ بـونـدـنـ مـقـدـمـ اـرـتـحـالـ اـيـدـمـشـىـدـىـ .

طب علمىنده كسب شهرت ايدن بر خاتوندر . خصوصا ياره لره
(جراحتلره) دوا ايتىمككه و كوز خستهـاـكـيـنـكـ هـرـ اـنـوـاعـنـىـ بـيـلـوـبـ ،
فائىدەلى روچە دوالامقدە ، مهارتى يىزىدە ايدى .

زینب بنت الطثیریه

امويـلـرـ زـمانـنـدـهـ (طـثـیرـیـهـ) آـدـاـوـ خـاتـونـكـ قـزـىـ ، وـابـوـ الـمـکـشـوحـ

یزید بن سلمه بن سمره نام مشهور شاعر ک همشیره سیدر . جمیله و شاعره
بر خاتون اولوب ، شعرلری پک مؤثر اولور ایمش . بو شعرلر ،
مزبوره یه منسوبدر :

أَرَى الْأَثْلَى مِنْ بَطْنِ الْعَقِيفِ مُجاوِرِي
مَقِيمًا وَقَدْ غَالَتْ يَزِيدُ غَوَائِلَه
فَنِيْ قَدْ قَدْ السَّيْفُ لَا مُنْصَافِلُ
وَلَا رَهْلُ لَبَاتِهِ وَبَادِلُهِ

مضمونى : « یقینمده اولان عقیق آدلو چوقرک آغاچلرنی سلامت
کوردم . حالبوکه برادرم یزیدى ، آڭڭا قدرتى ایرمۇش كىمسەلر ھلاك
ایلدى . مذکور برادرم بر يكتىدرکە ، بويىن سيف ڪېمى موزون ،
جىندسى دە معتدىلدر » . یزید بن الطفريه ولید بن یزید بن عبدالمك
و قعده سنده (۱۲۶) تارىختىنده مقتول او لمىشىدى .

زینب بنت العوام

زبیر بن العوام حضرتلر ينك همشیره سی اوlobe ، صحابىياتىندر .
جمل و قعده سنده اوغلى عبد الله بن حکیم ايله برادرى زبیر رضى الله
عنه حضرتلری شوید دوشىدكارنده ، منظوم اولهرق مرثىيە سوپىلدى . بو
بىقلەر مذکور مرثىيەندر :

أَهِينِيْ جُوداً بِالْمَوْعِ فَاسِرِ عَا

عُلَى رَجُل طَلْفَ الْيَدِينِ كَرِيمِ

زَبِيرِ وَعَبْدِ اللَّهِ يَدْعُوَ الْحَادِثَ

وَذِيَّ خَلَةِ مَنَا وَحَمْلِ يَتِيمِ

مضمونى : « اى بنم ڪوزلرم ! ياش دوکڭىز و آشغۇب ياش

آفرگز، جو مرد و شرق صاحبی اولان زبیر ایله عبد الله ایچون، آنلر، بر هادئه اول دیغنده و حاجتمنز دوشکی کونده مرحمه تارینه صغناچق کیمسه لرمز ایدی ». حضرت زبیر (۶۷) یاشنده اول دیغی هالده (۲۶) تاریخنده جمادی الاولی نک (۲۰) پنج پاچشنبه کون (وادی السبع) نام او رنده نماز او قو دیغی حالتنده ابن جرموز نام کیمسه طرفتدن قتل اول نمشیدی . رضی الله تعالیٰ عنه .

زینب خاتون

عثمانلی شاعره لرینک مشهور لر زدن بر خاتوندر . سلطان ابو الفتح محمد خان زماننده یاشامشیدی . شاعره (مهری) ایله عصر دش اولوب ، آره لر زدن بعض مطایبه لر ، اولمشیر . اشعاری لطیف ، و ادبیات مبدانند رواجی هم کامل اول دیغی مر ویدر . او شجو بیتلر بونکدر :

کشف ایت نقابکی یری کوکی منور ایت !

بو عالم عناصری فردوس انور ایت !

دپرت لیوکی جوشہ کتوور هوپ کوثری !

عنبر ساچکی چوز بو جهان معطر ایت !

خطاک برات یازدی صبا یه دیدی که تیز !

وار ملکت خطایله چینی مسخر ایت !

آب حیات اول بیچ قسمت ای کوکل !

بیک ییل کرکسه خضر ایله سیر سکندر ایت !

(زینب) قومیلی زینت دنیا یه زن کی

مردانه وار ساده اولوب ، ترک زیور ایت !

بو بیتلر هم مزبوره نکدر :

سنک حسنک بنم عشقم سنک جورک بنم صبرم
افندم دهبدم آرتار دوکنماز بی نهایتدر
اصلی قسطمونی دیارندن بر صنعتکار قزی، یاخود اماسیده ببر
فاضی کریمه سیدر (۱) .

زینب خانم

مصرلی محمد علی پاشانک کوچک قزیدر. آناسی (شمع نور) بر
چرکس قزی ایدی. عباس پاشا زماننگ، مزبوره زینب خانم، زوجی
اولان یوسف کامل پاشا و همشیره سی (نازلی خانم) ایله برابر استانبوله
هجرت ایتدیلر. نیچه سنهر طوروب (۵۸) یاشنده (۱۳۰۲) تاریخنگ
زینب خانم استانبوله وفات اولدی. قبری اسکدارده در. اوج
میلیون ترکهس، جامع، مکتب، و مدرسه‌لر ایچون ایلمش هسابسز
وقفلری قالمشدر. شفت و مرهمتلی اولوب، فقیرلره اعانتی،
مسکینلره رعایه‌لی ایدی دیبورلر. رواینلره کوره دورت یوزدن زیاده
عائله بونک تربیه سنده یاشار اولمشدر. کندیسی دولت آدمیری
قاشنه پک معنبر اولوب، هنی سیاست امرلرینه مد اخله ایدر ایدی.
بعض فکرلری اک مشکل وقتلرده دستور العمل طوتلنور، و شو سبکن
حاضرکی سلطان عبد الحمید خان هضرتلری هم کندیسنه خاص التفات
ایدر اولمشدر. وفات اولور کونلرندۀ عقلنه ضعیفلک کارکی
روایت ایدلنور. زوجی اولان یوسف کامل پاشا، سلطان عبد العزیز
خان هضرتلری زماننده صدر اعظم نصب اولنوب، بش آی مدت بو

[۱] کفف الظنون، (ج ۱ ص ۵۱۱) .

خلمندله اولنمشیدی . صوکره معزول اوله رف (۱۲۹۲) تاریخنده
ارتحال ایندی .

زینب زوجة شریح

کبار تابعیندن اولان قاضی ابو امیه شریح بن الحارث بن قیس
الکندی (یوز یاشنده سکسان یدی سنده سنده وفات اولمشیدی)
خاتونیدر . قاضی شریح بو خاتونی بنو تمیم قبیله سندن آلمشیدی .
جمیله اولدیغندن باشقه حسن خلقلی اولمش ایمیش . شریحک اوشبو
بینتلری مزبوره یی ثنا یوللو سویلندمشدر :

رأیت رجا لا يضربون نسائهم
فشلت يميني يوم اضرب زينبا
اً ضربها من غير ذنب انت به
فما العدل مني ضرب من ليس من نبا
فرزینب شمس والنساء كواكب
اذا طلعت لم تبق منهن كوكبا
فتاة تزين الحال ان هي هليبت
كأن بفيها المسك خالط ملبا

ضمونی : « خاتونلرنی اوروجیملرнی کوردم ، اکرده زینبی اور
ایسم الـ قورسون ! کناھسی اولمادیغى حالدە آنی نیچە ضرب ایدرم ؟
کناھسز کیمسە یی ضرب اینمك عدالت دکلدر . خاتونلر یولدىز لر
اولدیغى حالدە زینب قویاشردرا ، قویاش اولدیغندە ، یولدزلىر کوزه
کورنمازلر . زینب بر قزردکە زینتلی وقتلرندە زینتلرنى زینتمکدە ،
آغزیده کویامسک صالحمنش خوشبو ڪې لىتلىپر » دیمک اولور .

(حسن خلقك قدرین بیلن شریع ده شایان درح او لسه کراك). قاض
شریع کیا او له رق زینب حضورینه کردکی کچهده، زینب^۱ شریعه
خطابا بولیله بر خطبه سویلمشد :
—

« افندم : بن سنك خلقك وطیعتکی بیلهمان چیت بر قزم^۲ خشنود
» او لدیگك او لمادیگك شیلری، بکا بیلدرکه^۳ تاکه خشنود او لدیگك
» شیلری یرینه کنورهیم^۴ و خشنود او لمادیگك شیلردن اجتناب ایدیم .
» سنك قومک آره سنده، سنك ایچون بر قز، و بنم قوم آره سنده
» بنم ایچون بر کیاوتا بلطف ممکن ایدی^۵، لکن اللهک حکمی
» او زرینه^۶ بر برمزک خاقارنی بیلهم کمن هاله^۷ بر برمزه یار او لند.
» ایدی لطف ایدرک، الله تعالی تعلیم ایتدکی کیفیت او زرنده بکا
» معامله ایله ! .. ایشته هر شیدن اول^۸ سرلردن بولیله بر مرادمی
» رجا ایدرم، وحق تعالی حضرتلرندن سنك و بنم ایچون عفو وغفران
» طاب ایدرم ». (الحق عقلل و بصیرتلی بر خاتون ایدش ! ...) .

علی بن الحسین بن عبید الله بن الحسن بن ابراهیم بن محمد
بن یوسف فواز العاملی، قزیرر . اصلی سوریه دن او لووب^۹ شهرتی
وصردهدر . « الدر المنشور فی طبقات ربات الخدور » نام کتابی
(شیقاو) مشهر عمومیسنده تحسین ایدلنووب ، عربی جریئلر طرفندن
تقدیر وثنا ایدلمشیدی . (۵۵۰) بیت او زرنده (۱۱۲) تاریخنده
وصرده طبع اولنان بر نسخه سی ، طرف باهر الشرفلرندن بو فقیره
یادکار او له رق مکتوب مبارکاریله^{۱۰} ، ارسال بیورلووب ، (۱۳۱۵)

تاریخنده فرة رجبه اوغا بلده سنده تسلیم اولنهش ؟ وسبب مسرت
وشكران اولنهشیدی . (جناب الله تعالی امثالنى زیاده ایلسون ! . . .) .

زینب الیریه

اندلسه مشهور بر ادبیه در . مسن و جمال صاحبه سی ظریفه بر
خاتون اولوب ، عصرنک اولان شاعرلر ایله مشاعره ایلمشدیر . اشعاری
لطیف و ادبیا عنده مقبول اولور ایمیش . بو بیتلر ، مزبوره نکدر :

يا أيها الراكب الغادي مطيته

عرج انبئك عن بعض الذى اجد

ما عالج الناس من وجد تضمنهم

الا وجدى بهم فوق الذى وجدوا

مضمونی : « آی ایرته اوله رق حیوانه بنوب کیدن آدم ! بر آز
صبر ایله ! طور ! قایغو و هسترلر مک بر مقدارنی سکا سویلیم ! بنم
هسترم شو مرتبه درکه : خلقه اصابت ایدن هسترلر ک جمله سندن بنم
هسترم زیاده در » دیمکدر . وفات اولدیغنده علم و ادب اهلی ، چوق
تاءسف اینمشارد .

زین خاتون

ابن هجر هضرتلرینک قزی والک بالاسیدر . آتااسی ، شیخ
زین الدین العراقی و شیخ نور الدین الهینی ، کبی مدلردن حدیث
اوقوتمشدیر . شام شریفده اولان علماء عظام ، کندسنه اجازت

ویرمشلردى . حامل اولدیغى حالىدە (۲۱) ياشىنده (۸۳۳) تارىخىندە
ارتعال ايدى .

زینت النساء بیکم

دهلى پادشاھلرنىن اورنىك زىب عالمكىرك قزى و (زىب
النساء بیکم) ك هەشىرە سىدر . هەندىستاندە بىرچى شاعرە اردن اولوب ،
قرآن شريف محفظ ايتىمكە برابر ، غايىتە عالىمە ، بىر خاتون ايدى .
(شاهجهان آباد) شەرنىدە بىك مصنع ومزىن اولەرق (زینت المساجى)
اسمنىدە بىر جامع شريف بىنا ايتىردى . (۱۱۲۲) تارىخىندە ارتعال
ايدىوب ، مذكور مسجد جنبىدە مدفون اولمىشىرى .

« س »

سَارَه

حضرت ابراهيم عليه السلام خاتونىدىر . زوج محترملىلە بىراڭىدە
مصر مەلکىتىنە واردىيغىندە ، فرعون (روايتلىرى كورە اون آلتىچى عائىلە يە
منسوب اولان « آپوفيس » بۇنلار ايسە دولة رعاة دىيمكە مشھوردر)
حضرت سارەيى كورمكە عاشق اولمىش و كىنگىزىپچۈن ھم اسىميش ايدى .
ابراهيم عليه السلام مصردىن چقىوب ، فرعونك سۇ قىدىن خلاص
اولدى . طقسان ياشلىرنىدە وقتىدە حەمللى اولوب ، حضرت اسحاقى

(عليه السلام) طوغدردى . (۱۲۷) ياشنه ايرشوب وفات او لمغله
 (جيرون) قرييە سندە دفن او لنى .

سارە

علي بن عبد الكافى البكينك قزى ، ومحدث ابوالبقاء نك خاتون فيدر .
 احمد بن علي الجزرى ، (زينب بنت الکمال) ، دن استماع حدیث
 ايتدەش ؟ مصر ، قدس شهر لرينه تکرار سياحت ايلمش بر خاتون
 ايلى . حافظ ابن حجر ك استاذى او لوپ ، (۷۰) ياشنى كچوب ،
 (۸۰) تارىخىنده ارتھال ايلى .

سارە

بواسمى ايکىن محلى مىھوردر . برى محمد بن محمود بن محمد الربعى
 قزى او لوپ ، علم حدیثى جدى او لان شيخ الاسلام سراج الدين بن
 الملقدن آلمش ؛ وسيوطى يه استاذ او لمشیدى . (۸۶۹) تارىخىنده
 وفات ايلى .

ايکىنچىسىن ، عبد الرحمن بن عبد الملك بن عثمانك قزى ، ومحمد
 شمس الدين ابو الفرجك آناناسيدر . قد سلى بر معنۇه او لوپ ، ابراهيم
 بن خليلك شاكردى ؛ وبرزالينك استاذى ايلى . (۷۱۶) تارىخىنده
 ارتھال ايلى .

ست الامنا'

شیخ صدرالدین اسعد بن عثمان قزی (ام عزالدین) در شهرتلى بر محدثه اوله رق جدنن استماع حدیث ایتمش^۱ و بر زالیه استاد او لم شدر. (۷۰۰) تاریخنده ربيع الاولده وفات او لدی.

ست الاهل

علوان بن سعید بن علوان قزیدر. شیخ بهاء الدین عبد الرحمن (المقدسی به شاکرد، و بر زالیه استاد ایدی. بعلبکی، هنبلی، محلیه، عابده، عفیفه، برخاتون او لوپ، (۷۰۳) تاریخنده ارتحال ایتدی. آشامق، ایچمک، کیوم، طوغر و سنده هیج مبالغتی او لمای، هر نه تابلنسه رضا او لور ایدی.

ست الخطبا'

شیخ فقی الدین علی بن عبد الکاف السبکینی قزیدر. ابن الصواف کی معتبر عالماردن او قوب، کوزلری صوقر او لدیغی حالده، علم و فضیلت کسب ایتمشیدی. (کوزلی قزلرہ عبرت ! . . .) . مزبوره (زینب بنت العماد) ک خاله سی هم استادیدر. محمدث بدراالدین

بن ابی القفع ایله سری الدین المسلطینک آنالری اولان محدّثه (ستینه)
هم بونک همشیره سیدر . (زینب بنت العمام) (٨٠٠) تاریخنده ؛
و (ستینه بنت تقی الدین) (٧٧٦) تاریخنده ذوالقعده وفات اولدی .

ست الشام

بولقبده ایکی خاتون مشهور اولوب ، بری امام مجد الدین احمد
بن عبدالله قزوی (صفیه) در . ابن عساکر شاکر دلرندن حدیث روایت
ایدوب ، عمرنی حدیث شریف درسندا ، وزهد هم تقوالهان کبیردی .
(٥٦) یاشنده (٧٠٤) تاریخنده وفات اولدی .

ایسکنچیسی ، سلطان صلاح الدین یوسف ایوبی همشیره سی
(زمرد خاتون) در . برادری اولان ملک معظم تورانشاه ، سلطان
صلاح الدین طرفندن اسکندریه والیسی ایکن (٥٧٦) تاریخنده وفات
اولدی یعنده ، جنازه سی ، مزبوره طرفندن شامه نقل ایتلرلمشیدی .
اوشنداق (٥٨٩) تاریخنده هم سلطان صلاح الدین وفات اولدی یعنده ،
کنینک خاص ملکندن حساب خارجنده صدقه توزیع ایتلرددی .
(٦١٦) تاریخنده ارتحال ایلدی .

ست العرب

سیف الدین علی بن شیخ رضی الدین بن عبد الرحمن فرزیدر .
قد سلی بر محدّثه اولوب ، علم ، فضل ، زهد ، صلاح ، ایله شهرت بولمشیدی .

محمد علی بن عبد الدائم درسنە حاضر او لوب ، صوکره هم کندیسی تدریس ن
ایلدی . علم الدین البرزی یه استاد او لمش [۷۲۹] تاریخنده
صلاح الدین صفی یه اجازت ویرمشدر . وفاتی (۷۳۴) تاریخنده
واقعدر .

ست الفقهاء

ابراهیم بن احمد بن علی بن فضل قزیدر . صالحه ، عابدہ ،
محمد ، برخاتون او لوب ، جعفر الهمدانی ، عبد الرحمن بن سلیمان ،
کبی ، ذواتدن اجازت عالیه [۱] تفصیل ایدرک مسنده و معمره
او لمشیدی . احادیث شریفه یی اسناد ریله روایتند کامل ملکه و مهارتی
او لرق ، کندیسندن سنن ابن ماجه وغیری حدیث کتابلری استماع
ایدلمشد . (۹۲) یاشنده او لدیغی حاله (۷۲۶) تاریخنده ارتحال
ایلدی .

ست القضاة

بولقبده ایکی محمد خاتون معروفدر . بری ، قاضی محمد الدین
بن تاج الدین احمد الشیرازی قزی (ام محمد) او لوب ، ابتداء شیخ
مجو الدین الروذراوزی یه ، آندن صوک بدر بن الخرقی یه ، و آندن
صوکره بر باشقه ذاته واروب ، (۹۰) یاشنده (۷۱۲) تاریخنده

[۱] اجازت عالیه ، دیه واسطه ای آزان اولان اجازته دینلور . بو ایسه پاک او زون عمری اولان
معدنله ملاقات ایستکله میسر اولور .

وفات اولدی . مشهور محدثه (کریمہ بنت عبدالوهاب) دن رواینله
ابن ازهـر البـاخـینـک «كتـاب الرـهـاد والـعـبـاد» فـی تـدرـیـس اـیـلـمـشـرـ .
ایـنـچـیـسـیـ ، عبدالـوـهـابـ بنـ عمرـ بنـ کـثـیرـ قـزـیدـرـ . فـاـسـمـ بنـ العـسـاـکـرـ
وـ عـلـیـ الـوـابـیـ ، کـبـیـ شـامـ وـ هـصـرـ شـیـخـلـرـ دـنـ اـجـازـتـ آـلـمـغـلـهـ حـدـیـثـ شـرـیـفـ
اوـ قـوـتـمـشـرـ . (۸۰) یـاـشـنـدـنـ کـیـچـوـبـ (۱۰۰) تـارـیـخـنـدـهـ وـفـاتـ اـولـدـیـ .

ست الـکـلـ

احمدـ بنـ الزـینـ القـسـطـلـانـیـ فـزـیـرـ . یـحـیـیـ بنـ فـضـلـ اللـهـ ، اـبـنـ
الـرـضـیـ ، کـبـیـ مـحـدـدـلـرـ دـنـ اـجـازـتـ آـلـمـشـ ، وـعـمـرـنـ دـهـ عـلـمـ حـدـیـثـ درـسـنـهـ
کـیـچـرـمـشـرـ . مـکـهـ مـکـرـمـ دـهـ ، اـبـنـ حـمـرـ حـضـرـتـلـرـیـ ^۶ بوـخـاتـونـ دـنـ حـدـیـثـ
شـرـیـفـ اـسـتـمـاعـ اـیـنـدـیـ . وـفـاتـیـ (۸۰۳) دـهـ دـرـ .

ست الـمـلـکـ

فـاطـمـیـهـ پـادـشـاهـلـرـ دـنـ هـاـکـمـ بـاـمـرـ اللـهـ مـنـصـورـ بـنـ عـزـیـزـ بـنـ مـعـزـکـ
هـمـشـیرـهـ سـیدـرـ . عـاـقـلـهـ ، مـلـبـرـهـ ، بـرـ خـاتـونـ اـولـوـبـ ، (۱۱۴) تـارـیـخـنـدـهـ
هـاـکـمـ بـاـمـرـ اللـهـ مـفـقـودـ اـولـدـیـغـدـهـ [۱] آـنـکـ اوـغـلـیـ اـولـانـ ظـاهـرـ لـاعـزـازـ
دـینـ اللـهـیـ اوـشـبـوـ خـاتـونـ ، نـخـنـهـ چـقـارـمـغـلـهـ اـذـهـانـ عـمـومـیـهـیـنـ تـسـکـینـ
ایـلـدـیـ . اـخـیرـنـکـ حـکـوـمـتـیـ کـنـدـیـ یـدـیـنـهـ آـلـهـ رـقـ دـورـتـ سـنـهـ هـسـنـ اـدـارـهـ
ایـنـمـیـهـ مـوـفـقـ اوـلـمـشـرـ . وـفـاتـیـ (۱۵۴) دـهـ دـرـ .

(۱) بوـ کـیـمـسـهـ اـبـتدـایـ حـکـوـمـتـنـدـهـ هـرـ نـهـ قـدـرـ عـدـالتـ اوـزـرـنـدـهـ اـولـدـیـ اـیـسـهـ دـهـ صـوـکـرـهـ یـوـلـدـنـ
چـقـوـبـ کـوـبـ سـفـاهـتـ اـجـراـ اـیـنـدـیـ ، حـتـیـ کـهـ اـلوـهـیـ دـعـوـاسـنـیـ قـلـمـقـ کـبـیـ بـرـجـنـوـنـلـکـ کـوـسـتـرـمـشـرـ .

ست وزراء

قاضی شمس الدین عمر بن اسعد بن الهمجا قزی (ام عبد الله) در.
 (ست الاماء) نک آناس اولان اسعد، بونک عمزاده سی ایدی.
 محمد لرک معتبر لرذن و (ست الفقهاء) کبی معمر لردن اوله رف، حدیث
 علمندہ زمانہ سنک قطبی حکمنه کچمش ایدی. عالمه، عارفه، برخاتون
 اولوب، اصل وطنی اولان دمشق شامه و بر وقتک مصروفه تدریس ایلری.
 بخاری شریفی تکرار او قودوب، ختم ایلمش؛ وایکی مرتبه حج شریفه
 اولنمش؛ دورت اره واروب، اوچ قزی اولمشیدی. ارلرینک دورت چیسی
 نجم الدین عبدالرحمن بن الشیرازی ایدی. صدقینک استادی اولان
 ذهبی، امام شافعی حضرت لرینک مستندی بوندن او قومش، هصرده
 کندیسندن امیر سیف الدین ارغون ایله قاضی کریم الدین، حلقة درسنہ
 حاضر او لمغلہ شاکرد او لمشادر. حدیث ابن المحب، قاضی فخر الدین
 المصری، شیخ صلاح الدین العادی، کبی اکابر علماء، بونک شاکر دلری
 جملہ سنک ندر. احمد بن محمد بن منبل من هبنک ایدی. (۳۴) یاشنلہ
 اوله رف (۷۱) تاریخنک ارتعال ایلری.

ست وزراء

شیخ رئیس تاج الدین ابو الفضل یحیی بن چوی الدین ابی المعالی
 قزی (ام محمد) در. بو دخی محمد ثاندن و محمد ثلث آر و سنک استاد اولوب،
 خیرات و مسنات صاحبہ سی برخاتون ایدی، حدیث عالم لرینک ثقة لرذن

اولان شیخ علم الدین السخاوی، حافظ ضیائ الدین المقدسی، عزالدین بن عساکر النسابی، تاج الدین القرطبی، سالم بن عبد المزاق، رشید بن مسلمہ، کبی ذاتلردن اجازتی اوامغله اووزون عمر حدیث او قوتمشدر. حج بیت الله ایله هم مشرف او له رق آفر عمر زنده سودا غلبه ایتمشیدی. (۷۶) یاشنده (۷۱۵) تاریخنده ارتغال ایلدی.

ست وزراء

مفکی المسلمین محمد بن عبد الکریم عمام الدین قزیدر، اصلی دمشقدن اولوب، علماء، منفیه دن اولان آتابندهن او قو مشیدی. عالمه، فقیهه، او لدی یغندن باشقه، کنایتی کوزل او لمقله شهرتی وار ایدی. (۷۷) یاشنده (۷۳۷) تاریخنده عزم دار عقبا ایلمشدر.

ست قریش

حافظ تقی الدین محمد بن محمد بن محمد بن فهد قزی (ام البها فاطمه بنت فهد) در. امام سیوطینیک شیخه سی، واسنادینک قزی اولوب، (ام هانی بنت فهد) ایله (تفییه بنت فهد) اک همشیره سی ایدی. عالمه فاضله، و مبارک بر محمد شهدر. (۸۱۴) تاریخنده دنیایه کلوب، مذکور سنده ده تبرکا محدث مراعی، جمال بن ظهیره حضور لرینه سنن دارقطنی ختمنه احضار او نمیش؛ دور تچی یاشنده آتابنیک خاله سی اولان (ام الحسن بنت ابی الحیر) اک معجم ابن جمیع درس ایتمریکی مجلسه کنور لمش؛ بشنچی یاشنده شریف احمد بن علی الفاسی، و نور الدین

بن سلام درسلزنده سنن کبیر بیهقی او قوت قدرنده بولنمشیدی . جمال
الکنانی وجلال الباقینی و کمال بن خیر ، و بدر الدمامینی وغیردن
اجازت آلمشد .

سجاح

حارث بن سوید التمیمی [۱] قزی (ام صادر) در . بنو تمیم قبیله سنہ
منسوب بر خاتون اوله رق ، فخر کائنات رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم حضرتlerینک آخر عمر لرینه مصادف اولان بر وقتیه ، نبوت
دعواسی ایتمشیدی . غایتیه فصاحت و بلاغت صاحبہ سی اولوب ،
لذتلى سوزیله عربلری تسخیر ، بنو تمیم و بنو تغلب آرہ سنده یا کا
بر دین چقارم قصدیله ، قومینک الوجاری کندیسنہ تابع ایلمشدی .
او شبو وقتیه یمامه ده مرتد اوله رق ، نبوت دعواسی ایدن
« مسلیمه الکذاب » ایله آرہ لرندہ رقابت حاصل اولمغله (سجاح)
طرفندن مسلیمه اوستنه عسکر سوق اولمنشیدی . عین شو زماندہ حضرت
ابو بکر الصدیق رضی الله عنہ طرفندن ، مسلیمه نی تأدیب و تربیه
ایله ک اوزرینه اسلام عسکری ارسال اولنمشیدی . دیمک که مسلیمه
ایکی اوچ و قایع اور تاسنده قالمش ؛ و بو هالتندن زیاده قورقمش و کیک
دنیاسی تار اولمشیدی . شو سببدن مسلیمه هیله یولنه کروب ، سجاح
عسکرینه هدیه لر ایله قارشو چدی ، و سجاح ایله نبوت مسئله سی
حقنده خلوته سویلشمک اولوب ، سجاددن رضالق جوابی آلمغله
هناظره ایدشمک ایچون (؟) خلوته کروب ، کورشیدیلر . خاتونلر
مناسب هزاره و ملاطفه لری کوسترمکده مسلیمه قصور لق اینه مادکندن ،

[۱] بوذ نسبی حقنده باشقه روایتلرده وار . فتوح البدان للبلاذری (ص ۱۰۶) .

سجاحی کنکینه میل ایدردى . پر بريينك باطلللغنى دعوا ايتىمكىه ،
وبير بريينك قانلىرىنىڭ يېچىيە حاضرلۇمكىه اولان ايکى پېغەمىر (!)
ازدواج ايدوب ، شادلۇق بايرىملەرى ايتىدىلەر . مەنكۈر مجلسىه
سوپىلشدەكلەرى سوزار ، طرفارىندىن آپتولەش شەعرلار ، پېغەمىر لەرە عقللى
كىيمىسى لەرە دىكىل سفيهە لەرە وسرخوشلەرە مناسىبىر [۱] سجاحى ھجو مقامىنە
سوپىلەنمىش قصىدە اردىن اوشبو بېتىلدر :

اصحىت نبيتنا اننى نسام بها
واصبحت انبباء الناس ذكرنا
فلعنة الله والاقوام كلهم
على (سجاح) ومن بالافك اغرانا
اعنى (مسىلەمة السڭذاب) لا سقيت
اصداوه ما ئازن هيڭىما كان

مسىلەمە ، بوجىلە سېلە هەرنە قىرى سجاح طرفىندىن امین اولدىسىدە ،
ايڭىچى طرفىن اسلام عسکرى ، خالىد بن ولید قومانىداسىنە اوله رق
ينشوب ، باشنه قيامت قوپاردىلەر . آز بىر زمان ايچىنلە مسىلەمە نك
عسکرى تفرىيف ايدرك كنکىنى قتل اينمكە او طرفى خېت كىذب
وسفاھىتىن تطهير ايلدىلەر . بونار ، (سجاح) دىكى آرسلانلىر ايدى .
بو واقعە (ابااض) نام قرييەدە او لوب ، عرب آرسىنە (يۇم ابااض)
دىيەكە شەرت بولدى . سجاح دە معاويە زماۋە سىنە توبە ايدوب ،
اسلامە كىدى وأسلامىتىنە ثابت وراسخ القدم او له رق وفات ايندى .
بصرە دە وفات او لمغۇلە جنائزە سنى بصرە والىسى بولنان سەرە بن جەنلىپ
رضى الله عنە اداء ايتىمىشلەر .

[۱] اغانى ناك ۱۳ انچى جىزئىنە مراجعت اولنە در .

سری خانم

عثمانلی شاعر لرینک اک مشهوره لرندن بر خاتوندرا . (۱۲۳۰)
 تاریخنده دیار بکرده دنیایه کلمشیدی . علم و ادب تحصیلنده سعی بلیغ
 ایدوب ، فن نظمده ید طولی صاحبده‌سی او لمشدرا . بغداد طرفاندنه
 او زون بر سیاحت ایتمش و صوکره استانبوله کامشدرا . او شجو مرثیه
 بونکر :

فراغت کامشم فانی جهاندن خصم جاناندر
 نه بیلسون مهر بانلوق رسمن او لکم اصلی ناداندر
 فلک دخواهم او زره دوشمدی بر کشته دوراندر
 نهال ناز نینمدن جدا حالم پریشاندر
 بنم کوکلم قزل کل غچه‌سی وش طوب طولی قاندر
 آچلمق اختیار اینماز اکر یوز بیک بهار او لسه

§

بهارک روز نوروزن طویوب شاد او لسه هب کلز
 دیروب کیسولرن تبریکه کاسه باعه سنبللر
 بو اثنا هر طرفدن نغمه ساز او لسه شرین دللر
 دل پر دردمی کوش اینسه ببلبل نی کیی ایکلر (?)
 بنم کوکلم قزل کل غچه‌سی وش طوب طولی قاندر
 آچلمق اختیار اینماز اکر یوز بیک بهار او لسه

§

بو باگلک سرو قدبر لاله زارمدن آیرلدم
 درخت عهړمک شیرین سخن یارمدن آیرلدم
 ملامت ایلمک الله ایچون یارمدن آیرلدم
 حقیقت راهنک منصوری یم دارمدن آیرلدم
 بنم کوکلم قزل کل غنچه‌سی وش طوب طولی قاندر
 آچلمق اختیار ایتماز اکر یوز بیک بهار اولسه

§

فراق دود حسرتکر چیغان قندیل جانمدن
 سماوه قات بقات ابر بهار اولمش دهانمدن
 کوریدی هزمنی یعقوب فرار ایدردی یانمدن
 دمام پر رموز ایلر صدا هب استخوانمدن
 بنم کوکلم قزل کل غنچه‌سی وش طوب طولی قاندر
 آچلمق اختیار ایتماز اکر یوز بیک بهار اولسه

§

قضايا بیکاننه ناکاه چکر پاره م سپر اولدی
 نشانه اوغرادی تقدیر ربیانی یربین بولدی
 آچوب بر مرغ روھی باع فردوسه روان اولدی
 ترحم ایتمادی بو نا توانی یاقدی یاندردی
 بنم کوکلم قزل کل غنچه‌سی وش طوب طولی قاندر
 آچلمق اختیار ایتماز اکر یوز بیک بهار اولسه

§

نهانی شمع عشقه یانمغه پروانه یم شمدی
ایچی دلدار ایله مملو طیشی بیکانه یم شمدی
براق بو آه وزار هسرت خمخانه یم شمدی
فالک جامیله سم نوش ایتمشم مستانه یم شمدی
بنم کوکلم قزل کل غنچه وش طوب طولی قادر
آچلمق اختیار ایتماز اکر یوز بیک بهار اولسه

§

صلادر اهل عشقه جمع اولوب عرفان کورسونار
سرای خلوته حکم ایلیان سلطانی کورسونار
ملامت خرقه سنده کزلنان عربیانی کورسونار
هله وقت یوق ایمدی سرثی سوزانی کورسونار
بنم کوکلم قزل کل غنچه‌سی وش طوب طولی قادر
آچلمق اختیار ایتماز اکر یوز بیک بهار اولسه

سعاد

کعب بن زهیر بن ابی سلمی خاتوفیدر . من کور کعب هجرتدن
طقوزنچی سنده اسلامه کلوب ، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
حضرتلری مل هنده بر فصیح قصیده سویلمشدر . قصیده سنی او شبو
خاتون اسمیله ابتداء ابتدکندن شهرتنه سبب اولدی . قصیده نک
ابتداسی بویله در :

بَانَتْ سُعَادُ فَقْلَبِي الْيَوْمَ مَتَّبُولُ
 مَتَّمَ اثْرَهَا لَمْ يَفْدَ مَكْبُولُ
 وَمَا سُعَادُ غَدَّةَ الْبَيْنِ إِذْ رَحَلُوا
 إِلَّا أَغْنَ غَضِيفُ الطَّرَفِ مَكْحُولٌ [۱]

سَعْلَوْنَه

عصام الحميرى قزى (أم سعد) در. اذراس اديبه ارنندن اولوب،
 قرطبه شهرنده الوغ عالمىلدن اولان عصام ڪريمه سى ايدى. قوهء
 حافظه سى پك قوتلى اولوب، آناسىندن والوغ آناسىندن ڪوب شيار
 روایت ايدر اولمشدر. كوزل اشعارى وارد.

سَعْلَى

عريلرده بنو اسد قبيله سنده شاعره وعفيفه بىر قىدر. ڪىدى
 قبيله سندىن بىرىسى، بىر روایتىدە عمرزادە سى، بوكا عاشق اولوب،
 تزوج ايتىك استىسىدە، آناسى رضا اولماي، (سعدى) دن آرق
 بىر قز آلوب ويرچكى بىيان ايتىدى. يكت ايله آناسى آره سنده بىو
 طريقه مخالفت اولدىغىلن (سعرى) بىن، آناسى باشقە برىينه ويردى.
 لكن يكت ايله سعدى آره سنده اولكى محبت، دائم اولدىغىلن

[۱] عصرمۇ علماسىندن یوسف النبهان ڪعب قىيىدە سە ئۆزىرە اولەرق فوق العادە بلىغ بىر
 قىيىدە اشاد ايلىشدر. باشلانغىچى بويىله در:

هواي طيبة لا يبغضاء عطبوول

ومنيتي عينها الزرقا لالنىيل الخ

همیشه بر برنی کامل اخلاص ایله سودکارنی؛ لکن آتا و آنا مرادینه
عنالفت ایتمک آدمیلک دکل ایدکنی؟ دنیادن ایسه عفت او زرنده
او تمک، و حرام یولله دوشمک لازم ایدکنی؟ بیان ایدن شعرلر
سویلمشلر، و آخرنده مذکور محبت او تیله هر ایکیسی یا زوب ترک
حیات ایامشلدر.

سفانه

جود و کرمه مشهور اولان هاتم طائی فزیدر. اسلام عسکری
طرفدن قبیله سیله برابر اسیر آلنهرق^۱، مدینه منوره به کتولدکده،
مزبوره، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری مضورینه چقوی:
«یا رسول الله! آتام اولدی و برادرم غائب اولدی، اکر بنی
اسیرلکن آزاد ایدر ایسه ک عرب قبیله لری آرسنده بکا بر بیوک
«اکرام ایتمش اولوردک، زیره بن» قوم سیدیلک فزیم، آتام
ه اسیری آزاد ایدر، آچلری طویدر؛ بالانفاجلره کبیوم ویرر؛
«ما جت صورا و چیلری بوش قایتارماز ایسی» دیه سویلدی [۱]. افندهز
«رسول اکرم حضرتلری»: «بونلر مؤمن صفتیدر» دیوب، سفانه‌یی
آزاد ایتدی، عزت و مناسب اکرامله شامده اولان برادری عدی بن
هاتم یاننه ارسال ایتدی. (سفانه) اسلامله مشرف اولدی یغندن شامه
واردی یغندن برادرنی دخی تشویق ایدر ک اسلامه کلمه‌سنہ سبب او لمشیدی.
آناسی اولان ابو عدی هاتم بن عبد الله بن سعد عرب شاعرلرینک
اعاظمندن اولوب^۲، سویلمش شعرلری جمع اولنه رق (لondon) ده
نشر اولنمشلر.

[۱] وکلمه صلی الله علیه وسلم جاریة فـقال لها من انت قالت انا بنت حاتم الججاد
قال عليه السلام ارحموا عزيزا ذل ارحموا غنيا افتر ارحموا عالما شاع بين جهاد. کتاب البیان
ج ۱ ص ۱۶۲)

سَفْرِی

فاضی الیمن دیمهکله معروف اولان مشهور عالم یعقوب بن اسماعیل
 بن عمر قزیدر . محمد، صالحه، بر خاتون اولوب، کندیسنن
 مشهور حدث عبد الله ابن المحب اجازت آلمشیدی . (۹۰) یاشدن
 کیچوب (۷۴۵) تاریخنده ارتحال اینمشدر .

سُکن

دولت عباسیه رجالنن ده مهود الوراف جاریه‌سی (نشوی) در .
 شعر، ادب، ظرافتیله مشهوره بر خاتون ایدی . معتصم خلیفه، کندیسنن
 صاتون آلمق استدکنده، اولکی خواجه‌سنن آیرلمق استمدکنند
 صاتلامای قالمشیدی . صوکره افنديسی، صاتمه‌یه عجبور اولدیغنان (سكن)
 طرفندن خط یازلوب، خلیفه‌یه کندیینی آلمق طوغروسنده رجا
 ایدلی . خلیفه ایسه اولکی مرتبه ده رد ایندکنه آچو ایدوب ،
 (ـکن) اک خطنی یرتوب تا شلا دی . بوندن خبر آلدیغنان . پک
 هژون اولوب، اثرلی بر قصیده نظم ایدوب ، خلیفه‌یه کوندرمشدر که
 بعض بینلاری بونلردر :

ما للرسول اثافی منك بالباس
 اهدشت بعد وداد جفوة القاسی
 فهبك الزمتني ذنبا بظلمك لی

ما دعاك الى تحرير قرطاسي
يا منبع الظلم ظلما كيف شئت فكن
عندى رضاك على العينين والرأس
ان امتك مبا لا لفاحشة
والحب ليس به في الله من بأس

مضموني : « سبب نهدرکه خبر ویرن ، سزدن بکا پاس جوابی کتوردی .
« خالص مودت او زرینه ، قاتی کوکلی کیمسه لرکبی جفا یولنه کرمشسکر ،
« فرض ایله که ، بکا ، ظله له ، کنایه اسناد ایلدک ؟ لکن رجا یوزدن
« بازلمش کاغدمی پاره لمکه سبب نه اولدی ؟ . ای بنم کناهله
« عفو ایله مقابله ایتمای بلکه ظلم ایله معامله ایلین ذات ! نه
« استرسه ک شویله ایت ! مکرده بنم قاشمده سنک رضاک مطلوبدر ، بن ،
« سکا فاسد فکره مبنی او لمیه رق محبت ایتمشدر . الله تعالى ایچون
« اولان محبت ، عیب دکلدر » دیمکلن عبارتدر .

سکینه

امام حسین بن علی رضی الله عنہما هضرت‌لرینک قزوی (ست
سکینه) در . اصل اسمی (آمنه) یا که (امینه) یا خود (امیده) ایدی . امام
محترم جناب‌لرینک (رباب بنت امرأ القیس) نام حلیله و خلیله لرندن
دنیایه کامشدر . محسن و ظرافت‌ده ، فصاحت لسان و طلاقت‌ده ، امثال‌سر
اولدیغی کبی ، عقل و ذکاوت ، علم و ادبیه ، دخی زمانه سنک فریده سی
ایدی . حتی فرزدق و ابن اذینه کبی مشهور شاعرلرک شعرلرنی انتقاد ،
و کندیلرنی هم الزام ایدردی . ادبیات‌ده ید طولاً سی اولدیغی کبی زهد

وتقوا القده هم نظير سر ايدى . ابند^۱ مصعب بن زبيبه [۱] نکاح ايد لنوب ، (۷۱) تاریخنده حجاج بن يوسف طرفندن شهید ایدلک کی صوکنده عبد الله بن عثمان بن عبد الله بن هکمه واروب^۲ ، قریب اسمدنه اوغلی اولدی . بونک بعدنده اصبع بن عبد العزیز بن مروانه عقد ایدلمش ایسمده ، کورشمزدن مقدم طلاق اولنهرق ، زین بن عمرو بن عثمانه وارمشیدی . فقط سلیمان بن عبد الملك بن مروان طرفندن اجبار ایدلمنه چاره سر اوله رق ، بو کیمسه هم طلاق ایدلی . نوادر و حکایات ظریفه سی چو قدر . (۱۱۷) تاریخنده مکینه منوره ده وفات اولدی .

سلامة الزرقا'

عباسی خلیفه لار زماننده اولان مشهور مغنه لردن اولوب ، ابن رامین جاریه سیدر . (ربیعه) ایله (سعده) نک یولشی اولوب ، حسن الحان و موسیقیده ، شعر و ادب ده ، امثال سر اولمشدر . منصور خلیفه زماننده بصره والیسی نک اوغلی بولنان جعفر بن سلیمان ، کندر یسنسی سکسان بیک درهم مقابلنه صاتون آلمشیدی . کوک کوزلی اولدیگی مناسبتیله « زرقاء » دیمه کله شهرتی اولدی . بعض نوادری واردر [۲] .

سلامة الصحابیه

فخر کائمات افندر من صلی الله علیه وسلم حضرت ارینک اوغلی

[۱] بذل مصعب بن الزبیر فی زواج (سکینه) ملیون درهم . تاریخ التمدن الاسلامی (ص ۶۶) .

[۲] السکامل للعلامة ابی العباس المبرد مراجعت اولنه . (ج ۱ ص ۳۸۰) .

ابراهیمی تربیه ایدن خاتوندر . صحابیه خاتونلرک اوکردولرینه بناء،
کونلرک برنده رسول اکرم حضورینه چقوب : « يا رسول الله ! ارلر
حقنده « هر درلو سوچملر ویردک کز خالدہ خاتونلرہ مخصوص سوچملر
ویرمازسکن ! ». دیدی . فخر کائنات افندیز حضرتلىرى : « بو سوزى
سکا یولدش خاتونلرک اوکرتمش اولمهلى » دیه استیضاخ ایتدکنده
سلامه ده درست ، آنلر اوگرتدیلر ». دیدی . بوڭا قارشو رسول الله
حضرتلىرى : « سزدن بىركز رضا اولمازمى وقناعت ایلمازمى كە كىنىيىسىدىن
زوجى خشنود اوله رق حامل اولى يغىنده ، آڭما ، الله تعالى یولنده
صائم و قائم اولانلرک اجرى ويرله ، وضع حمل زمانى كە كىنىدە الله
تعالى حضرتىدىن احسان ايدىن ۋابىلارى ، كوك وير اھلى تقدیر ایدن
آلمىھ ! ». دیه طوغىرمۇق ، ايمزىمك ، وبالاين تربیه لب اوسرمك
وقتنىك ، اوېقولرىن قالىدرمۇق كېنى مشقتلار ، برابرینه اولەچق فضىلتلىرى
بيان بیورمىشاردر . (خاتونلرە راست ھم بیوک بىر سونچ ! . . .) .

سلامة القُس

مشهور مخدیه لردن بىر جاریه در : هېنە منورە دە دنیا يە گلوب ،
موسیقى هنرنى (مسقوا دە ، قزانىدە ، ياكە بىرلىن ايلە ئيانە دە دكىل)
ھلىيە شەھرنە اوگىزەمشىرى . امويلردن ، يزىد بن عبدالمالك خلیفە ،
افندىسى اولان سهل ياكە سهیل بن عبد الرحمن بن عوف الزھري دين
اوچىبىك آلتون برابرینه صاتون آلمشىدى . (حبابىه) نىك ايدىشى
اولوب ، يزىد نظرنە زىادە حرمىلى واعتبار او زىنە اولوب ، خاص
چىلسىرنىڭ برابر اولۇر ایدى . يزىد وفات اولى يغىنە سوپامش اولان

هرئیه سنك مضمونی بودر : « کبچه‌می آچی قایغولی اوله‌رف ، انواع
حسرتلر ابله کچردم . زمانه جفاسی آستونده خوار و ذلیل فالدیغمز
سبیلی بزراری عیب اینمه‌کن ! زیرا بزلر ، حالمزی اوونومای دائیم
خاطرنده طوته‌قلده اولان برآفند مزی غائب ایندک ! ... ». مکه‌عکرمه‌ذک
مشهور عالم وزاهدرزدن اولان عبد‌الرحمن بن عبد‌الله بن ابی عمار
المکنی ، رهد و عبادتی کوبیل‌کندن « راهب » معناستنده اولان « قس »
دیمکله شهرت بولمشیدی . بر آره‌لک (سلامة) نک غناسنی ایشلوب ،
محبنتلله مبتلا و عشقیله مفتون اولدی [۱] کنلیسی تابعین آرسنده
بیوک بر کیمسه اولوب ، یاش یگت ، کوزلیوزلی ، فصع سوزلی بر
ذات ایدی . اوشبو سبیلن (سلامة) بوکا اضافتله (سلامة القس) دیه
معروف اولدی . مشار الیه عبد‌الرحمن ک (سلامة) حقنده سویله‌ش
اولان اشعاری چوقدر . بو جمله‌دن اوشبو بینتلدر .

الْمَ تَرَهَا لَا يَبْعَدُ اللَّهُ دَارِهَا
إِذَا طَرَبَتِ فِي صُوتِهَا كَيْفَ تَصْنَعُ
تَمَدَّ نَظَامُ الْقَوْلِ ثُمَّ تَرَدَّهُ
إِلَى صَلْصَلٍ مِنْ صُوتِهَا يَتَرَجَّعُ

سلطان بخت

تیمورلنک قزی (جهان بخت) در . ابتداء هیچ بر ار قبول اینه‌مای
نکاحنمای طوردی ایسه‌ده ، صوکره بگداد خاتونلری ایله صحبت ایلوب ،
ملایمت کسب ایندی [۲] و سلیمان شاهله ازدواج ایلدی .

[۱] نم اتاب . ناج العروس (ج ۱۵ ص ۲۱۷) .

[۲] ابن عربشاه ، سمرقند شهیرینه کان بگداد خاتونلری ، خلقنی بوزدقلری سبیندن ار سومانی
اولدی ، دیمشدر . عجائب المقدور . (ص ۲۲۸) .

سلـکه

زمان جاهلیتده اولان عرب شاعره لرندندر . مشهور شاعر سلیک بن الساکـهـنـك آناسـیـ ایدـیـ . منـکـورـ اوـغـلـینـكـ وـفـاتـنـدـهـ گـوـزـلـ مرـئـیـ نـظـمـ اـیـتـمـشـدـرـ . بـعـضـ بـیـتـلـرـیـنـكـ مـضـمـونـیـ : « اوـغـلـمـ ! يـکـنـلـرـدـهـ اـولـهـ چـقـ کـوـزـلـ صـفـتـلـرـدـنـ سـنـدـهـ قـانـغـیـسـیـ يـوـقـ اـیـدـیـ ? . . . کـوـبـ مـقـصـوـدـلـرـگـهـ رـهـمـتـسـرـ نـاـئـلـ اوـلـمـشـیـدـکـ ! کـاـشـکـیـ سـنـکـ يـرـیـکـهـ بـنـ وـفـاتـ اـولـهـ اـیـدـمـ ! . . . » در . اوـشـبوـ سـلـیـکـ ، عـرـبـلـرـکـ شـاعـرـلـرـنـدـنـ اوـلـدـیـغـیـ کـبـیـ اـکـ قـوـرـقـحـ وـاـکـ اوـصـالـ اوـغـرـیـلـرـنـدـنـ اـیـدـیـ . حـقـنـدـهـ چـوـقـ ضـرـبـ مـثـلـ اـیـدـلـمـشـدـرـ .

سلـمـیـ

حـفـصـهـ اـسـمـلوـ کـیـمـسـهـنـكـ قـزـیـ وـسـعـدـ بـنـ اـیـ وـقـاصـ هـضـرـتـلـرـیـنـكـ خـاتـونـیـدـرـ . قـادـسـیـهـ هـمـارـبـهـسـیـ کـوـنـدـهـ اـبـوـ مـجـنـ نـامـ صـحـابـهـ بـرـسـبـ اـیـلـهـ سـعـدـکـ حـبـسـخـانـهـ سـنـدـهـ بـوـلـنـورـ اـیـدـیـ . هـمـارـبـهـ غـایـتـ شـدـتـلـیـ اوـلـدـیـغـنـیـ گـوـرـدـیـکـیـلـهـ اـبـوـ مـجـنـ مـزـبـورـهـ دـنـ : « اـیـ حـفـصـهـ قـزـیـ ! هـرـهـمـتـ اـیـدـوـبـ ، آـیـاـفـلـرـمـدـنـ بـغـاـوـلـرـمـیـ آـلـ ، صـوـکـرـهـ سـعـدـکـ آـتـنـیـ وـیـرـ ! اـسـلـامـ عـسـکـرـیـلـهـ بـرـاـبـرـ هـمـارـبـهـ اـیـدـهـلـمـ : اـکـرـدـهـ سـلـامـتـ قـالـسـهـمـ هـیـچـ شـبـهـهـ اـیـدـهـ ، اوـرـنـمـهـ کـیـرـ وـکـلـوـرـمـ ، اـگـرـدـهـ شـهـیدـاـوـلـوـرـ اـیـسـهـمـ ، هـیـچـ کـیـمـهـ ضـرـرـ اوـلـمـیـهـ چـقـدـرـ ! . . . » دـیـهـ رـجـاـ اـیـنـدـیـ . سـلـمـیـ اـیـسـهـ بـوـسـوـزـلـرـهـ کـوـکـلـیـ یـوـمـشـابـ اـبـوـ مـجـنـیـ

هبسدن چقاروب صورمش آتنى هم ويردى . بونك اوزرینه ابو محجن ده
هماربىيە كروب ، ارسلان كېيىغىزىدە هماربىيە ايتىمىش ، حتى
عمرۇ بن معدىكرب ، طلبيحة بن خويىل كېيىغىزىدە بىن خويىل كېيىغىزىدە^{هېرىان}
اولمىشىلدەر . صوغش تمام اولىيەنگىزىدە بىن خويىل كېيىغىزىدە كروب كرمش وبغاولرىنى
كىندىي اليلە آياقلارينه قويمشىر (سلمى) ايسە بو خبرى سعد بن ابى
وقاصە سوپىكىندە ، سعى دە بىسخانە دەن چقاروب آزاد ايلمىشىر .
(همت ، وفا ، آدمچىيلكلەرە حېرىان اولىكىز !) .

سلەمى

بو اسمىدە صحابىياتىندا مشهور خاتونلار بونلىرى :

(١) (سلمى بنت ابى ذؤيب) فخر كائنات سلطان الانبياء افندىمىز
صلى الله عليه وسلم حضرتلىرىنىڭ سوت آنالارى اولان (حليمە بنت
ابى ذؤيب) همشىرىھ سيدىر . افندىمىز حضرتلىرىنىڭ كلور ايمىش . نبى
محترمك ، مبارك ردارنى دوشاب : « مرھبا يَا امن ! » دىدىكلىرى
روايت ايدىلمىشىر . -

(٢) (سلمى بنت عميىس الخثعيمىھ) اصحاب آرەسندە « اخوات
مؤمنات » دىيە مشهور اولان خاتونلارك بىرىسى و (اسماء بنت عميىس) ك
همشىرىھ سى ايدى . حضرت حمزە دەن دنیايىھ كلن قزى (امامە) رسول
اكرمك اوکى اوغلى اولان سلمە بن (ام سلمە) يە ناكالىنەمش ايدى .
زوج محترملەرى حضرت حمزە رضى الله عنە اخىد و قفعەسندە شھىد اولىيەنگىزىدە^{هېرىان}
شداد بن اسامە اللېيش يە واردى ، و عبد الله ايلە عبد الرحمن اسمىندە
ايکى اوغلى دنیايىھ كارى .

سلمی البغدادیه

بغداد اهالیسندن (سلمی بنت القراطیس) دیه مشهور اولان شاعرە فاخرە ، ادیبە نادره در ، شعر ایله فصاحتى ؛ جمال ایله عقنى جامع ایدى . بومرتبه کوزالـکى ایله برابر فوق العاده ناموسلى و عفيفه اولدى یغىدن ، خبردار اولوب ، مقتفى [١] بالله ، کندیسنه بىر چوق هدىه ارسال ایتمکله تلطیف ایتەش ، و عفتى حفظ ایتمک حقنە بعض نصیحت ایلمىشلر . کندیسنك جمالى حقنە سویلەمش اولان بر فخر يەسسى واردە .

سلمی المتنلیه

عمر و بن زید بن لبید قزیدر . علی بن بخار قبیله سندن اولوب ، ابتداء مدینە جوارنە بولنان اوس قبیله سى الوغارنەن اصحابىھ بن جلامە ، و آندن صوک قريش الوغارنەن هاشم بن عبد منافه واروب ، نبى محترم صلی الله عليه وسلم حضرتلىرىنىڭ باباسى عبد المطلبى طوغدرمىشىدى . عقللى و تدبیرلى خاتونلر ، هر كىمە نكاھلۇر ايسەلرددە عرب عادتى اوزرە ، كىندى اختىارلىرى اوزارنە اولنۇر ایدى . مزبورەدە بو كىبى خاتونلر كى برى ایدى .

[١] مقتفى بالله عباسىه دن (٣٩)نجى خلیفە اولەرق (٦٦) ياشنە (٥٥٥) تارىخىندا وفات اىتدى .

سلیمانیة

اسلام شاعرلرینك بهتری ابوعبادة البختیاری جاریه‌سیدر. اصلی
یمن مملکتندن ایدی. صاتون آلدیغی وقتنه هنرنی امتحان ایلمک نیتیله:
« کیم یاردمچی اولسون، او عاشقه‌که کچکنه حالنده محبت ایله مبنلا
اولوب، بیودکنده، مذکور محبّنی عالمه داستان اولمشدر. محبتندک
باشی، بر کورمک اولوب، او کورمک آنی اویقوسز قالدرمش
ویورکینی اریتمشدیر » مضموننده اولان:

من لمحب احباب ف صغره
فصار اهدوثة على كبره
من نظر شفه فارقه
وكان مبداء هواه من نظره

بیننه قوشوب^۱، شعر سویلرکه بیوردقلرنده، هیج فکر ایدوب
طورمای:

لولا التمنی لمات من کمد
مر اللیالی یزید ف فکره
دیمشدر . مضمونی ایسه: « اکرده محال فرضی ده اولماز ایسه
حضرتندن جان ویرر ایدی » دیمکدر.

٢٠٤
سمیعه

زمان سعادتند سلامت، و صحبتند اختلاف بولنمش؛ طب و حکمتی

ایراندۀ تحقیقی ایتمش اولان حارث بن کلده الشفی نام مشهور عرب طبیینک [۱] جاریه‌سی ایدی . روایتلره ڪوره یمن حکمدار لردن ابوالجبر یزید بن شراحیل الکنی نام ذات ، کندیسنہ دوا ایتدردگنه خدمته مکافات اولمک او زره عبید نام قلی ایله او شبو سمیه نام جاریه‌سی هدیه ایلمشندی . حارث ایسه ، سمیه‌نی عبید او زرینه تزویج ایتمشدیر . سمیه ، هجرتدن بر پی سنه‌ده ، مذکور زوجی عبید فراشند اولدیغی حالن زیادا سملو او غلنی دنبایه کتو رمشیدی . حضرت عمر خلیفه ایکن وقتنه زیاد بن عبید ، یمن فتنه‌سی با صدر و بقا ایتدیغندی ، ابو سفیان بن حرب ، بوذا تک عبید بالاسی دکل ، بلکه غیر مشروع صورتند و وجوده کلمش کندی بالاسی ایدکنی ؛ بیوک کیمسه لردن برایکیسی حضور نله سویلمشیدی [۲] زیاد زیاده عقللی اولدیغی کبی غایت فصیح بر خطیب ایدی ، و شو سببدن هر کیمک اعتبارندۀ اولمیه باشладی . امام محترم علی رضی الله عنہ خلیفه اولدیغندۀ ، زیادی امیر ایدرک فارس طرفنه ارسال ایتدی ، وزیاده ڪوب یاراراق کوستردی . و کندیسنک بیوک اشله قدرتی ایزشه چکنی عالمه اثبات ایلی . هر نه قدر حضرت معاویه بوذاتی کندی طرفنه میل ایتدرمک ایچون مکتبه یارمقدن ووعد لر ایلمکدن خالی قالماڈی [۳] ایسه‌ده ، زیاد التفات ایتمادی ، و امامه اولان صدقه‌نکن و محسن خدمتندن آیرمادی . حضرت علی رضی الله عنہ

[۱] درست روایته ڪوره حارث بن کلده اسلامه کلاما مشدرو . سعد بن مالک ای و قاصی بر وقت خسته اولدیغندۀ ، جناب رسالتیناه افندم حضرتاری ، مذکور حارثدن دوا ایتدردگی اسد الغایبیه مذکوردر (ج ۱ ص ۴۵) بوندن ایسه ، خسته وقتنه طبیله هم ده غیر مسلم طبیله مراجعت ایلمک جائز ایدکی ۶ کلاشنور .

[۲] بوطوفروده ابو سفیانک سویلش اولان شعرلری هم وارد . و فیات الاعیانه مراجعت اولنه (ج ۲ ص ۴۵) . این تیمه حضرتی ته ایچوندر ، زیادی حارث فراشنده وجوده کلامشیدی دیمشدرو . وقع السلام عن الائمه الاعلام . ص ۴۵ .

[۳] نوح البلاحة ده بوكا هم اشارت وارد . ج ۲ ص ۳۸ .

شهید اولدیغى صوکنده، زیادک قوت واقتدارنین خوف ایدرک،
 (ابن ابیه، ابن عبید، ابن امہ، ابن سمیه) دیمکله معروف اولان
 زیادی، ابو سفیانک (سمیه) ایله متهم اولمه سنی، وبعض وقتی،
 زیاد غیر مشرع صورتکه کندی بالاسی ایدکنی سویلمه سنی سند
 ایدرک، معاویه حضرتلری (ععم) تاریخنده [۱]. ابو سفیانه الحق
 ایدوب، کندیسننه نسباً قارندش ایلدی، وبوسایده زیادی او زطرفه
 جلب ایتمیه موفق اولدی. بوندن صوک زیادده امضالرنی «زیاد
 بن ابی سفیان» دیه یازار اولمشدر. او شبو سبیه مبنی اولهرق زیادک
 بالالری وخلفلری بر قرندن زیاده قریش نسلنین محسوب اولوب
 کلمشدرا. اچق (۱۶۰) تاریخنده عباسیلردن مهدی خلیفه طرفتن
 رئی صورتلک، بو نسل قریشه لا حق اولمه سندن منع ایدلدى [۲].
 حضرت معاویه نک زیاد حقنده اولان معامله سی بنون اهل اسلام ایچون
 بیوک بر هصیبت اولوب، هنی کندی عصرنک وکندینه ملازمت ایدن
 عالمدرده بوکا هیچ بر شرعی وجه بوله ما هاشلردر. ایو عثمان یزید پن
 زیاد ابن مفرغ نام شاعرک، زیاد او غلمرینه او شبو خصوص ایله
 تعریض ایدرک سوبلهش هجویه لری مشهور اولدیغى کبی، باشقه
 بر عرب شاعری ده بولیه سویلمشدرا:

الا ابلغ معاویة بن هرب
 لقد ضاقت بما تأتی اليدان
 اتغضب ان يقال ابوك عفى
 وترضى ان يقال ابوك زان
 وأشهد ان رحمةك من زیاد
 كرحم الفيل من ولد الاتان

[۱] هروج الذهب نسخه لرینک هر ایکی طبعسى، طبعخانه سهوي اولهرق، بو واقعه (۱۶۰)
 تاریخنده گوسترمشدرا.

[۲] تاریخ السکامل. (ج ۵ ص ۱۶)

بو بیتلر ، معاویه جنابلرینک ڪند یسنہ هم یتشد کی مر ویدر .
 زیاد یکت اول دیغی وقت ، (سمیه) وفات اول مش ایسہ ده ، شرعی
 آناسی اولان عبید سلامت ایدی . بونی ایسہ بیک درهم ایله صاتون
 آله رف آزاد ایلمشد . زیاد ، وفات اولان کوننه قدر بصره ایله
 کوفه ولايتک والی اولوب (۵۳) تاریخنک وفات اول دی . اصحابدن
 دکل ایدی [۱] . امام محترم حسین رضی الله عنہ حضرت لرنی (کربلا)
 صحراسنہ شہید ایلن ویزید عسکرینک قوماندانی اولان بد بخت
 عبید الله ، او شبو زیادک او غلیدر . « اف بو دنیا یه ! کیم
 بالا لری کیم بالا لرینه مسلط اوله در ! » (سمیه) نک زیاددن
 باشقة ابوبکر ، نافع ، شبل ، اسمنا او غللری وار ایدی که حضرت
 مغیرہ بن شعبہ نک بر حادثہ سی حقنی [۲] جملہ سینک اسلامی مذکور در .
 ابوبکر ، صحابہ لرک زاہد لرندن اولوب ، (اصل اسمی نفعیع ، در) حضرت
 معاویہ نک مذکور حادثہ سنی ایشت دکن ، زیاد ایله سویلشمامک حقنی
 یمین ایتمشد . هم : « ای زیاد ! آناسنی زناچی ایتدی ، او زینک
 شرعی آتسندن او زنی نفی ایلدی ، ایمدی رسول اکرم حرمی اولان
 ام المؤمنین (ام حبیبہ) بنت ای سفیان ایله کورشمکچی اوله در می ؟ . .
 ا کرده بویله حال اولورسہ نہ بیوک مصیبت ! » دیه تأسف ایتدکی
 مر ویدر . لسکن زیاد مدینہ یه وارد یغدنک (ام حبیبہ) رضی الله عنہا ،
 زیادی قبول ایتمدی دیبورلر .

سودا به

ایران شاهلرندن کیکاووس خاتونیدر . دلبر لکن مشهور بر خاتون
 اولوب او گی او غلی سیاوش بن کیکاووسه عاشق اولمشیدی . معشووقی ایسہ

[۱] اسد الغابہ . (ج ۲ ص ۲۲۵) .

[۲] سیح البخاری . (ج ۳ ص ۱۵۰) .

بويله خبيشاگه راضي اولماديغندن (زليخا) نك يوسف پيغهبر مجنك
ايند کي افتراسي قبيلندن بر افترا ايدوب ، كيکاوشه ايرشتردي .
بونك نتبجهسی اولهرق ، سياوش ، ايران مملکتنى ترك ايدرك ،
توران مملکتنه كتري واوراده توران حكمدارى اولان افراسياب
طرفندن حرمته قبول ايدلسي . هرنه قدر افراسياب جانبندن حرمت
كوردي ، هتي (فرنكيس) نام قزني نکاح اينمهله کيادي اولهرق طوردي
ایسه ده ، اخيرنه بر هاده سببندن بلايه اوچراب ، افراسياب امريله
قتل اولندى . بوندن صوك ايران ايله توران آرهستنده بیوک و قانلى
هماريهلر ظهور اينمشدر .

سو5

زوجات طاهرات جمله سنندن اولان ام المؤمنين (ام الاسود) در .
زمعه بنت قيس بن عبد شمس القرشي قزى اولوب ، آناسى ده
(شموس) بنت قيس ايدى . اللک زوجي کندینك ابن عمى واصحابه
کرامدن ، سکران بن عمرو اولوب ^۱ مزبور ايله بر لکه حبشه هجرت
اينمشدر ايدى . حبسدن مكه يه قايتند قلنده ارى سکران وفات اولمغله
(سوده) ده طول قالدى . بو واقعه ام المؤمنين (خدبيجه) رضى الله
عنها نك وقت وفاتنه مصادف اولمغله ، جناب رسالتپناه طرفندن تزویج
بيورلدى [۱] . (سوده) نك جمله قربيلرى وقارند شلرى ، رسول
اکرمه بونچى دشمن اولك قلنندن ، هېچ كيم ياننه واروب صغندق احتمالى
قالماي ، بتوون دنيادن مايوس اولهرق عاجز قالكىغى وقت ، زوجات
طاهرات عدادنے كرمەسى كند يسى ايچون بیوک برسليه خاطر اولمشدر .

[۱] بونك تزوج اينمه سى اسد الغايده (عائشه) ترجمە سنده دو . (ج ۵ ص ۴۰۳) .

حرم نبوی یه کردکاری وقتده پک یاش اولمادقارندين ، نبی محترم سلامت وقتلرند تمام فاریلوق حالله یتمشلر ایدی . بالاسی اولمای ، حضرت عمر الغار و ق خلیفه لسکی زماننک ارتحال ایندی . کندیلرندن بش عنده حدیث شریف مرویندر . آز قانلی وضعیف بدنلی برخاتون ایدی ، دیبورلر .

سادات کرامدن ابوالقاسم محمد المهدی بن الحسن العسكري
حضرتلينک آنـا سیدر . ابو القاسم ، عباسیلردن معتمد خلافتنک
(۲۵۵) تاریخنکه ، معتمد خلافتنکن قرق بر کون کچک کند ہ دنیا یه
کلمشلر . شیعه لردن امامیه فرقہ سنک اعتقادلرینه کوره ، هنـکور
ابوالقاسم ، اوں یاشنده ایکن ، یعنی (۲۶۵) تاریخنکه « سرمن
رأی » شهرذن ہ ، آناسی (سوسن) کوروب طور دیغی حالکه خانه لرنہ
اولان بر سردادبه [۱] ڪروب . غائب اولمشلر . بونلار ، اوشبو
ابوالقاسم (جعیت) ، (قائم) ، (منتظر) . (صاحب الزمان) ، (مهدی) ،
(صاحب السردار) ، دیه تلقیب ایدرک : « حیاتده اولدیغی حالہ
والد ماجدی عبادت اینتمکه اولان سردادبه کروب ، مختلف اولدی ،
آخر زمانکه دنیا یه ظاهر اولوب ، بتون دنیا یه مالک و صاحب
اوله چق ! » دیبورلر . ابو القاسمک ترک مالنده سردادبه
ڪروب غائب اولمهسی ، خطامی صوابمی ، یالکن اوشبو خاتون
خبرینه بناء ایدلماک ، هرنہ قدر چجیب ایسه ده ، باشقہ عجب خبرلرک
بریسی قبیلنکن یالکن بر تبسم ایله اکتفاء اید لنور . لکن بوچھے
عصرلر ترک اولنہ چغی ، وصوکره اوشبو دنیا یه ظاهر اولوب ده بتون
دنیا یه مکم ایده چکی نہ کبی دلیللرہ بناء ایدلمشلر عجبا !
شیعه لرک ، کندیلرینه مخصوص اعتقادلری و کلام کتابلری ، هم حدیث

[۱] سرداد ، زرداد و زننده یز آستوننده اولان اوظه (بولمه) در .

نقل ایتمکده آیرم مسلکاری او لدیغندن ، مذکور اعتقادلری حقدن
بلکه وجهلری او له بیلور . هرنه ایسه مذکور اعتقاده کوره مهدی
پک کچکمش او لدیغندن ، آقرون و یالقاو کیمسه لر حقدن : « ابطاء
من مهدی الشیعة » دیه ضرب مثل او لنور [۱] . (سوسن) ترکی اسمی
اولدیغندن ، شوزمانده بگداش شهرنده او لان بزم ترکی قومنه منسوب
بعض کیمسه نک قزی او لنه چغی ظن او لنور . وبر روایته کوره
(سوسن) محمد المهدی نک اوز آناسی اولمای ، بلکه آناسی حسن
العسکری آناسیدر . اوز آناسی ایسه (صیقل) یا که (خط) یاخود
(فرجس) اسمنده او لمش ایمش . شیعه لردن باشقة فرقه لر هم آخر
زمانده بر مهدی ظهور ایده چکنی سویلرلر ایسه ده [۲] بیوک عالمدر

[۱] شیخ بهاء الدین ابن القاشی حسن العاملی حضرتاری ، کنده مذهبی اقتضانه کوره او شبو
منتظر او لان مهدی یه خطاب ایدرک سویامش او لان « وسیله الفوز والامان فی مدح صاحب الزمان »
قصیده سنه :

وأنش قلوا في النظارك قرحت
وأشجرها الاعداء اية اشجار
وخلاص عباد الله من كل غاش
وطهر بلاه الله من كل كفار
وعجل فداث العالمون باسر هم
وابادر على اسم الله من غير انتظار

دیه اخلاص کوکلی ایله یالوارس ده ، یوق هیشه چقیمور مهدی یه بویله مناجات
ایده چک یرزنه ، مهدی نک اللنه یا لوارشم او له نه ایلور ایدی ! ولکن لسل جواد کبوة
ولسل صارم نبوة . مهدی ، حقدن این خلدون تفصیل و تحقیق او رزنه بحث ایتمشدروه یو طوغروده
اولان سوزلرک اک کوزلی واک اعتمادلری اوله کرک . (ج ۱ ص ۱۵۱ — ۱۶۰)

[۲] مهدی طوغرسو نده بحث ایدن ذاتر ، سوک عالمدر ، خصوصا تصوف طرقاریه منسوب او لانلر در .
نه حکمه میندروه بونزد بعضیلری حتی بیل و کونارنی تعین ایدرک (۱۲۵۵) تاریخنده ، شعبانک
(۱۵) تجی کیچه سنه (عجبا فانی ساعت و فانی دقیقه دیمش !) دنیا یه کله چکنی خبو
ویره یبلمشلردو . لکن بولند یعمز او شبو (۱۳۲۱) یبلی مقر (۱۸) کونی جمعه دن سوک اینکنی
 ساعته قدر ، بو کیمسه مهدی ندن هم هیچ اماره فلان یبلنیمیور . کوز او کمزده او لان تافرامارده ده بوکا
دانه براشتار یوقدر . شریعت تکلیف ایشانک و مهمات دنیبدن او لندان یفی بر مسئله حقدن بحث ایدمشک
ورأی ایله سوز سویلش ، هر وقت برضره مؤذی او لدینی کبی ، سوک عالمدر مهدی بعشیر ده (بابی)
فرقه سک ظهورینه و بلاد اسلامه جراد فنا قیبلدن انشارینه باعث او لمشدرو . زیرا بونز ، مذکور
عالمدر مهدی حقدن بیان ایلمش تعریفلری « باب » دیه تلقیب ایتمکلری سید علی الفاطمی یه تطبیق ایلشلر
و شو ذاتک مهدی او له چه قناعت ایلشلردو . بو قیبلدن باشقة ییلرده باشقة آدم ره ظهور ایتش
وایده چکدر . او شبو نک ایجون احوال قیامت و اخبار آئیه حقدن : قرآن و حدیثلردن الله و رسول
الله مرادی نه ایسه شویله حق و واقع او له چق ، دیه ایمان ایدوب تفصیل ایله اشتغال ایتمک مناسب
دکادر ظن او للنور . ابو النسائل ایرانی نک ده مهدی حقدن او لان فکری علی ایله اصلا مشابهت
اویمان او هام و خیالاتدن عبارتدر . الدرر البهیه (ص ۱۱۹ — ۱۲۰) . بو طوغروده ولی الله
الدھنوی دن کوزل برسوز منقولدر . جلام العینین (ص ۶۵) .

وخصوصاً سلف صالحرك ، صبر و احتياط او زرنده او لد قلري روایت
اید لنور .

سیده

بو اسمده او شبو خاتونلر مشهوردر : (سیده بنت القائم بامر الله)
عباسی خلیفه لردن يکرمی آلتچیسی اولان قائم بامر الله فرزی ایدی .
(۴۵۲) تاریخنده ساجوقیلردن طغرلیک ابو شجاع محمده واروب ،
سکز آی مقداری طور دیغندن صوک (۴۵۵) ده شهر رمضانده طول
قالدی . -

(سیده والده مجد الدوّلة) آل بویه لردن ری حاکمی اولان
مجد الدوّله نک آناسی او لمغله ، یاشلکنده وصیه سی او لوپ ، یکنگنه
هم سفاھته مبتلا او لدیغنده امور دولتی اداره ایتمشدیر . بر چوق
واقعه سی وارد [۱] . شیخ ابن سینا ابو علی الحسین بن عبد الله ،
بر مدت بو خاتون خدمتنده او لنوپ ، «المعاد» نام کتابنی هم بونک
حضورنده تأثیری ایتد کی مر ویدر [۲] .

(سیده بنت عبد الرحیم) مشهور محمده لردن اوله رق آناسی
(جوهره بنت الدوّام) ایله هر ایکیسی علم و صلاح اهلندن ایدیلر .

سیده یعنی

فخر کائنات افندر مضر تلرینک جاریه هم ترمه لری ، و (ماریه

[۱] تاریخ السکامل . (ج ۹ ص ۷۰) .

[۲] عيون الانباء في طبقات الاطباء ، (ج ۲ ص ۵) .

القبطية) نك همشيره سن صحابيہ بر خاتوندر . (ماریہ) ایله بر لکن ، اسکندریه ها کمی اولان موقوٰس [۱] طرفین نبی اکرم حضرتملرینه هر یه اولنغمله ، جانب رسالتپناه هم مشهور شاعر مسان بن ثابت الانصاری یه هبہ ایلکی . مسانک عبد الرؤمن نامنکه شاعر اوغلی [۲] بوند ندر . اصل اسمی رومی اوله رف (ایرینی) اولدیغی حاله ، هل ینه یه کنورلک کنکه تعریب ایدلنہ رک (سیرین) دینلهمشدر . کنک یسنلن ایک عل د حل یث شریف هرویدر .

سیدون پیدکہ

قزان شهرنده اولان خانلر سراینده اک مشهور بىر خاتونلر.
سرایچى شهرنده اولان يوسف اميرزا و بىر روايىته كوره يوسى خان بن
موسى قزى اولوب، (١٥٢٠ - ١٥٢٧) تارىخىنده دنيايىه كلمشىدى.
غایيت گوزل و عقللى بىر قزان اولوب، اون دورت ياشىنده اىكىن وقتىنده،
جان على خان بن الله يار بن بختىدار بن يعقوب بن محمد خان اسمىنده
قزان خاننە عقد ايدىلى . مذكور خان، روسىيەدە كناز واسىلى يىن
ايوان ياردىملىه قزان تختىنه چقمىشىدى، (١٥٤٢ - ١٥٣٥) تارىخىنده
سنتىبر (٢٥) نچى كون جان على خان قزانلىلر طرفىندن مقتول اولمغلە،
(سيون بىكە) ده اون آلتىچى ياشىنده اىكىن طول قالدى. بو وقتىنده
قزانلىلر ك ايسكى خانلىرى اولان صفا كرى خان بن محمود كرى خان
قرىم مملكتىن قزانە كلوب حكمدار اولرى، و (سيون بىكە) ده

[١] قاموسك، «المقوقس جريج بن هيني القبطي صاحب مصر والاسكندرية» مضمونته اولان موزوندن مرادي اوشنو ذاتدر. (ج ٤ ص ٢٢٠).

[۲] معاویه و اوغلی یزید ایله برقدر ماجرا اسی واردرو.

بونک او زرینه نکاح ایرانی . صفا کری خان ایله غایت محبت اوزنل
گون کچردکاری مرویدر . (سیون بیکه) دن (۹۵۴۷-۱۵۴۷) تاریخنده
اوده میش گری بن صفا کری خان دنبایه کلی . صفا کری خان
(۹۵۴۹-۱۵۴۹) تاریخنده وفات اولمغله ، ولیعهدی واوغلى اوده میش
گری ایکی یاشنده صبی ایکن قران خانی نصب اولندي . بو وقت
هملکت امرنی آناسی (سیون بیکه) تدبیر ایدوب ، طورمشدر .
ایکنچی مرتبه طول قالمهس اوتوز یا شلرنده اولمشیدی . او شبو وقت
ایوان غروزني ، همار به قصد ایله قزانه کلدي . (سیون بیکه) هر نه قدر
آناسی پوسفدن باردم صوردى ایسه ده ، یوسف میرزا موسقوا دولتی
ایله دوست طور دیغنى بهانه ایدر رک باردم ویرمامشد . قران عسکری
همار بهده مغلوب اولوب ، (سیون بیکه) واوغلى اوده میش کری خان ،
روس عسکری طرفندن اسیر آل هرق مسقوا شهرینه بباردیلر . بو
و قعه (۹۵۱-۱۵۵۱) تاریخنده ایدی . او شبو بیل آؤغost
(۱۶) پچی کون ، خان کرمانیه اولان شاه علی بن الله یار بن بختیار
بن محمد خافی ، قزانه خان نصب ایتدیلر . اوده میش کری بن
صفا کری مسقا شهرنکه خرستیان هن هبته ادخال اولنوب ، آتالغى ده
ایوان غروزني کندیسی اولدی ، دبیورلر . بو وقت اوده میش کری
خان (آل کساندر) دیه تسمیه ایدلری ، و پادشاه سراینده خل منه
تعیین ایدلری . (سیون بیکه) نی رسملر ، کوچلب ، کندیلری نصب
ایدن شاه علی خانه ویردیلر و بو سبب ایله قزانه قایتار دیار ایسه ده ،
آره ارزنده حسن معاشرت اولمامش ، و (سیون بیکه) ده شاه علی خان
اصلا سومامشد . بالا خیره ، (سیون بیکه) شاه علی خان طرفندن
اسیر ایدلنہ رک مسقا یارلوب ، روسيه دولته قسلیم اولندي .
بو وقتنه ، ایکنچی زوجی اولان صفا کری خان مزارینه بناء ایدر دکی
جامع شریفه واروب وداع ایدکی و غایت اثرلی سوزلر سویلکوز

یا شارنی قان قاتناشد روب، آغزدیغی و بر چوک ابیاتلر سویلر کی مر ویدر. مسقاوایه واردیخنده او زون وقت طورمای کدرنند وفات ایندی، دیبورلر. اغلب اهتماله کوره وفاتی (۱۵۵۷)، هجریه ایله (۹۶۵-۹۶۴) تاریخنده در. بو وقتنه یاشی ده ایللی یدی هدو دننه ایدی. قزان شهرنک، قلعه ایچن او لان «خان مسجدی مناره سی» دیه شهرت بولنان مناره، مشار الیها طرفندن بناء ایدیلن مسجد ک مناره سی او لور. بونک مسجدی خراب او لدیغی حاله مناره سی سلامت فالمشدر. بو کوننه او لان قلعه ایسه، قزانی ضبط ایندکاری صوکنه روسدر طرفندن بناء ایدلمشدر. اصل اسلام خانلری وقتنه او لان قلعه، بوندن زیجه مرتبه الوغ و کیک او لوب، ویران ایدلمشدر. (سیون بیکه) او ز عمرنک کوب و بیوک واقعه لر کورمیش بر خاتوندر. اصل اسمی (سیون نج بیکه) او لوب، صوکره (سیون بیکه) و (سیوم بیکه) ایله شهرت بولدی، دیبورلر. قزان شهری، روسار طرفندن (۱۵۵۲) تاریخنده (۲) نچی او کتابرده (هجریه ایله (۹۵۹) سنه (۲۳) نچی شوال چهارشنبه کون ضبط ایدلدی. بو وقتنه قزان خانی یادکار بن قاسم بن سید احمد خان ایدی. بو هم اون طقوز یاشنده اوله رف، رو سیه لو لور طرفندن اسیر آلبوب، مسقاوایه بیبارلدي، واوراده خرسنیان مذہبنده کرمکله آندری قوتوزوفک (ماریه) نام قزیله ازدواج ایندی [۱].

«ش»

شاهجهات بیکم

هند ستاند. (بهوپال) پادشاهیدر. (۱۲۵۴) تاریخنده دنیاییه

[۱] قلارامین. (ج ص).

کلوب . آناسی (نواب سکندر بیکم) تربیه‌سند او له رق ، طفو زیاشنده (۱۲۶۳) ده آذاسی تختنه او طور مشیدی . (۱۲۸۱) تاریخنده ابوالطیب صدیق بن حسن القنوجی البخاری یه واردی . علوم عربیه ولسان فارسیه مهارتی و امور سیاسیه ده اقتداری ، اولوب ، علم اهلنی همایه ایند کی و بر قدر مؤلفاتی ؟ اولدیغی مرودیر .

شجرة الدر

مصر پادشاهی ملک صالح نجم الدین ایوب جاریه سیدر . ملک صالح اوغلی ملک معظم تورانشاه قتل اولندیغند (۹۴۸) تاریخنده مزبوره مصر تختنه او طور خلله (ملکة المسلمين والدة خليل) عنوانیله کندی نامنه خطبه او قوتی . هرنزه قدر نفوذی ذاتله مناسب هدیه‌لر ، ملایم سوزلر ایله مداره واستهاله ایلدی ایسه ده ، رعیتک کوکلری قرار تابمای اخیرنده عزل ایندیلر ، یاخود اوز اختیاریله عزل اولنوب ، یرینه سلطان اولان ایبک الجاشنکیره واردی . بو وفعه (۹۵۳) تاریخنده در . بوندن ایکی سنه صوکره ، ایبک ، موصل امیری اولان بدر الدین لؤلؤ قزنى آلمق قصدنک اولدیغند (شجرة الدر) آچو ایدوب ، کردینک خاص خادم‌لری و امطه سیله ایکی حمامان قتل ایندردی . (ایبک) یرینه تخته چقهش اوغلی الملک المنصور نور الدین علی طرفندن (شجرة الدر) ده قتل اولندی .

فعش ما شئت في الدنيا وادرك
بها مارمت من صيت وصوت
فيحيط العيش موصول بقطـع
وحبـل العـمر معقوـد بمـوت

(شجرة الدر) مصدره حكمت سورن ايوبيلرک خاتمه‌سی اولوب، اسلام دولتنه، بوندن مقدم و مؤخر هیچ کیمسه مصدره حکمدار او لمامشدرا. بونک تخته چقلیغند، عز الدین عبید السلام: «مسلمانلرک خاتون پادشاه ایله هبئلا او مقلربنے نه شىء سبب اولدى؟...» دیه تصنیفلارنده تعریض ایتمشدر. شو وقتک خلیفه‌سی اولان المتعصم بگدادن خط بیازوب، «مصره حکمدار اوله بیلورلک بر ار کیمسه تاپلامادیمى؟» دیمشدر. حج شریفه محمل کوندرمک عادتى بوزك سنتى دیبورلار. اصلی بزم ترکی قومىز دىگر [١]

شرف خانم

عثمانلى ادیبەلزىن اولوب، نبیل بىك نام کیمسه قزیدر. گوزل مرثیه‌لارى اولوب، (١٧٤) صفحە‌دە بر دیوانى استانبولى مطبوعىدر.

يا الهى دکلم مستحکم احسان ایله!
ڪرم ولطفکى حقىمە فردا ان ایله!
نعمت، مرثیه، مناجات ستایشلارى!
سبب مغفرت ایت زیور دیوان ایله!
آڭلایم نىك و بدی خیر و شرى بالجملە
بىلدروب، علم لىن سرینى عرفان ایله!
جملە ارباب كمالڭ نظرىزدىلرم!
نه وىز دار ايسە نقصانىنى پنهان ایله!
وزن و معنادىن اكر او لىسىدە عارى «شرف» ك
شعرنى منتخب حضرت حسان ایله!

[١] تحقیق الاحباب للسعادوى. (من ٩٦).

مناجتلاری بونکدر . شیخ الاسلام عاشر افندی نسلندن اوله رق ،
۳۲۴) تاریخنده دنیایه کامشیدی .

شرفیه خانم

دصرده سعید اسملو کیمسه قزی اولوب ، (۱۲۶۰) تاریخنده
دنیایه کامشدر . (۸) یاشنده ایکن آتا سندن یتیم قال مغله آناسی
(مخدومه) اجتهادی سایه سنده او قومیه ، یازمیه ، او کر زوب ؟ چیکش ،
نقش کبی قول هنرلرینه ماهر اولدی . محمد کمال اسمند بربینه محبت
با غلاب ، هم ده طرفین رضالغی ایله ازدواج اید رک ، نکاح تدارکی اید لد کی
وقنده محمل کمال وفات ایتدی . او شبو ساعتندن شرفیه خانم ده دنیادن
عزلت ایدوب ، محبوبی ایچون او تو ز بیللردن بیرو حسرت چیکوب
گوز یا شلرنی دوکوب ، عمر او ز در مقده اولمشدر .

شعائین

عباسبلردن متوكل خلیفه خاتونیدر . اصلی شام ولا یتند بركشیش

قزی اولوب ، مناستردن چقوب ، خلیفه یه نکاملنده ، و خلیفه نظرنده
هرمئی هم کامل ایدی . شاعره ، مغنية ، و فوق العاده حسنی ایدی .

شعوانه

علم و فضیله ، زهد و تقواسیله مشهور برخاتوندر . خاتونلره وعظ
ایدر ، خوش الحان ایله نظفلر سویلر ایدی . مجلسنه زهاد و عباد
حاضر اوله رق خیر دعا رجا ایدرلر ، وفضل بن عیاض هم زیارتنه
کیدر ایدی . (۱۸۷) تاریخنده حرم شریفده وفات اولدی .

شفا، بنت عبد الله

عبد الله بن عبد شمس القرشى العدوی قزی (لبیل) در . کنبیه سی
(ام سلیمان بن ابی هتمه) ایدی . اک اول اسلامه کلنلردن اولوب ،
مدینه یه هجرت اینهش ؟ و صاحبیه لرک عقللی وفضل ایله معروفه ، لرندن
اولمغله ، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بعض وقتلرده بونک خانه سنه
تشریف بیوروپ او طورلر ایدی . خلیفه لکی زماننده حضرت عمر
رضی الله عنہ بوخاتونه کوب التفات ایدر ، وبعض شیلر حقنده
مشورت اینه کله فکرنی صورر ایدی . ازواج مطهره دن اولان حضرت
(حفصه) رضی الله عنها جنابلرینه یازو یازمیه او گرتهمشیدی [۱] .
هزبوره ، بر وقتنه یواش یورمک ، آقرون سویلمک ، کبیں صالحون

[۱] وفی الحديث دلیل على جواز تعلیم النساء السکتابة . زاد المعاد ج ۲ ص ۶۵ .

صوفیلک ایدن بورکروه خلقی کوروب ، بونلار کیمیلر در ؟ دیه سؤال
ایتمشیدی . « زاهد لردر » دیه جواب ویرلدکله : « والله حضرت عمر
سویلک گی وقتده هر کیمه ایشتدرر ، آشغوب یورر ، صوقدیغی و قتلن
یرینه کنور رایدی ، بونلله برابر کنلیسی حق و راست زاهد ایدی »
دیمشدر . اوغلی سليمان کنلیسندن حلیث روایت ایلکی .

شلبیه

ازد اس ده « شلب » قصبه سنه منسوب اولان بر ادبیه و شاعره در .
دیوان صورتنده ، اشعاری جمع اولنماش ایسهده ، ادبیا و ظرفانه قولنده
کوزل شعر لری تداول ایدلمکده در . شلب امیرنلن شکایت ایدرک
سلطان یعقوب المنصوريه ، بر قدر ابیات کوندرمشدر . (شلب) اند اسد
پایاخت اولان (قرطبه) قربنده بر بلده ایدی .

شمرام

آثوریه مملکتنده جهان کیر بر پادشاه اولان (شمرام) یا (شمرم)
یا که (سمیرم) یاخود (سمیرامیس) در [۱] . بر جاریه اولدیغی حالده
افنلیسی اولان (منومن) نام سردار طرفندن تزوج ایدلمشیدی .

[۱] آثور نام شخص نسلنده اولان (نینو) یاخود (نینوس) آثوریلار دولتنی تأییس ایدوب ،
(نینو) شهرنی بناء ایتمشیدی . ایکی میلون عسکردن مرکب بیاردو ترتیب ایدوب ، ایرانی فتح
ایتدی . صوکره زوجه سی اولان (شمرام) بابل شهرنی توسعی ایتدی . بوندن صوک ببری آوردندن
اوتوز پادشاه کلوب ، ذوق و سفاهته کنون او زددیلار ، آخرین نده [میدیه] سوداری [آرباسی]
و بابل سرداری بازیس طرفندن بو دولته ختم ویرلندی . دولتارینک مدتی ۱۳۰۰ سنه در .
یونس پیغمبر ، بونلره میعوثر اولدیغی مرویدر .

صوکره آشوریه حکمداری اولان (نینوس) کنک پسنه کوروب عاشق او لمغله نکاعلندی و نینوس وفات اولدیغنده آشوریه تختنه چقوب پادشاه اولکی . (شیرام) بابل شهری سور ایله احاطه ایندردی ، بچهار تشکیل ایروب ، فرات یلغه سنه کوپر بناء ایندردی ، او شنداق فراتک آستوندن یورر ایچون یول آچدی ، مصر ، جزیره العرب ، هیش ، سنگ ، مملکتلری ضبط ایروب ، بیوک بر دولت تأسیس ایلکی . هر تورلی هنر و صنعتلر رواج ویروب ، اربابنه حرمت گوسنر و لائق روشه حمایت هم ایدر ایدی . ساز لقلری قورتکروپ ایکنالک ایتمک هر طرفه یوللار اشنمک ، شهر و قریه ایلر تأسیس اینمک بونک اک سوکلو اش ایدی . میلاددن « ١٨٧٤ » بیللار مقدم وفات اولان خاتون پادشاه همده آزیاده اولان خاتون پادشاه حالنه دقت اینتملیدر ! . (اوچونچی سلما نصر) دیه معروف اولان آشور پادشاهی او شبو خاتونک عینی ایدکی هرویدر . مشهود است این سنت ایلیا میباشد و محتوا بحقیقیت اهل علم راجد است

شموس الجدیسیة

جاھلیت زماننک جدیس قوم رئیسلرندن اولان غفار بن جدیس قزی اولان (عفیره) در . طسم قبیله سی ، جدیس قبیله سنه حکم سوروب ، جدیس قبیله سنگن اره واره چق قزلر ، اولکن کیچه لرنک ، طسم قبیله سی رئیسینک حضورنک اولدیغندن صوکره ارلرینه تابش رله سی نظام (!) اولنکیغی [۱] بر و قنک : (بو کین بر نظام مدنه دعوا سنگ اولان اور و پاده هم او نونچی قرن آخرینه قدر جاری اولمشیدی) مذکوره (شموس) حقنکه هم بو کین بر معامله اجرا اولنمشیدی .

[۱] تاریخ دول العرب . (ج ۱ ص ۱۱۳) .

(شموس) او شبو دلت و بد بخنگه طاقت کنوره آلمای، خلقی اوستنه چغوب، باشلانگچی او شبو روشده اولان قصیده سنی انشاد ایلکی :
 و انتم رجال فيكم عدد النمل
 فان انتم لا تغضبوا بعد هذه
 فكونوا نساء لاتفر من الفحل
 ولو اتنا كنا رجالا و كنتم
 هضهونی : « عز ، قرمیمه لر قدر کوب ارلر او لک یغذیز حالکه
 یا شل قزر کزک بویله هاللارنی خوش کوره بیلور میسز ؟ ». عز ،
 بو واقعه یه آچولنمای ، قارشو طوزمانز ایسه کن ارلاردن فاچمامقاه
 اولان خاتونلر اولکز ؟ . اکرده سزلر خاتون او لوب ده ؛ بزر
 ار اوله ایدک ، بو کبی مسخره لگه رضا او لماز ایدک ! . » دیمکدر .
 بونی ایشتند کارنده (شموس) ک برادر لری و بتون قبیله اری ، کویا
 ضیافت ایچون طسم قبیله سنی دعوت ایدیلر ، و آنلار کل کلرنک اولین
 قوم آستنه کوموب ویا شروب قویمیش اولان قاچلرنی آلوب ، هجوم
 ایتمکله بتون طسم قبیله سنی قاچدن کپردیلر .
 شهدل (۲۰۷)

ابو نصر احمد بن الفرج الابری قزیدر . علوم مختلفه ده کی
 معلوماتیله حدیث علمنده اولان و فرت و ذوق و حسن استادیله ، هسن
 خطده کی مهارتیله ، مشهوره هنی که (شهدۃ السکاتۃ) دیمکله معروفه
 ایدی . ابو الخطاب نصر احمد البطروانی ، ابو عبد الله الحسین بن

أحمد بن طلحة النعالي، طلحة بن محمد الزيني، كبي قرن خامس
فاضل لرندن او قوب اجازت آلدی، وعبداللطيف بن يوسف البغدادی يه
استاذ اولدی . عصرنی ذکری شائع^۱ شهرتی منتشر وذائع اولمشیدی .
فقه، علم توحید، فتلرندن تصنیفاتی وارد . مقتفي لامر الله خلیفه يه
منسوب اولان علی بن محمد بن یحیی ابوالحسن المدرینی «ثقة الدوله»
دیمه کله معروف ایدی، او شبو شهده نی کا حلمنش ایدی . مزبوره
(۹۰) یاشنلن کیچوب، (۵۷۲) تاریخنده بغداد شهرنده ارتحال
ایلمشدر . آناسی ابونصر هم الون عالمی رک بریس اولوب، (۵۰۶)
سننه سنده وفات ایتمشیدی . زوجی هم علم وادب ایله موصوف
اوله رق، بغداده مكتب و مدرسه کبی خیرات قالدروب (۷۴) یاشنلن
(۵۴۹) سننه شعباننده بغداده وفات اولمشدر .

شهله

عمر بن احمد العقيلي الحلبي قزیدر . بو هم مشهور محمده لردن
اولوب، (شهله الحلبيه) دیمه کله معروف ایدی . حلبده فاضل کاشغری
درسننه حاضر اولوب، ثابت بن شرف وباشقه لردن اجازت آلمشیدی .
صوکره تدریس و افاده ایله اشتغال ایدوب، کندیسینه صلاح الدین
صفی استاذی اولان برزالی وغیر مشهور محدثلر، شاگرد اولمشدر .
(۷۰۹) تاریخنده حلب شهرنده ارتحال ایتدی .

شهر بانو

ساسانیان پادشاهلرینک آخری اولان یرد جردک اوچ فرندن

بریدر . حضرت عمر الفاروق رضی الله عنہ عصرنده ایرانیلر ایله اولان همار بەلاردە اسیر آلنەرق ، حضرت حسین رضی الله عنہ ملکەندە او لمش ، واسلامە کلە کندە (غزالە) یا کە (سلامە) یا خود (سلافە) تسمیه اید لمشدر . حضرت امام علی زین العابدین بن الحسین ک آناسی ایدی . همشیرە لرنىن بری عبد الله بن عمردن سالم بن عبد الله و دیکری ده محمد بن ابی بکردن قاسم بن محمدی طوغدردی . بو اوچ ذات ، علماء اسلامک اک محترملر ندرلار .

شیرین

ساسانیان پادشاهلرنىن خسرو پزويزك محبوبە سيدر . خسرو وفات او لد يغىنە ، او غلى شيرويه پادشاه او لوپ ، شيرينى استدى ايسە ده ، شيرين رضا او لمش ، وجېر ايد لنه چىنى بىلدەنە كندىسىنى زھرب ھلاك ايتمىشدر . مزبورە ، خسرو پزويزك : « بوملك و سلطنت بىزىرە دائىچى او لسە ايدى نە اعلا او لوردى » دىكىنە قارشو : « اكردە دائىچى او ليدى ، بىزىرە انتقال ايتمازدى » دىمىشىدى .

شيماء

فخر كائنات سلطان الانبياء افنە مىزىلى الله عليه وسلم حضرتلىرىنىڭ سوت همشیرە لرى او لان (حذاقة) در . حارث سعدى ايله (خليمه) نىڭ قزى او لوپ ، ياش اعتبارىلە نبى محترم حضرتلىرىنىن بىوڭ او لد يغىنەن ، قوچاغنە كوتار وپ پورر ، و تربىيە هم ايدر او لمىشدر . نزول وھى

صوکنک افندیز حضورینه کله زک، کنده‌یینی بیلکرمش؛ و جناب
عزتارندن التفاتلر کورمش؛ وایمان کنورمکله صحابیات عنادینه
کرمشد.

« ص »

صبایکه

اندلس ملوک امویه سنین مستنصر بالله حکم بن عبد الرحمن
خاتونیدر. علوم و ادبیات، امور سیاسیه‌ده، مهارتی سبیندن زوجن
زماننده بیوک بر نفوذ کسب ایتمشیدی. زوهی وفات اولدیغند،
وارث تخت اولان اوغلی مؤید بالله هشام صیی بولنده‌غله، مزبوره
وصیه‌سی اوله رق دولت امورنی اداره ایلمشد. مقدار ماء مورلر
نصب ایدرک مملکتی توسعی، واوراده اولان حکومت اسلامیه شوکتی
تربید ایتمیه موفق اولدی. ارتحالی (۹۸) تاریخنده در.

صلیقه

بوکمه نادیه سنک بیچوچات قریه سنک امام سیف الدین بن سبعانقل
قزیدر. المت امامی اولان زوجی حبیب الرحمن وفات اولین یعنده
پاش حالچه طول قالوب، اوچ عندا یتیم بالالرنی تربیه اید و ب
اوسردی. (۱۲۴۰) تاریخنده زوجینه برابر، (بلغار) خرابه سنی
وصوکره اور نیورغ وسعید قصبه لرینه سیاهت ایتمشدر. آناسنک

همشیره لری اولان عبد الواحد بن عبد المنان و عبد الغفور بن عبد المنان
 (چیسطایلی) وغیر معتبر عالمدر ایله صحبتی و کوب شیخلردن، اوراد
 واحزاب شریفه او قور ایچون اجازتی وار ایدی. عمرینک باشند
 پک فقیرلک، اور تاسنده بیوک بایلک، آخرنده قارتلک و فقیرلک هم جمله
 بالالری و تربیه اید و چیلری وفات او لی یغندن، وحشت ویالکزلق
 کوردی. بایلغندن کبری او لمادیغی کبی غقیرلکنک هم شکواسی
 ایشد امامشد. صبری، تواضعی، عفیفه اولوب، هر کیمه خیر
 دعایی و علم اهانه اخلاصی، کینه وحس نهدر بیلماز، اصلا غیبت
 سویلماز ایدی. زمانه سنن اولان واقعه لری، یاقن ویراقلرینک نسب
 و طبقه لرنی عنعنده سیله بیلور ایدی. والد محترم (رحمه الله تعالى) هر
 بر الوغ اشلنک بوکا مشورت ایدر؟ و : «بو بر خاتوندرکه فکری
 طوغریلقات ارلر آره سنن نظیری نادر اولور» دیه ثناً ایدر ایدی.
 (۹۹) یاشنده اوله رق (۱۳۱۵) تاریخنک شعبان (۱۷) سنن وفات
 اولدی. قبری المتن در.

صفوت خانم

عده‌مانلی شاعره لرندن (نسبیه) در. محب افندیک قزی ورفعت
 افندینک خاتونی اولوب، کوزل منظومه لری وارد. بو بیتلر
 هم بونکدر.

دوشمه دیردم ذخی بر درده کوکل آه سکا
 ینه دوشک یکنی بر درده کیم ایواه سکا
 با غلاچیوب زلفی ایله بو کیجه مکم طویدم
 اسکی دیوانه دیدی ای کوکل اول ماه سکا

نیچه بر راه مجازه گیله چکسین یا هو !
 بیداره طوغری یولی حضرت الله سکا
 دون کورب حال دگر کونمی ایندک انصاف !
 غالبا ایتمش اثر آه سر کاه سکا
 صفوتا راز دلک گیمسه یه اظهار ایتمه !
 گون اولور یاردم ایدر بر دل آکاه سکا
 (۲۵۳) تاریخنام وفات اولمشدر .

صفوراء

شعیب عليه السلام قزی و موسی عليه السلام خاتونیدر .
 حضرت موسی ، شعیب عليه السلام سکر ، یا که اون سنده خدمت ایدوب ،
 مزبوره یعنی نکاح نداش ایدی . قبری عکا ایله طبریه آره سنن (کفر مند)
 نام موضع دارد .

صفیه

ازواج مطهره و امهات المؤمنین دن اولان (صفیه) حضرتاریدر .
 بنو نظیر قبیله سندن و خیر امیر لر زدن اولان حین بن اخطب بن سعیه
 قزی اولوب ، اولکی اری سلام بن مشکم ، وایکنچی اری کنانه
 بن ابی الحقیف ایدی . بنو اسرائیل قومندن و یهودی مذهبند اولنوی ،
 آناس ، زمان جاهلینه و فاده ضرب مثل حکمنه کچهش اولان سموئل
 بن عادیا قزی ، (بره) ایدی . مزبوره ، خیر مباریه سنده اسیر

آلندق، افندىز سلطان الانبياء صلی الله علیه وسلم طرفندن آزاد
ایدلدى، وا زواج طاھرات جمله سننه کرمکله بختیار او لدی. و بونکاح
سبیندن یهودیلر هم اسلاملره محبت ایتىرکلری و اسلامه یاقین کلدکلری
مر ویدر. زیاده عقللى، شفقتلى و مرحمتلى بر خاتون او لمشدر. بر
وقتى آغلا دیغنى کوردىكىن، جناب رسالتپناه مبارک قولیله یاشنى
سورىدکى و خاطرنى تسلیمہ ایتىدکى مر ویدر. (۳۶) و بر روايىدە
(۵۰) تارىخندە ارتحال عقىب ايلدى. صحابيات جمله سندن او لان،
آزادلىسى (رزىنه) رضى الله عنها كندىسندن بعض حدیث شریف
روايت ایتمشدر.

صفییه

عبدالمطلب بن هاشم ک قزى و فخر الانبياء رسول صلی الله علیه وسلم
حضرتارينك عممه مختاره لریدر. اشانچلى روايىتلره کوره عممه رسالتپناه
زمەرسندن او لان : (اروی) (ام حکیم البيضا) (امیمه) (بره) (صفییه)
آرە سنن يالكىز صاحبة ترجمة اسلاملە هشرف او لمشدر. جاهليت
زمانىنده ابو سفيان براذرى او لان حارث بن حربه و آنك وفاتىنده
(خليجۃ الکبرى) رضى الله عنها آنامزك براذرى او لان عوام
بن خويىلە وارمش ؛ و بوندىن ايسە عشره مبشره دن او لان زبیر بن
العوام حضرتلىرىلە عبدالکعبه نام بالالرى او لمشدر. حضرت حمزه
سین الشهدا جنابلىرىلە آنا بره: شيره اولوب، عاقله، فصاحت و بلاغت
اھلى بر خاتون او لمشدر. آتاسى عبدالمطلب و فاتنک مؤثر مرثیه
نظم ایتىرکى كىي، جناب رسول الله وفاتنک هم او شبو مرثیه يى سويمشدر:
الا يا رسول الله كىنت رجاعا
و كىنت بنا برا ولم تك جافيا

وَكَنْتُ رَهِيمًا هَادِيَا وَمَعْلِمًا
لِيَبْكِ عَلَيْكِ الْيَوْمَ مَنْ كَانْ بَاكِيَا
فَدِي لِرَسُولِ اللَّهِ أَمِي وَخَالِتِي
وَعَمِي وَخَالِي ثُمَّ نَفْسِي وَمَالِيَا
فَلَوْاَنْ رَبُّ النَّاسِ ابْقَى نَبِيَا
سَعِدَنَا وَلَكِنْ أَمْرِهِ كَانْ مَاضِيَا
عَلَيْكِ مِنْ اللَّهِ السَّلَامُ تَحِيمَةً
وَادْخَلْتَ جَنَابَ مِنَ الْعَدْنِ رَاضِيَا

ضمونی : « ای رسول الله ! سن بزم فخرمز ، ویزه خیر خواهمنز
« ایدک ، بزه اصلا جور ایتمادک ! بزه حقی تعلیم و تربیمه بایند
« رهبرلک ایدر ایدک ، او شبو کون سنک ایچون آغلايان اغلاسون !
« آنام و خاله م ، عم و خالم ، صوکره کندم وجمله وارم رسول الله فدا
« اولسون ! اکر حق تعالی رسول الله بزرله ابقا ایتمش اولیدی ،
« نه بختلو اولوردق ، ولکن حق تعالانک حکمی جاریدر . یا رسول الله !
« سکا حق تعالی حضرتندن سلام اولسون ! و راضی اولدیگ
« حالان مقام شریفک جنت اولسون ! » دیمکدر . اهل و قعه سنک برادری
دهزه شهید اولدیغنه فوف العاده مسرتلنمش و کندی نفسینه جبر
ایدرک صبر ایلمشیدی . مشار اليها حضرتلى زیاده غیرت و شجاعت
صاحبه سی اولوب ، خندق واقعه سنک خاتونلر و صبیلر مصار ایچنان
پرده لنوب طور مقانلر ایدی . ناکاه بر جاسوسک کلوب ، تفتیش و معاینه
ایندکنی کوردکنک ، صفیه جنابلری صبیلر ایله برلکن اولان شاعر
حسان رضی الله عنہ حضرتلى ینه : « ای حسان چیق و شو حریفی طوت !
قرقرام که قومنه یول کوستروپ ، عساکر اسلامیه کندی اور نزلرنده کندی
اشلری ایله مشغول اولدقاری وقتی بزرله هجوام ایدرلر » دیممشیدی . حسان
ایسه بوکا فارشو : « ای عبد المطلب قزی ، سن بیلورسن که بن بوашک

عهله سندهن کله چک ذات دکام» دیدی . (چونکه هسان رضی الله جبندلک و قورقاقلق ایله معروف ، حتی که بتوون مدینه هماصره ایدلکی او شبو و قنه هم صبيان آرسنک (ولنمکل ایدی) شو دقیقه ده صفیه حضرتلىرى جاسوس یاننه واروب هماربە وقتل ایلمشیدی . (۷۳) یاشنلک حضرت عمر خلیفه لکی وقتنه (۲۰) تاریخن وفات اولوب «بقيعه دفن اولندی [۱] .

صفیه بنت شرف الدین

احمد شرف الدین بن احمد المقدسینک قزی ، وشیخ بها الدین ابن العزک زوجیدر . محدث ابن عبدالدائم دن روایت حدیث ایدوب ، تدریس ایلمش واکثر درسی صحیح مسلم اولور ایمش . او زون عمر سوروب (۷۴۰) تاریخن وفات اولمشدر .

صفیه بنت یاقوت

ابو عبد الله یاقوت الحبshi قزیدر . مشهور محمد شه لردن اولوب ، امام سیوطینک استادی ایدی . نور الدین بن سلامه وباشقه لردن استماع حدیث ایدوب (آسیه بنت جار الله) ک شاکر دلن دن اجازت آلمشیدی . ولادتی (۸۰۴) تاریخن عید فطر کوننه در .

[۱] فتح القدير (ج ۲ ص ۳۳۸) ، و تاریخ الكامل (ج ۲ ص ۲۲۰) .

صفیهٔ زاهدہ

ایرانی سلطان ابوسعید خان زماننگ، زهد و صلاح ایله شهرت
بواشی بر خاتوندر. ار و خاتونلردن پـک چوف مریدی او نور
ایدی. مذکور پادشاهک همشیره سی (قونقرات خاتون) بوئثا معنقد
اولدیغندن هر وقت زیارتنه کیدر او لمشد. اصلی بزم ترکنسانلردر.

صوفیه

قزان خانلرندن الامام خان بن ابراهیم خان بن محمود خان بن الوغ
محمد خان آناسیدر. الوغ محمد خان سرای خانلرندن (۸۳۹) تاریخنده
چقارلرقد، قزان شهرنده برپی خان او لمشیدی. صوفیه‌نک او غلی،
الهام خان، قزان شهرنگ ابراهیم خان صوکنگ، بشپی خان اوله رق
تخته چقمش ایدی. (۸۷۳) تاریخنده او لسه کرک، الهام خان
روسیه عسکریله محاربه ایدوب، شو محاربه‌ده گندیسی و برادری،
وصاحبة ترجمه اولان، آناسی صوفیه، روسیه لولار طرفندن اسیر
آلنغله، (ولوغدا) شهرینه یا که (بیلی اوزر) که ببارلریلر و مذکور
شهرده وفات اولدیلر [۱].

[۱] قزان و قزان خانلری خصوصنده اولان مجمع و اثرلر (بزم قولعزه اولانی) زیاده مشوش بود
حالده در. اسلامیه اولان اسلاملرک روسیه‌یه، و صوکره تکرار اسلام‌چه (ترکیجه) یه نقل او لندیغنده
او لکی رسملرینه باشقه لاندیغی؛ او شناداق خانلرک تکرار عزل و نصب او لخنلوی بوئه تشویشه برپی
سبب او لعنه ده. بو اورنده ذکر ایدلش الهام خان عصرزده علی خان اسمنده دیکر برکیمه کورلوب،
محمد امین خان ایله ماموتات خان (بلکه بونلر ایکیسی برکیمه او لورلر) دخی بر تاریخنده کورلدر.
انشا الله بوطوفروه بذل همت ایدرک بار غمکارم حسن عطا افتدی دفع اشتباه ایدر. الله تعالی
موفق بیور و دن.

«ض»

ضباعه

صحابياتدن بو اسمئ اوشبو خاتونلر مشهوردرلر : (ضباعه بنت الحارث الانصاريه). كبار صحابياتدن اولان (ام عطية الانصاريه) نك همشيرهسي اولوب، تقىه، عابىء، نقىه، فصيحه، عفيفه، برخاتون ايدي: سويكىكىن، قلبلى راحتلىنور، قولاقىلدە لىتلىنور او لمىشىر. كنديسىنه زفر بن الحارث الـكلابى محبت ايتىش ايسىدە، اصلالتفات ايلماماش و مقابله دە بولۇماشىر.

(ضباعه بنت عامر بن قرط) مزبوره فوق العاده كوزل اولوب، ساچلىرى بتون بىدنى قاپىلار او لمىشىر. هوذى بن على الحنفى يه، آنك وفاتىنى عبد الله بن جرمانه وارمىشىدى. لكن آڭا قناعت ايتىمای فرقى صوردىغان، هشام بن المغيرة المخزومى يه ناكا حلنماز ونكا حلنور ايسىدە آغر نىزىلر وفاء ايلمك شرتىلە، عبد الله طلاق ايلرى. واقعا بونىن فرقى اولنى يىغان، هشامە واردى، و ذممەسە لازم ايلمش اولان نىزىلرنى دە اداء ايلدى. مكەء مكرمه دە اسلامە كلوب، رسول اکرم افنەمىز صلى الله عليه وسلم حضرتلىرى حقنى بىيوك فداكارلىقلار ايلمىشىدى. او غلى سلمە هم فضلائى اصحابىزىر.

ضعف

محمد الامين خليفة بن هارون الرشيد ك مغنيه بر جاريە سيدر.

مذکور خلیفه بغداد شهربند، ماء مون طرفندن هماصره ایدلر کند،
خلیفه یه تسلیه ویرمک ایچون بری آردندن ایکنجیسی اوله رق، بر قدر
بیتلر او قومش ایسده، جمله سی ده شؤملی بینلر اولمش، وامینه
بونلردن تشام ایلمشدر.

ضییغه

سلطان صلاح الدین ایوبینک برادری اولان، حلب حاکمی ملک عادل
قزیدر. آتاباندن صوک حلب حاکمی اولان ملک ظاهره واروب، محمد
اسمنک او غلی دنیایه کلی. حلب حکومتی مذکور محمد انتقال ایدر کند
صبه بولنه مغله، صاحبة ترجمه وصیه اولوب، آلتی سنه حکومتی اداره
ایلدی. (۶۰) یاشنک اوله رق (۶۴۰) تاریخنک وفات اولمشدر.

« ط »

طبقة

عربلردن بر عقللی قراولوب، کلیسی کبی عاقل و دانا اولان
شن اسمنک بریسنده نکاح ایدلری. بونلر بر برینه موافق اولن قلنندن
عربلر: « موافق شن طبقة» دیمشلر ایمهش. ایکیسی بر برینه موافق
دوشدی دیمکلر [۱].

[۱] تفصیلی مجمع الامالله ج ۲ ص ۲۱۱

طرفه القيمه

عباسيلرک اکا بىزىن اولان عبد الله بن نصرلک جارىيە و محبوبەسىدر .
 شاعره ، مغنىيە ، ادبيه ، بر قز او لوب ، كوزل اشعار سوپىلر ايهمش .
 « قوياش بايدىغىندىن صوك ، بنم قوم قوياشك آردەنل او لىدىغى حالت ،
 سىزلىر مشرقىك او زاق طرفنىڭ او لور ايسەكز ، چوللارده يوردكم حالى
 يانكىزه وارر ايدم ، بويله مسافە يراق اولان يرى ده بنىڭ اولان مېل
 ياقىن عىد ايدر ايدى » مضموننىڭ اولان :

فلوان شرق الأرض بينى وبينكم
 وقومى وراء الشمس حين تغيب
 لوا فيتكم اطوى السباب بينكم
 و قال الهوى لى انه لقرب
 ديدكى ابياتارنى امام ميرد ابوالعباس رحمه الله حضورنى انشاد
 ايلىرىنى ، امام حضرتلىرى كامل درجه محظوظ او لمشيرى [۱] .

ططران

عز الدين محمد بن احمد بن عثمان بن الماجا التموخينىڭ قزىدر .
 (زينب بنت الـكمـال) دن اجازت آلوب حدیث او قوتمىشىر . (۸۰۳)
 تارىخنى وفات او لىرى . ابن هجرى شيخەسى اولان (فاطمة بنت الماجا)
 بونىڭ همشيرەسى ايدى .

طوطی

عثمانلی شاعره لردن بورخاتوندر . کندیسنی شاعر شهر، ادیب
کامل باقی افندی [۱] نکاح ایلدی . باقینک امبابلردن بری : طوطی یه
مقارن اولدکز ! . . . دیه نکاهارنی تبریزک ایتدکنه باقی ده :
« پک اوچورمه ! طوطی دکل ، قارغه در » دیهش ایمش . طوطی
ایسه بوندن خبردار اولدیغنده :

غفلة اولمشیکن طوطی غرابه هنمشین
ینه شکوای غراب ایدر ، غرابت بونک در
دیهشدر . بیش کوژل دکلمی ؟ . . . بویله سویلمیه بیلن
ذاته فارغه دیمک آچق بر ظلم اولمازمی ؟ . . .

طوى بيكه

خلقهز آره سنن روايت ايدلر کینه کوره ، کندی بابا لرمزک
حکمداری اولان آیدارخان بن توپی خان قزیر . مزبوره نک آناسی
اولان آیدارخان « بلغار » شهرنک هجرتک (۹) نچی بیلی هوت
پولدرنک ، خان ایدی . کونلر ایک برند (طوى بيكه) فالج خسته لکنه
مبلا اولوب ، طبیبلرده دواسندن عاجر قالبیلر . شو اشناده رسول
اکرم طرفندن « بلغار » . تبلیغ رسالت ایچون یبارلش اولان عبد الرحمن
بن زبیر ، زبیر بن جعده ، طلحه بن عثمان ، یاخود هنظل بن ربیع

[۱] ترکیاده مشهور بر شاعردر، اصل اسمی محمود اولوب، (۱۰۰۸) ده وفاتدر.

اسملو صحابه‌لر، عرب طبیبلری صفتیله خان سراینه قبول ایدلملکله،
خان قزینه دوا ایتمیه باشلا دیلار. خارق العاده اوله رف، قش کوننده
قاين آغاچ اوسرروب؛ یائٹا سپرکی با غلا دوب، موچه چابند رتمقله
(طوى بيكه) شفا تابدی. بونی کور دکیله خان کل اتباع و شهر خلقیله
برابر مسلمان اولدی. بو هاده (۱۲) تاریخنده شهر رمضان اون
اینچی کوننده مصادف اولان هوت یکرمی دورتچی کوننده ایدی.
(طوى بيكه) ده زبیر بن جعده یه یاخود هنظل بن ربیع او زرینه
نکاح ایدلدى. بو ایسه یوقار وده هم دید کوزه کوره عوام آره سنده
مشهور اولان بر خبردر. بونله کوره هوت آینه قاين آغاچ اوسرروب
سپرکی بصاصق دکل، یوز غرا دیس اوت اینه ایمن آغاچ اوسرروب،
غirma یمیشی یتشدرمک احتمالی ده هیچ شی دکار. بزه کوره اصل دقت
ایدنه چک یر شود رکه: حافظ عزالدین ابوالحسن علی بن محمد الجزری
ابن الاثير، حفاظ اسلام آثارنام اسلامی من کور اولان اصحاب و صحابیات
ترجمه لرنی ذکر ایلمک التزام ایند کی حال به «اسد الغابة ف معرفة
الصحابۃ» نام مبارک کتابنده طاجة بن عثمان، زبیر بن جعده،
هنظل بن ربیع، اسمنیه صحابه اسلامی ذکر اینه بیور. عبدالرحمن
بن زبیر ترجمه سننه بوكی برواقعه دن اصلاح بیر میور. تاریخ ابن
خلدون و تاریخ الكامل و غیر اثر لرد، رسول اکرم حضرت لرینک
یازان خطلری و رسالت ایله بیارمش ایچیلری سویلکلری اورنلرده،
مذکور حاده یه اصلا اشارت فلان کور لمیور. اکرده مذکور خبر
راست اوله ایدی، بونچه دقت اوزننه بیازان مؤذلر و اسلام خبر لرینک
اک کچکنہ لرینه قدر روایت ایتمکده اولان بیوک حافظلر، بوله
سوچلی خبری، نه سببه مبنی اوله رف ذکر ایتمای مهمل قالدر مش
اولورلر؟... حال بوكه بوقدان سوریه، عراق، خراسان، مملکتلری،
اسلاملر طرفندن فتح ایدلما مش، و مدینه ایله «بلغار» آره سنده

هیچ برو طرفدن بول آچلمش دکل ایدی . بوندن اوستون شهر
 رمضانک حوت يولک زینه تصادف ایدن ییللری (۱۲) تاریخی دکل ،
 بلکه (۳۶) و (۶۹) هم (۱۰۳) هدوذلری ایدی . (۱۲) سنه نک
 رمضانی ایسه (عقرب) ه تصادف ایتمشدیر . و مع ذلك بو خبرک نیچوک
 بولسنه برا آز اصلی اوله بیلور . احتمالکه : حضرت عمر و عثمان
 خلافتلرند و یا که آنلردن صوک ارمینیه ، دریند ^۷ شروان ، تفلیس ،
 ولايتلرند لان و خزرلر ایله هماربہ ایدن سلیمان بن ربیعه الباهلی ،
 سراقه بن عمر و عبد الرحمن بن ربیعه الباهلی ، کبی سردار طرفندن ،
 خصوصا خزرلر ایله هرب ایتدکلرند ، آنلرک علیهم رینه تحریض و ترغیب
 ایلمک ایچون بوکی اسلمرده بعض ذاتلر بیمارلمش اولور . بو تقدیر چه
 بونلر ، صحابه لرک مأمورلری و صحابه لرک اوغللری اوله بیلور . الک
 حالن صحابه لر طرفندن بیمارلمش ذاتلر و یا که صحابه لرک اوغللری
 دیه سویلننکه اولوب ، زمان اوته اوته صحابه لر دیه شهرت او لمقلری
 احتمالدر . سیاسی مراد لره مبنی ، یاخود طوغریدن طوغری یه فضائل
 اسلامیه یه واقف اوله رق ، خان و سرای خلقی اسلامه کملکه ، بیوکاردن
 کیچوکلره ، یاقینلردن یراقلره کیته کیته ، عوام خلقی ، قاره صاوته
 او طور دوب قویمیش نایاقلردن قاین یفراغی چغار دوب سبرکی یصاصتمش
 اولورلر . او زمانده دکل ، حتی که السکتریق ^۸ بخار اشلدکی ، تلغرام
 وتلفون هم ده بیکار ایله مطبوعات ، بنی آدم ایچون خبر سویلب
 طور دیغی او شبو کوند : عوام آره سنک اولان سوزاره ^۹ وقت اوله رق
 بیش اون دقیقه قولاق ویرسنه ، دنیایه صغماز مرتبه ده کرامات
 و خارق العادتلر ، عادی اشلر منزلنکه سویلنور . جناب رسالتپناه
 سلطان الانبیاء فخر المرسلین افنن مز هضرتلری بتون عمرنی عادی
 انسانلر کبی سببلره یا بشمیق او زرنک کچردکی ، وبغض وقت مشرکلرک
 اذا وجفالرینه عاجز اوله رق طائفه قدر کندرکی ، دشمنلرک آتمش

تاشلری مبارک آیاقلرندن قانلر آغزدیغى حالىدە، بىزلىرده ايسە اوزلارينك اخلاص باغلامش آدملىرىنىن جنت نعمتلرى آشادوب طوتلمىغله برابر عرش، كرسى، لوح المحفوظلرى، للرندە اوينچق كىي اويناتدران آدملىك حسابى يوقىر. اكىرده دقت ايتىك اولور ايسە كىز، اور فىكىزده او طوردىغىكىز حالىدە بونلىرىن حاجت مقدارنى هر وقت بوله بىلورسىز. بناء عليه (طوى بيكمە) واقعه سىنە بويىلە خارق العاده بىر خېرك شىوعى اصلا مىتىبىد دكارىر. والعلم عند الله! . . .

طَيِّبَ طَخْنَى

مشهور اوزبىك خانىك محبوبەسى و خانۇنيدىر. اىن بوطوه «سراى» شهرىنە كىلدىكىنە، بونىك حضورىنە قبول اولىنىش و قولنىدىن آلوپ قىماپچىك كىي بىيوك ونادر اولەچق التفاتلىرىنە مظھر او لمشدەر. عقللى، ادبلى، تىلبىرلى، محسن خلقلى، صالحە، عفيفە، كوب خيراتلى، برخاتون ايدى، دىبورلىر. عقللى ايلە خانى كىندىسىنە اسيرايمشىدى. بونىك مشورتىنىن باشقە اش قىلمازايىش. وفات او لىيغىنە، او زبىك خان فوق العاده مهزون او لمشدەر.

« ظ »

ظفر خانم

عثمانلى اديبەلرندن برخاتوفىر. « عشق وطن » اسمىنە اولان

اثرى نشر اولنديغىنده ، ترکيانك بىوڭ ھورارى طرفندن تحسىن
ايدلەمشدر .

« ع »

عايدة الهمذنية

ھبیب بن الولید المروانی نك ام الولد برجارىيە سيدر . هرنە
قدىر كوزل دكل ايىسىدە ، فضل وكمالنى ھوجب حبرت ايىدى .
مدىنە منورە دنیايىه كلوب تربىيە آلىرىغى صوكىنگاندىلسە كوچرىلىدى .
دار الهجرة امامى اولان مالك رضى الله عنە حضرتلەرنىن ، اسنادىلە
اونبىيك حدیث شريف روایت اينمىشدر . (اسنادىلە اون حدیث
شريف بىلەدكارى حالى انبارلار طولىسى علم دعواسى اىدىن ملازرمە
عېرت !) . بعض نسخەلرە كورە بىشىر بن ھبیب بن الولید
المروانى جارىيە سيدر .

عاتكە

زید بن عمرو بن نفیل لىك قزى وسعید بن زید بن عمرو بن
نفیل بن عبد العزى نك ھمشىرەسى وحضرت عمر بن الخطاب لىك بنت
عمى در . ابتداء حضرت ابو بكر الصديق اوغلى عبد الله ، وآنك
وفاتتىن (۱۲) تارىخنىڭ حضرت عمراه ، وآنك شهادتىنده حضرت زبیرە
وارمىشىدى . حضرت زبیر شهید اولنديغىنده امام مرتضى حضرت على

رضی الله عنہ هم استمیش ایسے ده، « بنم زوجلرم دائماشهید اولورلر »
 حالبوکه سز، اسلامه لازم سکن « دیه اعتذار ایتکی مرویدر.
 مسجده کیدوب نمازی جماعتلہ او قومق عادتی، اولدیغندن، واردیغی
 ارلر، بوکا مانع اولماغی شرط ایدی. روایتلره کوره بر وقتان
 ایرته نمازینه چقدیغنده، یا شرلوب طوردیغی اور نندن چقوب، زبیر
 حضرتلری، او زینی تاندلرمای، عاتکه نک قولندن طوتمش، وبو
 کوندن اعتبارا مسجده یورمکدن توقدالمشیدی. حضرت زبیرده هایچ بر
 حال بیلههش صورتندہ اولهرق: « یا عاتکه! سز عادتکزی ترک ایدرک
 نمازه چقماز اولرکز! » دیه صوردیغنده، عاتکده: « خلق عفتانی
 و ناموسلی وقتنه چقمش ایلک، لکن شهی خلق آزمش، بزم مسجده
 یورمکمز مناسب دکل ایدش » دیه جواب ویرمش ایمش. صدابیاتدن
 اولوب، فصیحه، ادبیه، فوق الح مسنی و شاعره بر خاتون ایدی.
 برپی زوجی اولان عبد الله بن ابی بکر سکنیسنہ شو قدر مقتون
 اولمشیدی که، بونک ایله مشغول اولوب، بتون کسب و کارنی ترک
 ایتممشیدی. بونی کوروب پدر عالیلری ابو بکر حضرتلری: « بوخاتون
 دین و دنیا کی ترک ایندردی، بونی سن طلاق ایله: . . . » دیه
 بیوردقانندہ محبوری بر رجعی طلاق ایتمش ایسے ده، ایکی طرفک
 ممکن دکل درجه ده اولان هستتلرنی کوروب، شفقتی کلمش، و تکرار
 زوجه ایته میه رخصت ویرمشدرا. مشارالیه زوجی عبد الله طائف همار بہ سنی
 شهید اولدیغنده، منظوم اولهرق هرثیه سویلمشیدی. بو بیتلر مذکور
 هرثیه دنلر:

رزئت بخير الناس بعد نبيهم
 وبعد ابی بکر وما كان قصرا
 فالآيت لاتتفك عيني سخينة
 عليك ولا ينفك جلدی أغبرا

مدى الدهر ما غنت حماته ايکه
ومما طرد المليل الصباح المنورا

مائی : « هچ قصوری اولمیان برذات وفاتی سبیلی حسرتای
اولدم، مذکور ذات نبی محترم وجناب ابوبکرden باشقه جمله خلقك
خیرلیسی ايدي . (ای زوج محترم !) بوندن بویله دنیا طوردقچه
سنک ایچون آغلامق، وجسمم ده سنک حسرتک ایله توزان اوستوند
قالمق ، حقنده یدین اینتم » . حضرت عهر شهید اولدیغندلسویلمش
اولان مرثیه سنکن بو بیتلدر :

عين جودی بعبرة ونجیب
لا تملی على الامام النجیب
فجعلتني المنون بالفارس المعلم
یوم الهیاج والتلبیب

مائی : « ای کوزم ! فریاد وزاریلک ایله آгла ! نجیب وشریف
اولان امام ایچون آغلامقدن بالقمه ! هماربه وقتلرنده فارس ممتازی
اولان ذاتک افتراقی بنی دوچار غصه ایلدی ! » . حضرت زبیر شهید
اولدیغنده هم مرثیه‌لر سویلمشد. و بر روانته کوره حضرت زبیردن
صوک حضرت حسین رضی الله عنه یه وارمش وبورکلری حضرت اوتلریله
یاندرمش اولان (کربلا) وقوعه سنده برلکن اوله رق ، امام محترم حسین
جنابلرینک یوزلرنی یردن کوتاروب اوشبیو بیتلری سویلمشد :

وحسیننا فلا نسبت حسیننا

اقصدته اسنه الاعداء

غادروه بکر بلاء صریعا

جادت المزن في ذرى كربلاء [1]

مزبوره نک ارلری جمله سی نائل شهادت اولدفلزدن ، عبد الله

[1] صوک مصراج معجم البلدانده : « لاسقی الغیث بعد کربلا » صورتنده در . (ج ۴ ص ۴۰۰) .

بن عباس حضرت‌لرینک «هر کیم شهید‌لک اسغراًیسه (عاتکه بنت زید) ای نکاح‌ایلسون» دیدکی هرویدر. رضی الله عنها و عن ازواجهما.

عاتکه

عبد المطلب بن هاشم القرشی قزی و نبی محترم حضرت‌لرینک عمه‌سیدر. ابو امیه بن المغیرة المخزومی نکاھنده اوله‌رق، عبد الله، زهیر، (قریبیه)، اسمنده اولادنی دنیا به کنوردی. کوزل یوزلی، فصیح ولدتی سوزلی، عقللی برخاتون اووب، اسلامنده اختلاف وارد در. آناسی مرثیه سنده سویله‌مش اولان ابیاتلری مشهور در.

عاتکه

معاویه بن ابی سفیان قریدر. کندیسنی، وهب بن زمعه (ابو دهبل جمی) شعرلرندہ یادایتمیه باشلا دیغذن، معاویه‌ده شاعره کوب مال و یروب، بویله ذکرنی ترک ایتدردی [۱]. عاتکه ادب‌ده اقرانینک نادره‌سی، وکوزل‌لکده زمانینک اعجوبه‌سی ایدی.

عالمة البنات

خان کرمان ناهیه سنده امام محمد عارف بن بیکتمر حلیله سیدر.

[۱] مجله المنار. (ج ۱۵ ص ۱۴۷-۱۵۳).

عالمه و فاضله برخاتون اولوب ، یازوی درست ، انشاس تکلفسدر .
«معاشرت آدابی » نام مطبوع اثری فائده‌لی و کوژل بر اثردر .
عمرنی اولاد مسلمینی تعلیم و تربیه ایتمکله کیچر دیبورلر .

عالیه

قزان شهرنده محترم عالملدن شهاب الدین المرجانی قزیدر .
والد ماجد لرندن تحصیل ایتمکله درست تربیه‌آمش ، واهل تحقیق
اثر لرندن بیوک استفاده ایلمشدر . روایتلره کوره پدر عزیزلری
نادر عالملره افاده ایده چک سرلری مزبوره‌یه کشف ایلر اولمشدر .
قرآن شریف حفظ ایدوب ، اکثر اوواقتنی عربی و فارسی دیوانلر ،
مطالعه سیله کیچر ایمش . جناب الله ، کندی جنس شلرینه تعلیم
ایلمک ، و علمنه ده خلفلر قالدرم میسر ایتسون ! . علمادن صفو الله
بن عبد الله نکاذن در .

عالیه

ظبيان الكلبی قزی اولوب ، نبی محترم افندر مز صلی الله عليه
وسلم حضرتلرینک ازدواج طاهره لری عدادینه کرمش ایسه ده ،
کورشم لرندن مقدم و برروایته کوره برلسکده برمدت یاشادیغندن
صومک طلاق اولندمشدر . بووقتنک ، رسول الله ک زوجه لری ، باشقه لر
ظرفندن ازدواج ایلمنک منوع اولمادیغی سبیندن ، کندیستک
عمرزاده سیله نکاح ایدلنووب ، اولادی هم اولمشدر .

عالیه

عباسی خلیفه لردن هارون الرشید قزیدر . وزیری اولان جعفر البرمکین ک مناسب کورمه سیله ، هاشمی لردن صالح بن عبدالمک بن صالحه ویرامش ، و عقد لرنی ده امام ابو یوسف رهمه الله تعالیٰ حضرت‌لری اجرا ایله‌شدتر .

عائشه

از واج حضرت نبوبین اولوب ، ابو بکر الصدیق رضی الله عنہ نک کریمہ محترمه سیدر . لقبی (صلیقه) و (همیراء) ، کنیه سی ده (ام عبد الله) ایدی . از واج مطهره ، وام المؤمنین آره سنن ، آنامز (خدیجه الکبری) دن صوک ، مشهوریدر . آناسی ، عامرالکنانی قزی (دعده) یاخود (زینب) اسمنده اولوب ، (ام رومان) و (ام عبد الرحمن) کنیه لریله معروف ایدی . هجرتک (۶) یاخود (۷) پچی تاریخنام وفات اولمغله جنائزه لرنی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم او قومشیدی .

حضرت عائشه رضی الله عنہا ، ام المؤمنین (خدیجه الکبری) از تعالی‌لدن اوج سنه صوک ، وهیرت نبوبین ایکی سنه اول ، آلس یاشنک اولدیغی مالک ، سید الانبیاء و سنت الاصفیاء افندر من حضرت‌لرینه فناح اید لمشیدی . بوندن اوج سنه صوک ، ملینه ده زفاف اید له‌شدتر . ازدواج‌لدن اول ، حضرت جبرائیل علیه السلام ، نبی محترم جناب‌لرینه مشار اليهانک صورتني کوستیر رک ، تزوج ایلمک طوغر و سنک اشارت

بیورمشیدی . زفاف ایله مشرف اولدقلىرى وقىنە لعب يعنى اوينچىق وقورجاقلرى هم ياننى ايدى [١] . فخرالمرسلين نبى محترم ایله طقۇز سنه بىرلەكىن ياشاب ، ارتحال حضرت رسالتپىناھىدە يالكىز اون سکر ياشلىرنىڭ ايدى . هجرىتىن (٥٨) تارىخنىڭ شهرە رمضان (١٧) ده (٤٦) ياشنىڭ اولدىيغى حالىن ارتحال ايدلوب ، جنازەلرى دە ، مەدینە منورەدە والى وكىلى بولنان ابو ھېرىرە رضى الله عنە طرفىندن ادا^٤ ايدلەمشدر . وصىتى اوزره كېچىدە جنت بقىعىدە دفن ايدلەش ، حضرت زبىرك مەندىملىرى ، وكتى هەمشىرە زادەلرى ، دفن خەلتلىرنى اجراء ايلەمشلەدر . عبدالرحمىن بن ابى بكر ایله آتا و آنا بر هەمشىرە اولوب ، اولادى اولىمادى [٢] لىكىن هەمشىرە سىنىڭ اوغلۇ عبدالله بن زبىرا سمىلە كىنە لەنمشلەر ايدى . جىتاب رسالتپىناھەدە بونىڭ خانەسىنە ارتحال ايلەمشلەر ايدى . خاتونلار آرەسىنە حضرت (فاطمه) مىن افضل ايدى ، يوقسە حضرت (عائشە) مىن ايدى ؟ بونىڭ كېيىمىتلىرى دەك طوغرى سۈزىدە «سکوت افضل» دىمكىدر .

ام المؤمنين عائشە رضى الله عنها حضرتلىرى عقل و ذكاؤتىدە ؛ عفت و تقوى القىدە ، نظيرىز اولوب ، حقنىڭ نبى اكرم و رسول مەنزم حضرتلىرىنىڭ محبىت و رعايتلىرى دە پك زىيادە اولەش ، و حقللىرنىڭ بر چوق احاديث شرييغە ھم صدور ايتىمشدر . ھق عالىلەرنىڭ معاذ الله براقترا واقع اولدىيغىنە [٣] برائەتلىرى حقنىڭ آيت كىرىمە فازىل اولەمشدر . اصابت رائى مسلم اولوب ، كرڭ امور ھنھېيىدە ، و كىرڭ فقەدە ؛

[١] هېزىتك (٨) ياكە (٩) تارىخلىرنىدە ، يعنى اوپىش واون آلتى ياشلىرنىدە اىكىن و قىتلەرنىدە ھم قىتالى آت صورتلىرىلە اوينامقىدە اولدىيغى معلومدر . مشكك و مرقات (ج ٣ ص ٤٦٩) .

[٢] عىددە القارى (ج ١ ص ٣٥) .

[٣] ان ابا ايوب الاصطبار قال لام ايوب الاترين ما يقال فقالت لو كنست بدل صفوان اكتت تظن بعمره رسول الله سوأ قال لا قاالت ولو كنست اذا بدل عائشة ما خنت رسول الله فعائشة خير منى وصفوان خير منك . تفسير العلامة الزغىرى رحمة الله . (ج ٢ ص ٨٥) .

ڪر ک تاریخ عرب و اخبار ایام، کر ک اشعار عربہ اطلاع، نظیری
اولنماز ایدی. شو سبیدن ارتحال جناب نبویدن صوک، اصحاب
کرام کند یسنه مراجعت ایدر ک مشکلرني حل ایتدر رلر ایدی.
سو زنده او لان فصاحتی عقللری حیران ایدچک مرتبه ده اولوب، اک
بیوک آدم ل طرفندن ثناء اولنور ایدی. حضرت معاویه: «فصاحت
و فطافت بابنک (عائشہ) درجه سنك بر کیمسه یی عمرمه کورمادم» دیه
یمین ایتمشدر احنف بن قیس ده: «ابوبکر، عمر، عثمان، علی،
و باشقه خلیفه لر ک خطبه لرنی ایشتدم، لکن (عائشہ) دن ایشتن کم کم
اثر لی و فصاحتلی سوز ایشند کم خاطر مده یوقور» دیبور ایدی.
جمل و قعده سنده سویلمش خطبه لری، اثر و فصاحتیله بتون عرب خلقنی
تسخیر ایتل کی هر کیمه معلوم در. ادبیات بابنکه بویله مرتبه علیاده
اولد قلری حاله، شعر انشاد ایتماش، یا که آز ایتمشدر. بعض
کیمسه لر:

ذهب الذين يعيش في أكنا فهم

ويقين في خلف كجدار الاجرب

بینتی مشار اليها حضرت لرینه نسبت ایتمشدر ایسده، مذکور
بیت، مشهور شاعر ابید بن ربیعه [ا] نک اولوب، جناب ام المؤمنین،
آپق تمثیل ایلمشدر، اصل کندی انشادی اولمک او زره:

ارفع ضعيفك لا يجر بك ضعفه

يوما فذرکه العواقب قد نمى

يجزيك او بیني عليك وان من

[۱] حرقتو صاحبه لردن اولوب، [۲] تاریخنده (۱۴۰) یاشنده وفات ایتدی، دیبور لر، او بشو
یاشنده ایکن: «ولقد سلت من الحياة وطولها — وسؤال هذا الناس (كيف لم يد!) .» بینتی
سویلدکی مریدر، ذهب الذين آه وبینتی او قود یغنده (عائشہ) رضی الله عنها: «رحم الله ليبدأ
حکیف لو ادرك زماننا هذا» دیبور اولمشدر. مخدلار آرہ سنده بو، بر حدیث مسلسلدر، لیدک
امثال حکمه کچن ییتلردن بیزی: «الاكل شيء ما خلا الله باطل — وكل نعيم لاملاة زائل» بینیدر،
شایلن تعھیدر که، قاموس الاعلامه مذکور بیت، معلقه سنك مطلعی اولمک او زره کو سترلشدر
(ص ۳۹۸۶). حالبوکه لید معلقه سنك مطلعی بویله اولمک دکل، حتی بوزن و قویه ده دکادر.

اثنى عليك بما فعلت فقد جزى

بیتلری معروف اوله رق ، جناب رسالتپناه افندیز حضرتارینک
ایسته کارینه بناء هذکور بیتلری هر وقت او قور او مشدیر [۱] .
تاریخ فلسفه سیله مشغول اولان عالمدرن بعضیاری : « اگرده حضرت
ابو بکر الصدیق رضی الله عنہ نک او غللری ، کریمه‌لری مرتبه سنن
غیرت و اقتدار اربابنن اوله ایدیلر ، حضرت الفاروق جنابلرینه ،
خلافت کوچلک ایله کامش اولوردی ، زیرا مضرت (عائشه) نک جمل
و قعده سنن اولان نفوذ و تصرف ؟ و همشیره سی (اسماع) نک هجاج ظالم ایله
عبد الله بن زبیر همار به سنن کوسترمش اولان ثبات و همیتن ، دنیانک
اک داهی واک ماهر آدمیرینه ده اک نادر میسر اوله چق هالدرر »
دیبورلار . حضرت ابو بکر اوغللری ده غیور و شجیع ایدیلر ، فقط
قراری دخی باشقه ایدیلر .

ام المؤمنین (عائشه) حضرتاری ، بوچه فضیلتاره مالک اولدیغی
حالک دنیایه رغبتسر (ذاتا فضیلتلو اولمک ده بر علامتی دنیایه رغبتسر
اوامق دکامیدر ؟ . .) و فقیر هم مسکینلره مرحمتلی ایدیلر . کونلرک
برنکه ، بر طرفدن هر یه اوله رق کلن یوز بیک درهمی ، تمام
فقیرلره توزیع ایده کله ، هنی کنلیلرینه افطار ایدر ایچون بر درهم
اولسون قالدرمادیغی مرویدر . ذات عالیه‌لرندن ایکی بیکن زیاده
حدیث شریف منقول او اوب ، یالکن ابو عبد الله محمد بن اسماعیل
البخاری جامعنه ایللى دورت ؟ وابو الحسین مسلم بن الحجاج صحیحنه
ایللى سکر عدد حدیث منقولدر . کنلیستدن عمر بن الخطاب ایله
باشقه بیوک صحابه‌لر ، وتابعون عظام ، روایت ایدمشدردر .

[۱] بوده ، زهیر بن حباب شعری ایدی ، دیبورلار .

عائشة البااعونية

يوسف بن احمد بن نصر البااعوني قری (ام عبد الوهاب) در .
 (فاضلة الزمان) لقبیله مشهور اولوب ، الحق فاضلة الزماندر . اسلام
 شاعره لرینک اک مشهور اوندن اولدیغی حالئ ، باشقه علمداره هم ید
 طولاسی وار ایدی . سید الانبیاء ، فخر المرسلین اوندز حضرتلری
 مدح اپدرک «الفتح المبين في مدح الأمين» اسمده مشهور بر
 قصیده سی [۱] واردکه ، کندیسی بوكا هم شرح يازوب ، علم و ادب
 بابده اولان کمالنی مید آنه قویه شدر . مذکور قصیده بایغه سی ،
 شردیله برابر (۱۳۰۲) تاریخنده قاهره ده ، و مولک النبی نام رساله سی
 (۱۳۰۲) ده دمشقده طبع اولنی . فقه فتنده اولان اقتداری کامل
 ایدکی ، بعض اثرلرندن آگللاشلور . استاذلری : جمال الحق والدین
 اسماعیل الحورانی ، علامه محب الدین الارموی ، وغيرلر . کندیسندن
 هم بر قدر افضل کرام اخذ عام ایتمه شلدر . عصرینک علامه سی اولان
 شیخ عبد الغنی الناباسی حضرتلری ، مزبوره بی مدح و ثنا ایدر
 او لمشد . (۹۲۲) تاریخنده ارتحال ایلدی [۲] .

[۱] مطلعی بویله در :

في حسن مطلع اقمار بدی سلم
اصبحت في زمرة العشاق كالعلم

جمله سی (۱۲۸) پیتدر .

[۲] اکتفاء القنوع بما هو مطبوع (من ۲۶۱) .

عائشه بنت طلحه [۱]

عشره^۲ مبشره دن اولان طلحه بن عبید الله بن عثمان بن عامر بن عمر و بن کعب بن معل بن تیم ایله، ام کلثوم بنت ابی بکر الصدیق بن ابی قحافه قزلریدر. ام المؤمنین (عائشة) رضی الله عنہا بونک خاله س ایدی. عبد الرحمن بن ابی بکر الصدیق او غلی عبد الله جنابلرینه واروب، عمران، عبد الرحمن، ابو بکر، طلحه^۳ (تفیسہ)، نام بالالری اولدی. آنک وفاتنک مصعب بن زبیره واروب، (ست سکینه) حضرتلرینه اورتاق (کوندش) اولدی. علم حدیث، واعشار عرب و اخبارده اولان معلوماتی شایان هیرت ایدی. لکن بو ڪمالتلرینه حسن و جمالی غالب کلمکه ادب و فضلا، بو صفتئی مرح ایتمکه مشغول اولمشدر. حتی جناب حق بر نعمت و احسانی اولان حسنی اخفا ایتمکه راضی اولما یوب، تستر ایتمکی، ویوزنی عالمه کوستروپ یوردکی مرودیدر. و مع ذلك عربلر قاشنک ڪروه ڪورلن قولاق هم آیاق زور لقی ایله اسمی، حتی بو سبیدن (ذات الادنین) دیه شهرتی وار ایدی. زوجی مصعب حضرتلری، بونک محبتنه اسیر و عشقنه ده بناء اولمشیدی. عائشہ هم مصعبی تمام سودکی حاله، یوق شیلر ایچون او فکه ایدر، و بر او فکه لر ایسه، او زون مدتلر سویلشمای ویازلمای یورر اولمشدر. او یقوده وقتنک حضورینه^۴ مصعب جنابلری کروب، یکرمی بیک دینار قیمه نک اولان سکز دانه لولوی او یغادوب هدیه

[۱] ان ام عمران عائشہ بنت طلحه انشدت عینیة قیس بن الحدادیة الحزاوی الجاهلی فاستحسنتها و بحضورتها جماعة من الشعراء فقلالت من قدر هنکم ان یزید فیها بیتا واحدا یشبهها و یدخل فی معناها فله حلته هذه فلم یقدر احد منهم علی ذلك. مجلة الصغار (المجلد الرابع) ص ۵۶۸.

ایندکم : « او بقوم بونلردن قدر لی ایدی ! » دیه رحہت ، بیرینه شلنہ ایلمشد . ایکنچی بر ، سویلشمیا اوفکه لب یورد کی و قنن ، مصعب ، عائشہ بی محضورہ کنوروب سویلشمیہ سبب اولان کیمسه بیه اونبیک درهم ویرجکم دیمشدی . بونی ایسہ عبد الله بن ابی عتیق بن عبد الرحمن بن ابی بکر الصدیق ایشلوب ، عائشہ محضورینہ بوکروب واروب ، مصعبہ اولان آچونی بتروب سویلشمہ سنی رجا ایلهش . عائشہ : « یوق سویلشمیہ جکم ! » دیدکن ابن ابی عتیق ده ای محترمہ عمرزاده بن اونبیک درهمی آلانہ قدر سویلہ و مدارہ ایله ده ، صوکره خلقوسز لقّه کیرو قایت ! ... » دیمشد . مصعب وفاتی صوکن اولسہ کرک ، امویلردن هشام بن عبد الملک محضورینہ سفر ایلمشدی . هشام ده بونک کلامکنن غایبان محظوظ اوله رق کیچ سویلشوب او طورر (مسامره) ایچون بنو اعیه نک شیخ و دانالرنی جمع ایلدی . ایام عرب ، ماجریات سلف ، اشعار و شاعرلار حقنن نه قدر سویلشلیلر ایسہ ، جمله سنہ عائشہ نک معاوماتی غالب کلور ایدی . صوکن کوک یوزینہ کوزلرنی بیاروب یولدزلار حقنن سویلشمیہ باشلادقلنن ، عائشہ ده هر برینک اسلامرنی ذکر ایدرک سویلمکم اولنندی . بو و قنن هشام ، او ز اوزنی ضبط ایه آلمائی : « اشعار عرب و ایام عرب حقن اولان معلوماتکه تعجب ایتمیورز ، فقط یولدزلر حقن اولان بولیه معلوماتی کیملردن کسب ایند کر ! » دیدکن ، « خاله ام المؤمنین (عائشہ) دن » دیه جواب ویرمشد .

مصعب مقتول اولدی یغنان ، عمر بن عبید الله بن معمر الینه بیه نکاحلنووب ، سکن سنه طور دی . یوزوجی (۸۲) تاریخن وفات اولدی یغنان ، طلب اید و چیلر کوب اولدی ایسہ ده هایچ بیرینه وارما مشد . بولیه روشن طول قالدی یغنان ، بر سنه عمر فی مکده و بر سنه سنی دلینه ده کچپر و بعض وقتان طائی ده قالور ایدی .

امام شعبي [۱] حضرتلىرى : « عمر مك عائشه بنت طلحة كېنى كوزل انسان كورمادم » دىه يەمین ايتىمىدر . (شعبي حضرتارينه يەمین ايتىماز ايسەدە، اشاقىمش اوپور ايدك ! . . .) .

عائشه بنت عبد الله

صحابى دن عبد الله بن عبد المداني نىڭ قىزى وعبد الله بن عباس حضرتلىرىنىڭ خاتونىدىر . خلافت جىناب مرتضوينىڭ، زوجى يەمن والىسى بولنمىغىله، معاویيە طرفىدىن كۈندىرلىن عسکر رئىسى اولان بىسر بن ارطاه نام بىل بىخت، يەمن مملەكتىنىڭ حضرت على طرفدارلىرىنى قتل ايتىدىكىنده، اوشبو عائشەنىڭ ھم عبد الرحمن اىلە قۇم اسىنىڭ اولان اىكى صىبى اوغللارنى، كوزى اوئىنىڭ بوغازلىتەشىدى . بو وقتىڭ بىچارە، عقللىنى غاپىب ايدوب، اوشبو شعرلىرى اوقوب، صەرالىردا يورى اولدى :

يامن احس با بىنى اللذين هما
كالدرتىن تشظى عنهمما الصدف
من العظام فهمى اليوم مزدهف
يا من احس با بىنى اللذين هما
قلبي وسمعي فقلبي اليوم مختطف
من ذل والله حرى مىلله
على صبيين ذلا اذغدا السلف
نبئت بسرا وما صدق ما زعموا
من افكهم ومن القول الذى وصفوا

[۱] كبار تابعىشىن ابو عمرو عامر بن شراحيل رضى الله عنهدر . (۱۰۴) تارىخىزدىن صوك كوفه شهرىنده وفات اولدى .

انعا على ، ودجي ابني مرهفة
من الشفار كذاك الاثم يقترب

ماعلى : « اى بنم ، صدفندن آيرلمش ايکي اينجو دانهسى کبى
اولان اوغللرمى قىبيان ! . اى بنم سويا كلرم ايچندە كى ايلىكم كېنى
بالارمى هلاك ايتمكلە بىنى ايلىكىسز قوييان ! . وايى بنم قلبىم و قولاغم
مرتبەسنه بولنان اوغللرمى هلاك ايلىيان ! . بن ايىدى بو كون قلبە
مالك دكلام . بنم کبى خاتونى ، والسلف كرامك كېرىكلرندن بىر و
ذلتىدە قالمش بر خاتونى ، ايکى بالاسى يوزىندن خوار ايلىك ! . بن
بىر حقندە ايشىتمش اولان سورازىرە اينانماماش ايىم . بې بخت ! اوتكىن
پچاقنى باغرم كيسا كلرىنىك بوجازلىرىنە قويىدى . كناھىدە بوجىلە كىسب
ايدلنور ! » .

عائشه بنت العدل

زين الدين ابراهيم بن احمد بن عثمان بن عبد الله الطائي قزي
(ام محمد) در . مەدۇن كرامدن علاء الدين بن صدرالدين ابن
المجانك خاتونى اولوب ، مشهور اديبەلردن ايىدى . ابن مسلمە ،
مکى بن علان ، كېيلردن ادبیات او قومشىدر . (٧٠) ياشىندن كېچىوب
(٧١٨) تارىخىنده ارتىمال ايىدى .

عائشه بنت على

على بن محمد بن عبد الغنى بن منصور المشفى قزىيدىر . حافظ

شمس الدین الحسینی نک خاتونی اولوب ، شامه مشهور بر محدثه ایدی .
زوجیله برابر ابن الجبار ، مرداوی ، و باشقه لردن علم حدیث او قومش ؟
وصوکره کندیسی هم او قوتمند ر . (۷۰) یاشنده کچوب (۱۵)
تاریخنده وفات اولدی .

عائشة بنت محمد

عزالدین محمد بن احمد بن محمد بن عثمان بن المذاقزی (ام الحسن) در .
محمد عبد الله بن الحسین و باشقه لردن حدیث او قوب ، کوب ذات لردن
اجازت آلمش ، وابن هجر حضرت لرینه افاده ایلمش بر خاتون ایدی .
(۹۰) یاشنده ایرشوب (۸۰) تاریخنده دمشق شامه وفات ایتمش ر

عائشة بنت محمد

محمد بن عبدالمادی قزیلر . (المسندة الكبيرة) لقبیله مشهوره
ایدی . اسناد حدیث طوغر و سنده فوق العاده مهارتی او اولدی گندن
بویله بر عزیز لقبه مستحق اولمشدر . هجارت نام محدثن اجازت
آلوب ، تدریس ایلدی و عمری او زون او لدی گندن ، ملکور کیممه دن
اجازت آلوچیلر ک خاتمه مسی او لمشیدی . کندیسندن اجازت آلانلر ک
خاتمه سیده امام سیوطی حضرتینک استاذی او لان (امه الحال) در .
وفاتی (۸۱) تاریخنده دمشق شهر زند در .

عائشة بنت محمد

محمد بن المسلم بن سلام بن البهاء الحراني قزيذر . اسماعيل بن احمد العراقي ، ابن النور محمد بن ابي بكر الباغي ، محمد بن عبد الهادي المقدس ، ابراهيم بن خليل ، كبي مشهور شيخلردن حدیث وفقه استماع ایلوب . نشر علم ایتدی . تدریس خصوصنده زمانه سنن تفرد ایلدی . صلاح الدين صدقی کندیستدن اجازت آلدی ، ومحدث عبد الله بن المحب ، وآنک بالاری وشاکرداری جمله سی او شبو ذاتدن استفاده ایتدیلر . بوقدیر فضل وکمال تیله برایر فقیر اولوب ، دنیاسنی ضرورت ایله کیچر مشدر . (٧٠) یاشنده (٧٣٦) تاریخنام وفات اولمشدر .

عائشة بنت محمد

شيخ محمد بن محمد الجزری قزيذر . (سلمی) و (فاطمه) اسمنده اولان همشیره لریله پرده آردندن شاکرداره درس اوقدولر ایدی . آتاباری (الحصن الحصین) نام دعا و ذکر خصوصنده اولان کتاب صاحبی اولسنه کرک [۱] .

عائشة بنت المعتصم

عباسی خلیفه لردن معتصم بالله قزيذر . ادیبه ، شاعره ، برخاتون

[۱] مذکور حسن الحصین آخرنده بیویه بربن عبارت وارد : « وقد اجزت اولادی بالفتح عدداً واباً وبکر احمد واباً القاسم علياً واباً الحنفی عدماً وفاطمة وعائشة وسلمی وخدیجہ روایة عنی ». محمد الجزری (٨٣٩) تاریخنده وفاتدو . کشف الظنون (٢٧٣٩) کو سترلمه سی سهو اولسنه کرک (ج ۱ من ۴۳۹) .

اولوب ، بر چوق اشعاری ؟ (ملیکه) نام جاریه سی حقنده عیسی بن
قاپس نام کیمسه ایله بیت او رزنه ایلمش مخابره لری ، ادب کتابدرزنه
مسطور در [۱]

عائشة بنت النسیف

محمد ثلردن ابو بکر النسیف بن عیسی بن منصور الدمشقی فریدر .
قاسم بن مظفر و محدث مشهور هجر ، وغير لردن روایت حدیث ایته شد .
شام محمد لردن اولوب ، (۷۹۳) تاریخنده وفات ایندی .

عائشة بنت یوسف

عالمه بر خاتوندر . شیخ عبد الله الهر وینک احوال سلوک خصوصیه
اولان « منازل الساعمرین » اسملو کتابنی « الاشارات الخفیة » اسمیله
قسقاردو بیازمشیدی . عبد الله الهر وی (۲۸۱) تاریخنده وفات
اولمشیدی .

عائشة الاندلسیة

اندلسیه اک صوک اسلام و عرب پادشاهی اولان ابو عبد الله

[۱] حدیقة الأفراح (ص ۳۲) .

الصغيرك آناسيدر. (۱۲۴۲) م تاریخنده ابو عبد الله الصغير، (غرناطه) شهرنی فردیناندو ایله خاتونی (ایزابلا) یه تسليم اید و بچوب کنند کنده، مزبوره عائشه برآکده اولوب، بوکوندہ اسپانیولر آرسنده «عربلرک آه ایتکی اورن» دیه مشهور اولان برد، اوغلی ابو عبد الله تکیر ایدرک اوزون سوز سویلدکی، تاریخ کتابلرند مدنک و در.

عائشه ترکیه

روسیه دولتندہ برپی مفتی اولان محمدجان ابن الحسین خاتونیدر. روسیه ایله عثمانلی آرسنده اولان هماربه لرک برزنه روسیه طرفندہ قالمش اولان برترک قزی «تورجانکه» اولوب قزان شهرینه کنورامش. قزاندہ اولان والی طرفندن، مشهور سوداکر اسماعیل بن آپاناییه نکاحلندرلمش، وبونک وفاتی صوکنده محمدجان مفتی یه وارهشدر. (۷۹) یاشن اولدیغی حالم (۱۲۰۹) تاریخنده وفات اولوب، قزاندہ دفن ایدلمشدر. اسماعیل بن آپانایدن، اسحاق ایله (حبیب جمال) نام اولادی اولمشیدی [۱].

عائشه ست العیش

قاضی علاء الدین الخبلینک قزی، وقاضی عزالدین بن

[۱] محمدجان بن الحسینک مفتی نسب اولمشیدی (۱۲۰۹) تاریخنده و دنیا یه کامکی ده (۱۱۷۱) حد و دنده اولدیغندن، محمدجان، مفتی اولدیغی صوکنده، عائشه (۵) بیل مقداری طورمیش، و محمدجاندن (۴۱) یاش مقداری الوغ اولسامی لازم کاور.

برهان الدین الحنبلینک آناسیدر. فتح الدین العسقلانی مجلسنه حاضر اوامش، مصر و شام محدثلرینک اکثرنین اجازت آلمشد. هر متلو محدثه لرک بری او لدیغی کبی، غایتده کوزل یازار ایدی. کندیسنن کوب کیمسه لر روایت حدیث نیچون اجازت آلمشلدر. (۸۰) یاشنده (۸۴۰) تاریخنده ارتحال ایتدی.

عائشه صدیقه

مصطفی نام کیمسه نک قزی اولوب، استانبوله (دارالعلمات) ده صنوف عالیه ده علوم متنوعه و صنائع نفیسه معلمه سیدر. (اصول تعلیم و تربیه) نام کتابی، (۲۰۵) بیت او زرنده (۱۳۱۳) تاریخنده نشر او لئمشیدی. مذکور کتابیینک خاتمه سنده یازمش او لان سورلری بونلردر: «انسانک اخلاقی» بوکونکی هالی، کله جکن مسعود اولوب او لاما مسی، کچکنہ یاشنل کورمش او لان تربیه سنده با غلیدر. تربیه سایه سنده بعض بر حیوانلر، درلو درلو هر کتله و معرفتلره آشورلر. بویله او لدیغی «مالد» بوزوق خلقی و کوزل خلقی او لمق طوغر و سنده تربیه نک اثری نیچون او لاما سون؟ . تربیه، یالکز کتابلرده یازلش شیله منحصر قالور ایسه، حکایه قبیلندن، آرتق فائزه کورماز. بلکه تربیه آلمق، کامل کیمسه لرک حالتن عترت آلمقدن عبارت اولور. بزرار، اکرده بایلهمزی سفاهته تلف ایدر ایسه ک، بو حالمزی کوروب طور مقله او لان بالارمزه، نیچوک حسن اداره ای او لمقله حقنده تکلیف ایده بیلورمز؟ . یا که آنله، حسن اداره طوغر و سنه، نیچوک او رنک او لورمز؟ . کچه و کوندو ز، غوغا و کورلتی ایده که زدن، بالارمزک قولاقلری، طوتاشدن، سوکشمک، فچقرشمک، تربیه سر

سورار، ایشدو ب طور لر ایسه، آناردن نه جهنه کورکام معامله امید
ایک رمز ؟ »

«بالالره کیم اولسنه درس ویره بیلور، لکن اخلاق و تربیه درسنی آنا کیم، هیچ کیم ویره بیلماز. بالانک بر پنچ مرتبیسی آنادر. آناسی اولمیان بالالره، آنا یرنده او طور ووب، تربیه ایدر ایچون کیمه بر خاتون لازم اولور. بوندن آنلاش ملک یغنه کوره بر قوه ک سعادتی طوغر و سنده خاتون نزک الوغ اذری وارد. بناءً علیه هرشیدن زیاده، خاتون نارک تربیه سنه اجتهاد صرف ایتمک، و تربیه لی آنالر یقشد رفیه طر شمک لازم اولور».

« تربیه نک نیکزی بالا لری اطاعت ه عادت لندر مکدر . هر صور دیگی شیلر نی بالا لر ویر ووب طور مف ، خطأ لف او لور . لازم او لدیغی صور تله ، نظام او ترتیبی او زرنده جزاء ویر مک هم تیوش او لور . بالا لرینه تکدیر ایتمیه و لازم جزا لری ویر میه ها لر ندن کلمیان آنالر ، او لادرنی تربیه سوز قالد ر ووب ، بونک بوز ووق ثمره سنی کندیاری کور رار ». « بالا لر ، عیبلری او لدیغنه جزاء ویر مک لازم کلد کی کین ، حسن هر کنترینه فارشو مکافات ایلامک هم تیوش او لور . بولماز شیلر ایله ، بالا لر وعده ویر مک عیدر . زیرا بونک ایله بردن آن لر یا لان پخیل او کرتمک ، وا یکنچیدن ، آتا و آنایه او لان اعته مادرنی بندور مک لازم کلور ».

عائشة القر طبيه

اند اس مملکتند که قرطبه شهریز احمد اسمنکه بفر کیمسه فرزیده،
کثیرت مطالعه، و وسعت معلوماتیله شهرت بولوب، انداش ادبیه لری

آره سنده اك ممتازلرندن ايدي. او زون قصيئلر سويلب پادشاهلى
مدح ايدر، وبوزوق اشلىرى كورلور ايشه طوب طوغى او زلرينه
بييلر رايدى. يازوى كوزل ورسم خطى درست او اوب، قرآن شريف
يازار ايدي. مكروه كورىمكde او لان گيمسلرندن بريسى، كىدىسنى
نكاحلىور ايچون طلب ايتدىنده: «بن بر آنا آرسلانم، عمرم اولىقچە،
كىشى امرى آستوندە طورمۇ اختىيار ايقىم. آرسلانلاره التفات
ايتمادكم حالدە، ايتلەرە هېچ وارماام!» مضمونىنده او لان:

انا لبوا لـكىنى لا ارتضى
نفسى مناخا طول دھرى من امد
ولو افنى اختار ذلك لم امب
كلبا وكم غلقت سمعى عن اسد

شـعـرـيـلـهـ جـوـابـ وـيرـمـشـدـرـ. كـتـبـخـانـهـ سـنـدـهـ اوـلـانـ كـتـابـ حـسـابـسـرـ
اوـلـوبـ، كـيـچـهـ وـكـونـدـزـ مـطـالـعـهـ ايـدـرـ ايـدـىـ. عـبـىـ اوـلـانـ ابوـ عـبـدـالـلهـ
الـطـبـيـبـ اـنـدـلـاسـكـ مـعـرـوفـ شـاعـرـ وـادـبـلـرـندـنـ اوـلـدـيـغـيـ حـالـدـهـ عـائـشـهـ بـىـ
آنـدـنـ تـرـجـعـ ايـرـلـرـ ايـدـىـ. باـكـرـهـ حـالـچـهـ (٢٠٠) تـارـيخـنـدـهـ اـرـتـحـالـ
ايـدـوبـ، قـرـطـبـهـ شـهـرـنـدـهـ دـفـنـ اوـلـنـدـىـ. نـوـيـورـقـ مـعـلـمـلـرـندـنـ اوـلـانـ
درـاـپـرـ طـرـفـنـدـنـ مدـحـ ايـدـلـنـ (عـائـشـهـ) اوـشـبـوـ اوـلـسـهـ عـرـكـ.

عائشة النبوية

امام محترم جعفر الصادق بن محمد الباقر بن زين العابدين بن
الحسين بن علي المرتضى (رضي الله عن جميعهم) حضرتلىرىنىڭ كريمهسى،
وامام موسى الكاظم جنابلىرىنىڭ همشيرە سيدىر. عابدە، عالمە، متقيە،
برخاتون اوـلـوبـ، (١٤٥) تـارـيخـنـدـهـ وـفـاتـ ايـتـدىـ. تـربـيـتـىـ قـاـھـرـدـهـ

قرافه‌ده در. اهل اسلامک، اک هرمنلو ذاتلری حقنده او زون یازمیه
ماجت یوقدر. جناب الله بونلرک محبتلری او زره وفات، و بونلرک
محبتلری او زره هشر ایلیه . . .

عائشہ عصیت

اسماعیل پاشا تیمور بن محمد کاشف تیمور قزیدر. (۱۲۵۴)
تاریخنده مصر القاهره ده دنیایه کلدی. ابراهیم اسملو کیمسه‌دن قرآن
شریف، کتابت، فقه؛ و خلیل اسملو کیمسه‌دن صرف، فارسی لسانی
اوکرندی. (۱۲۷۱) تاریخنده محمود بن عبدالله الاستانبولی یه نکاح
اولنوب، درسلزندن فراغت اینمله، خانه خدمتیله مشغول اولدی.
(۱۲۹۲) ده زوجی وفات اولدی یغنه خانه اداره سنی (توحیده) نام
قزینه تابشروب، کندیسی (فاطمة الازهرية) و (ستیة الطبلاوية)
اسمند معلمه لردن علم نحو، عروض، تحصیل ایندی. قزی (توحیده)
اون سکز یاشنه با صدی یغنه وفات اولمغله، بونلک سبیندن قایغو و حسرته
غرف اولنوب، جمله دنیاسنی ترک ایدرک، طوتاشدن یدی سنه آغلاب
عمر کچردنی. صوکره بعض بر نصیحت اید و جملرک سوزلرینه آز آز
قولاق صالح، خاطرنی تسليمه اینمله باشلامشدر. ادبیه، فاضله،
حکیمه، عاقله، شاعره، بارعه، فصیحه، بر خاتون اولنوب، او زون
قصیده لر سویله‌شدرا. (شکوفه) نام ترکی و (حلیة الطراز) نام عربی
دیوانلری طبع اولنوب تارالدی یغنه، بنون اهل ادبی تسخیر اینمشلردر.
بوندن صوک (نتائج الاحوال، اسمند دیکر بر کتاب تأليف ایدروب،
نشر ایلکی. شعرلزندن بونلردر:

بید العفاف اصون عز هجای

وبعدهم اسماً على اترابي
وبفترة وقاده وقربة
نقاده قد كملت ادابي
ولقد نظمت الشعر سيدة عشر
قبل ذوات الخدور والامساك

ماءٌ : « عفتُمْ أَيْلَهْ حِجَابَمْ عَزْتُنِي حَفْظَ أَيْمَكَهْ ، وَعَصْمَتُمْ أَيْلَهْ دَهْ
أَقْرَانِمْ مَرْتَبَهْ سَنَدَنْ عَالِيَّ أَوْلَمَقْدَهْ بِمْ . طَرِيفَ أَوْلَانْ فَكَرْمَ ، وَصَافَ أَوْلَانْ
طَبِيعَتُمْ أَيْلَهْ آدَابَمْ كَامِلَهْ لَمَشَدَرْ . بَنْ شَعْرَ نَظَمَ أَيْلَهْ مَشَهْ إِيْسَهْ ، سَلَفَرَمَهْ
أَوْلَانْ أَدِيبَهْ وَشَرِيفَهْ لَهْ رَمْتَنَالَا إِيْتَمَشْ دِيمَكَرْ . سَيِّدَ الْقَلَيْنِ نَبِيَّ مَحْتَرَمَهْ
صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتَلَرَنِي هَدْحَنْ إِيْتَمَشْ أَوْلَانْ قَصِيدَهْ سِينَكْ
مَطْلَعَيِّ بَوِيلَهْ دَرْ :

اعن وَمِيَضِ سَرِيِّ فِي هَنْدَسِ الظَّلْمِ
أَمْ نَسَمَةُ هَاجَتُ الْأَشْدَاقَ مِنْ أَضَمِّ

بوندَنْ باشَقَهْ ، مَزْبُورَهْ قَزِينَكْ مَرْثِيَهْ سَنَدَهْ وَغَيْرَ خَصُوصَلَرَدَهْ
سوِيَامَشْ أَوْلَانْ شَعْرَارِيَّ كَوْبَدَرْ . (١٣٠٤) تَارِيَخَنَدَهْ (٩) جَمَادِي
الْآخِرِيَّ دَهْ (الْأَدَابَ) نَامَ جَرِيدَهْ أَيْلَهْ نَشَرَ إِيْنَكَرَهَشْ بَرْ بَنَدِينَكْ
مَضْمُونَيِّ اُوشَبُودَرْ : « هَرْ خَزِينَهْ نَكْ آچَقَچِيَّ تَرِبَيَهْ أَوْلَدِيَغِيَچَوْنَ ، بَصِيرَتَلَوْ
ذَاتَلَرْ ، بَوْ بَابَدَهْ مَسَاهَلَهْ إِيَتمَاءِيَّ ، نَصِيمَلَرَنِي آلهَقَ تَيُوشَلَى إِيَديَّ .
حَالِبُوكَهْ بِزَمَ مَشْرَقَ خَلْقَنِيَّ (خَصُوصَ اِسْلَامَ خَلْقَنِيَّ) كَلَهْ جَكَلَرَنَدَهْ أَوْلَانْ
شَيلَرَهْ اَعْتَبَارَ اَوزَرَنَدَهْ باَقَمِيَورَلَرْ ، وَكَنَدِيلَرَنَكْ مَصَاحَتَلَرِيَّ إِيَچَوْنَ
قَابِغَوِيَّ اِيَقَمِيَورَلَرْ . بَرْ كَوْنَ اَولَورَ ، بَونَكْ اِيَچَوْنَ اوْكَنُورَلَرْ . شَوْ خَلْقَلَرَ
شَايَانَ تَعْجِبَلَرَدَرَكَهْ قَزِلَرَنِي عَارِيَتَ زَيَنَتَلَرَهْ اَيْلَهْ زَيَنَتَلَرَلَرْ ، وَعَارِضَيِّ
كَوْلَلَكَلَرَهْ اَيْلَهْ كَوْلَلَنَدَرَلَرَ ، قَوْلَلَرِيَّهْ كَمَوشْ ، قَوْلَلَرِيَّهْ تَاشَلَرَ
آصَارَلَرْ . وَأَوْزَ ظَنَلَرِيَّهْ قَزِلَرَنِي مَسْعُودَهْ إِيَتمَشْ اَولَورَلَرْ . حَالِبُوكَهْ بَوْ
عَمَلَلَرِيَّهْ بَوْ كِيمَسَهْ لَرَ ، قَزِلَرَنِي مَسْعُودَهْ دَكَلَ بَخْتَسَرَ اَيَدرَلَرْ . چَونَكَهْ مَعْلُومَ

عاریت جماللری، قزلرینه يالگان تکبرلک وغرولاق اوکردر، وبو
بوزوق شيلر آنلره برعادت اولور قالور. ~~کوکلی~~ تکبرلک ایدله
بورلمش کیمسه هیچ وقتنه لکیر و انسانلرله قایتماز، بوش^ء ایسه،
آتا و آنانك بصیرتسن ونادانلقلرندن او لور. اکرده آنلار قزلرینك
سعادتلرني استر اولسەلر ایدى، آنلرک خلقلنی تربیه ایدرلر،
آنلره ادب اوکردرلر ایدى. بزم خلقهمزك، قزلرینه علم و تربیه
ویرماماك طوغرو سندە اولان دلبىللری او رمکدچ او ياسىندىن دە ضعيفدر.
دېيورلرکە (قزلر يازو يازا بىلسەلر، محبت خطرلى يازارلار،
شعرلر انشاد ایدرلر) آنلر، يازو بىلەمان خلقلنک دنیالار نىدە ونادان
قوملار آرە سندە نەلر وارايدىكى هیچ ايشتمىورلرمى؟ . . . اى حرمەلى
آنالر ؟ . . . قزلرکز، يازو چىلرک قولنىدە اولان قامىندىن زىادە، سزىرە
اطاعتلىمەدر، بونى غنىمەت بىلەرك، آنلاره كۆزىل تربیه ويرىزكز! . . .
اخلاقلرنی اصلاح ایدىكز! . . . بو كېي آغر بهالى اولان فرصلەر ضائع
اولماسون، غفلت ايلەكز! . . . مزبورە، پاشا قرى اولدىغى
حالىدە عادتى خاتونلر قېيلىندىن تکلفسىز كېونز، مودە اسرافلرنى سوماز
ايدى، دېيورلار. (خاتونارك فضىلات و محسن خلق صاحبلىرى اولمەلرینه
تکلفسىزلك، و مودە يە رغبت ايماز سزىلک قدر طوغرى و راست دليل
اولماز). كچن (۱۳۲۰) تارىخىدە (۱۶) صفردە فوت ایدرلک
(۱۷) پچى كونىدە دفن اولنىدى. ترجمە^ء حالتى مفصل اولەرق بىر
چوق عرب چرىدە لرى نشر ايتدىلر.

عبدادىه

اندلسىدە مشھور برجارىيە در. لغات بىلمەكىدە بىيوك بىر مهارلى

اولوب ، حتی وقتنده اولان علمادن مزینی اولور ایمش [۱] .
 غنا امرنده ماهره اولدیغی کبی کتابتی هم کوزل ایدی . هایج فکرسز
 و بلاهه شعر سویلر ایدی ، دیبورلر . دانیهده مجاهد العامری نام بری
 طرفندن ، اشیلیه امیری اولان معدنک آناسی المعتضد عباد اوزرینه
 هدیه ایدلن بر جاریه ایدی .

عباس خلیفه لردن محمد المهدی ابن عبدالله قزیدر . هارون
 رشیدک همشیره سی اولوب ، حسن و جمالیله ، عقل و علمیله ، فراست
 و ظرافتیله ، مشهور برخاتون ایدی . ابتداء خاندان عباسیه دن محمد
 بن سلیمان بن علی یه ، و بونک وفاتنده ابراهیم بن صالح بن علی یه ،
 و بونک ده وفاتنده محمد بن علی بن داود بن علی یه ، واردی .
 بوندن صوک طول قاله رف (۱۸۲) تاریخنده ارتحال ایدی . ایکنچی
 اری اولان ابراهیم ، بروقت تیره ن اویقویه کیدوب ، وفات ایتدی
 ظنیله تجهیز ایدرکه حاضرلند کلری حالده صالح بن بهله الهندي نام
 طبیبک سعی وغیرتی سایه سنده اویغانمش ، و آذن صوک اوژون
 مدت یاشاب ، (عباسه) ی هم نکاحلمنشیدی [۲] . هارون ، وزیری
 اولان جعفر بن یحیی البرمکی دن باشقه مجلسین لذت تاپمادیغی کبی ،
 (عباسه) مجلسنده مفتون ایدی . بناءً علیه بونارک هر ایکیسنک
 مجلسنده بولکده اولم قصدیله ، آره ارنده عقد شرهی اجرا ایتدروب ،

[۱] نفح الطیب . (ج ۲ ص ۴۸۹).

[۲] عيون الاتباع . (ج ۲ ص ۳۴ - ۳۵).

فقط کندیستن باشة، ساعته برابر او لماز سر لقلرنی شرط ایلدی [۱]. هارونک اور دمچک (اور ماکوچ) طوزاغی قبیلندن اولان شرطینک کوچی یتمادکندن، بر آره لق (عباسه) جعفردن بر ار بالا دنبایه کتوردی . بومالی هاروندн یا شرمک نیتی ایله، مذکور بالا (بره) اسمنده بر تربیه اید و چی جاریه، و ریاش اسمنده اولان خادم ایله بر لکده (عباسه) طرفندن مکه یه بیبارلی، وهارون مجھه کیده چک اولدیغی وقت، مکه دن یمنه او زادلی. لکن خاتون قز ییغندیستن (جیونندن) عبارت اولان، عباسیلرک سرا یلرنده سر صاقلانمی هیچ ممکنی؟ ... بر خاتون واسطه سیله بوجبرده باشندن آخرینه قدر هارونه ایرشدی . بونک او زرینه، اک سوکلو و سرلرینه محرم اولان وزیری جعفر بن یحیی، هارون طرفندن قوی منزلنده بوغاز لئمشد ر.

عباسه بنت الفضل

امام مشهور ابو عبدالله احمد بن محمد بن حنبل حضرتاری خاتونیک ر. مذکور امامدن صالح اسمنده بر او غلی او لمیشیدی . عبد العزیز بن جعفر الحنبلی دن حدیث او قوب، مشهور محمد ثعلبر زمهه سننه کردی . وفاتلری صوکنده امام حضرتاری: «ام صالحه او تو زیل بر لکده بولندی، هیچ وقت آره مزده مخالفت او لمادی» دیه حسن شهادت و اظهار خشنودی ایلمیشدر . او غلی صالح اصبهان قاضیسی اولدیغی حالده (۲۶۲) تاریخنده شهر رمضانده وفات آیندی .

[۱] بو خایه یی ابن خلدون حضرتاری شو قدر مهارت ایله رد ایلسکنده درگه، سوزنده اولان لذت شایان حیرتدر . فقط هارونک بر مکیلرک قائلرنی آفرید یعنیک سببیتی بیان یزنده کمه سی قومه او طور مشدر . (ج ۱ ص ۸ و ج ۳ ص ۲۲۳).

شاعر شهیر بشار بن برد محبو به سیل ر. هذکور شاعر، کوزی صوقر اولک یغی حالد، مزبوره نک داوشنی ایشلوب عاشق اوامش و حقنله ده کوب شعرلر سویا لمشد ر. بوجمله دن بعضیلری بونلر در:

يا قوم اذن البعض الى عاشقة
والاذن تعشق قبل العين احيانا
قالوا بمن لا ترى تهوى فقلت لهم
الاذن كالعين توف القلب ما كانا
ما كنت اول مشغوف بجارية
يلقى بلقيانها روما وربانها

ماعلی: «ای قوم! بن، قبیله دن بعض برلرنی سومکده یم، کاه اولور که کوزدن مقدم، قولاق عاشق اولور. (کورمادک کیمسه یه محبیت دعوا سنی ایتمه ک عبئدر) دییانلره (قولاقده کوز کبی اولمش واقعه لاری، کوکله حکایت ایده بی اوور) دیدم. ملاقاتیله مستغرق راحت اولان عاشقلارک اولی بن دکلم!». ادبی، عقلالی، فصح سوزلی، داوشی کوزل، برخاتون اولمشدر.

معلقات صاحب لرندن عنتره بن شداد معشوقه سیدر: شاعره،

ادیبه، بر قز ایدی. عنتره شعرلرندہ اسمی مذکور اولدیغی کبی،
کنل بستک هم اشعاری وارد ر.

عبيد

ابو کلام اسمندہ بزرینک قزیدر. قرن اوّلده عالمہ و صالحہ بر
خاتون اولوب، بصرہ لیدر. مالک بن دینار حضرت‌لریله صحبت ایلمشیدی.
(رابعہ العدویہ) ایله پر عصرده اولوب، وفاتی ایسه آنکن مقدم
ایدی. معاصراً لری بونی (رابعه) یه ترجیح ایدرلر ایمش.

عبيد اللنبور یه

مشهور مغنیه اولدن اولوب، صباح اسملو بر کیمسه قزیدر. طنبور
صنعتنده امثال‌السر، یوزی کوزل، داوشی لطیف، خوش ایسلی،
محبتلی، ملایم وجاذبیه براخاتون اولوب، عصرنده اوّلان ادب‌قاشنه
اعتباری بلند ایدی. طنبورنده: «خیانتن باشقه هرشی محبت
طوغرو سنده تحمل ایدلنور» مائلنده اوّلان:

كل شی سوی الحیانة فی الحب يتحمل
بینی یازل‌مشیدی. اسحاق الندیم بونک هقنده:

امست عبیدة فی الاحسان و اهدا
فالله جار لها من كل هندر
من احسن الناس وجهها مین تبصرها
واحدق الناس ان غنت بطنبور

شعرنی سویلمشدر. ماعلی: «الله تعالی عبیده بی هر ضروردن
حفظ ایتسون! احسان بابینده آنک بر دنی نظیری یوقدر. کوردک که
وقتنه یوزی کوزل، واوینادیغی وقتنه طنبور اویننه ده ماهردر».

عتابه

مشهور وزیر بر مکنی جعفر ک آناس (ام جعفر) در. بر مکلیر ک
شهرتلری بقون دنیایی طوتد یغندن صوک، هارون الرشید آچوینه
اوجراب، الوغ بلاره دوشد کلنده، نه سبب ایله در، بو خاتون
سلامت قالمشیدی. شوجه تدن خیلی وقت فقر وضرورت ایچنکه
یاشاب، دنیادن ارتحال ایتی. عالمه، ادیمه، برخاتون اولوب،
دنیانک اک بیوک عزتیله، اک توبان دلتی هم کوردی. او ز حالت
مناسب اوله رق: «حقیقی اولم، بدن اولمی و چرمکی دکل، بلکه
خلقدن سوآل ایلمکدر. بوفلر هر ایکیسی ده اولم ایسه هرده، خلقدن
صورتف اولمی، تن اولمندن قانیغدر» معناستنده اولان:

لا تحسين الموت موت البلا
لكنما الموت سؤال الرجال
كلاما موت ولكن ذا
اش من ذاك لذل السؤال

شعرلرنی انشاد ایلمشدر. حضورنده، یوزلر ایله قل و کنیزکلر،
بیل باغلاب، خدمته طور دقلمه وقتکه، او غلی، جعفر ک
تر بیهیس ناقصل غنمن شکایت ایدر، و خدمته ده خشنود اولماز ایدر.
صوک کونلرنده، بو حاللرنی برم برم خاطرینه کتوروب، تأسف
ایدو ب، آغلار، ویوقار و ده یاز لمش شعرلری او قور، ایمیش.
(جمله مزه عبرت!)

هادئن لر قیمت به مدللنه کارهای تلمیخانه، و نیزه این را در
پیش امیک عواید همایش بدهد. مدت ایامیه کن مدللنه بیشتر از ده
عنه بدهند. بجهت این خود مطلعه باشند همانرا ملا ملا، و همچنانه
عفیف بن عمر و بن امریق الغیس بن عدینک قزی، و مشهور
حاتم طائینک آناسیدر. طبیعت شعریه سی، اولوب، اوغلی کبی
بوده سخن اولوب، اموالنی مسافر و ممتازله صرف ایدر ایدری. بر
آره لق بونک برادرلری، مالنی اسراف ایده در، دیه جمله سی بر اتفاق
ایله مالنه تصرف اینمه کدن منع اینمشلر ایدری. بر سننه بو حال ایله
طوروب، — ایده کندی مالنده بوز دوه سنی ویردیلر. بو وقتی بر خاتون
ایله بیلور. دیه کندی مالنده بوز دوه سنی ویردیلر. بو وقتی بر خاتون
کله رک فقیر لکندرن شکایت ایند کندی: «بن یوقس لفگ آچیسن اولور» مالنی حفظ
تجربه ایندم: هبع کیمسه بی مهروم ایلمک حالمدن کلماز» دیه، جمله
دوه سنی من کور خاتونه احسان ایلمشدیر. دیه کندی مالنده بوز دوه سنی ویردیلر
عروضیه کندی مالنده بوز دوه سنی ویردیلر

ابوالطرف عبد الرهمن بن غلیون جاریه سیدر. افندی سندن نحو
علمی تحصیل ایدوب، لغت ایله نخوده ید طلاسی اولمشدیر. علم
عروضیه اولان مهارتنه کوره (عروضیه) دیه شهرت بولدیغندن، اصل
اسمن بیلندمی. امام مبرد حضرت لرینک «کامل» نام اثرنی حفظ ایدرک [۱]

[۱] کامل کتابی حفظ و تدریس ایلمک شریله طوره وون، «مطالعه سی ده» (۱۹۶۲) یاشمره چندینه زده
نصیب اولمشدیر. اکرده زمان بزه هم نهاد او قورلوق قدر اولسون، عادینک خلافتنه اوله رق،
مساعدہ اینمه ایدی، مطالعه سی ده میسر اولمایه چق ایدی. بوازنده فاشل محترم محمد ذهنی
افندی: «کتاب کامل: شرح و تدریس اولنیت دکل، طبع اولندیه و قنده، طوفریدن طوغنیه
آنی تصحیح ایدچک ذات، استانبولو لده تابلماشیه شیدیه» بیورمشدیر. کامل، اصل نسخه سی بقرسیو رغ
شهرنده اولان حکتیخانه دن عاریه آله رق، دورت جلد اوزرنده (۱۸۶۰) م تاریخنده «لیسیغ»
شهرنده طبع اولنیش و مفصل بر فهرست ده ضم ایدل مشیدی.

شرح پارمش؛ و قالینک «نوادر» اسمیک اولان کتابنده هم شرح یازمقله، عمرنی او شبو کتابلردن درس ایتمکله کیچر مشدر. ابو داود سلیمان بن نجاح نام فاضل شهیر، کامل ایله نوادری و علم عروضی او شبو خاتوندن او قومشدر، اندلسی بلنسیه شهرنگ طور و ب (۵۰۵ع) تاریخنگ دانیمه ده وفات اولدی.

عریب

عبدالله خلیفه لری زماننگ بو اسمیک ایکی مغنیه وار ایدی. بری جعفر بر مکینک کیزلى بر نکاخنده دنیایه کار کی روایت ایدلن بر قزر. مزبوره شاعره، ادیبه، داوش کوزل، موسیقیه ماهره، شطرنج اوینامقدن نظیرسز، یازوده برقچی درجه استاد، ایدی. (۹۶) یاشنده (۲۷۷) تاریخنده ارتحال ایندی. مامون و معدصم خلیفه لر ندیملک ایدر اولمشدر. چوق اشعار و نوادری وارد.

ایکچیسی، مامون خلیفه نگ چاریه سیدر که فوق العاده حسنی وادیبه بر قز ایدی. کوزل اشعاری وارد. بر مجلسنده مامون خلیفه یه: «سزار اویله آدم لر سکز که آلد امق وجفا ایتمک سره خلق اولمشدر؟ کوب یوزکز، اون درلو دیلکتر وارد؛ کوکله تعجب ایدرم که بونچه اذالر کوردکی حالده، صبر ایدوب طورمای، دخ سرک طرفکزه میل اینمکده در» مضموننده اولان:

و انتم اناس فيكم الغر شيمة
لـكم اوجه شئي والـسنة عشر
عجبت لـقلبي كيف يصبو اليـكم
على عـظم ما يـلقـى وليس لهـ صـبر

ابیاتنی انشاد اینهشیدی . مزبوره بی مأمون ، یوز بیک در همه
صانون آلوب ، آلمیه دلالت ایسدن اسحق بن ابراهیم المؤصلی به
هم یوز بیک در هم هدیه ایتمشد . مأمونک مصارف وواردات
دفعه نی یاز مقنع اولان ابراهیم بن رباح نام ذات ، مذکور مبلغه ای
مغنه ایله مغنی به ویرلدی دیه چک اورنده ، جوهر ایله جوهر جنی به
بویله ویرلدی ، دیه یاز دیغی مر ویدر .

عزه

اسلام بر پنجی عصر شاعر ارندن اولان ابو صخر کثیر بن عبد الرحمن
اسمندہ اولان کیمسه نک محبوبه سی (ام عمره) در . جهیل بن حفص
اسمندہ برینک قزی اولوب ، عاشقی ایسه کند یسنده اضافه شده « کثیر عزه »
دیمکله شهرت بولمشیدی . کثیر ک بونک حقنده غایتدہ کوزل اشعاری
واردر . وما جرا الری ادبی آره سنده سویلمکده ، نوا در اری ده ظرفانی
مجلس لرنده روایت اید لمکده در . عزه غایتدہ ادبی ، فصح سوزلی ،
کوزل یوزلی ، وعفیقه اولدی یغدن عبده المک بن مروان سراینه
مؤدبه لک صفتیله کرمش ، و عبد العزیز بن مروان زماننده و هصرده
وفات اولدی یغی مر ویدر .

عزه المیلا'

انصار کرام آزاد لیلر زبن هدینه لی بر معتبره در . حسان بن ثابت

رضی الله عنہ نک شعرلارنی ، اوز هضورنده تغنى ایدوب آغلادر ،
ایدی ، کوب و قنده (ست سکینه بنت الحسین) هضرتلىرى مجلسىنە
اولنور ایدی . حسنى و عفيفه ير خاتون اولوب ، يوردىكى و قندە
سمېزلىكى سېبىنەن بر طرفه مېيل ايدر لک يوردىكى اېچۈن « الميلاع » دىي
توصىف ايد لمىشىر . عزه حقنەن طوپىش : « كوركام خلقلى ، چىن مسلمان ،
خېر ايلە بىمور وچى و منكىرن نەي ايد وچى ، بوز و قىلغۇن كامىل اختباط
ايد وچى ، مجلسى دە اك لىتلى مجلس اولوب ، هتى مجلسىدە باش
سلكىتوچى دە اولنماز ایدی » دىمىشىر . نوادرى كوبىدر .

عفراء

نجىد مملكتىڭ عشق و غرام ايلە شهرت بولامش « عذرە » قبيلە سنەت
مهاصر بن مالك قزىدر . كىنلىسىنە عەززادەسى عروه بن حزام بن
مالك عاشق اولمىشىدی . عروه نك آتاسى حزام وفات اولدىغاندە
دورت ياشىنە اولان عروه عمن اولان مهاصر تربىيە سىنە آلمىشىدی .
اوшибو سېبىنە عروه ايلە عفرا ئە بىرخانە دە او سوب بىر بىرىنە زىيادە
الفت او زىرنىدە اولدىلر . بالغ اولدىقارى صو كىنلە « عروه دە ،
عفراء نك نكاھنى طلب ايدى . عفرا ئەنک آتا و آناسى تزوچىج ايمىك
او زە وعە ويردىلر . شو آزە لق عروه شام سفرىيەنە چقوب كىتدى .
اىن بونك سفردە و قندە اذالە بن سعيد نام كىيمىسىنەن كىستى كىنە
بناء آتا و آناسى عفرا ئەنی آڭا ويردىلر . عفرا زوجىلە كوچوب كىتدى كى
كۈنلە عروه دە شام سفرىنەن قايقىوب كىلدى . واقعە دن خىر آڭىيغى
ايلە عروه نك عقلنە ضعيفلىك و بدئننەدە خستەلک كىلدى . حضرت عثمان
رضى الله عنە زمانىنە ، هر ايکىسى بوعشقە قربان اولمىشىلەدر . عفرا ئە

ظریفه' جمیله' فصیحه' برخاتون اولوب، کوزل شعر سویلر ایدی.
جنون عامرینک : « عروه نک خلق دیلنہ کرد کنه تعجب اید رم، عروه
اولی ده رامتلنگی، اما بن هر کون او اوم آچیسی طادوب طور مقلع یم »
ماءلنگ اولان :

عجبت لعروة العذری امسی
احادیثا لقوم بعد قوم
وعروة مات موتا مستریحا
وها انذا اموت کل يوم
دین کنند مرادی او شبو عروه در. عروه ایله عفرانک معاشقه لری
وبیر برلری هقنده سویلهمش اولان اشعار محقره لری مشهوردر [۱] .

عفراء

هزاعه ده اهم اسمنده برینک قزیدر. ابن الفرنڈ حارث
هزاعیه وارمشیدی. ابتداء آره لرنده کامل بر دوستلک بلکه معاشقه
اولوب، صوکره، نکاح ایله جیولمف نصب اولدی. بر آره لف عفراء
زوجی رخصتیله، آتا آنا، قوم و قبیله سنی زیارت ایتمک ایچون
کتمشیدی. هرنه سببه ایسه تیز لک او زرنک اری واروب کنور مادی؛
خاتونک او ز لسکنده قایتوب کلامادی، و بومال او زرنک او زون بر
مدت طور دیلر. باشلاپ سفر ایتمکی هر ایکیسی، او زرینه الوغ بر
عارلک حساب ایدوب، هیچ بروجہ ایله حال للرینه مناسب کور مادیلر.
بو عناد لف ایکی طرفک اقرب بالرینه حقی که بدنون قبیله به سرایت ایدوب،
کلوب آلماز ایسه خاتونی ارینه بیار ماز ایچون خاتون طرف؛

[۱] فوات الوفيات (ج ۱ ص ۳۳) و تزيين الاسواق (مل ۷۶).

اوز-لکندن قایتوب کلماز ایسه خاتوننه ارفی یبارماز ایچون ار طرف
بیمینلر ایدیلر. آخرنئ اری خسته دوشوب، محبتی ایله مینلا اولدیغنى
بیلدیرچك شعرار یازوب، خاتوننه یباردي. بوکا جواب اوله رق یازمش
شعلر زنل عفراء هم ارینه اولان او فکه لرنی و قلبىنی یاندر مقدە اولان
عشقنى حکایت ایدرک - اکرده خلق سوزنلر قورقماز ایسەم
ایدی، البتە برساعت اول حضورگئ اولنور ایدم - دیمەشىدی.
حارث بو كاغدى او قوب، كوز ياشيله آغلاب، جاننى تسلیم ایدى.
بۇنى ايشتە كنندە خاتون هم حسرت او تىنە یانوب تلف او لدى.
(اماذه عناد ! . . .)

عقیله

عربىلدە بنو هنيفه قبیله سنئ ضحاک بن محرك قزیدر. اهل عشق
وغرامدن، ادیبه، شاعره، فصيحة، برخاتون بولوب؛ عمزاده سى
عمر و بن ڪعب بن محرك ایله معاشقه لرى او لمغله، خلق آرە سنئ
داستان او لمشلدر در.

اطروش بن رواحه قزیدر. فصاحت و طلاقت السانیله شهرت
بولىش بىرخاتون ایدى. صفيين مخاربە سنئه امام محترم هضرت على
رضى الله عنه عسکرنى معاويه و شام عسکرینه قارشو تشويق و تحرير يض
مقامنە اشبو نطقى سويمشدر: «اي آدميلر! سز، او زکىرى بىلۈكز!

« اوزکن هدایتک - حق یولن - اولد قکزده ، باشقه لرک ضلالتی
- حقسزلغی - سزه ضرر اینماز . تحقیق جنت اعلی بر درمتلو یورتدر که »
« آنل طور و چیلره قایغو و حسرت کاماز ، آنل اولانلار وفات هم
« اینه مازلر . ایدمی ، او بلند یورتی ؟ بونعمت ورونقی دائم اولمیان »
« قایغو و حسرتی کیسلمیان فانی یورت ایله صاتون آلوکن ». حقلرکزی
« غصب اید و چیلرک جبر و ظلمارینه صبر و ثبات ایله مقاومت اید کن !
« تحقیق دشمنکن ؛ قلبی پرده لی « حقیقت ایمانی بیلماز » حکمت
« آ کلاما ز بر قومله ، سزاره فارشو کلمشدتر . ای عباد الله ! و ای جماعت
« مهاجرین و انصار ! . حق یولن هقدن آیرلمه کن ! عزیمکن اوزره
« ثبات ایله کن ! . اکرده مغلوب اولور ایسه کن صبر اید کن ! بیلکزکه
« اشکزک آفری اولوهر . آدم او غلینک عمری شوقدر تیز او تمکن
« در که بوکون هماربه ایله اولماز ایسنه ده ایرته بی تمام اوله چقدر .
« صوغش وقتند شام عسکرنی اور کوچان ایشا کلر کبی کور چکسکن ! ».
عکشه ، بو همار به دن صوک او زون عمر ، قومی آره سنده عزت
او زرنل یاشادی ، و بر وقت شامه معاویه حضورینه ده کلادی . معاویه ده :
« صفین و قعه سنده بویله سوزلر ایله عسکری تحریض اینمه کزه سبب
نه اولدی ؟ » دیه عتاب ایلمک استمش ایسنه ده ، « اونی اعاده ایلمه کن »
شای که کن یکزه ضرر لی شی ئید انه کلور » مضمونلار اولان سوز ایله
استغفا اینتمش ر .

شهرینه کوچرلدى. ادب و هنری سایه سنگ او بینه ده شهرتى اولدى یغندن
(ملقبه) دیمکله توصیف ایدلنور ایدى. صوکره اندلس حاکمی اولان
اوچونچى عبدالرحمى طرفندن صاتون آلنوب، اندلسه بیبارلدى؛
وعمرنى ده مذکور پادشاه سراپیندە کېچردى.

علمشاھ بیکم

آدر بیجان خانلرندن او زون حسنک قزى، و شاه اسماعيل
صفويينك آناسير. (۱۹۳) تاربخنده شروان واليسى بولنان فرج
يسار طرفندن مقتول اولان شيخ حيدر بن جنيد الارديبلى يه تزويج
اولنوب، شاه اسماعيل ايله برابر براذرلرى سلطان على و سيد ابراهيمى
دنبايە كىوردى.

علیه

عباس خليفة لردن مهديينك قزى وهارون رشيدك آتا بر
طوغمه سيدر. (مکنونه) اسمئل برجاريە دن طوغمش با شعر، ادبیات،
موسيقيي مهارت كسب ايتمىشىدلى . حسن صوتى، جمال ولطافتى،
ظرافت و نزاكتى، دفى كمالا تىلە متناسب ايدى. عفيفه بر خاتون
اولنوب، طهارتى اولدى یغى زمانلى ينك كوبوسنى عبادتلە كېچرر، وغيره
وقتلرده موسيقى و اشعار ايله شغللنور ايدى . خليفةلر فاميليه سنگ
اولان موسى بن عيسى بن موسى بن على بن عبد الله بن

عباس، نکاحنده اولمشد ر، رشید، کندیسنه زیاده محبت او زرنئی
اولدیغندن حتی بغداد دن چقدیغی و قتلرناک هم حضورینه جاب ایدر
اولمشد ر. شعره بر دیوانی اولوب، بوشعرلر هزبوره نکدر:

تَحِبُّ فَانِ الْحُبِّ دَاعِيَةُ الْحُبِّ
وَكُمْ مَنْ بَعِيدُ الدَّارِ مُسْتَوْجِبُ الْقُرْبِ
إِذَا لَمْ يَكُنْ فِي الْحُبِّ سُخْطٌ وَلَارْضًا
فَإِنْ هُلَوَاتُ الرِّسَائِلِ وَالْكِتَابِ
وَاطِيبُ أَيَامِ الْفَقْنِ يَوْمَهُ النَّى
يَرُوعُ بِالْهَجْرَانِ فِيهِ وَبِالْعَتَبِ
(۵۰) يَا شَنَكَ اولدیغی حالت (۲۱۰) تاریخنده ارتحال ایندی.

عَلَيْهِ

عباسیلردن مهدی خلیفه نک آزادلیسی اولان مغنی شهیر زرباب
قزیدر. آتسیله برابر اندلسه کیچوب، اوراده بیوک بر شهرت کسب
ایتمش، آناسی وفاتنده آنک بر فی طوتمشد ر.

عَمَّا يَمْ

شریف نسابه حسام الدین هسن بن محمد الحسینی نک قزی و (الف)
بنت حسام الدین) نک همشیره سیدر. الونغ محمد شاهاردن اولوب، امام
سیوطینک استاذی ایدی.

عمره بنت عبد الرحمن

عبدالرحمن بن سعد بن زرارة الانصاري قزيير. حضرت (عائشه)
وحضرت (أم سلمه) مجريه لرنده بولنوب، آنلردن روایت حدیث ایله
ایدی. تابعون آره سنده مدینه ده فقیهه بر خاتون ایدی.

عمره بنت نعمان

صحابه دن اولان ابو عبد الله نعمان بن بشير ک قزی و مشهور مختار
بن ابی عبیرة الثقفى نک خاتونیدر. بیچاره بی کناء اولی یغی حالده
مصعب بن زبیر طرفندن (۶۷) تاریخنده وحشیانه بر صورتده قتل
اولنمشیدی. کوزل یوزلی، درست سوزلی، هر اشنده طوغریلقلن،
دیانتلی، شاعره، عفیقه، امینه بر خاتون اولوب، اری مختار ایله
برلکده، مختار قتل اولنان کونه قدر، ترکلک ایندی. طوغمهس
اولان (همیله) روح بن زنباع نام کیم سهیه نکاح ایدلکدیه، قارنده
ابان بن نعیانه، شملته ایدر ک او شبو شعر لری یازمشدر:

اطال الله شاعنك من غلام

منی كانت منا كينا جدام

اترض بالفواض والزوااني

وق کان يقربنا السنام

مائی: «ای قارنکشم عمرک او زون اولسون! قانغی و قندنبرو

بزلر جدام قبیله سنده ویرامیه باشلادق، قارنکشلر کی فاسفلره ویرمیه

نه يوزله رضا اولرکه بو كونه قدر بزرگی الوع ذاتار نکاحلاننلر
ایدی » دیمک اولسە کرک . قتل اولنیغى صوکنە مشهور شاعرلار ،
كىنلىسى اپچون مرئىيەلر سوبامشلەر [۱] .

عنان

عباسى خليفة لر زمانىندە شهرت بولەش برا دېمەدر . افندىسى
ابراهيم الناطفى نام ذاتك تربىيە سندە كسب علم وكمالت اينەش ؟
صوکرە هارون رشيد طرفىدىن صاتون آلمىشىدى . شعير و فصاحت اهلەندن
اولوب ، مشهور شاعر ابو نواس ايلە مشاعرەلری و ملاطفەلری واردە .
صاتون آلدىغى صوکنە ، هارون ، كىنلىسىنە : « اى عنان ! كوردىمى ؟
سزى ابراهيمىدىن استىكىم وقتىدە يوز بىك آلتۇن صورمىشىدى ؟ حالا
آذك وفاتىندە ، ايلە بىك غروشه - تخمينا بشبېك روبلە - آلم «
دىرىكىنده ، عنان دە : « يا امير المؤمنین ! وقتك خليفةسى اولوبىدە ،
كۈلەكىز استىكى شىلەرى ؟ بهاسنى تقدىر ايدە بىلەيان ھىرات
آشاوجىلە قالامقەنە قدر صىبر ايتىكىز تقدىرە ، بوندىن دخىارزىن بەها
ايلە صاتون آله بىلۇر اىلەنە ! » دىيە ظربانە جواب ويرمىشلەر [۲] .

« غُ

غازىيە خاتون

ايوبى پادشاهلەرن ملک كامل محمد بن ملک عادل قزىدەر . حماماده

[۱] عمر بن عبد الله بن ابي ربيعه مرئىيەسى كتاب السكاملاده (ج ۲ ص ۱۵۵) دە در .

[۲] بوكا مشابه بىر حڪايىتى وفيات الاعيان صاحبى معتصم ايلە نشوى ئام جاريە حقىنە يازمىشلەر (ج ۲ ص ۳۴۵) .

حكومة ایدن ملک مظفر خاتون اولوب، زوجی وفاتنده دارث تخت اولان اوغلی ملک مصوّر، صبی اولمغله، بو خاتون بر مدت نیابت ایله سلطنت ایتمشیدی (۶۵۶) تاریخنده وفات اولمشدر. عقلی، اداره‌لی؛ بر خاتون ایدی.

غزاله

خوارج بهادرلرندن اولان شیبیب بن یزید خاتونیدر. زوجه فرات بلغه‌سنه غرق اولدیغنده، او شبو خاتون، عسکر جیوب، بر سنه مقداری وقت هجاج عسکرینه مقاومت ایندی. وا شبو همار به اثناسنده برندرنی ایفا اینتمک یولنده کوفه شهرینه گروب، مسجد زدن ایکی رکعت نماز او قوب بقره ایله آل عمران سوره‌سنی ایکی رکعتنده فاتحه‌یه ضم ایدرک کامل راحتلکده تمام ایدوب چقمشدر. حالبو که بتون اسلام دنیاسنک قاننی ایچمکده اولان هجاج، بو گونده ایلی بیک عسکریله کوفه‌ده اولنور ایدی. (هجاجک غیرتی ایسه، سرای ایچنده، خاتون وجاریه‌لری، قل و خادملری آره‌سنه اولمشدر) اوشبو وقتده خوارج خلقنک مجنده وزاهد لرندن اولان عمران ابن حطان [۱] هجاجک هجو ایدرک ابیات سویلمشدر.

[۱] بوکمه شو ذاقدرکه؛ امام محترم علی المرتضی رضی الله عنه جنابرنی قتل ایدن ابن ملجم نام بدینه ملاع ایدرک: (یاضریه من تقی ما اراد بها * الایلیخ من ذی العرش رضوانا * انی لاذکره حينا فاحسبه * اوقی البریه عند الله میزاننا * شعری سویلمشیدی. شایان دققدرکه بو له برذاتن امام جلیل شیخ السعدیین ابو عبد الله اسماعیل بن محمد البخاری رضی الله عنه، حدیث شریف تخریج بیورمشلدرو. (جامع الصیحیج ج ۷ ص ۴۵). عمران بن حطان ماجرالردن برقدرسی امام مبرد کاملنده (ج ۲ ص ۱۰۹ و م ۱۶۳) ده و روایة الاغانی نک (ج ۱ ص ۶۹) سنه مذکور در.

غسانیه

اندلسک اک بیوک و مشهور ادیبەلرندن بریدر . دورتچی عصرده
ظرافت ، ادب و جمال ابله معروف اوامشیدی . عروض و شعر علمان
مهارتی يرنە اولوب ، بعض اشعاری مرویدر .

« ف »

فارعه

جاھلی شاعرلردن امیه بن ابی الصات هشیره سیدر . عقل ،
ادب ، صدق و جمالیله ، مشهور برخاتون اولوب ، طائف فتحنە خاتم الانبیاء
شفیع یوم جزاء افتکم حضرتلرینک محضورینه کلەرک ، اسلامه مشرف
اولدى . امیه ایسه کتب سماویه بی مطالعه سی سبیندن ، بعثت نبویه یه
مطلع اولمیش ، و فقط آفر زمانە کلاماسی موعد اولان پیغمبرک
- علم و معرفتی واسع اولدیغى جهتلە - کندیسى اولمقد املنە دوشمش
ایدی . شو و قتلە نبى محترم ظهور ایدرک تبليغ رسالت ایتمیه
باشلا دیغىندن ، حسپی سبیندن ، اسلامله مشرف اولمقدن محروم قالالدى ،
وبدر مهاریه ستدن صوک وفات ایندى . نبى محنرمک ارزولرینه
کوره ، فارعه ، قارنداشی امیهنىک بر چوق شعر و قصیده لىرنى
اوقدیغى مرویدر .

فارعه بنت همام

همام بن عروه بن مسعود المتفقى قزیدر . الک هالنده ، عرب حکیمی اولان هارت بن کله^۱ ، یاخود مغیره بن شعبه نکاحنده اوایوب ، طلاق ایدلدى ، وصوکره ثقیف قبیله سنگن یوسف بن ابی عقبه لیه واروب ، (۱۴) تاریخنده اهل اسلام ایچون بلای عظیم اولان هجاجی دنبایه کنوردی [۱] .

فاطمه

فخر کائنات خاتم الانبیاء افسندر رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلىرینک کریمہ^۲ مختاره مهاریدر . لونی فوق العاده آق ونورلى اولدیغندن (زهراء) دیه لقب ویرامشیدی . عقل ، ذکا ، حسن و جمال ، زهد و تقوی ، وباشقه اخلاق حسنی کامل اولدیغندن ، همشیره ارزندن زیاده هبیت نبویه یه مظهر اولمشلر ایدی . هجرتدن اون اوچ سنه مقلم ، مکھه مکرمه ده ام الـؤمنین (خلیجۃ الکبری) آنامز حضرتلىرندن دنیایه تشریف ایله مشلر ایدی . بو وقتده رسول اکرم جنابلری او تو ز بش یاشلرندن ایدیلر . حضرت فاطمه اون بش یاشلرینه باصد . قلنده ، او وقتنه پکرمی بر یاشنده اولان حضرت علی جنابلرینه تزویج او لندیلر . نکاحلری هجرتدن او چونچی سنه ده ، مدینه منوره ده صفر الخیر آیند

[۱] ابو محمد الحجاج بن یوسف بن الحكم بن عقبیل . وقایات الاعیان (ج ۱ ص ۱۴۳).

اولمشدر . باشقه همشيره ارزدن دزيماهه کامش بالا ، کوچك ياشلر زن
 ارتحال ايندكلر زن ، نسل پاك حضرت رسالتپناهه ، يالـکـزـ مشـارـ
 اليـهاـ حـضـرـتـلـرـ زـنـنـ تـارـالمـشـدـرـ . حـسـنـ ، حـسـيـنـ ، مـحـسـنـ ، (امـ کـلـثـومـ)ـ ،
 (زيـنـ)ـ اـسـمـنـدـهـ بـشـ اوـلاـدىـ بـولـوبـ ، بـونـلـرـ زـنـ مـحـسـنـ طـفـلـ ايـكـنـ
 وـفـاتـ ايـتـهـشـدـرـ . سـلـطـانـ الانـبـيـاءـ شـفـيعـ رـوـزـ جـزـاءـ اـفـنـدـمـزـكـ فـاطـمـهـ رـضـيـ
 اللهـ عـنـهـاـيـهـ شـفـقـتـ وـمـبـتـلـرـيـ فـوقـ العـادـهـ اوـلـوبـ ، کـمـدـيـسـيلـهـ زـوـجـ
 مـخـنـزـمـارـنـ ، وـاـمـاهـيـنـ جـنـابـلـرـنـ ، مـبارـكـ عـبـالـرـىـ اـيـلـهـ صـارـوبـ ، اـهـلـ
 بـيـتـ ، وـاهـلـ عـيـاـ ، تـسـمـيـهـ بـيـورـمـشـلـرـدـرـ . بـنـوـفـيـجـرانـ نـصـارـالـرـىـ اـيـلـهـ مـباـهـلـهـ
 اـيـدـشـهـكـ اوـلـدـقـلـرـنـدـهـ ، نـبـیـ اـكـرمـ حـضـرـتـلـرـىـ ، اوـلـادـ عـزـيزـلـرـىـ اوـلـانـ
 حـسـيـنـ جـنـابـلـرـنـ كـوـتـارـوبـ ، وـحـسـنـيـ يـتـاـكـلـابـ وـارـمـغـلـهـ حـضـرـتـ فـاطـمـهـ اـيـلـهـ
 دـيـمـوـکـرـ ، دـيـهـ تـعـلـيمـ وـيـرـشـيدـيـ [۱]ـ . حـضـرـتـ فـاطـمـهـ ، مـسـكـيـنـلـرـهـ شـفـقـتـلـىـ ،
 وـيـتـيـمـلـرـهـ زـيـادـهـ مـرـهـتـلـىـ اوـلـوبـ ، بـوـ خـصـوصـدـهـ بـرـ چـوـقـ فـوـادـرـىـ
 مـنـقـولـرـ . هـرـ جـهـتـدـنـ پـدـرـ مـبـارـكـلـرـنـهـ مـشـابـهـ وـزـوـجـ مـخـنـزـمـلـرـيـنـهـ مـنـاسـبـ
 اـيـدـىـ . رسـالـتـپـناـهـ اـفـنـدـمـزـ حـضـرـتـلـرـيـنـهـ مـحبـتـ وـخـلـوـصـلـرـىـ پـكـ زـيـادـهـ اوـلـوبـ ،
 اـرـتـحالـ جـنـابـ نـبـويـدـنـ صـوـائـکـوـلـدـكـلـرـىـ كـوـرـاـمـاشـدـرـ . وـبـرـ چـوـقـ مـرـثـيـهـلـرـ
 اوـقـوـبـ مـعـزـونـ بـرـ مـالـدـهـ يـورـهـشـدـرـ . فـخـرـالـنـبـيـاءـ صـلـىـالـلهـ عـلـيـهـ وـسـلـمـ [۲]ـ
 تـرـبـهـ سـعـادـتـلـرـيـنـهـ قـوـيـوـلـيـغـنـدـنـ صـوـكـ ، حـضـورـيـنـهـ وـارـمـغـلـهـ اوـزـونـ بـرـ
 مـدـتـ آـغـلامـشـ وـقـبـرـ شـرـيـفـلـرـنـدـنـ تـوـپـرـاقـ آـلـوبـ اـيـسـنـايـهـرـكـ اوـشـبوـ
 بـيـتـلـرـىـ اوـقـوـمـشـدـرـ :

ماـذـاـ عـلـىـ منـ شـمـ تـرـبـةـ اـهـمـ
 انـ لـاـ يـشـمـ مـدـىـ الزـمـانـ غـوـالـيـاـ
 صـبـتـ عـلـىـ مـصـائـبـ لـوـانـهـاـ
 صـبـتـ عـلـىـ الـاـيـامـ صـرـنـ لـيـالـيـاـ

مائلی : « حضرت محمدک تربه‌سینی ایسناین ذات ، عمر بارچه خوش ایسلر ایسنامکدن مستغنى اولور . بکا قایغولر کلدى ، اکرده اوبله قایغولر ، کونلره کلامش اوله ایدى ، تحمل ایده آلمائى ، کېچە يە اورلارلر ایدى ». همشيره لرى جمله‌سى ، نبى محترم حضرتلىرنىن مقدم وفات اولىقلرنىن ، ارتھال رسالتپىناه وقتىدە بىر يالىكىزى قالمىشىدى . رسول اکرم وفاتىندن آلتى آى صوکره ، ھجرتك اونىرچى سنه‌سى شهر رمضان اوچونچى سەشنىبە کېچە سەنلە بوعالم فانى يە وداع بىورەشلەردر . ياشلەردى دە بۇ وقتىدە يىكىرىمى دورتىدە ایدى . حضرت علی رضى الله عنہنک اوڭىكى خاتونى اولوب ، بونسک اوستىنە خاتون آلماش » و وقت وفاتلىرنىدە دە بىيان ممکن دىكل درجه‌دە قایغورەشىدر . خاطرنى تسلیه ايتمىك نىتىلە ، هر كون قبر شريفلرىنە زىيارت ايدىر ، ابيات [۱] و مرثىيە لر اوقدور اولىمشىدر . « بنم اوستومدە دنیما مشقتلىرى ڪوب اولوب ، بويىلە مشقتلىرى مېتلا اولان ذات ، تا وقت وفاتىنە قدر مصبنلى اوله چىدر . هر دوست بىر وقت بىر بىرندىن آيرلەمدە در ، و دوستىن آيرلەق حسرتى يانىندا ، باشقە هىسرت ، حسرت دىكىر » مضمۇنلىدە اولان :

أرى علل الدنیا على كثيرة
و صاحبها حتى الممات علیل
لكل اجتماع من خليلين فرقة
و كل الذى دون الفراق قليل

شعرى اوقوب آغلار اولىمشىدر . حضرت فاطمه نبى محترمدىن صوك آز ياشادىغىندىن يالىكىز اون سكىز عدد حدیث شریف روایت ايلمشىدر . (ام المؤمنین عائشە) رضى الله عنہا دن آلتى ياش مقدارى بىوک ایدى . حضرت حسین رضى الله عنہ نك (فاطمه) نام قىزىن آيرلەق اپچون (فاطمة الکبرى) دىيە ياد اولنور . قبر شريفلرى

[۱] مروج الذهب . (ج ۵ من ۸۸)

بقيعده اولوب، جنازه سنی زوج مختارماراتی اولان علی کرم الله وجهه
او قومش و قبر لرینه ده فضل بن عباس ایله ایکیسی برلکنه دو شمشلر
ایدی. جناب الله جمله سندن رضا اوله ایدی.

فاطمه

(ام عقیل) فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبد مناف القرشیة
الهاشمیه در. حضرت علی و برادرلری طالب، عقیل، جعفر، (ام هانیء)
(جمانه)، رضی الله عنهمک آنالریدر. مکهء مکرمه ده اسلامه کلوب،
مدینه یه هجرت ایلدي. رسول اکرم حضرتلرنی کندی بالاسی برابر زن
تربیه ایلمش بر خاتون اولوب، وفات ایتدکنه^[۱]، نبی محترم صلی
الله علیه وسلم او زینک مبارک کولمکاری ایله کفنهشلر، و کندی مبارک
قوللریله دفن ایدرک خیر دعاء ایتمشلر ایدی [۱] قبری بقیعده در [۲].
هاشم قبیله سی ارلرندن خلیفه آناسی اولان خاتونار، او شبو فاطمه
ایله (فاطمه السکیری) حضرتلری هم (زبیک بنت المنصور) دن باشه
یوقدر. شایان تعجبدرکه بو اوچ خاتون اوغللاری اولان خلیفه لرک
کونلری اضطراب او زرنده کچمشلر.

فاطمه

صحابیاتدن بو اسمه کوب خاتونلر اولوب، مشهورلری بونلردر:

[۱] حضرت علینک: (انا الذي سنتی امی حیدره) دینکی بیتندن مراد او شبو فاطمه در. ادی
ابو طالب غیبتندہ دینیه کارکنده آلامینک اسمی اولان اسد ایله تسمیه ایلمشیدی. صوکره ابو
طالب سفرنده کلوب، بواسی مکروه کورکنه علی دیه تبدیل ایلدي. شرح شواهد کشاف (ص ۵۵).

[۲] فتح القدير (ج ۲ ص ۳۳۸).

١) (فاطمه ام جمیل بنت الخطاب بن نفیل القرشیة العرویه).
 امیر المؤمنین حضرت عمر بن الخطاب که همیشه سی و عشرون میشه دن
 اولان سعید بن زید بن عمر و بن نفیلک خاتونیدر، زوجیله برابر،
 اک مقام اسلامه کلوب، حضرت عمر که اسلامه کلامانه سبب او له شلر
 ایدی. ادیبه، فاضله، عاشه، برخاتون او لهوب، خیر ایله بیورر،
 قریش خاتونلار فی اسلامه تحریض ایدر، ایدی. بونک سبیندن کوبلر
 اسلام ایله مشرف او لهیلر. حضرت عمر خلافتندہ ارتھال ایدی.

٢) (فاطمه بنت قیس بن خالد الاکبر بن وهب بن ثعلبة القرشیة الفهریه) صحاحک بن قیسک همیشه سی او لهوب، اک مهاجرلاردن ایدی.
 او لکی ارى طلاق ایند کندہ معاویه ایله ابو الجهم صوردقلنیده، آنلره
 وارمای، اسامه بن زید حضرتلىرىنه وارمشیدی. عقالى بر خاتون
 او لهوب، کنکیستنون الوج ذاتلار حدیث روایت اینمشلدر [١].

٣) (فاطمه بنت جمال الدین سلیمان بن عبد الکریم الانصاریة الدمشقیه) عراق، اصبهان، دمشق الشام مشاهیرلار
 اجازت تحصیل ایدوب، نشر علم ایدی. ثروت وبایلقی کمالنده
 او لهوب، خیرات یولنده کلوب و قفلر قالدر مشیدی. (٨٨) یاشنده
 او له رق (٧٠٨) تاریخنده ارتھال ایندی .

[١] اوج طلاق ایدلکی حالده، جناب رسول الله طرفندن نفقه تقدیر ایدلماکنی روایت ایند کندہ، روایتی، حضرت عمر طرفندن رد ایدلماک ایله مشهور اولان خاتوندر. فتح القدیره مراجعت او له، (ج ٣ ص ٣٤٥ و ٣٦١) او شنادق زاد المعاده مراجعت او له (ج ٢ ص ٣١٢ - ٣١٨).

(٢) (فاطمه بنت ابراهيم بن عبد الله المقتسيه) مشهور ابراهيم بن خليل اصحابتك خاتمه سی و محمد بن عبد الهادی ، ابن السروری ، کیمی شیخلردن اجازت آلانارک صوگیدر . (٩٠) یاشنی متجاوز او لدیغی حالده ، (٧٤٧) تاریخنده وفات اولدی .

(٣) (فاطمة المسندة بنت ابراهيم بن محمود بن جوهر) شیخ ابراهيم بن المقریشه آناسیدر . بخاری صحیحی ابن زبیددن ؟ مسلم صحیحی علاءه مصیریدن ؟ او قومشدر . قاضی القضاط امام تقى الدین السبکی ، سراج الدین بن السکویک ، تقى الدین بن ابی الحسن ، شیخ ذهبی ، و بونلر هکیم داتلر ، بخاری شریفی مشار الیهادن او قومشلردر . (٩٦) یاشرذه (٧١١) تاریخلرندہ وفات او لمشدیر .

(٤) (فاطمه ام الحسن بنت احمد بن محمد بن علی بن محمد الخلبيه) آناس طرفنده او لان باباسی جمال الدین بن ابراهیمدن او قومش ، و کوب داتلردن اجازت آلمشیدی . عافله ، هندینه برخاتون اولوب ، حلب شهرنده تدریس ایلدی . (٨٠) یاشرذه (٨١٣) تاریخنده ارتتاح اینه مشیر .

(٥) (فاطمه بنت احمد بن عبد الله (الحسنیه) شرینی نسابه ذاتونی) (الف) ایله (عمایم) ک آنالری و امام سیوطینک شیخه سی ایدی . (لطیفه بنت الاماسی) و (عائشه بنت الشرایعی) و محمد بن محمد بن محمد المحبین اجازت آلمشیدی .

(٦) (فاطمه ام الحسن بنت احمد الرضی) ابن هجر العسقلانی ایل برابر تحصیل ایدوب (٧٨٣) تاریخنده وفات اولدی .

(٧) (فاطمه بنت الشهاب احمد بن قاسم بن عبد الرحمن) برادری صفی الدین دن او قوب ، بر قلر شیخلردن اجازت آلمشیدی . (٧٣) یاشنده اوله رق (٧٨٣) تاریخنده وفات اولدی .

(٨) (فاطمه بنت تقى الدین الجعفری) شامک حدیث او قودر

ایدی . استادی (اسماء بنت صمرا) در . (۷۹۵) تاریخنامه ارثمال
ایلدی .

۹) (فاطمه بنت عالم الدین البرزالی) بخاری شریفی (سنت
الوزراء بنت المنجا) دن او قوب ، حسن خط هم او کردمشیدی . ابن
تیمیه [۱] نک کتاب الاحکامی و صحیح بخارینی ، و بونلار کبی بیوک
کتابلردن بر قدرنی کندیسی یازوب تحصیل ایتمشیدی . هج سفرنده
هر مین شریفین ده حدیث او قوتمشدر . فرض ، نفللره مداوم ؟ حق
یولنده مجاهده لی ، انصاف و محسن خلقی بر خاتون ایدی . عذر سبیلی
قالمش روزه لرنی اولکی فرصنندن کچککرمای قضا ایدر اولمشدر .
وفاتی (۷۳۱) تاریخنامه در .

۱۰) (فاطمه ام یوسف بنت محمد بن عبدالمادی بن عبدالمجید)
شام و صالحیده حدیث او قوتدی . محمد هجاردن او قوب ، ابو نصر
شیرازی و باشقه لردن اجازت آلدی . ابن هجر ک شیخه سیدر .

۱۱) (فاطمه سنتیه بنت ابی القاسم علی بن احمد بن علی بن
الیسیر) ابو هریره ابن الذہبی ، شهاب ابوالعباس احمد بن محمد بن
عثمان الخلبلی ، وغیرلردن اجازت تحصیل ایدوب ، تحذیث ایلدی .
امام سیوطینک شیخه سیدر .

فاطمه اندلسیه

اندلس ادیبه لرندن حسن خط ایله شهرت بولوب ، او چونچی

[۱] شیخ الاسلام ، مجتبه تقی الدین ابو العباس احمد بن عبدالخلیل السنبلی رحمه الله اولوب ،
(۲۲۸) تاریخنده ذوالقعدده عیوس حاذنه وفات اولدی . اصحاب وتابعون صوکنده کان علام ار
آره سنده بو زک نظیری غایتنده نادر اولمشدر . اهل کلام اعتقادلریه تقیید ایتمکدن تحذیر ایدوب
ایلمش تأییفه اولدیغی هرویدر . قبری دمشقد در .

عبدالرحمن اوغلی ملک حکمک (١٥ سنہ کمال مقانیت اوزرہ حکم سور و ب ٦٦٩ تاریخنہ وفات ایدن بر حکمداردر . لقبی المستنصر ایدی) کتابت ذل متنی عمر کیچرمشیر .

فاطمه بنت احمد

اعمد بن علی بن ثعلب الساعاتی البعلبکی البغدادی مظفر الدین قزیدر . آنسیندن تحصیل ایدوب ، آنسینک تصنیفی اولان جمع البحرين کتابنی یازدی . کوزل تعلیق یازار ایدی [۱] :

فاطمه بنت الخشاب

شامن ادبیہ و شاعرہ بر خاتوندر . قاضی شهاب الدین بن فضل الله براف دکل بر اورنند طور ایدی . مذکور قاضی (٧١٠) تاریخنہ یکرمی آلنی بیتلن مرکب بر قصیل نظم ایدوب ، بو خاتونک علمنی امتحان ایتمک نیتیله ، طرفنه کوندردی . مذکور قصیل ایچنده : « کورشمک ممکن اولما دیغی صوکنہ کورشی اولوب طور مقدہ نه فائٹ وار ؟ ای خانه لری کوزم اوکنک اولوبن کندیلری یورکمہ نزول ایلمش حرمتلو ذاتلر ! قایغولرمی یرننن درکنلندرد ڪز ، صقاللرم آغار دیغی صوکنک یا شلک عمر لرمی کیرو فایتار کز ! ... » هضموننہ اولان :

[۱] الفوائد البهیة فی تراجم الحنفیة . ص ۳۰ . آنسی (٦٩٤) تاریخنہ وقت اولدی . اصول لفقہاء البناقع ذام کتابی وارد .

هل ينفع المشتاق قرب الدار
والوصول ممتنع على الزوار
يا نازلين بمهاجتي وديارهم
من ناظرى بمطامع الابصار
هياجتم شجنى فعدت الى الصبا
من بعد ما وخط المشيب عن ارى

ابیاتلری ده وار ایدی . فاطمه ایسه بو قصیده بی او قودیغنده
قاضی قصیدان سنگ وزن و قافیه سی او زرنان یکرمی بر بیت نظم اید رک
جو اباب یازدی که اولی بویله در :

معناسی: «اگرده بنم کیوممک زینت و بجهتی سزری آلداتمش
ایسه، آگه آلدانماکز! چونکه او زینتلارک ایچنل چرکینلک یاشراهمشدر.
شعر سویلهامکن، بنی کند یکن کبی ماهر ظن اینه ماکز! ... یلغه لر،
دکز لره برابر کلورمی؟ ... ». قاض، بونی کوردکنده فاطمه نک علم
ومعرفتنک اولان درجه سننه مطاع اولوب، هر وقت هرمت ایدر، والوغ
عالملر مرتبه سننه طوتاراولمشدر. ینچنی قرنلله صفری معاصر ازندن
ایدی.

عبدالله بن أبي الفتح البغدادي قزى (أم زينب) در. عالمه،

عابد، مجاهد، فقیهه، صالحه، برخاتون اولوب، دنیادن گفاف
مقدارینه قناعت ایدر او لمشدر. «رباط البغدادیه» نک اک مشهور
شیخه لرندن اولوب، خاتونلره وعظ سویلر، علم او کردر، وبعض وقتان
جامع شریف منبرینه چقوب، ارله هم نصیحت ایدر ایدی. منبره
چقهقدن، ابن تیمیه رحمه الله حضرتاری، منع اینتمک استوش ایسه ده،
صومکه نه ایچوندر سکوت اینمشدر. عصرنک اولان اک معتبر عالمر
ایله، علم بابنک مباخته ایدر ایدی. بروقتان، مشهور عالماردن اولان
صدرالدین ابن الوکیل ایله مناظره ایدوب، مشارالیه الزام ایلمشدر.
(۸۰) یاشی حدودنک (۱۲۷) تاریخنک ذو الحاجه ده هصرده ارتحال عقبی
ایندی.

فاتحه بنت عبدالملک

امویلدن عبدالملک بن مروانک قزی و عمر بن عبد العزیز ک
خاتونیدر. دیانت، زهد، صلاح حال، انصاف و قناعت خصوصیلرند
آتا سبله برادرلرینه دکل، بلکه زوجنه تابع او لمشیدی. زماننده
فصاحت، ادب ایله مشهور برخاتون اولوب، کندیسنه عمر بن
عبد العزیز حضرتاری کامل ارزو ایدوب آلدیغی مرویدر. خلیفه
قزی و خلیفه خاتونی اولدیغی حالک، ارینک رضالقنی تحصیل اینتمک
ایچون، دنیاسنک اقتصاد او زرنده طور و رب، زینتلنمه ک، دبد به
وغلبه لکه کوکل ویرمای، بلکه نه قدر قیمتی اشیاس وار ایسه
جمله سنی بیت الماہ قایtar مشیدی. زوجی وفات اولدیغی صوکنک
برادری یزید بن عبدالملک تخته چقدیغندن صوک، بیت الماہ اولان
اشیالرنی کندیسنه کیرو ویرمک استدیسنه ده، مزبوره: «بن زوجه

صاغلغنده اطاعت ایدوب، وفاتی بعد نه عصیانمی ایتسه م کرک؟ بو،
اوله چق شی دکلدر! . . . دیه قبول اینماشدر.

فاطمه بنت المثنی

زمانه سنك زهد و عفت ايله مشهور، واوزون عمرلى برخاتوندر.
عبدالرحمن نورالدين بن محمد الجامى هضرتلى (سكسان بر ياشند) ه
اولديغى حالت (٨٩٨) تارىخند وفات ايدى) كوب وقتلر بوخاتونك
خدمتند او لمشيدى.

فاطمه سلطان

کرمانه آف محمد سيد بن بولاک سيد بن شاه قل [۱] قريدر.
آرسلان على بن على خان بن گوچوم خان بن مرتضى على خانه
وارمشيدى. اوراز محمد صوكنه (١٠٢٣) تارىخند گرمان تختنه
زوجى؟ و (١٠٩٠) تارىخى حدوتنه (فاطمه سلطان) گنديسى
او طورمشدر. (١٠٩٤) تارىخند وفات اوله رف کرمان خانلارينه،
فاطمه، خاتمه او لمشدر. بوندن صوك، بويرارى روسيه دولتى
طوغريدين طوغرى يه اداره اينميه باشладى. فاطمه سلطانك او غلى
سيد برهان بن آرسلان على، اوچ ياشند (١٠٢٩) تارىخند کرمان
تختنه چقوب، (١٠٦٥) تارىخند تنصر ايتەكله واسىلى تسمىه اولندى؛
وايللى سكز ياشند او له رف، (١٠٩٠) تارىخى حدوتنه وفات اولدى.

[۱] بوکوندہ کرماندہ اولان «شاقول» فاميليه سى: او شبو ذاته منسوب اولسے کرک.

فاطمة الفقيهه

تحفة الفقهاء صاحبی علام الدین محمد بن احمد السمرقندی الحنفی
قزیدر. فضل و فقاہت ایله مشهور اولوب، آتا سینک تحفه سنی حفظ
ایلمش و معتبر کتابلر تأليف ایله شیدی. کوزل یازار، خلقلره فتوا
هم ویر رایدی. تحفه صاحبناک شاکردی علام الدین ابو بکر بن مسعود
الکاشانی تحفة الفقهایه «بدائع الصنائع فی ترتیب الشرائع» اسمندہ
بر شرح یازد یغنه، والد محترم طرفندن فاطمه ده هن کور شاکردینه
تزویج ایدلری. بو وقتی کاشانی حقنک : «تحفه سنی شرح یازوب مکافات
اوله رف قرنی آلدی» دیمشلدر [۱]. فاطمه، آتا سی علام الدین
السمرقندی، زوجی علام الدین ابو بکر کاشانی، اوچاووسی کاشاندہ
برخانه ده طور لر، و خلقه فتوا ویر لر، فتووالری ده اوچاووسینک
امضاسیله چقار ایدی. صوکره حلب شهرینه هجرت ایتدیلر. فاطمه نک
درس ملقة سنی کوب ذاتلر جیولوب استفاده ایدر لر ایدی. ملک
عادل نور الدین الشهید بعض طوغرولرده خط یازوب، بو خاتون دن
عقل و مشورت صور ایدی. روايتلره کوره زوجی ابو بکر [۲] کوب
وقتنک یا کلشور، ویا کلشد یغی ایله او شبو خاتونی طوغری یوله کوندرر
اولمش ایمس . زوجی کاشانی دن مقدم وفات اوله رف حلبه مقام خلیل
ابراهیم ده مدفن اولدی. زوجی ایسه (۵۸۷) تاریخنک ارتعال ایدوب
خاتونی یاننک دفن اولنمشدر.

[۱] موضوعات العلوم (ج ۱ ص ۷۳۵).

[۲] الفوائد البهیة فی تراجم الحنفیة (ص ۲۰۳).

فاطمة النبویه

امام محترم حضرت حسین رضی الله عنہ نک کریمہ عفیفه لری و (ست سکیفه) جنابلرینک همشیره لریدر. عمزاده لری اولان حسن بن الحسن بن علی حضرتلرینه، و آنک وفاتنک عبد الله بن عمر و بن عثمان بن عفانه تزویج ایدلدی. حسن خلقانی، کوزل، تربیه لی، زاهد، برخاتون اولوب، هر جهتدن جله مبارکه لری (فاطمه الکبری) حضرتلرینه بگزه مش ایدی. (۱۱۰) تاریخنک وفات اوله رق مصروف دفن اولندی.

فاطمه النیسا بوریه

ابو یزید البسطامی وذالنون المصری معاصر لرندن زاهد بر خاتوندر. ذوالنون: «فاطمه شیخه» دیبور، وابو یزیدده: «فاطمه مثالتنک برخاتون عمرماد» دیبور اوله شدر. بیت المقدسان بیاو واروب، نیچه مرتبه لر حج ایتمشیدی. (۲۳۳) تاریخنک مکده ارتحال ایتدی. حکمته داڑر بعض سوزلری وارد در.

فاطمه علیه خانم

ترکیاده مشهور جودت پاشا قزیدر. (۱۲۷۹) تاریخنک

استانبوله دنیایه کلمشد. اصول قرائت، کتابت، قواعد ترکیه،
قواعد فارسیه، تحصیل بعدن لسان عربی و لسان فرانسوی ایله اشتغال
اید رک مهارت کسب ایلمشد. منطق، هندسه، حساب، کلام،
علم التوحید والصفات، فنلری ایله آشنا اولین یغی کیم؟ موسقیده
هم کمالتی فوق العاده ایمیش. علم و تربیه سیله شهرت بولدیغندن
ترکیایه سیاحت ایدن فرنگ خاتونلری، مزبوره یه زیارت ایتمکی
لازم امر درجه سنده حساب ایلمکن لردر. جریده و مجله‌لر ایله نشر
ایلمنش. بندرلندن باشـقه، برقدر شیلر، یا ترجمه یوللو، یا خود
اوـلـکـنـدـنـ یـازـمـشـ؛ بعض اثرلری عرب، فرانسـزـ، انگلیـزـ لـسانـلـرـینـهـ
ترجمـهـ اوـلـنـهـرـقـ بـتـونـ دـنـیـاـیـهـ تـشـهـیرـ اـیـلـمـشـدـ. عـصـرـمـزـدـهـ اوـلـانـ
بـیـوـکـ مـسـلـمـهـلـرـکـ بـرـیـسـیـ، بـاـکـهـ بـرـنـجـیـسـیـ اوـشـبـوـ ذاتـ اوـلـسـهـ کـرـکـ.
محـرـرـ شـهـیرـ فـیـلـسـوـفـ اـهـمـ مـرـحـتـ اـفـنـدـیـ حـضـرـتـلـرـیـ، بـوـنـادـرـهـ حقـنـدـهـ
ایـکـیـبـوزـ بـیـتـ اوـزـنـکـ بـرـکـتابـ یـازـوـبـ نـشـرـ بـیـورـمـشـلـرـ اـیـدـیـ. مـذـکـورـ
کـتـابـ اوـقـوـدـیـغـمـزـدـهـ «ـآـلـنـونـ قـدـرـنـیـ صـرـافـ بـیـلـوـرـ»ـ مـقـالـیـ خـاطـرـمـزـهـ
کـلـرـیـ. تـأـسـفـ کـهـ بـوـنـچـهـ اـثـرـلـرـیـ عـالـمـهـ نـشـرـ اوـلـنـدـیـغـیـ حـالـهـ، مـزـبـورـهـ
خـانـمـکـ «ـخـیـالـ»ـ نـامـ کـوـچـکـ بـرـرـسـالـهـ سـنـدـنـ باـشـقـهـ اـثـرـیـ کـوـرـلـامـاشـ
ایـدـیـ بـوـرـسـالـهـ یـیـ هـمـ کـوـبـ سـنـهـلـرـ، الـکـ مـطـالـعـهـ اـیـنـدـ کـمـدـنـ خـاطـرـسـرـلـکـ
بلـیـهـ سـیـلـهـ چـوـقـ یـرـنـیـ اوـنـوـتـهـشـمـ. بـرـکـتـ وـیـرـسـونـ کـهـ تـرـجـمـهـلـرـنـیـ یـازـدـیـغـمـ
اوـشـبـوـ سـاعـتـنـدـ قـوـامـهـ «ـاسـلـامـ خـانـمـلـرـیـ»ـ [۱]ـ نـامـ بـرـ اـثـرـ طـوـتـاشـدـیـ.
مـذـکـورـ اـثـرـلـکـ (۱۲۶)ـ بـیـتـنـدـ مـشـارـالـیـهـانـکـ بـرـبـنـدـیـ منـدـرـجـ اوـلـمـغـلـهـ
بوـیرـهـ بـعـضـ فـقـرـهـلـرـنـ نـقـلـ اـیـتمـکـ منـاسـبـ کـوـرـدـمـ. فـاطـمـهـ عـلـیـهـ خـانـمـ
دـیـبـورـکـهـ: «ـپـارـسـ وـجـنـوـهـ دـهـ - شـرقـ خـاتـونـلـرـیـلـهـ غـربـ خـاتـونـلـرـیـ -
«ـاسـمـنـدـ بـرـکـتابـ نـشـرـ اوـلـنـدـیـ. بـوـنـکـ مـؤـلـفـیـ اـیـسـهـ (ـامـیـلـ زـوـلـیـارـ)ـ درـ.
«ـبـوـذـاتـ»ـ استـانـبـولـهـ یـدـیـ سـنـهـ مـقـدـارـیـ طـوـرـوـبـ، تـرـکـ خـاتـونـلـرـیـ

[۱] بـوـنـیـ اـیـسـهـ بـرـادرـ عـزـیـزـ فـاتـحـ اـفـنـدـیـ اوـنـبـورـغـ شـہـرـنـدـنـ اـرـسـالـ اـیـلـمـشـیدـیـ.

« حننه طوغری معلومات تحصیل ایدر ک یاز دیغنى بیان ایدیبور . اکرده
 « حقمنزه یازمش اولان شیلری درست اوله ایدی ، بویله یازدیغنده
 « حقلی دیبور ایدکله تحمل ایدر ایدک . لکن بودات ناحق شیلر
 « یازمشدرکه ، قارشو سنه سکوت ایدوب طورمچ جائز اولماز . ترک
 « خاتونلری او قومق یازمق بیلمدکلنی ، يالکز مندر اوستوندہ
 « ساغز چایناب او طوروب ، عمر کیچر دکلنی ، آچ کوزلی او بورلر
 « اوله رف ، ارلزدن آشامق ایچمک ، کیمک ، ایچون نرسه صوروب
 « طوردقلنی ، ترک خاتونلری ایچون هېچ برمكتب اولنمادیغنى ،
 « سویلیبور . ژولیار اکرده استاپولله یدی سنه دکل ، یدی ساعت
 « طورمش اوله ایدی . ڪروه ڪعروه قزلرک ، اوراملردن ابتدائی ،
 « رشدی ، عالی ، مکتبلره ، کندکلنی کورمش اولور ایدی . بونکله
 « براابر ترک خاتونلرینک غزتهلر یازدقلنی ده بیلمش اولور ایدی .
 « ژولیار ، ترک خاتونلرینک تحصیلدن محروم قالدقلنی ، قرآن شریف
 « منع ایتدکن سببندن دیبور . عجبا ژولیار قرآن شریفک فرانسزچە
 « ترجمەسنى او قومش ایسه ، بویله بر آینى فانغى سوره ده کورمشدر ؟
 « ژولیار ، علم و تربیه دن محروم قالمش اولان ترک خاتونلرندن بری
 « طرفندن کندی بندی رد ایدلکنى کورسە ، وبوخاتون کبى دخى نېچە
 « خاتونلر وارلغى بیلسە ، عجبا نه دیه چکدر ؟ ... » .

فتنه

جعفر برمکینلک جاریه سی و مشهور مغنىيەلرک بريدر . حسن وجمالی ،
 ذکا و عقلی ، داوش ايله متناسب ایدی . هارون طرفندن جعفر مقتول
 اولكىيى صوکنە ، مزبوره ده هارون ملکنە كرمشيدى . برکون امر

ایتد کی بر شرقی بی سویل مکن امتناع ایدر ک « ایسکی افندم جعفردن
صوک برشی او قوم » دید کنه هارون طرفدن باشی اور لوب تلف
اید لیکی مر ویدر [۱] .

فخریه

عثمان البصری اسمکن بر سینک قزی (ام یوسف) در . زهد ،
وقوا سیله شهرت بولوب ، قرق سنه قدسه عبادت ایله مشغول اولدی .
(۷۰۳) تاریخ نه (۸۳) یا شنک مکده وفات او لمگله ام المؤمنین (خدیجه
الکبری) یاننه دفن اولدی .

فریحه

ابن حجر العسقلانی حضرت ارینک قزیدر . زوجی شیع محب الدین
الاشقر ایله بر لکنه حجه کته مش ، و خسته اوله رق قایتوپ ، (۷۲۸)
تاریخ نه وفات ایتدی . یاشی (۲۳) ده ایدی . وفات او لمی گنک والد
محترملری « جناب الله جنت ایله مشرف ایلسون ! » دیه دعاء ایتمش لدر .

فریله

استانبول ادبیه لرندن بر شاعره در . او شبو شعرلر بونکدر :

[۱] هارون الرشید ک بر طرفدن سرتی مدد و ثنا ایدل دکی حالده ، ایکنچی طرفدن ، بر مکیلری
بی سکناء قتل ایتدکی ، و اندلس اسلامیت ک خلافه فرانسه ایمپراطوری شارلمان ایله اتفاق ایدر ک
بر ساعت هدیه ایتنکی روایت ایدل نور .

فکر ایدوب بخت سیاهم فاتی یاندم بو کچه
جور دلدار ایله جانمدن او صاندم بو کچه
شو قدر هجرک ایله آقدی کوزمدن خوناب
باشدن آیاغه دکین قانه بویاندم بو کچه
خواب ایچند کوروب او ماهی او لچه بیدار
شوق حسنی ایله اطرافم آراندم بو کچه
خرج ایتد مسنه نوله سیم سر شکم یوالله
سن کبی برماه نامه‌ری قزاندم بو کچه
شویله مست ایتدی بنی جام می محنت عشق
بیلمدم یارمی بیکانه‌یی صاندم بو کچه
شب فرقت او زادی درد محبت کبی آه!
گاه خواپیده اولوب، خواه او یاندم بو کچه
آه وزاریمه با قوب، قیاری ترحم بکا یار
ای «فریده!» هله بن آندن او تاندم بو کچه
اصلی قسطمونیلی او لدیغی حاله، استانبوله کلمشیدی. کچن
عصر اورتاگزی یاش-امشدیر. راشد افندی نامنک برینک قزی،
ویاز و چیلردن رائف افندی اسمنک برینک خاتونی ایدی.

فضل

عباسیلردن متولی خلبندنک جاریه سیدر. شاعره، ادبیه، حسن
و جمال ایله حسن خطه مالک بر قز ایدی. عصرینک مشهور شاعرلری
علی بن الجهم، ابو دلی عجلی، سعید بن حمید، کبیلر ایله مشاعره سی

واردر. بداهه مهير عقول جوابلر سوييلر [١] شيعه لرى همايه اينمك طوغروسنل، خليقه وباشقه اکابر حضورنل جمله نفوذنى استعمال ايدر ايدي. سوييلمش اشعارى كوب اولوب، بوجمله دن بونلدر :

الصبر ينقص والسلام تزيد

والدار دانية وانت بعيد

اشكوك ام اشك، اليك فانه

لا يستطيع سواهما المجهود

(٢٩٠) تارىخنل وفات اولدى. سوييلر كه غايتنل فصيح اولدىغى كېنى، مجلس وصحبت ادبى بىلەكلىك هم عدىلى اولنماز ايدي.

فطنت

شيخ الاسلام و « لهجة اللغات » نام مشهور لغت كتابى صاحبى اولان محمد اسعد بن اسماعيل ابى اسحق افندينىڭ قزى، وشيخ الاسلام محمد شريف افندينىڭ همشيرهسى (زېيدە) در. روم ايلى قاضىعسکرى ونقىب الاشراف اولان درویش افندينىڭ حلیلهسى ايدي. عثمانلى شاعره لرینىڭ اك مشهور لرندن اولوب، ظرافت طبعه مالك وارتجالا شعر سوييلر ايدي. صدر اعظم راغب پاشا [١] ايله مشاعره لرى واردرا. برادرى اولان محمد شريف افندي ايله هر ايكيىسى (١١٩٤) تارىخنل ذوالقعدە ده وفات اولمغلە ابو ايوب خالد الانصارى قبرينه ياقون اورنده دفن اولندىلر. قران شريف اوقدىغى صوکنل، فنونله اشتغال

[١] بوباده اولان بىريتى (بنان) ترجمە سندە مذكور اولمشىدى.

[٢] محمد قوله راغب باشادر. ترکييانڭ نوع اديب وعالملىكن اولدىغى حالده صدر اعظم اولمشىدى. عربي، فارسى، تركى لسانىدە شعر سوييلدر. (سفينة الراغب) نام عربي اثرى آوروپاده طبع اولمىشىدە. « شجاعت عرض ايدر كىن مود قبطى سرقت سوييل » قطعه سى بوتكدر. قاموس الاعلام وعشمانى ادبىاتى نمونه لرى (ص ٥٦).

ایدرک، فقه، لغت، و باشقة ادبیات‌ده مهارت کسب ایلمشیدی.
 فارسی، ترکی لساننده شعرلر سویلپ، ادبیلر دقتنی جلب ایلمش
 و وقتنده اولان سلطانلری مدح ایتمشدر. دیوانی، آتابسی و برادری
 دیوانلری ایله برلکه بر جلدده ترتیب ایدلمشدر. مؤرخ ابوالفضل
 سید محمد خلیل افندی المرادی، سلک الدرر نام تاریخنده (جلد ۲
 ص ۱۱۷) بونک ترجمه سنی سویلکی یرده: «استانبوله واردیغمیں
 کندی آثارمه درج ایلمک قصدیله شعرلرنی صورهش ایدم، بو کا
 قارشو مشارالیها دیواننی ارسال ببوردی. دیوانندن بعض شیلر نسخه
 ایدوب آلم. شعری ایسه بلیغدر، بو زمانه شاعرلرندن بونک
 مرتبه سنده شعر سویلیان نادر اولور، شعرلرنده هر توری لطیف
 معنالر موجود در» دیمشدر. بو بیتلر بونکدر:

بیلمدک ذوق وصالک چکمینچه فرقتك
 اولماینچه خسته، قدرین بیلماز آدم صحنتك
 طبع نا اهله موافقدر سپهرک گردشی
 عقربه وابسته در سیر ایله چرخی ساعتك

کللر قزارر شرم ایله اول غنچه کولنچه
 سنبل خم اولور رشك ایله کا کل بوکولنچه
 عنقا دخن اولور سه دوشتر پنچه عشقه
 صید دله شهباز نکاهک سوزولنچه
 اول غنچه نشکفته اولور گل کبی خندان
 شبنم کبی اشک دل شید دوکولنچه
 هر تاری برر مار اولور کنج حسنده
 رخسارکه زلف سیاهک شانه بولنچه

جان ویرمک ایسه قصرک اکر عشق ایله «فطنت»
خاک در دلداردن آیرلمه او لچه

زوجی اولان درویش افتادی هنر و معارف بابنده مشارالیهادن
کوب مرتبه توبان اولدیغی روایت ایدلنور.

فطنت خانم

امد پاشا قزیدر . (۱۲۵۸) تاربخنده طربزوں شہرنده
دنیا یہ کلمہش ایدی ، صوکرہ استانبولہ کامکله ، قرآن کریم او قوب
خط ثلث ورقعه او گرندی . پک یا شلغندہ تزوج ایلمش ایسہدہ ،
تحصیل ایلمش مبادیلری سایہ سندہ ، غیرت ایله اجتہاد ایدوب ، علممنی
آرتدردی . منظوم و منثور اوله رق بر چوف آثار ادبیه لری وارد ر .
او شبو شعرلر بونئدر :

ایلسون تائییر دردک جانه الله عشقنه
کیرمسون غمانه مه بیکانه الله عشقنه
کم بیلور درد اهلینک مالن ینه یاری بیلور
قیل ترحم دیده کریانه الله عشقنه
بزم جانانم اوزاق بو سوزش حسرت ایله
کل سنکله یانه لم پروانه ! الله عشقنه
زخم فرقت پک بتوردی قالمدی بندہ مجال
سویلیک بو حالی جانانه الله عشقنه
دل خراب آباد عشقکدر او نوتمه رحم ایدوب
«فطنت» کل ایلمه دیوانه الله عشقنه

دختی

ایتمه رغبت دشمن بدکاره الله عشقنه
ویرمه فرصت اویله هر مکاره الله عشقنه
اولمسون محرم رقیب اسراره الله عشقنه
سن ایدرسه ک راضیم آزاده الله عشقنه
(قیل مروت ویرمه یوز، اغیاره الله عشقنه)
قابلادی مرأت قلیم اول قدر رنگ ملال
بسنر غمک یاتوب دردگله ادلدم بی مجال
حسرت دیدارک ایمه! ایلدی پک خسته حال
اویله زار اولدی تنم کلسه اجل بولمق مجال
(بن شهید غمزه کم بر چاره الله عشقنه)
ای طبیب جان ودل رهم ایله بو پیمارش!
منتظردر کوز کوز اولمش زخملر پیمارش
باری بر کون مظهر ایله مهر لطف آثارش
دست لطفگله دوا قیل خسته ناچارش
(مرهم کافور ایستر یاره الله عشقنه)
هی ستر اینک بگنا اول چشم جادولر ایله
ایلدک عقلم پریشان زلی شبولر ایله
شانه وش صدچاک سینه هم فکر گیسولر ایله
پاره پاره ایلمه مزگان وابرولر ایله
(بند زخمی آچمه یک پیماره الله عشقنه)
قالمدى دلکه تحمل غیری درد فرقته
ایله محرم سودیکم برکره بزم وصلته
صون لسب جان بخششی بو مبتلای محننه!

لعل نابك ايله جان وير ! نا اميد صحته
(صوک نفسده برمدد ناچاره الله عشقنه)

سر وقدك صورتى آيرلماز اصلا ديده دن
رخلرک ڪنماز خيالي خاطر رنجيده دن
نو نها مام قاچمه لطف ايت ! عاشق غم دين دن
صاقلامه گل روپني بو ببل شوريده دن

(عرض ديدار ايله اي ماها پاره الله عشقنه)

غمزه لر کم تاب ميدن گاه خون آلود او لور
لحظه ده بيک عاشق آشقته دل نابود او لور
نظره خشمك دخى احسان دن معدود او لور
هر ناكاهك آفت جان دل ينه خشنود او لور

(نه بلايه دوشمش اول اوارة الله عشقنه)

ڙنک غمدن صاف ايله سودكم آيينه گئي !
قبيل چراغ بزم وصلك عاجز بي ڪينه گئي !
شوپله دلسوز ايباري بو بنده دير ینه گئي
سينه سينه ياندي سينه م كور ملدين سينه گئي
(مره همت قيل ! - فطن - عمخواره الله عشقنه)

تركى وفارسى شعرلىرى جمع اول نمش ايکى عدد دیوانى وارد .
اول حالتىه اديبلردن برييله تزوج ايذوب ڪوزل تركللک ايند .
ار وقر بالالرى اولدى . صوکره زوجى وفات اول مغله تمام ياش
حالچه طول قالمشيدى . بر هدت بعد نده مهد على بلک نام ذات
ايله ازدواج ايلى . استاذلى : حافظ افندى ، خواجه لطيف افندى ،
خواجه شا كرافندى ، ارضروملي عثمان افندى ، على شكرى افندى ،
وغير لدر .

« ق »

قادینچق آنا

صالحه وزاهده بر خاتوندر. اتباعلر ينك خبر و اعتقادلرينه کوره،
هامي بكتاشى نام شيخك بورنندن آفان قان ايچمکه هامل قالهش،
ودنيايه بالا طوغدروب نسلى منتشر او لهش ايهمش. لكن بو كبي
سوزاره [۱] انابت ايدر درجهده ساده دل او لمف درست دكاره.
اسلام دينى، خوارق و كرامتلر دينى اولماي، بلكه تحسين اخلاقى
ونشر فضيلت تعليم ايدين، فنى و علمى بر ديندر. جناب اللهك
 قادر مطلق ايديكنه، و حكميلرك هم مسبيلرك سبيلره مربوط او لدېغى
حالك، بعض بر خلاف طبیعت شيارك ظاهر او لهسنی انكار ايتمادكارنى
سبب ايدرك، طوغرى كان بر سوزه اشانمق كار عاقل او لماز. منبعى
تكىيەلر او لان خيرلرك حتى عادي او لانلىزك بر قدر اهتياط او زرنى
او لئىق لازم ايڪن، بو كبيلزك دخى زياده احتياطلى او لئىق
الزمنر. شريعت مطهره، دوستلىق دعواسى ايدين كيمسه لردن کورميش
قدر ضررى، هېچ بر دشمنىن کورماشدرا. دنيانك بتون اقوامى،
حتى عصر مزده او لان چرمىش و چوش هم موردو ارها قدر ايکى ال ايله
علم و معرفته سارلىقلرى الله، بىز لار كرامت و خوارق سويلىپ بتون
بتون محروم قالدىق. بو خاتون حكايه سينك طوغروسى ده شيخك،
نكملى خاتونى او لمگله، بالا طوغدرمش او لسى كرك.

[۱] بكتاشيار احوالى ايله آشنا او لمق ايجون محمد عارف بىك « بىك بىرحدىث شريف شرحى »
نام ازىنه مراجعت او لنه. (ص ۴۱۵-۴۰۰).

قبیچه

عباسیلردن متوكل خلیفه نک جاریه سی، او غلی المعنز بالله ک آناسیدر. فوق العاده حسنی و کوژل اولدی یغذن متوکل طرفین (قبیچه) دیه تسمیه اید لدی. اصلی بر روم قزی ایدی. عقلی و ذکا سی کامل اولدی یغذن متوكل نظر زنده اعتباری بیوک ایدی. آره لرنده بر چوق مطایبه ولطیفه لر اولمشدر. بی نهایه آقچه سی و بایلغی اولدی یغی حالده، او غلی المعنز بالله ک قرض طریقیله اولسون ویرمای، او غلیلیک هلاکنه سبب اولمشدر. بو حالی ایسه لئیم بر ذات اید کنه دلیل اولور. (٢٥٥) تاریخنده معتزی قتل ایدن کیمیمه لردن قاچوب قوتلمشیدی. بوندن صوک مکه یه کیدوب بر آز طوردی، واخیرنک «سامرا» یه قایتوب (٢٦٤) تاریخنده وفات ایتدی. کوژل اشعاری واردر. او غلی اسماعیلیه دوا ایدن ابراهیم بن ایوب الابرش نام طبیبیه بیوک احسان ایتدکی مر ویدر.

قتیلہ بنت النضر [۱]

نصر بن الحارث بن علقمه بن کلدہ بن عبد مناف بن عبد الدارین بن قصی القرشیه قریدر. آناسی عرب لرک طبیبی اولوب^۱ بوندن

[۱] عیون الانبیاء شهود اوله رق نصری حارث بن کلدہ نام عرب طبیبی او غلی اولوب طبیبیه بیان ایدلشدیر. آنک او غلی اولوب کل حتی قبیله لری ده بر دکادر. عیون الانبیاء (ج ۱ ص ۱۱۳) ابن خلدون (ج ۲ ص ۳۰۹-۳۲۷).

با شقه کوب معلوماتلى او لمقله عرب آرەستنە ممتاز ايدي . حجاز
قطعە سىنەن چقوب سياحت ايتدى و بو سياختى سايەستنە كوب فائەتلى
شىلر استفادە ايتدى . بو سېيدىن استكبار نفس ايلە مېتلا او له رق ،
رسالىت ظھورنەدە هدايت ربانييەدن محروم قالۇپ بونك اوستىنە
ھەر مفترضىن زىادە دين اسلامە تعرض ؛ وھر معانى جاھلنەن آرتق
خصوصەت كۆستەرمىشىدى . بىر محاربە سىنە اسلام الله اسیر دوشىكى
وقت توبە ايلىمك شويىلە طورسون ، كند سىنەك عداوتنى ئاظھار ايدرك
ادبىز سوزى لرنى سويماش و شو سېيدىن سياست يۈزىنەن قتل او لەنمىشىدى .
بو وقتە مشار اليهانىڭ قىزى قىتىلە [۱] او زون وغايتىڭ اثرلى او له رق
مرثىيە سويماش ركە بوبىتلىرى مذكور مرثىيە دىندر :

أَمْمَهُدْ هَا أَنْتْ ضِنْ فَجِيْبِيْة
مِنْ قَوْمَهَا وَالْفَحْلُ فَحْلُ مَعْرَق
مَا كَانْ ضَرَكْ لَوْ مَنْفَتْ وَرِبَّمَا
مِنْ الْفَتْنَى وَهُوَ الْمَغْيَطُ الْمَحْنَقُ
وَاللَّغْرُ اقْرَبُ مِنْ أَصْبَتْ وَسِيلَة
وَأَمْقَهُمْ أَنْ كَانْ عَنْقُ يَعْتِقُ

مائلی: «ای محمد! (صلی الله علیه وسلم) سن بر اصل کیمه سه سک! اکرده احسان و مروت ایدوب ده نضری آزاد ایلمش اوله ایدک نه زیان اولور ایدی. اهل فتوت و مروت اولان ذات غضب حالنک ده بولیله احسان ایدر. نضر ایسه کنندی قومک اولدیغدن شایان عفو و آزاد اولان ذاتلرک اک مستحقلردن ایدی». بونی ایشتلر کنند و

[١] قوم عربك تدقیقات ادبیه و تاریخیه سیله مدت مدیره استغال ایتمش اولان مؤرخ مشهور (سدیلو) او شیوه مرثیه بی فرانزیجه به ترجمه ایله تاریخ عرب عنوانی کتابه درج ایتمش و قتله بیه فشرک همشیره سی کوسترک جوئی خطاء ایلمنشدر. و مرثیه نک ترجمه سندده بعض بعن سهوه لره مرثیگ اولمنشدر. مدرسه العرب (ص ۱۸۸)، و تحریر ابن الهمام ایله شرحی تقریره مراجعت اولنه . ج ۳۴ ص ۳۲۸.

نبی محترم حضرتلىرى متائىر اولدىيى مرويدىر . صوکره اسلامە كلوب
صحابيات عىدادىنە لاحق اولدى . شاعرە، ادييە، عاقلە، بىر خاتون
اولمىشىر . حضرت عمر خلافتىنىڭ ارتتاحى ايلدى .

قرة العين

ايراندە بابى مذهبىنىك مؤسسى اولان سيد على بن محمد الشيرازىنىك
خليفەسى وياكه خليفەسى دعواسىنى اولان (فاطمه) در . غايت هىستغا
oga غايت عالمه وفصيچە بىرخاتون اولوب ، ارنىن آيرلەرق ، ايراندە
اوزۇن بىرسىياتت ايتدى ، منبرلەر چقوپ ، مجلسلىرى ترتىب ايدۇپ ،
خلقلىرى بابى مذهبىنى دعوت ايلدى . ايران دولتى باپىلىرى پىك شىدتلى
عقوباتلەر دوچار ايتىكىن مزبورە دە بغرادە فاقەلى . بغرادە كلىكىن ،
والى طرفىن اختيار اولنى يغىنه كورە سربىست ياشامشىر [۱] . صوکره
نيچۈندر كىرو طهران شهرىنە كىندى وايران شاهى طرفىن تركىيەكىن
حالنىڭ اوته صالحوب يازىرلىمشىر . بوكا تابع اولانلار ، كىندر يارىنە
(قرئىيە) اسمى ويرمكىدەلدر . بابى مذهبىنى اصل تأسيس ايدىن سيد على
هم تېرىز شهرىدە (۱۲۶۶) تارىخىندا اوته آتىرىلمىشىدى .
شاكردىلرندىن اولان يېمى صبع ازل ، ايراندەن فاچىمغلە ترکىيەكىدى .
ومىڭور مذهبى نشرە قيام ايتدى ايسە دە ، قېرىيە نفى اولنىدى .
وايىچى شاكردى بهاء الله نام [۲] ذاتى ايران شاهى قتل اينمك
قصىندە اولى يغىنە روسىيە سفیرىنىڭ مشورىنە بىناء عفو ايدىرك بغرادە

[۱] جلا العينين في محاكمة الاحمدية . (ص ۷۶).

[۲] الدرر البهية في جواب الأسئلة اليهودية تام كتابك " ونعن معابر البهائية " دير كىندىن
مرادى او شبو بيه الله ؟ او له چىدر . (ص ۵۴) .

ارسال ایندی. بگداده اون ایکی سنه طور دیغندن صوک، با بی
مذهبیه چهره دعوته شروع اینمکله ترکیبا دولتی طرفندن استانبوله
کتولیدی، و صوکره عکایه نفی اولندی. اوراده (۱۳۰۹) تاریخند
وفاتدر. باب ایشک معناسنده او لمغله بونلر اصطلاحنده حقائق الهیه بی
بیلمه نک ایشکی دیمک، ایهش. باب مذهبی^۶ تصوف ایله فلسفه دن
امتزاج ایدلن بر مذهبدن عبارت ایدکی مر ویدر. وبغضیلر دید کینه
کوره اسلامه نسبتله خرستیانلکه یاقین بر مسلک ایهش. بونلر ک
مذهبیه نه مخصوص اولان کتابلری مطالعه اینمیه بوکونه قدر یتشه
آل مادیغمز ایچون، او ز طرفمزدن قوشه چق برسوزمز یو قدر. مقدم
زمانده تأليف ایدلن کلام کتابلرینک، و مقالات عالمیلرینک، کندی
رأیلری ایله امت اسلامیه بی فرقه و اهزابلره بولدکلرینک ضررنی
کوردکمز، وهیج بر سند لرنی بیان ایتمای، فلان کیمسه بویله آینه،
و فلان مذهب شویله دیه، و فلانک اتباعلرینک اعتقادلری بوندن
عبارت، دیه کتابلرینه بارمشن شیلرینک زهرلرنی بیدکمز ایچون،
بابیلر ک ده اعتقادلرنی، کندیلرندن طوغری ایشتمازدن مقدم؛ مجرد
روایت فلانلره اعتماد ایدرک سوز سویلمیه جسارتمن یتشمامکن هدر.
(العلم عند الله).

قطام

کوفه خوارجندن شحنہ بن عدی اسمنده بربینک قزیدر. حسن
جمال، هم ذکاوت ایله شهرت بولمشیدی. آتسیله براذری نهر واند
امام محترم علی المرتضی رضی الله عنه عسکری طرفندن مقنول او لمغله،
انچنده عروات گیزلب فرصت کوتمکله ایدی. شووقته امام مشار

البهی تلف ایتمک قصدیله کوفه یه کلن عبدالرهمن بن ماجم المرادی
مزبوره بی کوروب عاشق او لمغله ازدواجی طلب ایندی. (قطام)
ایسه خلیفه حضرتلرنی قتل ایتمک شرطیله کندینی ابن ماجمه نکاح
ایلدی. ابن ماجم ده بوشرطی کندی مرادینه موافق اولدی یغندن ممنونا
قبول ایندی و خلیفه حضرتلرنی ده قلچ ایله مجروح ایلدی. بو فاجعه (۲۴۰)
تاریخنده (۱۵) شهر رمضانده اولمشدر. (۶۶۱ م جمهه کون ۱۳
ینوار). (۱۷) پچی یکشنبه کون، او شبو جراحت سبیندن ارتعال
ایلدی. (قطام) نک بوندن صوک اولان احوالی حقنده معلومات
کورلمادی.

قطر الندی

مصر والیسی ابوالجیش خمار ویه بن احمد بن طولونک قزی
وعباسیلردن معتصد بالله خلیفه نک خاتونی (اسما') دره حسن و جماله^۱،
عقل و ذکاده، تربیه و ادب ده، فریده العصر برخاتون اولوب، گوزل
اشعاری وارد در. قاهره دن اونبیش فرسخ مسافه ده اولان (عباسه) نام
قریبه، مشار الیهای او زات بیغی وقت، وداع اورنی اولمک او زره
همه‌سی (عباسه) بنت احمد طرفندن بناء ایدل مشیدی. بغداده کرمه‌سی
(۲۸۱) تاریخنده ذو الحجه آیندہ در. بوقوت کندینی تبریک ایدرک
اشعار سویلنمشدر [۱].

قطورا

یاکه (قطورا) حضرت ابراهیم پیغمبرک (هاجر) و (ساره)

[۱] مروج الذهب. (ج ۱۰ ص ۹۶).

صوکنده نکاح ایلهش خاتونیدر. کنعانیلیلردن يقطان اسمنده بريینك
قزى اولوب، ابراهیم عليه السلامدن آلتى عدد بالاسى اولدېغى
مرويدر. بونك صوکنده (حجون) اسمنده دخى برخاتون آلدى،
دېيورلر.

قلم الائمه لسمية

مغنية، اديبه، شاعره، برقدر. اصلی اسپانیيه دن اولوب، بغلاده
نقل اولنەرق تربیه آلمش؛ و علوم عربیه تحصیلندن صوك مجازه
 يوللانمش ايدى. مدینه منوره ده موسیقى اوکرزاوب، اندلسه اعاده
اولندى. و عبد الرحمن اوچونچى سرایینك عمر سوردى. گوزل يازار،
أخبار واشعار عربیه يى هنعنە سیله روایت ايدر ايدى. (تمام بىزدە
اولان پىش قدم شاگردلر كېنى اىهش ! . . .)

قلم الصالحية

عباسىلردن واثق بالله جاریهسى (اغتباط) در. امرادن صالح
بن عبد الوهاب جاریهسى اولوب، مذكور خلیفه يه اونبىك ديناره
صاتىملىرى. مشهور مغنية و اديبه لردن ايدى.

قلمۇ پاترە

میلاددن (۳۲۳) سنە مقدم ابتداء ايدلزاوب، مصدره حکومت

سورن بطلمیوس سارک اخیری اولان پادشاه در . میلاددن (۶۹) بیل
مقدم ، اسکندریه شهرنده ، دصر پادشاهی بطلمیوس اولیتوس صلبندن
دنیایه کلوب ، آتاسی وفات اولدیغنده ، آتاسینک وصیته موافق
برادری (بطلمیوس دنیس) ه واروب ؟ زوجی اولان برادریله شریک
اوله رق مصر تختنه چدی . بو وقتده قلمو پاتره (۱۷) و برادری
(۹) یاشنده ایدیلر . بوندن صوک کلوب ماجرا لر اولوب ، قلمو پاتره
پادشاه لقدن چقاریلوب ، برادری بالکن قالدی ، و قلمو پاتره ده
سوریایه سورلدی . مزبوره ایسه سوریاده عسکر جمع ایدوب ، مصر
پادشاه لغفی کیرو قایتار مف ایچون برادریله هماربیه کندی ، و بو
کونده (پورت سعید) اورننده اولان (بلوز) شهرنده ایکی عسکر
اوچراشوب هماربیه باشلاندی . پادشاه لری اسیر ایده چک جمالنده عاشق
اولان قیصر اعانتیله ، قلمو پاتره تکرار مصر تختنه چدی . او شبو
وقتده بطلمیوس عسکری اسکندریه یه کامش قیصری ، هماصره و تضییق
ایدوب ، بطلمیوس ایله قیصر عسکری آره سنده بیوک بر هماربیه واقع
اولمغله ، قرق بیک عدد کتابی مشتمل اولان « اسکندریه کتبخانه سی »
یانوب ضایع اولدی [۱] . سوریادن ، قیصر یاردمنه کامکه اولان
عسکردن خوف ایدرک بطلمیوس فیل دریاسنه کندیسین آتوب تلی
ایتدی . قیصر قتل اولنک یغنده (میلاددن ۲۴ بیل مقدم) ، روما
دولتنه شرق طرفنه حاکم اولان آنطوان ، جواب و حساب ایچون ،
قلمو پاتره یی طرسوس شهرینه چاقدی . مزبوره ایسه ، طرسوسه
فوق العاده بر سلطنت ودب به ایله کردکنن ، و کندیسی هم خاتونلرک
اک گوزل وجاذبه لولنده اولدیغندن ، کوردکی ساعته آنطوان هم

[۱] کوچه ازطوان ، قلمو پاتره یه پرغه قرالی کتبخانه سی هدیه ایدرک ؛ تکرار بر کتبخانه تأسیس
ایلدی ایسه ده ، بت پرستلر آگارنی خواهیلمک عرضته مبنی اولر قاصدا پاپاسلری طرفدن تکرار احرار
ایدامشدر . میلاددن ۱۲۸۶ تاریخنده دنیایه کلن قارون ابو الفرج الباطلی نام خرستیان مؤرخینک ، او شبو
کتبخانه براقی واقعه سی حضرت عمر الفاروق رضی الله عنہ جنابربینه استادی صرف بر افراط اولدیغی
کبی ، آشنا تقلید ایدن اسلام مؤرخاری هم ظاهر خطاء ایتمشلر در .

عشقنه اسیر او لدی . حکوم صورتنده کان قلئو پاتره ، ها کم صورتنده او له رق هر مته مصره کوندرلدى و انطوان هم بر لکده سفر ایندی . بوندن صوك روما يه قایتوب ، تکرار قلئو پاتره بی زیارت ایلدی ' و ببر رواینده نکاحلى خاتونی اولان (او قتاویه) بین طلاق ایدوب ، قلئو پاتره بی نکاحلندی ، و مزبوره بیه (ملکة الملوك) طبیولنى ویردی . بو واقعه لره رومالور زیاده آچولانوب ' قلئو پاتره بیه اعلان هرب ایندیلر (میلادن ۲۳ سنه مقدم) . قلئو پاتره ایله انطوان بر اتفاقه اوله رق روما عسکریله او چراشديلر . روما عسکرینک قوماندانی ' انطوانک او لگى خاتونینک برا دری او قتاو نام ذات ایدی . روما عسکری غالب او لدیغنده قلئو پاتره مصره قاچدی و انطوان ده آنک آردذن یوروپ ، او زون ماجرالر بعدنده کندیسنسی هنجرله تلف ایندی . بو آرده روما عسکری هم اسکندریه بیه کردی . قلئو پاتره هم او قتاوی کندیسنسک عشق توزاغینه دوشرمک نیتیله حیله طریقلرینه سلوک ایندی ایسه ده نه ایچوندر موفق او له آلمادی . بالاخیره او قتاو طرفدن قتل او لنه چغی خوفندن ایچگیکینی بیلانه چادر روب (۹۰) بیاشنده او لدیغی حالده کندی نفسنی تلف ایندی . بو واقعه میلادن (۳۰) سنه مقدم او ن بشانچی کون آب (اغسطس) ده او لمشد . مدت حکومتی (۲۲) سنه او لوب ، بونکله مصدره بطالسه حکومتی منقرض او له رق ، روما حکومتی باشلاندی . قلئو پاتره حسن و آنیله شهرت بولدیغی کبی فوق العاده مسرف وارلر کوکلی ایله اویناوجی وبو ، تاولری او رفلرندن کوچرمکده او لان همتلی مخنو قلری ، کندیسنه بنان و اسیر ایدوچی ایدی . عقل و ذکاسی هم کم النده او له رق ، حکیمه ، منفلسفه بر خاتون او لوب ، علم طبده بید طولاپی و آلتی لسانله هیچ مشقت سرزویشمیه اقتداری وار ایدی . مختلف فنلرده تأییفلری وارد . دوزه خانه لرده صورتی هم کورلور . (دنیاسی پکده ایرکن او لمادیغی

مالندە زوجنک احترامنە، واولادلرینک محبت واکراملرینە مظھر
اولەرق، حسرت و شادلقلری ارى وبالالرى آرەسندە اشتراكى يىنمك
اوزىزىدە معىشت ايدن خاتون تركلەكىمى يوقسە قىلۇپاتىرە تركلەكىمى
كۈزلەر؟! . . . بو سوألم ايسە اوشبو ڪتابى مطالعە ايدن
حرمنلىو مسلمەلرە در؟! . . .) .

قەز

اندلس اديبە و مغنىيە لىزىندر . بىغانىدە تربىيە ايدىلەش بىر
جارىيە اولوب، اندىسى نقل اولىنىش واورادە اشبيلييە صامىنى اولان
ابراهيم بن حجاج اللكمى طرفىدىن صاتون آلتىمىشدر. فصاحت و بلاغنە
مالك هنرمند بىر جارىيە اولوب شعر سوپىلر ايدى . اوشبو: «آه
بغداد! آه عراق! آه اويرلرڭ كۈزلۈچلى آھولرى (كىوكلرى)!

اورالرە جانم فدا اولسۇن! دىيانىك اوراسى ڪىيى دەن بىر بىر
وارمىدر؟! . . . » مضمونىدە اولان:

آھا على بقدادها و عراقتها
و ظبائتها والسر فى اهدا قها
و محالها عند الفرات باوجه
تبىد و اهلتها على اطواقها
متباخرات فى النعيم كأنهـما
خلف الهوى العنرى من اخلاقها
نفسى القداء لها فاي محسن
فى الدهر تشرق من سنى اشراقتها
شعرلىنى وطني اولان بغداد واورايىه تجسر حقنده سوپىلەشىر .
مولاسى اولان ابراهيم مېھنەدە هم بعض اشعارى وار .

بعله هف ملکه بله نمی شد نهان ام ، معلم نهاد تلمذها و معلمات
شلمتا غال نهاد معلمته آن را بعله کرد و بعله را بعله کرد ، تلمذها
رو بعله کرد و بعله هسته معلمته بعله نهاد تلمذها و تلمذها
نمد افعاله را لئه بجهش اند « لک »

کبک خاتون

سرای پادشاه لرندن او زبک خان بن طغول خانک خاتونی ، و امیر
نگطی لک قزیدر . عرب سیاحارینک مشهور لرندن او لان ابن بطوطه
سرای شهرینه کلد کنده بونک حضورینه قبول او لنه شیدی . بو و قنده
مشارالیها قرآن شریف او قوب او طور مقدمه ویاننده او لان یکرمی قدر
قرزلر چیکش و نقش ایله مشغول او لنده لر ایمش . (آفرین ، سور
بورتوچی خاتونلر چیوب ده آنلر لک بیک تورلی بالانلرنی و غیبلانلرنی
دکلب او طور مقدمه ، ویاننده او لان قزلرده صاغر چایناب بورنلرنی
قازوب طور مقدمه لر دکل ایمش ! . .) ، این بطوطه کردکی صوکنده ،
کزب شیلر صورمش ، و قمز کتوردوب ، کندی قولیله قمز ویرمشدر .
(بونلر عادتنده پادشاه خاتونلری قولندن آلوب قمز ایچمک اک
بیوک واک نادر کیمسه لره گنه میسر او لور ایمش !) . این بطوطه یه ،
الوغ هدیه لرهم احسان ایلمشد . فقیرلره مرحمتلی ، مسکینلره شفقتلی ،
غربیلره اعانتلی ، متقی و عفیف هم تواضعی ، هنرلی ، اش سیوچان
بر خاتون او لمش ایمش . توره او لدیغی حالده ، چاباطه سنی دگل
کفشنی ده (کاوشنی) تو رگه قویه ما مشدر . زوجی او لان او زبک خان (۱۷۴)
تاریخنده سرای شهرنده وفات اولدی . (شمی نه سرای وار و نه
او زبک ، نه این بطوطه وار و نه کبک ! سرلر نره یه
کندکز ؟ ! . . . بزاره جواب ویزه بیلور سزمی ؟) .

بو اسمه اوشبو ایکی محلہ مشہوردر . بری (کلثم بنت محمد بن محمود البعلبکیہ) روایتی حجاردن اولوب ، ابن بردوس و باشقہلرہ استاذ اولمشیدی . (۷۷۷) تاریخنده وفاتدر .

ایکنچیس (کلثم ام عمر بنت الحافظ السلامی) محدث عبد الرحیم بن ابی الیسر و باشقہلردن استماع حدیث ایندی . ابن حجر حضرتاری مزبورہدن اجازت آلمشدر . (۸۰۵) تاریخنده وفات اولدی .

قاسم بن محمد بن جعفر الصادق بن محمد الباقي بن علي بن

زین العابدین بن الحسین بن علی المرتضی قزیدر . عمزاده س موسی
بن اسماعیل بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق ایله نکاملندی واوغلى
جعفر دنیایه کاری . زهد و تقواسیله مشهور بر خاتون ایدی . مصدره
وفات او لمقله قریشیلر مقابرینه دفن او لندی . جناب الله کندیستن ،
آبا واجداد کراملرندن راضی او لسون ! .

کلرخ

یاکه (کلچهره) ، بابر نامه [۱] اسلو کتابک مؤلفی او لان بابر
ظهیر الدین محمد بن میرزا عمر شیخ بن سلطان ابی سعید ک قزیدر .
آناسی (۹۳۷) تاریخنده وفات اولکیغی وقت بو قزده او ن ایکی
یاشلرنان قالمشیدی . حسن وجهمالبله ، علم و ادبیله معروف بر شاعره
ایبی . فارسی لسانیله سویلمش او لان شعرلری کوزلدر .

کمالیه

مصدره بر شاعره در . بونک عصرنامه ، شعر نظم ایلمکله بونک نظیری
او لاما مش ایمیش . بر و قدن عصرينک ادبیشنن او لان فتح الدین
البکری یه : « بر شعرکی ایشتدم که او قول کچه سحر کی کوکه اثر ویرر ،
ایسر تکیج مثالنامه عقللری غائب ایلر » مآلنده او لان :
سمعت من شعرک سمرا غدا

[۱] قزاندہ مطبوع او لان بو نسخه مسی منظور و م اولوب ؛ تمام مطالعه ایتمش ایدک . فارسی
وانگلیزی لسانلره ترجمه او لندیغی مرویدر .

يختامر الالباب اذ ينفتح
اصبحت كالحمرة في فعلها
 فهو بالالباب الورى يبعث
بيتلرنى ياز و بارسال ايتد كى مرويدر.

« J »

لالة خاتون

محمد قطب الدین کرمانی قزیدر. ایرانک اک بیوک شاعره لرندن
اولوب، فضل و عقلیله، ادب و درایتیله معروف برخاتون ایدی. کرمان
حاکم‌لری نسلنه هنسوب اولمغله، مملکت منکوره ده برمدت هم حکم
سورمش؟ وارباب علم و هنری حمایه ایلمشدر.

لیا

عبدالله بن جعفر الطيار قزیدر. امویلردن عبدالمک بن مروانه وارمنش ایسه ده، جزوی برشیء سبیندن تطlic اولنوب^۶ هاشمیلردن علی بن عبدالمک بن عباسه واردی. خلیفه خاتوننی نکاح ایند کنه عارلنوب، ولید بن عبدالمک علی قامی ایله صوقل رمشیدی [۱].

[١] امام عتبرم على رضي الله عنه حضرتلى، على اسميله تسميه ايذوب ابو الحسن ايله كينه ايسلش ذات او شبو على در. الکامل (ج ١ ص ٣٦٧) .

لبنی

حباب الکعبی قزی (ام معمر) در. قیس بن ذریح اسمند اولان راست و صادق بر عاشق ک محبوبه سی ایدی. بزرگاندۀ امام محترم حضرت حسن رضی الله عنہ لطفی سایه سنده او شبو معشوقه سی اولان لبندنک نعمت ازدواج نه نائل او لمش ایسه ده، آتا و آنا سینک امرینه مجبور اوله رق مزبوره بی تطبيق ایلدی. مفارقت و قتلرنک ایکیسی قوچا قلاشوب، دریالر مثالنده کوز یا شلرنی توکوب آغلامشلر ایمش. بوندن صوک لبندن قیس حسرتیله عمرنی کچرمش و کوب شعرلر سویلمشد [۱]. لبندنک وفاتنی ایشتند کندن صوک اوج کون طوروب، قیس بن ذریح هم وفات اولدی. برواقعه (۷۰) تاریخ لرندۀ در.

لبنی

اندلس ادبیه لرندن بر قزدر. علم صرف و مسایده، شعر و ادبیات، ید طولا سی وار ایدی. حسن و جماله، یازوی کوزل لکن نظیری اولماز ایدی. اوچونچی عبد الرحمن او غلی حکم حضور نده کاتبیک ایلمشد. «خط و کتابت عبد الحمیم عدیل و ابن العمیده مثیل ایدی» دیبورلر.

[۱] بو بیت هم بونک شعرلرندندرو:

الى الله اشكوا فقد لبني كما شكى * الى الله فقد الوالدين يتيم.
اغانی (جزء ۸ ص ۱۲۲).

لطیفة الحدائقه

و اصف اسمنه ياش بر يكتك خاتونی و عمرزاده سی ایدی . بر
برینه هبیت ایدوب ، ياشادقلرنده زوجی وفات اولدی . زوجنك
محبتني کوکنندن چقارا آلماديغندن ، قبرینه ملازمت ايلمشيدی . ترك
حالند ايسه زوجن ^۱ مزبورونک هر وقتك كينوب و زينتلنوب يوردنکی
سودکندن ، وفاتي صوکنله قبری يافنه حاضر اولد يغنه هم اک
قيمهنلی کيوملرنی کيوب ، زينت اوزرنده واروب آغلار اولمشدر .
بر آره لف امام اصمعی حضرتلری ^۲ بوخاتونی بويله روشه کوردنده
« شادلک کيوملری ایچنل قایغو ! بوحسرتک صوکی يوقمنی ؟ »
ديمشيدی . بوکا جواب اوله رق مزبوره ده : « بن بو قبر اوزرینه رهن
اولمش ، ترك حالنده آنک کوزينه کورنور که لاؤی او لماديغی بر
قيافت اوزرنده تربه سنه حاضر او لمغله هم استخيا ايده کنه يم » معناسنده
اولان :

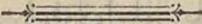
فان تسالاني فيم هزني فانشي

رهيئه هذا القبر يا فتيان

وانی لاءٌ ستخييه والترب بيمننا

کما كانت استخبيه حين يرانی

شعرلرنی او قومشدر . بوخاتون حکایه سی سو بيلند کنه هر وقته
هارون رشید خليفة نك کوزی ياشلنر ايمش . مدائنه ده وفات
اولدیغی مرويدر .

لیلی الْأَخِيْلِيَّة

عبد الله بن الرحال بن شداد بن كعب بن معاویه قزیدر، برپچی
 عصرده اولان اسلام شاعره لرندن اولوب، بنو الاخیل قبیله سنده منسوبدن
 او زون بویلی، کوزل بورشلی اولوب، حسن و جمالی دخی شعر
 و فصامتنی ایله متناسب ایدی. کندی قبیله سنده فنوت و عفت ایله
 شهرت بولامش توبه بن الحمیر بن الحزم ایله معاشقه لری و بر بری هقنده
 سویلمش اشعار لری کوبدر. بنو عوف طرفندن توبه مقتول دوشکنده
 نظم ایلمش اولان مرثیه لری ادب آره سنده فوق العاده شهرت او لمشدر.
 توبه، هرنه قدر، لیلی ایله ازدواج ایتمکی عزم ایدرک، آتابسندن
 صورمش ایسه ده، عرب آره سنده قزنک اسمنی چقارمه سبب اولان
 کیمسه یه قز ویرمک عادت او لمادیغندن بونعمته نائل او لممش ایدی.
 دنیانک مر همتسر لکی سببندن حجاج ظالمنی هم مدح ایدرک فصیده
 سویلمیه مجبور ایلمشیدی. (۱۸) تاریخنده وفات او لدی. توبه عفیف
 برذات او لدیغندن خلف آره سنده (فقی الغتیان) دیمکله مشهور ایدی.
 ولیلی هقنده: «اکرده لیلی ایله بر کناه شیء ایلمش ایسدم اوستمه
 دوهله قربان چالمف لازم او لسون! فقط لیلی بی زیارت ایدوب ده
 سلامت او اول دیمک عادتمدر، بویله - سلامت او اول - دیمکده ضرر
 وارمی؟ » معناستنده اولان:

علی دماء البدن ان کان بعلها
 بری لی ذنبا غیر انی ازورها
 وانی اذا مازرت قلت لها اسلامی
 فهل کان ف قولی اسلامی ما یضیرها

بیننی سویلمشد ر. حجاج محضور ینه کردکنده، لیلی یه: «ای لیلی، طوغری سویله! یاش و قیکز ده تو به ایله شبهه‌لی بر ماجرا کزاولمادیمی؟» دیدکنده، لیلی ده: «یالکن قالدیغمز بر کیچه ده تو به نک بر سوزندن شبهه‌لندم، و کنديسته شوقطعه یی سویلکم: وذی حاجة قلنلاه لاتخ بها فلیس الیها ما هیبت سیبل لنا صاحب لانبتفغی ان نخونه وانت لاخری فارغ و حلیل مضمونی: - اوکی شبهه‌لی سوزی سویامه! ترک اولدیغم‌ملتده آثا یول یوقدر. بزم بر ایبل شمز وار در که آثا خیانت ایلامک فکر مزه ده کامپور، سزده ایکنچی بر خاتونک ایبل شیسر - بونک صوکنه کنديستندن شبهه‌لی بر سوز اشتمادم» دیمشد ر. (بدوی عرب خاتونلرنده اولان عفت و شهامتندن عبرت آلکن!).

لیلی العامریہ

مهدی بن سعد العامری قزی و مشهور مجنونک محبوبہ سی (اممالک) در. عاشقی اولان مجنون، هم بنو عامر قبیله سندن، قیس بن ملوح اولروب، (لیلا) نک عشقی سببندن، کسب اینتمش هیئتی او زره مجنون دیه تلقیب اولندی. بونلر اسلام عصرنده و اموی خلیفه لر کوئنده اولمشلر ایدی. صباوتلرندن باشلاف بربرینی ڪوروپ، محبت اینمشلر وتزوج نصیب اولماد یغدن عمرلری آه و تحسسر ایله ڪچوب تلف اولمشلر در. بربری حقنده سویلمش شعرلری کوبدر. بو جمله دن: «اکرده نفسمنی مالک اولور ایسہم نفسم سکافدا اولسون»

سەنگن غیرى كىمسەن نفسمى رضا ايدە آلماز، الله تعالى حكمنە صبر
 ايلرم، پاشر وۇن اولان صبر آچىلرىنە» مائىندە اولان:
 نفسى فداوڭ لۇ نفسى ملکت اذا
 ما كان غيرك يجز يها وير ضيئها
 صبرا على ما قضاه الله فيك على
 مرارة في اصطبارى عنك اخفيها

شعرلىرى بوجملە دىزىر. بعض كىمسەلر، بونلرڭ موھوم شخصلەرن
 ايدىكىنى ظن ايتىشلەردر. بونلار فىكرينىھ كورە قاىئلى معلوم اولىيان عشق
 و محبت ابياتلرى اىچۇن مجنون ايلە لىلى اسىلرى استعارە يە آلتىشىر.

لېلىي الغفار يە

صحابىيە بر خاتون اوپوب، غزالىدە سيدالثقاين شفيع روز جزا ايلە
 بولىكىدە اولنور، مجرۇملىك يارە (جراحت) لرنى باغلار وغىستەلرى
 تربىيە ايدىر ايدى.

خوارج طاڭىھە سندىن ولید بن طریف همشیرە سيدىر. شاعرە وبهادر
 بر خاتون ايدى. (۱۷۹) تارىخىندا هارون الرشيد عسکرى طرفىدىن
 بىرادىرى ولید مقتول اولىدىغىندا، قوراللنوب، آت اوستىنە بنوب،
 هارىيە يە كرمش ايدى، لىكىن آتى چراحتلىنىڭ كىن سېبلى هارىيە دوام

ایدہ آلمادی . برادرینک مرثیه سنده مؤثر قصیده لرنظم ایتمشدر [۱] .
بونک اسمی بعض اورنلرده (فارعه) وبغضبلرنده (فاطمه) صورتند
یازامشدر .

لیای بنت مهلل

عرب شریفلرندن مهلل بن ربیعه قزیدر . جاهلیندہ اولان
شاعرلردن و معلقة سبعه صاحبلرندن عمرو بن کلثومک آناسی ایدی .
حیره امیری اولان عمرو بن هند ایله لیلی واوغلی عمرو بر مجلسیه
جیوللقلرنده (هند) « یا لیلی شوطبغی بکا ویر ! » دیهمشیدی . لیلی
ایسه بوکا امنث-آل ایتمادکندن باشقة « هر کیم او ز حاجتنی او زی
کورسون ! » دیدی . هند تکرار منکور خدمتی تکلیفی ایتدکنده
لیلی ده ، کندی قومنه خطابله : « ای تغلب ! بزه مسخره لک ! » دیه
چاغردی . بونک او زرینه او غلی عمرو سیکروب طوروب عمرو بن
هندک باشنى فلچ ایله چابوب کیسری [۲] « الاهیں بصحنک فاصبحینا »
مطلعندہ اولان قصیده سنی ده او شبو و قدیه سویلدی .

لیلی ترکیه

حامد افندي قزی اولوب ، استانبوللى برادیبه در . (۱۱۸)

[۱] فیبا شجر الغابور مالک مورقا
کانک لم تعزز علی ابن طریف
فتی لا یحب الرزد الامن التقی
ولا المسال الامن قنا وسیوف
شعرلری بعض مرثیه لری آردہ سنده وارد .

[۲] تاریخ دول العرب والاسلام (ج ۱ ص ۱۵۵ و ۱۵۶) .

صفده او زرنده مطبوع بر دیوانی وارد [۱] . تزوج اینه مش ایسه ده زوجیله امتراج ایله میوب چوق کپهه دن مفارقت و قو عبولمش ، و بوندن صوک او لان عمرنی ده مطالعه و شعرله کچرمشدر . (۲۶۴) تاریخنده وفاتدر . بو بیتلر مشار الیهانکدر :

فیل مجلسی اماده نه دیرلرسه دیسونلر
ایچ دلبر ایله باده نه دیرلرسه دیسونلر
عالمن نه در فرقی بکا مدح ایله ذمک ؟
صاغ اولسون اهبا ده نه دیرلرسه دیسونلر

د خی

اینجتمه سن اهبا کی اینجنه مید سندن
بو عالم فانیده ظرافت بودر اشته
بعض لطیفه وما جرا الری هم منقولدر [۲] . بوئی ایسه معلم ناجی
« اشعار جیده سی پک آزدر » دیه ثناء ایله در . . .

لیلی خانم

اسماعیل پاشا قزیدر . استانبولک نادر شاعره لرندن برخاتون
اولوب ، ترکیدن ماعدا روم ، فرانسز دیللریله سویلرکه و یازارغه
مقتبه ایمش . بو شعرلر مزبوره نکدر :
عکس حسن یار اشک چشم بیفردن کچر

[۱] مذکور دیوانک بعن اورنلو (۱۳۱۹) سنه غرة شرم العرامده حرمتو دیبردی اوغللرینک
کتیبه خانه لرنده مطالعه ایلشیدم .

[۲] مشاهیر النساء . (ج ۲ ص ۱۹۵) .

فلک کوهردر اوکویا بعر اهمردن کچر
 یکتن اولمک استین اوی کلبدنه ای کوکل
 پیرهن وش سینه سن چاک ایلیوب سردن کچر
 باق بولعینکاه دهرک روز شب مهر ومهی
 ایکی طفل ناز نیند رصانکه چنبردن کچر
 قامتن سیر ایلین طوبایه ایلرمی نکاه
 لعل جانیخشن امن البته کوثردن کچر
 صانمه تأثیر ایلمز (لیلا) اوستکین طینته
 ناوک آه درون پولاد و مرمردن کچر

« م »

ماء السماء

حیره حکم ارلزندن اوچونچی مندر رک آناسی (ماویه) در. غایت
 حسنی ودلبر اویلیغذن « کوک صوی » معناسنک اولان (ماء السماء)
 دیهکله تلقیب ایدلمشیدی. اعتباری بیوک اولوب، هنی که ڪسری
 خاتونلری، بوکا قیمتلی هدیه‌لر ارسال ایدرلر ایدی. آناسی عوف
 بن جشم بن هلال بن ربیعه بن زید مناه، در. [۱].

مارية القبطية

اسکندریه ده روما دولتی طرفندن والی اولان مقوقس [۲]

[۱] مکتاب تاریخ سنت ملوک الارض والانبياء (من ۱۰۵)

[۲] مقوقس، یونانی بر ذات اولوب، اصل اسمی حنا بن قرقب ایدی. حضرت عمر زمانده مصر
 مملکتی بونک قولنلن آلمشید.

طرفندن افند مز سید الثقلین صلی اللہ علیہ وسلم حضرت‌لرینه هدیه
ایدلمش جاریه در. اصلی حضن اهلندن شمعون نام کیمسه‌نک قزی
ایدی . فخر الانبیاء افند مز حضرت‌لرینک مخدوم عزیزلری جناب ابراهیم
بوندن متولد ایدی . هجرتک (۸) تاریخند دینه یه واصل اوله‌رق،
(۹) تاریخند ارتحال ایلدی . قبر شریف‌لری بقیعه‌د ره . همشیره سی
(سیرین) حسان بن ثابت نکاحند ایدی .

مال خاتون

ترکیاده برچی سلطان عثمان غازینک خاتونی و شیخ اده بالی نام
بر ذاتک قزیدر . (۷۲۵) تاریخند، آتاباندن بر آی صوک، وزوجندن
اوچ آی مقدم وفات اولدی . مزبوره نک شهرتی سلطانلرک اک الک
جلالری اولمک سببند ندر.

حاتم طائی نام مشهور سخنک خاتونی واصحاب کرامدن عدی بن
حاتم [۱] رضی الله عنہنک آناسیدر . جاھلیت عصرنک شریف و هرمتو
بر خاتون اولوب ، حاتمه ارزویله وارمیشیدی واستدکی وقتی زوجنی

[۱] عدی بن حاتم رضی الله عنہ طو قزنجی ویاکه اوچنچی سنه ده اسلامه کلهرک یوز یکرمی یاشنده
(۶۷) تاریخند کونه ده وفات اولدی . پدری کبی صنی و قوهی آره سنه حرتملی ایدی . جمل
وصفین واقعه‌لرند جناب مرتشی رضی الله عنہ طرفنده اولنمشدیر . شایان تأسیدکه مبتدی حالمزده جمای
درسی اثاستده « جزی ربه عنی عدی بن حاتم ه جزاً الکلام العاویات وقد فعل » دیه اوقدیغز
ویاوز دعاً ایتدکمز ذاتک ته کبی عالی و عترم بر ذات ایدکنی پاک صوک آگلادق . الله تعالی
قشورمنی عفو بیورسون !

تطلیق ایلمک مقینه‌ده مالک ایدی . زوجن حاتم بعثت نبوبیدن مقدم
وفات اولک یغی معلوم اولک ایسه‌ده ، مزبوره‌نک تاریخ وفاتی بیلنمادی .

ماه ملک خاتون

ایران پادشاه‌لرندن سلطان سنجیر قزیدر . وفات اولک یغنه مرثیه
سویلتمنک ایچون سلطان سنجیر طرفندن بخاراده اولان عمغ [۱] بخاری
نام شاعر ، دعوت اولنمش ایسه‌ده ، خسته واختیار حالتند ایدکنی
بیانله شاعر منکور اعتذار ایله‌مشیر .

متیم الهاشمیه

عباسی خلیفه‌لر عصرنئ مشهور بر مخنیه‌در . علی بن هشام جاریه‌سی
اولوب ، بصره‌ده تربیه‌لنمش ایدی . موسيقیه ماهر ، فصاحتله شعر
سویلمکه مقدیر بر خاتون اولوب ، مأمون و معتصم خلیفه‌لر ایله ماجرا‌لری
واردر . موسيقی و غناده اولان استاذلری ، اسحاق و آنک آناسی ابراهیم ،
و (بنل) هم بونلر طبقه‌سنک اولان ذاتلر ایدی . ابراهیم بن المهدی
وبنل ایله بر کوننه وفات اولک یغی مرویدر .

محبو به

عباسی خلیفه‌لردن متوكلاک جاریه‌سیدر . ادیبه ، شاعره ، وحسن

[۱] ایرانی مشهور بر شاعر در که ایکی بعر اوزرینه او قلمیه لائق صورتده (یوسف ژلیخا)
منظوه سی وارد . یوز یا شلرینه ایرشوب (۴۶۰) تاریخنده و فاتدار .

جمالدە بى نظير اولدىغىنلىن حقيقة بىر محبوبە^ع بىلەعەدر . بىر آرهەلق
متوكلک غضبىنە طوغرى كامكە سرايىك بىر بواھەسىنە متروك قالمىشىدى .
ناكاھ مذكور بولمە ياندىن متوكل كچەچك بىر دقىقەدە ، مزبورەدە :

ادور فى القصر لا ارى اهدا
اشـكـوـالـيـهـ وـلاـ يـكـلـمـنـىـ
كانـنـىـ قـدـ اـتـيـتـ مـعـصـيـةـ
ليـسـ لـهـ تـوـبـةـ تـخـلـصـنـىـ
فـهـلـ شـفـيعـ لـنـاـ إـلـىـ مـلـكـ
قدـ زـارـنـىـ فـىـ الـكـرـىـ وـصـالـخـنـىـ
حتـىـ اـذـاـمـاـ الصـبـاحـ لـاحـ لـنـاـ
عادـ إـلـىـ هـجـرـهـ وـصـارـمـنـىـ

شعرلىنى اوقومشىدى . ماعلى : « پادشاه سراينىڭ يورومكىي يم ، حالمىن
شكایت ايدەچك بىر كىيمىسى كوره آلمۇرم ، ھېچ كىيمىسى بىنم ايلە مکالىمە
ايتماز . كوياكە بن توپىسى مقبول اولمايە چى بىر كىناھلى بىنە يم .
پادشاه جنابلىرىنە بىنم اىچون بىر شفاعتچى يوقمىدىركە ، كىندىسى دوشومك
كلەرك بىنم ايلە مصالىھ اىتىكى حالە ، صباح اولدىغىنە همىشىھ اوڭى
عادتى اوزرىنە ثابت اواملىدر ». متوكل بو شعرلىرى ايشتىكىندە
اختىمارىز اولهرق ، محبوبەنك بولمە سنە كىروب مصالىھ ايلمىشىر .

مراجل

هارون الرشيد جارىيە سىدەر . چىرىكىن ويامسىزلىكىنلىن باشقە ھېچ
بر كمالتى يوقايدى . « استاد سىسىس ، اسىنەك بىر جىوسى قىزى اولوپ ،

مأمون خلیفه یی طوغردی [۱] . بونک شهرتی ده بردن افراط درجه
یامسرلکی وایکنچی دن مأمون آناسی اولمه سنگ ذر .

مرحب

قران ناھیه سنگه ابراهیم بن یار محمد بن اشتراك القورصاوی
قزیدر . هچکره قریبہ سنگه عبد الله بن عبد السلام بن او وہ میش فکاهنه
اوله رق (۱۲۴۳) تاریخندہ وفات ایندی . مزبوره نک فرعونندن
هملک کنتمزده شهرتلی مدرس وسوداکرار اوله کامشد . علامه
ابوالنصر القورصاوی [۲] رحمه الله حضرتlerینک همشیره سی ایدی .

مریم

حضرت عیسیٰ علیه السلام والدہ محترمہ لریدر . حضرت داود
پیغمبر نسلنندن عمران اسمندہ بر کیمسه ایله (هنه) قزی ایدی .
بونلر ، بالالری اولمادیغی سبینلن ، اکرده الله تعالیٰ حضرتی بر
بالا هبہ ایدر ایسہ بیت المقدس خدمته ویرچک اولوب ، نذر آیتمشلر
ایدی . حضرت (مریم) دنیا یہ کل کنک ، بیت المقدس امامی اولان
زکریاء پیغمبره تسلیم ایقدیلر . او نبیش یاشنہ باصدیغنه الله تعالیٰ نک
حکمتیله حامل قالوب حضرت عیسایی دنیا یہ کنور دی . قرآن شریف

[۱] مأمون کبی عالم وعلی فکرلی بو ذاتک مجوسی قزندن طوغمش اوله چغی کملوک خاطرینه
کلور ! ... یخرج الحی من المیت ویخرج الحیت من الحی .

[۲] ترجمہ سی «آثار» ده مذکوردر . (ص ۹۵ — ۱۳۰) .

صرامت او زرنك هیچ خاتونك اسمی ذکر اید لاما دکن حاله مریم رضی
الله عنها نك اسم شریف‌لری او تو ز او زرنك ذکر اید لمشدر.

مریم بنت ابی یعقوب

بسنچی قرن هجریه آندر لسک اک مشهور ادیبه‌لار دن اولوب ،
اشبیلیه‌ده شعر و ادبیات تدریس ایلمکله عالی فکر لی شاکر دلر
یتشدک رمشدر . شعر و انشاده خنسایه با زهد و تقواده حضرت مریمه
تشبیه ایدل‌نور ایدی . چو ق زمان معهر اولمغله دیانت و فضیلتی ،
ادبیات و مهارتی سبیندن ، اقران و امثال‌لار زیاده حرمت کورر
او لمشدر . یتمش بیدی یا شلرنک او لندی گنی مشعر بیتلری وار .

مریم بنت احمد

احمد بن ابی بکر محمد بن ابراهیم الدمشقی فزی ، و شیخ محمد بن
ابی العطار ک خاتونیدر . علم و فضیلتی بیوک ، و حنفیه مذہب‌نک معروف
بر شیخه ایدی . عصرینک فقیه‌لر زدن او لان محمد بن عبد‌الملک بن
عثمان المقدسی مجلس‌سنه ملازمت ایتمشدر . امام کاشغری و ابن القبیطی
کبی معتبر ذات‌لار دن اجازت آلمشیدی . صلاح الدین الصدقی استاذی
او لان علم الدین البرزالی « فوائد ابی عروبة الحرانی » نام کتابی
مشاری‌لیه‌دان او قومشدر . (۸۶) یا شنک او له رق (۸۰۵) تاریخ‌نکه
جمادی الاولی (۱۳) ده ارتحال ایتمشدر .

مسابیح

اندلسه ابوحفص عمر بن قلهیل نام کاتبک جاریه سیدر. هسن و آن، خوب الحاله باشقه اردن همتاز اولوب، موسیقی بی مشهور مغنى زریابدن اخذ ایلمشیدی. افندیسی، مزبوره بی شوقد رصیانت ایدر ایدی که حتی داوشنی کیمه سه بیه ایشتر رمیه راضی اولماز ایدی. او شبو حالنی تعریض ایدرک (عقد الفرید) نام کتاب صاحبی اولان (ابن عبد ربہ) شعرلر سویلمشدر. مسابیح، دور دنچی قرن هجری ایند اینده سلامت ایدی.

معاذہ

ام المؤمنین (عائشه) رضی الله عنها دن روایت حدیث ایدن تابعیه بر خاتوندر. عفیفه، زاهه، اولوب، زوجی صلة بن اشیم ابوالصهباء العدوی، یزید بن زیاد معیننده اولدیغی حالده سجستان فتنه سنده مقتول اولدیغندن صوک، مزبوره باشندی صدقه قویمامشدر. یکرمی دورت ساعت اینده التیوز رکعت نماز او قوب، تمام قرق سنده مدت باشندی کوتاروب کوک طرفنه باقامادیغی هرویدر.

معدن الجمال

مینزله ناحیه سنده شیخ فضل اللہ ک قزی و یعقوب نام الوع بر

مدرسک خاتونبىدر. والد ماجدلرندن کتابت اوکىزىمكىلە، كوزل رسم اوزرندە طريقە محمد يە ومشکات المصابح، نسخەلرى يازوب، صوکره تصبیح ھم ايلمىشدر. لغت عربىيە وفارسييە بىلەمكىدە يد طولاسى اولوب بار عمرنى كىندى جىسىك شارىينه تعاليم وتربييە ويرمكىلە كېرمكىدە دىبورلر.

ملـكـه بـنـتـ الشـرـف

عبدالله بن العز ابراهيم بن عبدالله المقدسى قزيىدر. مشهور هىنڭىزلىك بريسى اولوب، محدث حجار، محمد بن الفخر البخارى، (زينب بنت السكمال)، ابوبكر الرضى، مجلسلىرىنه احضار اولنمىش؛ وصوکره كندىسى ابن شيرازى، ابن عساكر، ابن سعيد، اسحق آلامدى، كىپى اكابر علمادن اجازت آلمىشدر. علم حديثىن چوق وقت درس آيتوب (٨٠) ياشىندن كېچوب، (٨٠٢) تارىخنىڭ وفات اولىسى. بوخاتون ابن حجر العسقلانى نىڭ شايخەسىيدر.

منفو سە

زيد بن أبي الفوارس اسمىنده بىر كىيمىسى قزيىدر. صيرلى اولمق ايلە معروف ايدى. اوغلى وفات اولىيغىنىڭ، اوغلينىڭ باشنى قولىنىڭ آلوب يوزىينه باقهرق : « والله سنك بىندن اول وفات او لمقك، بىندن صوکره يە قالامقىكىن خىرلىيدر. وبنمەن سنك اىچۇن صىبر ايتەمكىلە كەم جزع وفرع ايتەمكىمن اولى در. هرنە قدر سنك فراقك بىنم اىچۇن حسرت

او اسه ده، بونك برابر ينه اجر اميد اينه کلکم فضيلندر » ديه الله
تعالانك قضاشه رضالق کوسترمشدر. و بوندن صوك عمر و بن معدى
ڪرب مضرتلرينك : « بز، بر قومز که آره مزدن وفات ايدن کيمسه مز
اپچون هر به قدر بيله مز بوکلسه ده، کوزمز آغلامز » معناسنده اولان:
وانا لقوم لاتفيض دموعننا
علي هالك منا وان قصم الظهر
بيتنى او قور او لمشدر.

مهر ماه سلطان

قانوني سلطان سليمانك قزى و رستم پاشانك خاتونيدر. عاقله
برخاتون اولوب، بر جامع شريف بناء ايندي، و مكه شهرنده اولان
« عين زبيك » يي شهرک اپچنه ايصال ايندردي. (۹۶۲) تاریخنده
وفات او لمشدر.

مهرى

عثمانلى شاعره لرينك اسکيلرنن و اك مشهور ارنك فدر. حسنی،
ادیبه، عفیقه برخاتون اولوب، اسكندر اسملو بر یکت حقنگه سویامش
شعرلرى سؤظنى موجب او لمش ايسهده، کنليسى تبرئه ذمه ايلمشدر.
بو شعرلر مزبوره نگدر :

خوايدن آچدم ڪوزم ناكاه قالدردم سرى
قارشومد كوردم طورر بور ماھ چهره دلبرى

طالع سعد اولدی یا خود قدره ایردم غالبا
 کیم معلم ایچره کوردم کچه طوغمش مشتری
 نور آقار کوردم جمالنده اکرچه ظاهرا
 کندیسی بگزرمسلمانه لباسی کافری
 کوزیمی آچوب یومچه اولدی چشمدن نهان
 شویله تشخیص ایدرم که یاملسکر یا پری
 ایردی چون آب حیاته (مهری) اولمنز هشره دک
 کوردی چون شب ظلمتک اول عیان (اسکندر) [۱]

زماننده اولان ادب و ظرفایله ایله انسن ایدر، و عصردشی اولان
 (زینب خاتون) ایله مطابیه لری اولورایمش. بونک هقندی «شعری
 شهرتیله متناسب دکار» دیبورلر.

ایرانک مشهور شاعره لرندن «بیوک خانم» در. کنجه یا که
 نیشاپور شهرندن و سلطان سنجیر ساجوقی مصاحبه لرندن اولوب،
 عبد الله خان هراتی نسخیر اینکی اثناده وفات ایتمشد. فارسی
 لسانیله شعرلری وارد.

[۱] بودله تعبیر، جوانکیر اولان و حتی ظلماته قبر کیدن یو بیوک پادشاه اسمی (اسکندر)
 اولاسنه مبتدی در. ماکیدونیالی اسکندر که هندک شمال غربی قطعه سنه قبر کیدوب؛ آنک و راسته
 کچه مذکی و خلسانه کره چک قدر قطب شمال به تقریب ایله آسادیقه، کندی زماننده یازلش تاریخنله
 مشت اولدیغندن؛ قرآن شریفده مذکور اولان ذوالقریبین دینلن ذاتک کیم اولدیغی و نه وقت نزده
 ظهور اینکی حقنده طوغفری برگکر حاصل ایتمک پک مشکلدر؛ قاموس الاعلام (ص ۲۲۶-۲۲۸).

میسون

بجدل الكلبی نام کیمسه نک قزی و حضرت معاویه نک خاتون نیز در پادشاه سرایلرندن، لذتلی نعمتلردن، اوین داوشلرندن، یفاک کولمکارندن، حتی که حضرت معاویه نک ذلتندن خوشنومای، صحراده اولان چادرلرنی، ایت داوشلرنی واولاولرنی، گیندر کولمکارنی، قبیله سنده اولان یاش یکتلرنی ترجیح ایدوب و صاغنوب، شعرلر سویلر ایدی. بوکبی شعرلرندن بعضیلرنی ایشتند کنن آچوی کلامکله، معاویه ده طلاق ایدوب، کندی قبیله سنده و صمرا عالمنه قایتاروب بیماردی (مال ایله قزصاتولنوب آلنسه ده) کوگل آلنماز ایمش! .^۱ (میسون) هجرتکن (۲۶) تاریخنده، اسلام عالمنده اک اثرلی واک حسرتلی واقعه اره سبب اولان یزیل پلیدی دنیا یه کتورمله، طلاق ایدلدکی وقتکه یزید هنوز صبی و یاش اولد یغندن، (میسون) ایله بر اکده کچمشدر. یزیدده اولان فصاحت و سوز سویلر که استادل، او شبو رو شچه قر عرباری آره سنده و صمرا عالمنده تر کلک ایتدکی سبیندن حاصل اولدی، دیبور ار. (میسون) زیرک و فراستلی بر خاتون اولوب، کوند شلر ینک بری حقنده: «ارینک باشی کیسلوب بونک ایتا گنه قویلنسه کرک! . . .» دیه سویلمش ایمش. مذکور خاتون ایسه معاویه دن و آنک صوکنده حبیب ابن مسلمه دن طلاق اولنگله نعمان بن بشیره وار مشیدی. مشارالیه (۶۴) تاریخنده مقتول اولنهرق [۱] کیسلمش اولان باش ده او شبو خاتون آلدینه قویلک یغی مر ویلر.

[۱] تاریخ الکامل. (ج ۱۵ ص ۵۹). بو خاتون ده (نائله) بنت عمارة الكلبیة اولمه لیدر.

میمهو نه

الحارث بن حزن الهمالي نك قزى وازواج طاهرا تدن بريدر .
 سيد الانبياء وفخر المسلمين افندهم مصلى الله عليه وسلم حضرتler ينك
 اك صوك نکاح ايلمش خاتونی اوله رق ازدواجلری ده (۷) تاریخنده
 ذو القعده آینده ، جناب رسول الله (عمره القضاء) سفرنده ،
 مکه مکرمده او لمشیدی . سیر و تاریخ کتابلرندہ مذکور اولان سبیه
 بناء زفالری ، مکه مکرمده او لمای ، بلکه مدینه یه قایتورده ،
 مکه دن آلتی میل مسافه ده اولان « سرف » نام اورنده او لمشدی .
 وفاتی ده (۵۱) تاریخنده کینه او شبو « سرف » ده اوله رق تهنئه ایله
 تعزیه لری ، اتفاقات عجیبه دن اوله رق بریردہ او لمشدی . رسول
 اکرم دن مقدم ابو رهم بن عبد العزی بن عبدود بن مالک بن حسل
 بن عامر بن لوئی نکاخنده ایدی . عبد الله بن عباس ایله خالد این
 الولید لرک خاله لریدر . ام المؤمنین (زینب بنت خزیمه) ایله
 آنا بر ، و (ام الفضل لبابه) ایله آتا و آنا بر طوغمه قارند شدر .
 نکاح وقتلرندہ رسول اکرم ایله میمونه ، حلال من ایدیلر ، یوقسه
 محروم من ایدیلر ؟ . بونک بختی ایسه محمد ثلر آره سنده او زون
 و بیوکدر [۱] . کبار تابعیندن و عطاء بن یسارک [۲] قارندشی
 اولان سلیمان بن یسار حضرتler بونک آزادلیسی ایدی . « المسمار »
 اسمندہ ایتنی خسته لند کند : « وارحتمال المسمار ! . . . » دید کی

[۱] زاد المعاد في هدى خير العباد . (ج ۱ ص ۴۰۲) . نیل الاوطار . (ج ۴ ص ۲۴۲) . فتح القدير
 (ج ۲ ص ۳۷۵) . المعتبر من الامام النسائي . (ج ۲ ص ۲۷—۲۸) .

[۲] عطاء بن یسار هم آزادلیسی او سه کرک . تذكرة الحفاظ . (ج ۱ ص ۷۹) .

مرویدر [۱] . کنک یسندن (۷۶) حدیث شریف مرویدر . جنازه نمازی عبد‌الله بن عباس حضرت‌لاری او قومشیدی .

« ن »

نائله

بنو کلب الوجلندن فرافصه بن الاخوص بن عمرو بن ثعلبه قزی ، وامیر المؤمنین عثمان رضی الله عنہ نک خاتونیدر . حضرت عثمان ، مزبوره یی خلیفه اول قدری صوکدیه (۲۸) تاریخنده [۲] نکاح ایلمشلر ایدی . (مریم) اسمنکه اولان کریمه محترمه لرینک آناسی بودر . فتنت و فصاحت صاحبی بر خاتون اولوب ، حضرت عثمان محاصره ایدلدن غایت فداکارلی ایلمشیدی . شو وقتی شام والیسی اولان معاویه بن ابی سفیانه یازمش اولان فصیح واشرلی مکتوبی (۳۶) تاریخنده ظهور ایدن « صفين » همار به سنه سبب اولمشدر . حضرت عثمانه نکاح ایدلدن کوچولوب واردیغنده ، طوغمه‌سی ضب بن فرافصه یه خطاب ایدرک : « ای ضب ! بنی کورمیور میسن که ملینه طرفنه قافله ایله برابر کید بیورم . تاغلری کچکلری ایله دوه لری شو قدر سرعتله سور بیور لرکه روزکارک ، قامشلری سلکنده‌ی روشه ، دوه لری هر کنلندر لر (اکرده بو وقتک تیموریول آربه لری ایله کتمش اوله ایدی ، عجیبانه دیبور ایدی ؟ . . .) هصن ابن ضمصم اوغللننده (کنک قومنک زادکاننی مراد ایدندر)

[۱] قاموس . (ج ۳ ص ۲۷۸) .

[۲] تاریخ السکامل . (ج ۳ ص ۳۷) .

بزی باشقه لردن مستخنی اید چک شء یعنی بایلک ایله زوج موجود
ایدی ، بولیله کلفت اختیاره نه حاجت وار ایدی ؟ » معناستنده اولان :

السنت ترى يا ضب بالله اننى
هصاحبة نبيو المدينة أركبا
اذا قطعوا هزنما تحت ركابهم
كمما زعزعت ريح براعا مثقبا
لقد كان في ابناء حصن بن ضهضم
لك الويل ما يغنى الحباء المطنبها

بیتلری ، آتا و آنا وطندن مفارقت المی ، وغربت هسترلرینه
صبر ایده آلمای سویلمشدر . زوج محترمیری شوید اولک یغنده هم
سویلمش شعرلری وارد .

نزهون

اندلسیه کندی عصرنده زیاده شهرت بولان (بنت القلاعی) در .
بسنچی قرن هجریده غرناطه ده یاشامش بر ادبیه ایدی . ادبی
و غرناطه ده وزیر اولان ابویکر بن سعید ایله چوق مطایبه و نوادری
واردر . وزیر مذکور ، بر کون نزهونه : « سنک احباب و یارانک
چوقدر ، بز خاطره کلمیورز » مضموننده اولان :

« يا من له الف خل * من عاشقی و صدیق »

« اراك خلیت للنا * س منزلانی الطریف »

قطعه سنی یازوب یوللا دیغنده ، نزهون ده آکا اوشبو :

« حملت ابابکر ملامعته * سواک و هل غیر الحبیب له صدری »

« وان کان لی کم من هبیب فانما * يقدم اهل الحق هب ابی بکر »

قطعه‌سنی یازوب جواب ویرمشدر. ماعلی : « سن ھبیتم داڑھ سندن بر یرده درستکه، او راسنه سندن باشقه کیمسه مستحق دکلدر . بنم هر نه قدر دوستم کوب اولسده » سنک ھبیتك باشقه در . زیرا حق اهلی ، ابو بکر ک ھبیتني غیرلاره ترجیح ایدرلر » دیمکدر . شعرده مخاطب اولان کیمسه هم ابو بکر اولدی یغندن لطفانلى دوشمشدر . مذکور وزیر خانه سنده ، مشهور عالم‌لردن ابن قزمان ایله ملاقت ایندکلرنده ، ابن قزمان اوستوند ساری کیوم کورمکله ، ملاقت دقیقه سیله : « احسنت يا بقرة بنی اسرائیل الا انك لا تسر الناظرین » دیه خطاب ایلدی . بونکله قرآن شریفده حکایت ایدلهمش ساری اوکره اوغشاتوب ، لکن قرآن شریفه مذکور اولان اوکز ، کورنلری شادلندر را بدی ، اما سنک یوزکا باقان کیمسه شادلانمیور ، دیمک استممش ایدی . بوکا جواب اوله رف ابن قزمان ده : « بن هر نه قدر یوزمه باقانلاری منون ایده‌هز ایسه‌هز دکلایانلری منون ایده بیلورم » دیمیش ، و بونکله « یوزه باقانلاری منون ایتمک سچه مطلوب بر شیدر » دیمکی قصد ایدوب کوزل مقابله واسکات ایلدی [۱] .

نسب خاتون [۱]

ایوبیده‌دن ملک جواد مظفرالدین یونس بن شمس الدین محمود بن الملاک العادل ابی بکر قزیدر . خطیب مراد ایله ابن عبدالرائم دن حدیث تحصیل ایدوب مشهور محدث‌لردن اولدی . علم الدین البرزالی ، « کتاب ابی مسهر » ی بوندن او قوه‌مشدر . (۹۰) یاشنده کچوب (۶۹۷) تاریخنده وفات او لم‌شدر .

[۱] بوندن باشقه دخی بر چوق لطیفه‌لری وارد . نفع الطیب . (ج ۱ ص ۸۹) .

نسیبه بنت کعب

صحابیاتدن واهل مدینه دن (ام عماره) در. احد همار به سنه اوغللری،
حبیب و عبد الله، زوج زید بن عاصم ایله بر لکه هاضر اولوب، اظهار
غیرت و شجاعت ایتمش؛ و بر قاج یرندن جراحتلی او لمشیدی. شو
سببدن فخر الانبياء افندهن حضرتلرینک خیر دعاء ارینه مظہر او لمشدز.
ھجرتدن مقدم مکه یه کیدوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ایله
عقبه ده ملاقت ایدوب بیعت ایلمشیدی.

نصر [۱]

بزم ترکی دیلینک اک الک صرف و نحوی یازان ابو حیان النحوی
قزیدر. اندلس ادبیه لرندن ایدی. ذکاسی سببدن، آناسی
ابو حیان، بونی حیان آدلو اوغلندن زیاده سور و دائمآ مرح و ثنا
ایدر او لمشدز. (نصر) آناسندن تحصیل علم ایدوب. هجه وارمقله
ابن زبیدی اصحابندن حدیث استماع ایندی و یکرمن سکر یاشنده
او لدیغی حاله (۷۳۰) تاریخنده ارتحال ایلدی. بونک وفاتیله،
ابو حیان قرار سر مغموم اولوب، حتی که تمام بر سنه مدت قبرینه
ملازمت ایندی، چو ق مرثیه لر او قوب، حتی کوکلنى تسلیمه ایقمک
قصدیله «النصار فی المسلاط عن نصار» اسمنک بر کتاب یازدی. وفاتنی
ایشتکنه صلاح الدین صفائی هم مرثیه اوله رف بر قصیل سویلب،

[۱] نصارک توجیه سی نفع الطیب ده (ج ۱ ص ۶۰۳) دهدز، اورایه مراجعت اولنه.

ه
نعم

صحابیاتدن او الوب ، حضرت حسان بن ثابت قزی در . همشیره سی (لیلی) کبی طبیعت شعریه و فصاحت فطریه ده والد مبارکلرینه مماثل ایدی . زوجی شماس بن عثمان المخزومی ، احد غزا سنگ شهید او لد یغندن منظوم اوله رق مرثیه سویلمشیدی .

نفیسه

ابو محمد الحسن بن زید بن الحسن بن علی هضرتلرینک (کریمة الدارین) و (طاهره) دیمه کله تلقیب ایدلمنش قزی (ست نفیسه) در . زهد و تقوا سیله ، کرم و سخاوتیله مشهور اولوب ، (۶۲) یاشنده شهر رمضان روزه سی او زرنک اولدیغی حاله (۲۰۸) تاریخنده وفات او لمغله مصرده دفن اولنگی . اسحاق المؤتون بن جعفر الصادق هضرتلریندن قاسم و (ام کلثوم) اسمنه بالالری وار ایدی . مکه^۱ مکرمه ده دنیا یه کلوب ، زوجی واولادی ایله مصره هجرت ایتمشان ایدی . وفاتی صوکنه بدن مبارکلری^۲ زوجی طرفندن مدنینه یه نقل ایلمک قصد ایدلندکنیه مصر اهالیسنک التماسلرینه بناء مصرده ترک ایدلندوب ، زیارتکاه اولدی . صالحه ، زاهده^۳ فقیر و عاجز لره ؟ غریب و خسته لره ، زیاده مرحمتی او لمغله هر وقت یار دملرینه یتشور ایدی . امام شافعی هضرتلری بونک مبارک مجلسلرینه حاضر اولوب ، حدیث شریف استماع ایدر ایدی . امام مزبور وفات او لد یغندنده ، مشارالیها (سیده^۴ نفیسه) هضرتلری

هم جنازه نمازني او قوديغى مرويدر. اوتوز دفعه حج ايتmesh وا كثرنده
يايان اوله رق يورمشدر. عادتى ده اوچ كېچىدە (اوچ تاولكىدە) بر
كىره طعام يىمك اولوب، جاننى تسليم ايتدىكى وقتىدە يانىدە اولانلر،
روزه سنى بوزمىھ خبلى اصرار ايتدىكىرفىدە: «سبحان الله! اوتوز سنه در».
جناب هقدن صوم حاليله ارتىمالىن صورمقلەيم، بومالدە روزه من
بوزمىق اوله ماز! » بىبورمشلردر. بوندن صوك قرآن شريفدن انعام
سوره سنى او قومىھ شروع ايدوب (لهم دارالسلام عند ربهم) آيت
جليله سنده، اجل موعودى ايرشمشدر. زوجيله برابر مصره كلمه سى
(۱۹۳) ياخود (۱۹۶) تارىخندە شهرى رمضانىدە ايدى. كىلدكى خبر
آلدىقلرى ايله مصر خاتونلىرى شهردن طشرو يە چقوب قارشو آلمىشلر
وبرابرندە مصره كىرمىشلردر. مصره اولان عباسى خليفەلر كى بىرچىسى
اولان ابو العباس احمد (۷۰۱) تارىخندە وفات اولىيغى وقت،
(سيىدە نفيسە) ياقىننە دفن ايتىكلارى هقدنە وصيت ايلمش، ووصىنى
هم يرىنه كىتولىمشىدى. كىندى دفن ايدىلەش قبرنى، (نفيسە)
حضرتلىرى، ترك ايكن حالىندە كىندى اليله قازمشىدى، دىبورلىر [۱].

نكار خانم

مكارى عثمان پاشا مهاجر قزىدر. (۱۸۴۵) تارىخندە استانبول
شهرنە وجوده كىلەرك، والدەسى شعر ملى يە هوسلى وشعر جمع ايدىن
برخانم اولىيغىندىن (نكار خانم) ده تا صباوت زمانىدىن ادبىيات ايله
اشتغال ايتmesh و شعره محبت باغلامىشدر. اپرته ازدواج ايدرك،
بر وقت صوکره فرقت ايدىلى و قالان عمرنى ده شعر و ادبىياته فدا

[۱] تجھەة الأحباب وبقية الطلاق للسخاوى. (ص ۱۰۷).

(یلدی) . فرانسز و نمسه دیللرنی مکمل بیلدنکی ، واوروپا عالملرینک مشهور اثرلرینه آشنا اولدیغی ، برخیلی رساله لر ترجمه ایدرک ، وکند پلکنندن هم خیلی اثرلر یازدیغی مرویدر . بعض شعرلری فرانسز و مجار لسانلرینه ترجمه ایدلدن فرنگ عالملری آره سنن و مطبوعات عالمیان شهرتنه سبب اولمشدر . استانبولک معتبر غرته لرنن ، وادی مجموعه لرنده ، نشر اولنان بعض بند لری منظور مرز اولدی .

بوشعرلر مذبوره نکلدر :

تازه تازه درد تولید ایلیور دوران همان
نو بنو ظلم اینمه ده ایجاد بخت ب امان
چکد کم محتله تنده قالمیوب تاب و توان
اضطرا بهدن اولورکن دائمما پرلرزه جان
ربط قلب ایندم خدا یه صبر ایدوب پک چوق زمان
بر کون ایلر خاطر مأیوسم البت کامران

§

قالمادی بر حالدن دنیاده همنون مشربم
اولمادی امکان پزیر افسوس هیج بر مطلبم
طالع منحوس و مظلوم منسفدر کوکم
اول سببدن کچمه ماتمه هر روزوشیم
ربط قلب ایندم خدا یه صبر ایدوب پک چوق زمان
بر کون ایلر خاطر مأیوسم البت کامران

§

اک معزز شیلرمن آیرلوب ده بن غریب
نار هجران ایلد کچه قلب کاهم پرلهمیب

شعر او قور، نغمه ايلر آغاردم مثل عندليب
درد درمان ناپزيرمدن او صانهشکن طبیب
ربط قلب ایندم خدا به صبر اید و ب پک چوق زمان
بر کون ايلر خاطر مأیوسم البت کامران

§

بی وفا دوران دکلبر لایق عطف نکاه
عمر فانی بی عبئدر ایلمک غمله تماه
حال بویله ایکن ینه بندن کدر اکسیلماز آه
تازه بر هنست کلور صانکه بکا هر صبحکاه
ربط قلب ایندم خدا به صبر اید و ب پک چوق زمان
بر کون ايلر خاطر مأیوسم البت کامران

§

رنک رویم بر نمونه بندگی اکداردن
بلکه بر برک خزان همکم دل پیهاردن
هیئتمن - غمله صرارمش روی هزن آثاردن -
بر هزین تمثالدر کویا «نکار» زاردن
ربط قلب ایندم خدا به صبر اید و ب پک چوق زمان
بر کون ايلر خاطر مأیوسم البت کامران

د خی

فریادکه فریادمه امداد ایده چک یسوق
افسوسکه غمن بندی ازاد ایده چک یوق

تأثیر محبتله یقلمش کوزل اما
ویرانه دلی بردها آباد ایده چک یوق
کس وارسه علاقه که بکا ای طالع دونم
سن وار ایکن عالمه بنی یاد ایده چک یوق
حقیله بیلور زار کوکل مالت عشقی
ماهردر اوونه آنی استاد ایده چک یوق
یارب : نه ایچون زار «نکاری» شو جهاند
ناشاد ایده چک چو قسمه ده، بر شاد ایده چک یوق

دخی

رقیبه جور و ظلم ایت التفاتک هب بکا اولسون !
کوزک چشممله، قلبکه دلمه آشنا اولسون !
بکا هصر ایله عمرک ارتباطک کس بو عالمدن
سکا عالمه هرنه وار ایسه جمعا فدا اولسون !
سنکله وار اولور ذوقم، هیاتم، وار لغم، ای ماہ !
تعلم ایت بو فنی سن ده، عشقم مقدتا اولسون !
فرا فکله کچن وقتسم بنم اوقات ضایعدر
روامی عمر مهد ودم تحسره هبها اولسون !
کول ! اکلن سن ! «نکاری» خذنناک ایت التفاتکله
کوزم کوکلام افتدم رأفتکله روشننا اولسون !

دخی

میل ایدنن زار کوکلام طره شب فامنه
بکزه دی اول مرغه کیم ایلر تحسر دامنه

استه هزدم ڪرچه بار اولمك سکا اى ماه ! بن
ڪلهيور اماڪه طاقت قلبيك ابرامنه
خرم و شادان ايmesh دوران نه سودي وار بڪا
بڪره در هجرڪ صباح عيدی ماتم شامنه
صورمدي بر ڪره يارم خاطر همزونمه
آه لايقهي ڪورلمام يوقسه بر پيغامنه
حضرت بزمڪله بار اولدی «نڪار» جان دھي
وعله عمرم نڀيون ايمرمز انجمانه ! . . .

(۶۱) بیت اوزرنده (۱۳۰۸) تاریخنده استانبولد باصلهش اولان (افسوس)، و (۶۲) بیت اوزرنده (۱۳۱۲) تاریخنده استانبولد باصلهش اولان (نیران) نام اثرلرندن آلندي.

نوار

اعین بن صعده نک قزی و مشهور شاعر فرزدق خاتونیدر.
عفت واستقامتک نهایه سنن، حسن و جمالک غایه سنن اولدیغی حاله،
وفاسز دنیانک جفاسی سببندن فرزدق کبی چرکین و مباراتسر [۱] بر
کیمسه نک عقد ازدواجنه اسیر اولمشیدی. بیش علد بالا-سی
اولدیغی صوکنده فرزدقدن طلاق ایدلوب، کویا تموغدن چقوب
جنته کرمش بر کیمسه مثالنده سونب کی مرویدر. فرزدقی، مزبوره‌یں
طلاق ایتدکی صوکنده نادم اولوب، اوشبیو شعرلاری سویلمشد ر:

[١] ابو فراس همام بن صالحه التميمي در. عرب شاعر لورنک بیوکلردن اولوب، اوشواخاتونی خیله! بله آذلیفی حکایت ایدلتو، هرنه قدرو میالاتسز بوسک ایدی ایسه ده؛ خاندان نبوت واهل بیوت حقنده فوق العاده ادبی و احترام او زنده ایدی. بیکوزل خلقی سایه سمنده مظہر غفو و غفران اولسون!، (۱۱۰) تاریخنده کوفه ده وفاتدر. فرزدقک خلافچه اولرق، صاحبی اولان شاعر جریر، غایتبه عفیف ایدی.

نَدْمَتْ نَدَامَةَ الْكُسْعَى [١] لَّا
 غَدَتْ مِنْيَ مُطْلَقَةً نَوَارٌ
 وَكَانَتْ جَنَّتِي فَخَرَجْتُ مِنْهَا
 كَعَادَمْ هِينَ افْرَجْهُ الضَّرَارُ
 وَكُنْتُ كَفَاقِي عَيْنِيهِ جَهَلًا
 فَاصْبَحَ لَا يُضْعِفُ لَهُ النَّهَارُ
 وَلَوْ أَنِّي مَلَكْتُ يَدِي وَقَلْبِي
 لَكَانَ عَلَيَّ لِلْقَدْرِ الْخِيَارُ
 وَمَا فَارَقْتُهَا شَيْعًا وَلَكَنْ
 رَأَيْتُ الرَّزْهَدَ يَأْخُذُ مَا أُعَارُ

ماعلى : «نوار ، بندن فرقت اولنديغيله ، بن كسعى كبي پشيمان اولدم . نوار بنم اجماخم ايدي . بن حضرت آدم عليه السلام كبي اجماخدن چقمش اولدم . بيلمهيرك (- عمدا - نسخه سنده کوره بيلهرك) ايکي کوزنى بردن چقاروبك کوز نورندن محروم قالان کيمسه کبي اولدم . اکرده اختيارمه مالك اوله ايدم ، البته صبر ايتمش اولوردم ، نوارى سوما کمدن آيرماماد ، بلکه بکا عاريه ويرمش شيئاً زهدلك بندن کيرو قايitarوب آلدی » ديمکدر . جنازه سنى هسن بصرى حضرتلىرى ، الوج بر جماعت ايله او قوديغى مر ويدر .

[١] کسع قبيله سه منسوب عمارب بن قس نامنده بركيمسه اولوپ ، نداماتى عرب آره منده ضرب مثل ايدهمشدر . مجمع الاشاله مراجعت اولن (ج ٢ ص ٢٥٤) .

نورجهان بیکم

هندستان پادشاه‌زدن جهانگیر میرزا سلیم نورالدین محمد کخاتونی، وزیر اعتماد‌الدوله نک قزیرر. زویی زمان‌نک هائز اولی‌یغی اقدار و نفوذی یربینه صرف اید بیلدکندن بر چوق خیرات قالدرمشدر. جهانگیرک وفات‌زدن صوک هم نفوذ و اعتباری محافظه ایتن کی مرویدر. شاعرات مشهوراتن اولوب؛ فارسی لسان‌نده شعرلری واردر. (بیهی دولتشاه) بونک بی آناسی و (آرام بانو بیکم) ده زوجینک طوغمه‌سی ایدی. زوجندن (۱۸) سنه صوک اوله‌رق (۷۲) یاشنک و (۱۰۵۵) تاریخنده لاهور شهرنک وفات ایدوب، زوجی جنبنده و غایتده مکمل اولان تربه‌ده دفن اولنمشدتر.

نورسلطان

قزان خانلرزدن ابراهیم بن محمد خانک خاتونی، و عبد‌اللطیف ایله محمد امین خانلرک آناسیدر. تیمور اسمنده بر ذات قزی ایدی. ابراهیم خان وفاتی صوکنده قریم خانلرزدن میکلی کری. بن نوردولت خان ایله نکاملنوب، صفا گری خان دنیا به کلری. زمانه سنده معلوماتلى و عقللى برخاتون اولوب، حتی دولت اشلرینه و سیاست طوغرولرینه ذکر بوردر ایدی. بویله خصوصدارده مسقاوا پادشاه‌لری اوچونچی ایوان واوچونچی واسیلی ایله هنابرده لر ایله‌مش؛ و (۹۱۸) تاریخنده ایکی اوغلی عبد‌اللطیف و محمد امین ایله برابر

مسقوا شهرینه وارهشدر. اری ابراهیم (۸۷۲) تاریخنده قزان تختنده
چقمش ایدی.

« ۹ »

وزیر النساء

هذی ستانه شاهجهان آباد شهر نده برخاتوند ر. شاعره، ادبیه،
اولدیغی کبی، خاتونلره تدریس ایدر؛ ولطیف شعرلر سویلر ایدی.

ولاده

اند اس پادشاهلر ندن مستکفى بالله محمد بن المستظر هر فزیدر.
آتاسی وفات اولوب، دولتی ده زائل اولدیغندن صوک، ادب و ظرفانه
ایله صحبت اینمکه باشلامشد. ادبیه، شاعره، غفیقه، فاضله، کاتبه،
اولوب، حسن مقالی و جمالی عقللری هیران ایدر؛ مجلسه کرمش
اولان قارت کیمه لر، یاشلک هاللر بنه قاییتمش کبی بولنورلر ایدی.
زمانه سنه اولان اکابر، کندیسنه محبت ایدوب، مشاهیردن ابوالولیان
بن زیدون ایله ابو عامر بن عبدوس، بونک محبتی حقنده بر برینه
رقیب او لمشدادر. «رسالة ابن زیدون» نام کتاب [۱] او شبو ایکی
فاضلک رفاقتی سبیندن تألیف اید لمشد. اند اسک مشهور خاتونلر ندن
اولان (همجۃ القرطبیة) بونک شاکردى ایدی [۲] . (ولاده) او زون

[۱] نظم و نثر او زونده قانون ادب ایله مشعون بر رساله در. الک مرتبه (۱۸۳۳) و (۱۴۴۲)
تاریخنده اوروپیاده (لیدن) شهر نده، وصوکه مصر التاھرہ ده طبع او لمنشد.

[۲] بونک هم کوزل اشعاری وارد. نفح الطیب (ج ۲ ص ۱۴۶۵).

همر ياشادىغى حالىد، اصلا اره وارماشىدى. غايت عفت اوزرندە عمر سوروب، (۲۱۰) ياخود (۲۱۴) تارىخىنده [۱] ارتعال ايتدى. نوادر و مكايتلريله ادب و محااظرات كتابلرى طولودر.

« ۵ »

هاجر

حضرت ابراهيم خليل عليه السلامڭ خاتونىدر. اصلنىد (ساره) رضى الله عنهازك جاريەسى اولوب، ڪىندىسىندىن اولاد او لمادىغى سبىندىن حضرت ابراهيمە هبە ايتمىشىدى. (هاجر) رضى الله عنهاذن حضرت اسماعيل طوغىيغۇچى حضرت (ساره) مرادىنه موافقىت ايتىمكىله، اسماعيل ايله (هاجر) ئى، ابراهيم عليه السلام ارض چىجارە نقل ايتىدى، و مکەم كرمە اورىندە اولان چىرەم قىبلەسى آرە سىنەدە اسکان ايلدى. حضرت (هاجر) حضرت (ساره) دن مقدم وفات ايتىمكىله، اسماعيل چىازدە قالىدى و عرب مستعربەنك باباسى اولدى. (هاجر) اصلى مصىدن اولوب، كوزل هيئىتلى بىر جاريە ايدى. روایتىاره كورە هاجر ايله اسماعيل ابتداء كتۇرلىك كىرىزىدە مکە يىرنىدە ھېچ بىر كىيمىسىه او لماسىش، حتى بونلىرى قويوب ابراهيم پىغمېرى قايتىوب كىنگىنە، (هاجر) دە : « يا ابراهيم ! بىزى بويىلە برايگىنسىز ، صوسز ، آزوقسز ، ايپك شىز ، يىردە نېچۈن ترڭ ايتىمكىل سىن ؟ . بونكىلە كىم بىبوردى ؟ ... » دىه آردىندەن ندا^۱ ايتمىشىدر. بوكا جواب اولەرق ابراهيم پىغمېرىدە : « جناب الله شوپىلە او رايتىدى ! » دىمشىدر. (هاجر) دە « او رىلە ايسمە الله تعالى بىزلىرى

[۱] نزەة الابصار والاسماع ڪتابىنە (ولاده) نك وفاتىنە « ثمانين واربعائة » دىه چاك يىردد ياكىش اولەرق « ثمان واربعائة » دىنلەشىدر. (ص ۱۲). بونىدىن غفتل او لىمايە.

ضائع ایتماز» دیه صبر و تدبیر الهی يه بوی صونمشدر. ایچهچک صولری
بند کندن و هر ایکیسی ده صوصامش اولدیغندن ، بر آدمی کورلمازی؟
دیه صفا و مروده تاغلرینه بنوب ، دوشوب (هاجر) رضی الله عنها سعی
ایدوب یورمشدر. شواشناه زمزم ظاهر اولدیغند صو مسربندن خلاص
وراحت اولمشلر و بوساعته جرهم قبیله‌سی بونلره اوچراپ و بونلرک
رخصتلریله اوشبو اورنله مقام طوتمشلدر .

هاجر

بواسم ایکی محمدی مشهور اولوب ، بری ابن خطیب دیه معروف
اولان قاضی علاء الدین علی بن محمد قزی (ام الحیر) در . (عائشة
بنت محمد بن عبدالهادی) وباشقه محدثلردن اجازت آلمشیدی .
ایکنچیسی (عزیزة المقدسیه) دیه معروف ایدی . هر ایکیسی امام
سیوطینک شیخه لرنندندر . (عزیزة المقدسیة) ، (۷۹۰) تاریخنده
دنیایه کلمشیدی .

هل یه

علی بن عسکر قزی (ام محمد) در . محدث ابن الزبیدی ،
جعفر الهمدانی ، کبی محترم ذاتلردن تحصیل حدیث ایتمشدیر . علم الدین
البرزا ، امام دارمی مسننی اوشبو ذاتن اوقومشدر . بغداد
محمدیه لرندن و خاتونلرک صالحه وزاهد لرندن اولوب ، (۷۱۲) تاریخنده
وفات ایندی . شام دیارینه سیاحت هم ایلمشیدی .

هزیله

جاھلیت زماننده جدیس قبیله سندن بر خاتوندر . طسم قبیله سندن اولان ماشق اسمنده برینه فکاح ایدلمشیدی . ماشق مزبوره یی طلاق ایدرک (هزیله) دن اولان بالاسنی کندینه آلمق استدی . مزبوره بو خصوصده ، حکمدارلری اولان عملوق نام ظالم حضورینه کیدوب شکایت ایدی . حکمدار ایسه ماشقدن جواب صوردى ایسهده ، دعوا یه اصلا مناسبتی اولمادیغی روچجه ، خاتون ایله ار هر ایکیسی بازاره چقارلوب صاتلنهرق ، خاتون قیمنئک سکردنبری اره ؛ وار هقدن اوند نبری خاتونه ویرلمک اوزره حکم اعلان ایدی . (هزیله) ایسه حاکمک بویله محض ظلم ایله حکم ایدنکدن هم تظلم هم هجو ایدرک عملوق حقنئ بر فاج ابیات انشاد ایدی . او زمانن عربلرک شعرلری بو زمانک غرتە وتلغراملردن زیاده نشر و سبب شهرت اولنديغندن ، مذکور بینلر آغزدن آغزه کوچرلوب ، اخیرنئ عملوقه ایرشدی . عملوق ایسه بوگا زیاده آچوی کلوب ، بوندن صوک جدیس قبیله سندن اره واراچق قزلرک ، طسم قبیله سی رئیسی اوزرینه تقدیم ایدلمازدن مقدم ، ارلریله زفاف ایدلملک ممنوع اولماغی کی شنیع بر فرمان اعلان ایندی . جدیس قبیله سی ایسه بو ذلنى تا (شموس) نام قز هادئه سنه فدر چیکه شدر .

هندل

صحابیاتدن بو اسمده اوшибو خاتونلار مشهوردر :

(۱) (هند بنت اثاثه بن عباد بن المطلب بن عبد مناف القرشية)
مسطح بن اذاتهنک بر طوغمه سنی ایدی . اهد مهاریه سنک (هند بنت
ربیعه) نک تفاخر ایدرک سویلمش شعر لرینه ، شو ساعتئن قارشو چقوب
شعر سویلیه رک جواب ویرمشدر [۱] . هجرتدن مقدم مکهه مکرمده
اسلامه کلن خاتونلاردن ایدی .

(۲) (هند بنت عتبه بن ربیعه بن عبد شمس بن عبد مناف القرشية)
ابوسفیان صخر بن حرب بن امیه بن عبد شمس بن عبد مناف خاتونی
اولوب ، معاویه نک آناسیدر . الک حالنک اسلامه غایتنه دشمن او لمگله
اهد واقعه سنک شعر لر سویلیه قریش مشرکلارنی تشجیع و تهییج ایتمشیدی .
زیرا صنادید قریشدن عکرمه بن ابی جھلک خاتونی و حارث بن هشامک
قری اولان (ام حکیم) ; حارث بن هشامک خاتونی و مسعود اللقفی نک
قری (برزه) ; عمرو بن عاصک خاتونی و منبه سهیمنک قری (ریطه) ؛
کبی خاتونلارله بر لسلک زوجلریله برابر احد غزا سنه حاضر او لمشدر
ایدی . جبیر بن مطعم قلی اولان هبسلى وحشی ابو دسمه بن حرب [۲]
حضرت حمزه رضی الله عنہ یعنی شهید ایتد کنک ، مکافات اوله رق
اوستونده اولان جمله جهازنی وحشیه ویرمشیدی . (۸) تاریخنک ،
مکه شهرنی فتح ایتمک ابچون حرکت ایدن اسلام عسکری احوالنکن
خبردار او لمق نیتیله ، ابوسفیان «مر الظہران» نام چو قره کلد کنک
ناکاہ حضرت عباس ایله ملاقات اولوب ، وحضرت عباسک دلالت و تحریضیله
قبول اسلام ایدرک مکه یه قایتدی . وجناب رسول اللهک بی حساب
عسکرله کلد کنی مکه اهلنک خبر ویرک : «ای قریش مسلمان او لک
سلامنکه ایرشورسر ! » دیه خطاب ایتد کنک (هند) ده ابو

[۱] اسدالغایه . (ج ۵ ص ۵۵۹) .

[۲] اسلامه کلد کنکه یمامه و قمه سنده مسلیمه الکنابی هم قتل ایتدی . حصن شهرنده وفات او لسه
کفرک .

سفیانیک صقالندن طوته رق : « ای آل غالب ، بو احمد قارتی اولدرکز ! ». دیه با غرمشیدی . اسلام ضررینه اولان صوک دشمنلغی او شبو اولوب ، مکه فتح ایدلکنده اسلامه کلی . مکه فتح ایدلکنده کوننه رسول اکرم افندمز ، مشرکلردن سکز ار و دورت خاتونی قتل ایلمک خصوصنده ، اصحابلره امر ایتمشیدی . دورت خاتونک بری مزبوره (هند) ایدی . لکن خاتونلر آره سنده بورکانوب گلمکله (هند) مسلمان اولدی و شوسبیدن سلامت قالدی . اوینه کله رک جمله صنمی و اتوب ، کوب وقت سزلره آلدانوب طوردق ، دیمشکر . او شبو کونلرده رسول اکرم کلوب ایکی قوی هدیه ایندی و قویلری اور چیمادکندن هم شکایت ایدی . رسول اکرم جنابلری برکات ایله دعا ، ایتمکله صوک وقتلرده غایتدی کوبایمشدر . فخر الانبیاء افندمز حضرتلرینه بیعت ایندکی صوک اسلامه زیاده محبت ایته مشدر ، و بونک ایچون هروقت حمد و ثنا ایدر اولمشدر . یرومک غزا سنه اری ابو سفیانله برابر حاضر اوله رق ، رومله قارشو اهل اسلامی تشجیع و تحریض ایدر ایدی . حضرت عمر خلیفه اولدیغی صوک ، بیت المالدن قرض طریقیله مال آله رق بر آره لف سوده ایدوب ، یوردکی مر ویدر [۱] . مذکور عمر الفاروق خلافتی زمانه ایندیه حضرت ابوبکر الصدیق آناسی ابو فحافه عثمان بن عامر القرشی ایله بر کونبه ، هجرتک (۱۴) تاریخی هم رمنده وفات اولدی . عقل ، رائی ، تدبیر ، صاحبہ می بر خاتون اولوب ، غایتدی جسارتی و فصح سوزلی شاعره ، ایدی . اولکی زوج قریش قبیله سنده فاکھه بن مغیره اولوب ، مسافر بن ابی عمرو اسمنده بر سیله اسمی چشمیدی . بوسپیدن (هند) ایله فاکھه آره سنده دشمنلر ظاهر اولمغله ' بونک اثری هر ایکی طرفک یاقینلرینه حتی قوم قبیله لرینه قدر سرایت ایندی . فاکھه طرف (هند) ی عیبلی کوستردکلری حالده ، (هند)

[۱] تاریخ الکامل . (ج ۳ ص ۲۴) .

کندینک عیسز ایدکنی دعوا ایدر ایدی. صوکره ایکی طرفک مصالحتنی
ایله آرملرنده اولان دعوا الرنی کاهناردن حل ایتنرملک او لدیلر، و بونک
ایچون ده (هند) کندی آتاس عنبه ایله، و فاکهده بنو هنزوهدن
بر جماعت وهر ایکی طرفه منسوب بر فرقه خاتونلر بر لکنکه او لد قلری
حالده یمن ولاینده اولان بر کاهن حضورینه سفر ایدیلر. کاهن ده
دوا الرنی فاکهنه نک بصر رینه اوله رق، یعنی (هند) ک کناهی یوق
ایدکنی بیان ایتدی و بونکله بر ابر (هند) دن بر پادشاه دنیایه
کله چکنی خبر ویردی. بونک اوزرینه فاکهه (هند) حضورینه کلمکله
الدن طوتی واعتدار ایتمیه باشладی ایسه ده، مزبوره ده: «یراق
طور!... او پادشاهی سندن غیردن طوغدر سدم کرک!...» دیمشدر [۱].
بونک اوزرینه ابوسفیان بن حریله نکاملنوب، اسلام پادشاه لرنده
اولان معاویه یی دنیایه کشور دی. (هند) اسمنده برده ابوسفیانک
کندی سنک بر قزی هم وار ایدی. مزبوره، ام المؤمنین (ام حبیبیه
بنت ابی سفیان) ایله بر طوغمه اوله رق، ابن الزبیر وقتنه بصره
والیسی اولان عبد الله بن الحارث آناسی ایدی.

هند بذت زید الانصاریه [۲]

امام محترم علی المرتضی رضی الله عنہ طرفداری بر خاتون
اولوب، جمله همار به لرنده بر لکنکه او لمشر. حسنی و عقلی، شجیعه
و بلیغ سوزلی ایدی. زیاد بن ابیه طرفندن ایدان مجرد بر افترا
اوزرینه صالحی اصحابدن اولان حجر بن عدی الکندی رضی الله

[۱] المستطرف. (ج ۲ ص ۱۰۱).

[۲] مشار هیر النساء ده (ج ۲ ص ۳۶۱) صحابیه اولمک او زر کو ستر لمش ایسه ده، اسدالله به ده
کو ولما دکی جهله، صحابیه اول آره سند کو ستر لحادی.

عنده ، دمشق یاقینتنه «عذراء» اسملو قریه ده (۵۱) تاریخنده [۱] قتل اولندیغنده سویلمنش مرثیه سندن او شبو بیتلر وارد را :

ترفع ایها القمر المنیر
تبصر هل ترى حمرا یسیر
یسیر الى معاویة بن حرب
لیقتله کما زعم الامپر
فان تهلك فکل زعیم قوم
من الدنیا الى هلك یصیر

امام محترم علی کرم الله وجهه طرفنده شهید اولان ذاتلر مقنده
هم اثری مرثیه لری وارد را .

هندل آبنة الخس

خس [۲] بن هابس الایادی قزیدر . فصیح سوزلی ^۱ بلیغ
جوابلی ، برخاتون اولوب ، استد کی حرف او زرنان سمع ایله او زون
جمله لر ترتیب ایده بیلور ایدی [۳] . بو خصوصده ذکی وظریف

[۱] حضرت علی جانبیه لعن ایلمک شرطیه کننیه تکلیف ایدلن غفوی قبول ایتمدوب ، مظلوما شهادتی اختیار ایتمش ؛ و قبریله کفنی کوز او کنده طور دیغی حالده اصلا فتوه کوسترمای او تروچیلردن رخصت آلوب ایکی رکعت نماز او قو مشدر . و بدنکله برا برا : «قائمی یوهه کز ؛ کوهه دنبرو آیا قلیمه المی تار توب کلکم بغاولی وزنیبرلری آلمه کز ؛ بلکه شو حام اوزه گومکز ؛ جانب الله حضوریه مذکور حال او زنده یولقه چشم ! ». دیه کوزلردن قان آفرزه چق صورتده وصیت سویلشدیر . «عذراء» نام بوده معاویه بن ابی سفیان ^۲ حجر بن عیی قتل ایتدی دیه چک یرده قاموسده : «عذراء» موضع قتل به معاویه بن حجر ^۳ صورتنه یازلشدیر . بوندن ایسه معاویه حجر این عدیی اوراده قتل ایده کننی دکل ، بلکه معاویه بن حجر امنده بر ذات اوراده قتل اولنش بولندیغی آکلاشنور . بو خصوصه سید مرتضی ایله عاصم افندی ده دقت ایتماشلر . تاج العروس (ج ۳ ص ۳۸۸) ، اوقیانوس (ج ۲ ص ۵۲۸) ، «شاهدالناس» (ج ۲ ص ۲۰۲) ، قاموس الاعلام (ص ۱۹۳۲) .

[۲] مکتاب البیان والتیین ده سهو مرتب اوله رق بنت الحسن یازلشدیر . (ج ۱ ص ۲۶) .

[۳] مکتاب المزهر للسیوطی (ج ۲ ص ۴۶۸-۴۷۰) .

ارلری امتحان ایدر او لمشدیر . لکن ادبادن بریسی سچع او زرنله
کند یسنسی الزام ایند کندن صوک بو عادتی ترک ایند کی مر ویدر [۱] .
مزبوره جاھلیت عصری خاتونلارندهن او لوب ، بردہ (جمعه) نامنده
بر همشیره سی وار ایدی .

هند بنت ظالم

دیار بکرده کندہ پادشاهلرینک بر نچیلندهن و مشهور شاعر
امرعالقیس جدینک جدی اولان (آکل المار) هجر بن عمروک
(هند الهمود) دیه معروف اولان خاتوننیدر . هجر بن عمروک اصل
مسکنندهن یراق کیدوب محاربہ ایله شغللند کی بر وقتده ، غسانیلردن
شام طرفنه اولان زیاد بن هبوليہ اسمنه برمغلب کیمسه ، کندہ ولا یتنه
عسکریله کلوب غارت ایندی ، ونه قدر مال او لسه جمله سنی ، حتی که
نه قدر خاتون و قز او لمش ایسه همه سنی برابر آلوب کندی .
هجر ک خاتونی هند هم بونلر آره سنی ایدی . بو خبر هجره ایرشل کند
عجله او له رق اشنی تمام ایتمکه عسکرنی جیوب ، ابن هبوليہ نک آردینه
دوشی . ابن هبوليہ ایسه کیچه لمک واستراحت ایلمک او زره بر او زنه تو قوف
ایدوب ، چادرلر قور دروب ، الوغ او دار یاندر مشیدی . هجر ده
مال آکلب کاور ایچون ابن هبوليہ عسکری آره سنی جاسوس کوندردی .
جاسوس ، ابن هبوليہ عسکرندن او طون جیوب یوروچی عسکرلر
آره سنی کروب آرالاشدی ، و آنلر ایله برابر او طون جیوب کنوردی .
(عسکر ک نظامز و کیوملری قاعده سز او لمقک ثمره سی بویله او لور)

[۱] مزبوره دن آتک یخشیسی نیچوک او لور دیدکلرندہ (ذوالمعیة الصنیع . السلطیط التلیع . آلادد
الشیع . المهلب السریع) دیدمشدیر . یغمورک فاذده لیسی قافسی دیدکلرندہ : ذوالهیدب المبعق .
الأشنم (المؤنق) . الشعب المبنیق دیدمشدیر .

اخيرنده ابن هبوليشه نك چادرى ياننه واروب، چادر ايچنده هند ايله سوپلش كاريشه قدر دگلادي. هند ايشه ابن هبوليشه بولله سوپلر ايشه :

« ظن دكل يقينا بيلورم كه حجر، سنى قومغان كمير و طورماز، بلـكـه « شامه قدر كلور، دشمنك قوتليلر، باشكـكـ چاره سنـه باـقـ ! . والله « حجر قدر سومادكم كيمسه يوقـدرـ، ايـنـلـرـي فالـونـ كـنـكـ يـسـى خـبـيـثـ « وـهـريـصـلـرـ، لـكـنـ بـونـكـ قـدـرـ اـهـتـيـاطـلـيـ وـحـسـلـيـ بـرـ كـيـمـسـهـ كـورـمـشـ « دـكـلـمـ، اوـيـقـوـيـهـ يـاتـدـيـغـنـدـهـ يـانـهـ بـرـ صـاـوـتـ سـوـتـ قـوـيـلـرـوبـ،ـ « طـورـدـيـغـنـدـنـ آـنـيـ بـنـدـنـ صـورـوبـ ايـچـدـكـ عـادـتـيـ اـيدـيـ .ـ بـرـ كـونـ « بـوـ اوـيـوـدـيـغـنـدـهـ بـرـ قـارـهـ بـيـلـانـ كـلـوـبـ سـوـتـدـنـ ايـچـدـكـ وـبـرـ مـقـارـنـ تـكـرارـ « آـغـزـنـدـنـ سـوـتـهـ قـوـسـدـيـ بـوـحـالـيـ كـورـوبـ طـورـدـيـغـمـهـ — طـورـدـيـغـيـ وقتـ « بـوـ سـوـتـنـيـ ايـچـرـهـ اوـلـرـ،ـ بـنـ دـهـ قـوـرـتـيـلـورـمـ — دـيـدـمـ،ـ اوـيـاـفـدـيـغـنـهـ سـوـتـيـ « وـيـرـكـمـهـ اـيـسـنـابـ قـارـادـىـ دـهـ،ـ قـارـهـ بـيـلـانـ نـرـهـ يـهـ كـنـكـ دـيـهـ بـنـدـنـ « صـورـدـىـ — كـورـمـادـ — دـيـدـمـ اـيـسـهـ دـهـ اـيـنـاـنـمـادـيـ يـالـآنـ سـوـيـلـيـوـرـسـكـ دـيـدـىـ » .ـ جـاسـوسـ بـوـنـلـرـيـ اـيـشـدـوبـ،ـ خـلـقـ آـرـهـ سـنـدـنـ چـقـوبـ يـوـقـ اـولـىـ .ـ وـحـجـرـ حـضـورـيـهـ كـلـهـ رـكـ ماـجـراـيـ سـوـيـلـىـ .ـ حـجـرـ بـوـنـ اـيـشـنـدـنـ كـنـهـ آـچـوـيـ دـخـنـ اـونـ مـرـتـبـهـ آـرـتـدـىـ وـجـملـهـ عـسـكـرـيـهـ اـبـنـ هـبـوليـهـ يـيـ وـارـوبـ باـصـدـىـ عـسـكـرـنـ تـارـوـمـارـ اـيـنـمـكـلـهـ اـبـنـ هـبـوليـهـ يـيـ ،ـ وـكـنـدـىـ خـاتـونـيـ (ـهـنـدـىـ)ـ قـتـلـ اـيـتـدـىـ .ـ بـوـ وـقـنـدـهـ هـنـدـ دـنـ شـكـاـيـتـ اـيـدـوبـ ،ـ :ـ خـاتـونـلـرـ آـلـدـاـنـمـقـ اـهـقـلـقـدـرـ ،ـ آـنـلـرـكـ اـظـهـارـ اـيـنـدـكـلـرـيـ مـهـبـتـكـ اـصـلـ اـولـماـزـ مـضـمـونـنـدـهـ بـرـ قـاجـ اـبـيـاتـ سـوـيـلـىـ .ـ بـرـ زـوـايـتـهـ كـعـورـهـ «ـ خـذـهـ وـلـوـ بـقـرـطـ مـارـيـهـ »ـ مـثـلـيـنـكـ سـبـبـيـ اـولـانـ (ـمـارـيـهـ)ـ اوـشـبـوـ هـنـدـكـ هـمـشـيـرـهـ سـيـ اـولـوبـ ،ـ آـتـالـرـيـ دـهـ ظـالـمـ بـنـ وـهـبـ اـيـمـشـ [ـ ۱ـ]ـ .ـ

هند بنت عوف

عوف الكنانينك قزى واصحاب كرامدن عميis بن معدك خاتونيدر . طقوز وبر روايته اون عدد قز بالاس او لووب ، بونلر عرب آرسنده « الأخوات المؤمنات » ديه معروفلر ايدي . بو قزلر اسلام ايله مشرف او لدقلىرى كېنڭىز مەھىمەنەن دا تىلىر تىت ناكاھلرندە او لمقلە بختىيار او لمشىلدەر . بوجىلە دن حضرت (ميمونه) ام المؤمنين ، سلطان الأنبيا و شفيع يوم الجزء افندى من صلى الله عليه وسلم ناكاھنە ؟ (لبابە ئىگىرى) حضرت عباس بن عبدالمطلب ناكاھنە ؟ (سامى) حضرت حمزە بن عبدالمطلب ناكاھنە ؟ (اسماء) حضرت جعفر طيار بن طالب ناكاھنە ؟ ايدي . كىاولار جەتىدىن بختىلو او لمقلە بوجاتوندەك نظيرى او لمامشىدر ؟ بوندىن صوڭ ھم او لماز .

هند بنت نعمان

اصحاب كرامدن نعمان ابو عبد الله بن بشير بن ثعلبة الانصارى الحزرجي حضرتلىرىنىڭ قزى و (دەپىدە بنت نعمان) كەھمىشىرىسىدەر . خسن وجمالىدە ؛ ادب و فصاحتە زماۋەسنىڭ فرييەسى ايدي . بويىلە فضل وكمالى هائىز او لدىغىنى ايشتمىلە ؛ كوب بايلاق صرف ايدووب ، حجاج ئاظالم ناكاھ ايلمشىرى . بر آرە لق حجاج برا او زىدىن ياشارلووب ، مزبورە يىن قاراب طورى مقدە ايکىن ، مزبورە دە قارشو سىنە او لان كۆزكى يە قاراب : « بوهند ، آتا وبابادن ، آت او لووب كەمەش - شريف و حرمەنلى ھم مبارك » دىمەكى قىسى ايدە در - نسلدىن مۇئىن بىر طايىدر . فقط آرە يە برقاچىر

« - هجاج ظالمی اراده قیله در - کردی . ایدی ، اکرده آت طوغدرر
» ایسه پک خوش ! ... لکن قاچر طوغدرر ایسه د عجب دگل ، چونکه
« قاچردن - آناسی هجاج - البته قاچر طوغار » مضمونندۀ اولان :

وَمَا هَنْدُ الْمَهْرَةِ عَرَبِيَّةَ
سَلِيلَةُ أَفْرَاسٍ تَحْلِلُهَا بَغْلَ
فَانَّ وَلَدَتْ فَحْلًا فَلَلَهُ دَرَهَا
وَانَّ وَلَدَتْ بَغْلًا فَجَأً بِهِ الْبَغْلَ

شعرلرنی اوقدور ایدی . هجاج ، بونی ایشدوپ ، آردی ایله
یاواش یاواش باصوب کندي و آچوندن هندی طلاق ایلدی . طلاق
خبرنی اعلام ایدر ایچون عبد الله بن طاهر نام ذاتی بیباردی . مزبور
ایسه هند حضورینه واروب ، : « ای هند ! هجاجک خاتونی ایدک
آیرلک ! وبوا یکیوز درهم ، هجاجدن آله چنکدر ، قبول ایله ! ... »
دیدی . بوکا فارشو اوله رق هندده : « والله بز زوجان اولدق شادلنمادق ؟ »
آیرلدق ایسه فایغور مادق ، کنوردکک ایکیوز درهم ، ثقین قبیله سنک
ایتندن خلاص اولدیغمک شکرانه سی ایچون سکا هدیه و سیونچی
اولسون ! ... » دیدی ، واصل وطنی اولان معره شهرینه قایتوپ
کندي . بونلرک بویله روشه مغارقتلرني ، زمانه نک سلطانی عبد الملک
بن مروان خبر آلب » عرقی تمام اولدیغی صونکنده کنپیس ایچون
طلب ایدوب ، خبر ارسال ایتدی . هندده : « ای امیر المؤمنین !
معره دن بنی یوکلاب واره چف دوه نک ترکنندن طوته رق یالان آیاف
اولدیغی حماله هجاج ، دوچی صفتیله ییاولب طرف ملوکانکزه یتشنرمک
شرطیله سورکزی قبول ایتم » دیه جواب ویردی . عبد الملک طرفندن
اولان امره کوره هجاج ، هندی عبد الملک حضورینه آلب وارمشدر .
هند ایسه کندی جاریه لری ایله برلکنده دائم هجاجدن مسخره ایدوب
کولشورلر و « ای دوچی ! ... » دیه یوق یومشلرنی بارایتوب اش

بیور رار ایهش . (ای هچاج ! عظمت وجبر و تک نره ۵۵ !) .
 هجاجک بوندن باشقه (هندر) بنت اسماء بن خارجه الغزاریه ایله
 (هندر) بنت المهلب بن ابی صفرة العنکیه نام ایکی خاتونی وارایدی .
 بر کون دوشند : ایکی کوزینک بردن چقدیغنى کورمکه اوшибو ایکی
 هندی بر یولی طلاق ایلمشیدی . (بوندن ایسه هجاجک و سوسملی ،
 هم ده فارچقار فکرنده اولدیغى آڭلاشلىنور) . صوکره بو ایکی خاتونی
 ایچون آه ایدوب عمر کچرمشدەر .

هندر بنت نعمان

عراق یعنی حیره حاکمی و کسرالر حمایه سننه اولان نعمان بن
 مندرک قزی (حرقه) در . حسن و جماله ممتاز اولوب ، عدى بن
 زید اسملو شاعر گندیسنه عاشق اولمش ؛ ادب و ظرافتی سبیندن
 (هندر) هم عدى یه محبت با غلامشیدی . هندرک (ماریه) اسمئنک اولان
 مکاره بر جاریه سی ، بونلر آرمه سننه خبر یورتمکه اخیرنله بر برینه
 کلیسا ده ملاقت ایتدروپ کورشدردی . بونلر کوکلر فنده اولان سرلرنی
 بر برینه بیان ایتدکنن صوکره ازدواج هم ایتدیلر . عدى بن زید ،
 نعمان بن مندر طرفندن قتل اولنر یغندە هندر ده کوفه یاننله « دیر هندر »
 دیه مشهور اولان مناسترنی [۱] بناء ایتدردی ، واچنھه کروب تارک
 دنیا اولدی . شوکت اسلامیه ظهور ایتدکنده ، بو مملکتی خالد بن
 ولید حضرتلىرى اداره سننه اولان اسلام عسکری فتح ایتدکنده ،
 حرقة ده مناسترده ایدی . سعد بن وقاص حضرتلىرى « قادسیه » ده ایکن ،
 حرقة ، جاریه لریلە بر ابر راهبه لر قیافتندە کله رک ، تجیه و سلام ایلدی .

[۱] دیر هندر الصغری . معجم البلدان .

اوَّلده اوَّلان سلطنت وشوكنی بیلنلر بونک بو مالنه تعجب ایدنلرنك،
حرقهده، اوشبو جمله لری سویله‌شدرا : « دنیانک شاعنی بویله ، حالدن
حاله منقب اوْله‌قدر . بز ، بر وقت بویرلرک هرمتلو پادشاهی ایدرک با
لکن دولتمزک مدته ختامه ، وشوكنمه‌زک قویاشی غربه ایرشدند ،
خلفهم آره سنه اتفاق‌سرازاف دوشوب ، سیاست ، حکم و ریاست مصله‌لرندن ،
بو حاله دوشدک . دولتسز قالوب یاردهه محتاج اوَّلدق . اف ! بو
دنیایه که نعمت ولن‌تنک دوام ، و مرتبه سننه ده ثبات یوق . دوران دهر ،
بزی حالدن حاله تحویل ایدرک؟ پادشاهاری قل ، بايلری فقیر ، مرتبه
اهللری خوار و حقیر قیلور . بونلر ، بزم بیلد کمز شبیلردن ایدی ،
شوئکچون باشمزه کلک کنه تعجب ایده‌دادک ! ». سعد بن وقاص
حضرتاری ، مشار الیه‌زک نه ایچون کلک کنی اوکردنوب ، حاجتنی اداء
ایدرک همنون ایلمشدر . کندیسندن ، سعد دن نه کبی معامله کوردک ؟
دیه سؤال ایدنلره : « قدریه بیلدی ، کوزل معامله ایلدی ، کریمی
حمرت ایتمکی آنچه کریم بیلور » ماءلنک اوَّلان :

صان لی ذمته واکرم وجهی

انما يکرم السکریم السکریم

بینی او قومشدر . عربلرک عقل و فکر ایله ممتاز‌لرندن ، واصحاب
کرامک معتبرلرندن اوَّلان مغیره بن شعبه حضرت‌لری ، امیر المؤمنین
عمر الفاروق طرفندن کوفه والیسی بولند قلری زمانک اوشبو هند ایله
نکاه‌لنمک ارزو سیله حضورینه کروب ، مقصودنی اظهار ایته‌شیدی .
بو وقتکه مزبوره طقسان یاشنک اوَّلوب ، کوزلری هم کورماز او لمشیدی .
هندده : « صوکار کوزلی قارتک ایکی کوزرسز قارتچقده نه قدر رغبتی
اوله بیلور ؟ والله ، اکرده و قنده اوَّلان کوزل‌لکم ایچون کامش
اولیدک ، البته سنکله قزوج ایتمش اوَّلوردم ، لکن بنی آلمقدن
سنک مرادک ، عرب خلقی آره سنده - نعمان بن مذر قزني آلام -

دیه تفاخر ایدوب یورمک اولسه کرک . نعمان بن منذر ملکنده
استدک کبی تصرف ایدوب او طور مق شرف سئا کاف دکاهیدر؟ ۰۰۰ ۲
دیه جواب ویردی . مغیره ده : « ای هند یاالکز نفسمه معلوم اولان
سری بیلدک ! پادشاهلر بویله رو شده صاف ذهنی اوله لر . راست
سویلدک ! راست سوز ، انسان ایچون خیرلی بر شرفدر » معناسنای اولان :

ادرکت ما منبت نفسی خالیا

للہ درک یا اینہ التعمان
فلقد رددت علی المغيرة ذھنه
ان الملوك نقیة الاذهان
یا هند حسبک قد صدق فامسکی
فالصدق خیر مقالة الانسان

شعر لرنی اوقوب ، حضور ندن چقوب کتمشدر . بعض کیمسه لر
(هند) ایله (حرقه) بیں ایکی کیمسه ظن ایدوب بر برینه همشیره لر دیه
سویلمشلر ایسنه ده ، درست سوزه کوره ایکیسی ده برذات اوله رق ،
(هند) اسمی و (حرقه) ده لقبیدر [۱] . بونلرک فامیلیه لری «ملوک خیره»
دیمکله معروف اولوب ، مت حکومتلری میلادی ایله (۱۰) دن
(۴۳۴) تاریخنہ قدر در .

« ی »

یاسمینه

سعی بن محمد السیرا وندی قزیدر . خاتونلره وعظ سویلر وقرآن

[۱] معجم البلدان (ج ۲ ص ۷۰۷ و ص ۷۰۸ و ص ۷۰۹) . رواية الاقانی (ج ۲ ص ص ۱۷۶)

شریفی هم تفسیر ایلر ایدی . هسن سیرت ، علم و فضیلت ، ادب
وانصاف صاحبی اولوب ، رسم خطی کوزل ایدی . همدان شیخلردن
تحصیل ایلمشیدی . صوکره حج ایدوب ، خلقدن عزلت ایتدی (۵۰۲)
تاریخنده مکده مکرمه دهار تعالی ایلدی . راست سوزلی ، علمی آنابنی
برخاتون اولمشدر . اصلی همندانه تابع سیراوند قریبہ سند ندر .

پیسرو

فحول شعرادن و اصحاب کرامدن اولان لبید بن ربیعه قزیلر .
شاعره ، فصیحه ، برقر اولوب ، سویلهش شعرلری آناسی طرفندن
تحسین ایدلنور اولمشدر . بونک برده (اسماء) اسمنده همشیره سی
اولوب ، هر ایکیسی ده آتالرینک او زون عمرلی اولماسنی استرلر
ایدی . (خیر الخلف اولان بالالردن ایمشلر !) شو سببدن ، بودنیا
هیچ کیم ایچون منکو اولمادیغنى بیان ایدرک ، لبید ده ، بونلره شعر
ایله وعظ و برقدر و صیتلر سویلهمشیدی .
الى الحول ثم اسم السلام عليکما * ومن يبك حولا كاملا فقد اعتذر
بیتی بونلردندر [۱] .

یلقطلو

آبقا خان بن هلاکو خانک قزیدر . مغول خلقی آره سنده حرمتلو

[۱] مذکور بیت تفسیر بیضاویده مذکور در . (ج ۱ ص ۲) .

بر خاتون اولوب، آته بینهگه مهارتیله مشهور ایدی. بر هماریه ده زوجی مقتول اولمغله، بو خاتون آت او زرنگ غزا صفحه کروب، زوجنی قتل ایدن کیمسه بی قتل ایلمشیدی. (۷۲۳) تاریخنامه حجه کیلوب، او تو ز بیک آلتون خیر و تصدق ایلمشدر. دمشق الشامه کلکنده امیر سيف الدین تنکز قارشو چقوب آلمشدر. هرمتلی و جومرد بر خاتون ایدی.

یهبا الله

حافظ تقی الدین بن فهر ک آناسیدر. اصلی حبس مملکتنامه اولوب، او ن یاشنده وقتنه (۸۱۶) تاریخنامه مکده مکرمه بیه کلامش؛ و اوراده ادب و تربیه تحصیل ایتمشدر. شمس الدین بن الجزریدن امام احمد حضرتلىرینک «المسند» نی و باشقة معتبر کتابلری هم او قومشدر. متعهد ذاتلردن اجازت آلمش بر محمد شاه فاضله در. بو خاتون، امام سیوطی حضرتلىری اجازت آلمش اولان ذاتلرک طقسان طقوز چیسی؛ و بزم مقصد اوله رق بو کتابدله ترجمه لرنی ذکر ایتل کمز خاتونلرک بشیوز قرق طقوز چیسیدر.

خاتمه

ترجم کتابلر زنده عالی فکرلى ، واسع معلوماتلى ، ذاتلى يازىلدىيغى
كېنى ، زېيون وبوزوق آدمىرە يازىلمق عادتىدر . لەن اول كېيلرىنه
منابعت ايتىمك تىوش ، و اخلاقلىرى ايله خلقلىنمۇ لازم ايدىكىنى ، او قوچىلر
ذهننە صالحق نىتىلە يازىلدىيغى حالدە ، سوكلەرنىن نفترت ايتىرمك
قصىد يەلە يازىلنور . وا يېڭىچى عبارتلە : يخشىلەرنىن دە عبرت
آلدرەق اېچۈن سوپىلنور . تراجم کتابلرنى او قوچىلەرە ، او شىبو قاعده
ايلە آشنا اولەرق ، يازىوچىلارك قصىلارى آردىندن يورمك دىستۇر
اولنە چىدر . زىبرا بوكىئى اثرلار ، اىكىرە مجرد وقت اولدرەك اېچۈن
يازان بىر حكاىيەكتىبىنىڭن او قولنور ايسە بىرفائىرە كورلماز . بو
تىقى يېرچە او قومىغە نسبىتلە او قومامق مناسىدر .

جناب المھك رەمتى بعض قوم ، بعض طائفە وبغض اورن ايلە
بعض زمانلاره خاص او لامادىيغىندن ، اىكىرە لازم درجه دە سعى ايدىسىم ،
خاتون اولسون ، اراولسون ، فضىلىت كسب اىلە بىلۇر .

خاتونلار حرمىلى طوتولسى و قاعده سىلە تربىيە اولنسەلر ، هر تورلى
كەمالت و علملىرى او كىزىلر . خاتونلارى تربىيەلى اولان ملتىك بالالرى
معلوماتلى ، حسن خلقلى ، فضىلىت سووجى ، ترقى ارزو ايدوچى ،
اتىعاد و عموم خلمنى اېچۈن جملە راھتنى فدا ايتەكلى برابر محب ملت ،
خادم علم ، و هر اشلىرنىدە نشاط او زىرنىدە شجىع ، غىبور اولورلار . بو
شىلەر ملتىك روھىدىر .

اسلاملىر آره سنك بو كونلارده فارابى ، ابن سينا ، محمد ابن اسماعيل
البخارى ، ابن خلدون ، ابن الاثير ، اوزاعى ، مالك ، ابو يوسى ،

محمد بن الحسن الشیبانی، احمد بن محمد بن هنبل^۱، شافعی، ابوحنیفه، عبد الله ابن الجارک، سیبویه، خلیل^۲، ابن رشد، وغیر بو کبی داتلر نیچون ظهور اینه میور؟ . . . بونک جوابنده مذکور داتلر کبی بیوک ادماری یتشد رمیه بوصوک زمان مساعد دگل، دینلماز. زیرا زمانده هیچ تغییر فلان بولنماد یغذن^۳، وبنی آدمده کوندن کون کسب بصیرت ایدوب ترقی طرفنه بول طوتک یغذن^۴، من کور جوابک حاصلی ده: «جناب الله، اللک زمانه کندی خزینه سنی صرف ایدوب بتوردی ده ایمدی بیوک داتلر یتشدرملث ایچون خزینه ده مساعد یوقدر!» دیمک کبی معاذ الله اک بیوک یالان واک آفر بر افترا وبهتان صرفه راجع اولور.

باکه اسلاملر آره سنن^۵ بیوک داتلرک اللک زمانه ظهور ایدوب ده صوک زماناره ظهور اینه مکینک سببی، اللک زمانه، بالالری بیوک آدم این چک صورتن^۶ تربیه ایلیان آنالر مبدول اولوب^۷، بونک عکسی اوله رق^۸ بوزمانه اویله آنالرک اسلاملر آره سنن^۹ منفرض او لمه سیدر. اکرده بوزمانه هم بیوک آدم این چک رو شک تربیه علمنه تطبیق ایدرک بالالری تربیه ایدن آنالر اوله ایدی^{۱۰}، اسلاملر آره سنن^{۱۱} هم عالی فکرلی، همتلی، پاک کوکای، کوزل خلقی عالمار، انسانلیق عالمنه خلدت کوسترن مجید و مختصر علر ظهور این بیلور ایدی.

ملتلری خوار و ذلیل ایدن شی^{۱۲} کو جسلک دکل، فقیرلک دخی دگل بلکه «کله چکلر، کچنلر درجه سنن^{۱۳} ایر شمیه چکلر» اعتقادی تا هر لنه سیدر. معاذ الله اکرده بر ملت، بالالرینه بویله بر اعتقادی او رناشد رر ایسه، او ملته^{۱۴} دوا قابل دکل رو شده بر خسته لکه مبتلا او لمش دیه حکم اید لنور. اکرده: «کله چکلر، کچنلر درجه سنن^{۱۵} ایر شمیه چکلر» قاعده سنی درست اولور ایسه، بزدن صوکلر بزه نسبتله دخی آشاغی اوله چقلر دیه بر نتیجه ویرر. لکن بزلر یکرمی بیش

اوتوز بیلرده قطع ایدن مســافه‌لری ، خلف‌رمز بیش و آلتی بیلکه
قطع ایدچکار ، دیه ایلمش اعتقاد‌رمز ، اک لذتلى و هر حسرت‌لرمزی
اونو تدرن امید‌لرمز در .

او شبو امید‌مزک سوق ایدمه سیله بزرارده او شبو «مشهور خاتونلر»
نام کتابی یازدق . مشهور خاتونلردن برنى ذکر ایدوب ده ، باشقه‌لرنی
یازمای قالدره‌ق مناسب او لماد یغندن ، اون اونبیش صحیفه لک بر
رساله یارمه فکریله ترتیب ایدلن بو اثر خیلی بیوک اولدی . حالبوکه
اسلاملر آره سنن و اسلام اثرلرن شهرتلری اولان خاتونلر ، بونلره
منحصر دکلر . برا یسه آنچق کندیمزه معلوم اولانلردن اک مشهور لرنی
یازه بیلدک . یازه بیلدک ، لکن لازم درجه‌ده تعریف اید آلمادق .
لازم درجه‌ده تعریف ایلمک کتابک او زون او لمه سنی اقتضا ایدر .
حالبوکه بزم حالمز واوچیلر مزک ده طبیعتلری کتابک قسقه او لمه سنی
لازم اینمک در . بناء علیه اک قسقه رو شان یازدق ، حتی که بر بیت
یازه چق یرارده : «شــیخه» مسنن ، محمدثه ، ادبیه ، فقیهه ، خطیبه ،
واعظه ، زاهده » دیمک کبی یالکن بزر کامه‌لی سوزلر ایله اکتفاء
ایلدک .

واقعا بویله لقبه ، غایت بیوک کمالتلری جامع اولانلره مخصوص
اولد یغندن ؛ و بوفاخر لقبه ، بونلره عصرلرن اولان ، علماری
اعتمادی و مکملری انا بتلى افضل کرام لاثق کوروب ، اطلاق
ایندکلردن اطلاق ایدلش ذاتلر حقنئ او زون سویلمک ضرور
دکلر .

«محمدثه» سوزیندک نه قدر شیلره شامل اولد یغندی ، سنت علمی ایله
مشغول اولان اربابی کوزل تقدیر اید بیلورلر . شریعت‌مزک بر رکنی
اولان حدیث علمی ، ناسخ و منسوخ‌لریله ، حدیث شریفلرک صادر
اولدیغی اورون ، زمان ، اسباب‌لریله ، روایت اید و چیلرک اسم ، لقب ،

کنیه، شهر، قبیله، نسب، خلق، فعل، شیخ، استاد، عصرلرنی تاریخ و فاتلریله؛ جرح و تعدیل قاعدلرلری مجر و حملرک طبقه‌لریله، بیلن؛ بوندن اوستون بوزلر و بیکلر ایله هدیتلری اسنادلریله حفظ ایدن کیمسه - اکرده علوم عربیه ده کمالتی لازم درجه ده اولور ایسه - محدث اولور. بویله کیمسه خاتون ایسه (محدث) اولور. مسند، شاخه لقبلری محدث یه نسبتله دفعی خاص و بیوکدر. برخاتونی تعریف ایند کمزد (محدث) ایدی، دینلور ایسه ذکر ایند کمز علماردہ کمالت صاحبه سی ایدی، دیمهک اولور.

اوشنداق فقیه، ادیب، کلمه‌لری فقه و ادبیاتنک ملکه سی اولانلره مخصوص صفتلردر. هر عصرک ادیب و فقیه‌لرلری، قول بارماقلری حسابندن آزاولوب کل کندن، فقیهه، ادیبه‌لرلرک نه کیں فضیلت صاحبه‌لری اولنه چغی اوزلکندن آگلاشلنوور.

ابن حجر و سیوطی حضرت‌لارینک - هر نه قدر کندی عصرلرند نظیرلری یوق ایدی دیه دعوا ایداماز ایسه ده، نظیرلری آزایدک شبهه سزدر. آنلره استاد و شیخ اولمق، بیوک فخر اولور. شونک ایچون نیچه سطرلر ایله مناقبئی یازه چق یرلرده، ابن حجرک استادی و سیوطنک شیخه سی ایدی دیمکله اکتفاء ایندک. واقعاً بونکه اکتفا ایدلرک مناسبدر. قویاش نورلیلغی و آی وارلغی حقنده دلیل یازلنوور ایسه، هیچ کیم طرفندن موافق ڪورلماز.

او قوچیلار حالنی ملاحظه اید و ب، بو کتابی غایت قسقه یازدف، دیه‌شیدک. بزرده علماء منصبته او طورمش ذاتلرک ڪوبسی طرفندن قزلری مکتبه یبارمک، قزلره یاز و بیارمک تیوش دکل دیه شریعت اسمندن نداء ایندکی بروقتنه بویله کتابی هیچ او قوچی اولورمی؟! . . . شبهه یوچرکه، بویله وقتنه، او قوچی اولماز. لکن یویله وقتک دائم اوله چغنندن ڪیم امین اوله بیلور؟. احتمال که بر وقت اولور

علماء منبرنده اولانلر، جناب الله‌هن باشقاھيچيکيمىن خوف ايتىمادكارى،
وھيچ كيمىدە مداھىنە ايلمادكارى حالدە: «ملت ترقىسىنى استر واسلام
ياققىلغىنى حنى ير آستوندە اولان كچكىنه خانه‌لره قدر دوشىمىكى اميد
ايلر ايسەكز، قىزبالاركىزى اوقدوكز! قىزلىرىكى مكتىبلرە دواام ايتىركىز!
ملت آنالرى يېتشىركىز! آنالار اولدىغىندىن صوڭ بالالار اولىور! ...»
ديه نداء ايدىرلر.

احتمال كە آش، صو، كولمك اينجو، قوناق، قالپاق، سوزىزدىن
باشقاھى شىدىن بىثت ايدىھ بىلەكان خاتونلار يرىنە، اصلاح عائەلە، ترتىب
ادارە، تربىيەء اولااد، ادارەء منزل، كېنى مقدس وظيفەلردىن بىثت
ايتىمكىدە اولان خاتونلار اوطۇررۇر.

احتمال كە ئاطەر زھەر، دوش تعبيرى، مليكە، كېنى رسالەلر
اوقوب، تضييع عمر ايتىمكىدە اولان قىزلىر اورنىنە اصول تعلمىم، نظام
تربىيە، حسن اخلاق، اصول معاملە، آداب معاشرەت، تصقىيەء اذھان،
 يوللو يازلىش كتابلارى مطالعە ايتىمكىدىن لىذت آلان قىزلىرى يتشورلار.
كىيم بىلۈر؛ بلەكە عائەلەلر كە خصوصىچى مىلسارىنە و عمومى ضيافىدارە
بو كۈنكى غىبىت و سفسسطەلر يىزىن، ادىبىلر ماجرالرندىن، ظرىيەلر
لطيفەلرندىن، عالماڭلار ترجىھەلرندىن، عصرلار تارىخىندىن، وتارىخىلار
فلسفەلرندىن بىثت ايدىلنىڭ چىك بىر وقت كلۇر.

بو يىلە بىر وقتىچە مىلسىلەرە كرمىيە كىسب لياقت ايتىمك اىچۇن ھەر
كىيم تحصىل كمالت ايلمەيە مجبور اولىور. و خزىيەلرندە اولان كماللىرىنى
عرض ايتىمە، اڭ قابلىتلى و مستعد مخاطبلىرى كۆز او كارنىڭ صەصف اوله رەق
ترىلمىش كورلار.

او شىبو وقتىچە بىزم بو كتابىمىز، او قوجىلەردىن و اللارىنە آله رەق كۆز
صالوچىلەردىن، انشاء الله محروم قالماز. خصوصا كتاب يازىق واققۇمۇ
ھم اوقدۇنى سويمىك، بىيك بىر عىب اعتقادىنە اولان قوم آرەسندە

او طوروب یازد یغمزه هرمت اپر رک اپر مزی همچور بیور هزلر .
(کل آت قریب) .

شعر

اذا رضيتك عنى کرام عشيرتن * فلا زال غضبان على ائمه ما
رضاء الدين بن فخر الدين

ابن حجر عسقلانی ترجیه سی

ابوالفضل شهاب الدین احمد بن علی . حدیث علمینک بیوک عالم لرندن و شافعی منذهنک اولاندرک اک مشهور لرندندر . (۷۷۳) تاریخنک شعبان آینک مصدره دنیاییه کلمشیدی . یتیم اوله رف تربیه لنوب ، قرآن شریف ؛ حاوی ، مختصر ابن هاجمی محفظ ایتدی . حدیث علمینک عراقیلن ، فقه علمینی بلقبینی دن ، اصول فقه و علم توحید و صفاتی عز بن ج اعهدن ، لغتی فاموس صاحمی فیروز آبادین ؛ عربیه نی غماریدن ؛ ادبی بدرا بشنکن دن ، کنابت علمین کوب کیمه دن ، اخذ ایندی . مصدره نحصیل ایند کی صوکنک شام و مجازه کیم رک ، مرت ملدیه علم حدیث ایله اشتغال ایله مشدر . صوکره مصدره ملکتنه قاضی نصب اولنه غله ، بو منصبینه یکرمی بر سنه طور دیغی مر ویدر . کوب اورنلرده تدریس ایله اشتغال ایند کی کبی ، حضرت عمر و جامعی ایله از هرده هم خطیب ایدی . شهرتی بر مرتبه یه واصل اولدی که ، دنیانک اک یراق یراندن مجلسی قص اید رک ، اک بیوک عالم لرن سفر اید رلر ایدی . کندریسی لطیفه سویلا و چی ، نادره لره میل اید و چی بر ذات ایدی ایسه ده علم اهلی ایله فوق العاده ادبی معامله ده اولنور ایدی . هیچ کیمی تحقیر و تزییف ایلمک عادتی اولمادیغی کبی کندی نفسنی ده

تزریکه ایلاماز ایلی . (۸۵۲) تاریخنده مصربه وفات ایتمشدر . اکثری علم حلیثدن اولمه او زره یوز ایللیرن زیاده کتاب تألیفی ایتمشدر .
بو گونه قدر طبع اولنان اثرلری بونلدر :

١ - (فتح البارى في شرح صحيح البخارى) مصدره (٦) جلد اوزر زده باصله مشدر. بونك حقيندە : « صحيح البخارى يە لادۇق مىرتىبە دە بىر شرح يازماق اسلام امتنە بورچ اولدىيغى حالدە بىر بورچىك ھېمىشە اداء ايدىلدىكى يوق» دىييان ابن خلدون حضرتلىرى ، اكىرده فتح البارى كىتابىنى كورمىش اولە ايدى ، امت اوستۇزىن بورچ ساقط اولدىيغىنى البتە اعتراف ايتىمش اولور ايدى ؟ دىيپورلىر .

٢ - (الاصابة في تمييز الصحابة) مولوى عبد الحى تصحاحيمله
كلكته ده (١٢٨٠) تاریخنده (٤) بیوک جلد او زرنده طبع اید لمشدر.
بونك حقنده قاموس الاعلامدہ : «بو اثر قیمقدار، ابن اثیر ک
اسد الغابه سندن دھی مکملار» دینلمشدر.

٣ - (تقريب التهذيب) تاش باصمه اوله رق دهليك باصله شر.

٤ - (نـزـهـةـ الـنـظـرـ فـيـ تـوـضـيـعـ نـخـبـةـ (ـالـفـكـرـ)ـ دـهـلـيـدـهـ (ـ١ـ٢ـ٩ـ٥ـ)ـ بـاـصـلـمـشـرـ .

٥ - (المنبهات) دهليزه (١٢٨٨) ده ياصلمشتر.

بونذ ن باشـقه، (بلغـ المرام من ادلـ الاـ حـكم)، (بذـلـ المـاعـون فـ فـوـائـدـ الطـاعـون)، (لـسانـ المـيزـان)، (تـخـريـجـ اـحادـيثـ الـكـشاـف)، (زـهـرـ الفـردـوس)، (مسـنـدـ الـبـزار)، (نصـبـ الـراـيـةـ لـاحـادـيثـ الـهـداـية)، (توـالـىـ النـاعـيـسـ فـ مـعـالـىـ اـبـنـ اـدـرـيـسـ) نـامـ اـثـرـلـرـىـ وـمـرـتـبـ دـيـوـانـ اـشـعـارـىـ وـبـعـضـ بـلـيـغـ خـطـبـهـلـرـىـ وـاـرـدـرـ .
٩٠٢) ٥٥) مـلـيـنـهـ مـنـورـهـ دـهـ وـفـاتـ اـيـدـنـ الـحـافـظـ العـلـامـ مـهـمـدـ بـنـ عـبدـ الرـحـمـنـ السـخـاوـيـ نـامـ شـاـگـرـدـىـ ، بـونـكـ تـرـجـمـهـ سـىـ حـقـنـدـهـ بـيـوـكـ بـرـ جـلـدـ كـتـابـ يـازـديـغـىـ مـرـويـرـ .

سیوطی ترجمه سی

جلال الدین ابو الفضل عبد الرحمن بن محمد. اسلام عالم‌لرینک
 اک هرمتلولزندندر . (۸۴۹) تاریخنده، رجب آینک صعید هصرک
 سیوط شهرنامه دنیایه کلوب، یقیم اوله رق مصروف نشأت ایتمشد.
 (۸) یاشنک ایکن قرآن شریف و صوکره عمده، منهاج، الفیه، کتابلری
 حفظ ایلدی. شیخ الاسلام علم الدین البقلینی، شیخ الاسلام شرف الدین
 المناوی، علامه تقی الدین الشبلی، محقق الدین الكافیه‌جی، سیف الدین
 الحنفی، کبیں اکابر حضورنده تحصیل ایدرک؛ شام، حجاز، یمن،
 هند، مغرب، مملکتلرینه سیاحت ایتمشد. اوائل حالت علم منطق
 ایله اشتغال ایلمش ایسده، صوکره یوندن فوق العاده نفرت
 او زرنده اولدیغی مرویدر. تفسیر، حدیث، فقه، تاریخ، تراجم
 اموال، ادبیات وسائل علومه متعلق یوزدن زیاده اثری اوله رق،
 جمله سنن تحقیق او زرنده قلم یورتدکی اربابنده معلومدر. هنوز
 (۲۲) یاشنده ایکن جلال الدین محمد بن احمد المعلی نک ناتمام
 بر اقمش اولان تفسیرنی اکمال ایتمشی رکه، هر ایکیسی بر لکه
 (تفسیر جلالین) دینمکله معروفدر. مطبوع اثرلری بونلردر:
 ۱ - (تاریخ الخلفاء) منتظر لکن مفید بر اثر اولوب،
 (۱۸۵۷) ده کلستنده، و (۱۳۰۵) ده قاهره ده باصله‌شد.
 ۲ - (اب اللباب فی تحریر الانساب) بطرس یوحنا فاث نام
 مستشرق اعتماسیله (۱۸۵۰ - ۱۸۵۱) ده لیدن شهرنده باصله‌شد.
 ۳ - (مفہمات الاقران فی میہمات القرآن) موجز لکن مفید

بر تأليف أولوب، (١٨٣٩) ده ليدنده، و (١٢٨٤) ده قاهره ده باصله شدر.

٤ - (تفسير الجلالين) ذكر آيدن كمز تفسير يدر. (١٢٩٣)، و (١٣٠٨) ده قاهره ده، (١٢٥٦) ده كلكتنه ده، (١٢٨٢) ده بومبایدہ باصله شدر.

٥ - (الاتقان في علوم القرآن) (١٨٤٩) (١م) و (١٨٥٦) (م) ده كلكتنه ده، و (١٣٠٩) ده قاهره ده باصله شدر.

٦ - (الجامع الصغير في الحديث) (١٢٨٤) ده قاهره ده باصله شدر.

٧ - (مقامات) (١٢٩٨) ده استانبولده باصله شدر.

٨ - (المزهر) (١٢٨٢) ده مصدره باصله شدر.

٩ - (عقود الجهان في المعانى والبيان) (١٢٩٣) (م) و (١٣٠٣) (م) ده و (١٣٠٥) ده قاهره ده باصله شدر.

١٠ - (الشماريخ في عام التاريخ) مستشرق لدن سايبولك (بسملی ذات اعتناسیله (١٨٩٤) م) ده ليدنده باصله شدر.

١١ - (طبقات المفسرین) لا تینچه ترجمہ سیله برابر (١٨٣٩) (م) ده لیدنله باصله شدر.

١٢ - (مراصد الاطلاع) جوینبول نام فرنك عالي اجتهادی سايه سنده (٦) جلک او زنده (١٨٦٤) م) تاریخه لیدنله باصله شدر.

١٣ - (حسن المحاظرة في اخبار مصر والقاهرة) (١٢٩٩) ده قاهره ده باصله شدر.

بوندن باشقه (الدلائل في معرفة الأولئ) عنوانیله هصرک آثار عتقيه سننه متعلق بر تاریخ، وسودان هـ-م جیش مملکتلری حقده تاریخ، خراسانیک (مره) شهرنده شهرت اولمش مشهور عالملرک تراجم احوالی حقنده (اخبار المراوازه) نام کتاب، ومصر عالملرینک ترجمه لری رسول اکرم سیری حقنده ایکی کتاب، علوم وفنونک

منافعى حنده بر اثر يازمشدر. اوشنداق صرف، نجـو، ادبياته
دائـر بر قاج کتابی واردـر. امام غزالینـک احیاسـنی اختصار اینـمشدر.
الـمـحرـر، انوار السـعادـة، اسـباب الحـدـیـث، اذـکـار الاـذـکـار، الـأـرـبـعـین،
ادـاب القـاضـی، الـاسـاسـ فـی فـضـل العـبـاـسـ، آـدـاب المـاـوـکـ، اـسـباب
الـکـسـاـ فـی النـسـاءـ، درـالـتـاجـ فـی مشـکـلـ الـمـنهـاجـ، بـغـیـةـ الـوـعـاـةـ فـی طـبـقـاتـ
الـنـهـاـةـ، لـبـ الـلـبـاـبـ فـی تـحـرـیرـ الـاـنـسـابـ، الـخـاوـیـ، الـمـسـتـظـرـ،
الـجـامـعـ، الدـرـالـمـنـثـورـ، الـفـلـكـ الـمـشـحـونـ، الـتـنـعـیـعـ، الـدـصـابـیـعـ، الـیـنـبـوـعـ،
الـمـسـلـسـلـاتـ الـکـبـرـیـ، الـجـمـعـ وـالـتـفـرـیـقـ، جـمـائـلـ الـزـهـرـ، جـنـیـ الـجـنـانـ،
نـامـ اـثـرـلـرـیـ وـارـدـرـ. (٩١١) تـارـیـخـنـدـهـ وـفـاتـ اوـلـدـیـ.

فـیـخـرـ الـمـرـسـلـیـنـ اـفـنـدـهـزـ صـلـایـ اللـہـ عـلـیـهـ وـسـلـیـمـ حـضـرـتـلـرـیـنـکـ حـرـمـتـلـوـ
قـزـلـرـیـ :

امـکـلـثـومـ . رـقـیـهـ . زـینـبـ . فـاطـمـهـ .

زوـجـاتـ طـاـھـرـهـ لـرـیـ :

امـحـبـیـبـیـهـ . اـمـ سـلـمـهـ . جـوـبـرـیـهـ . خـرـیـجـةـ الـکـبـرـیـ .
زـینـبـ . سـوـدـهـ . صـفـیـهـ . عـائـشـهـ .

عـمـهـ لـرـیـ :

ارـوـیـ . اـمـ حـکـیـمـ بـیـضـاءـ . اـمـیـهـ . بـرـهـ . صـفـیـهـ . عـاتـکـهـ .

محدثه لور :

آسيه . آمنه بنت الدوهوجي . آمنه بنت على . آى ملك .
الف بنت الجمال . الف بنت حسام الدين . ام الحير - بغداديه .
ام الحير - ضوء الصباح . امة العزيز بنت صلاح الدين . امة العزيز .
مسندة الشام . امة العزيز بنت محمد . امة العزيز ذهبيه .
بنت سعيد . بيبى . حبيبه بنت عبد الرحمن . حنيفة بنت القمنى .
خل مجده بنت بدران . خل مجده بنت الحسن . خل مجده بنت زين الدين .
خل مجده بنت الغبيرى . رجب . رقيه - قشيريه . رقيه بنت عفيف .
زينب بنت احمد . زينب بنت احمد كمال الدين . زينب بنت
اسماويل . زينب بنت السعدي . زينب بنت سليمان . زينب -
هره . زينب ام الحير . زينب - ام هبيبه . زينب بنت عبد الرحمن .
زينب بنت عمرو . زينب بنت القاضى . زينب بنت يحيى .
زينب - دمشقيه . ساره بنت الربعى . ساره بنت عبد الرحمن .
ست الاماء . ست الاهل . ست العرب . ست الفقهاء .
ست القضاة - ام محمد . ست القضاة بنت عبد الوهاب . ست الكل .
ست الوزراء - ام عبد الله . ست الوزراء - ام محمد . ست قريش .
سفرى . شهدۃ الكاتبه . شهدۃ الخلبيه . عايدة المدنیه .
عايشہ بنت على . عائشہ - ام الحسن . عائشة المسنده . عائشہ
بنت محمد . عائشہ بنت محمد الجزریه . عمايم . فاطمه - ام عبد الله .
فاطمة المسنده . فاطمه - ام الحسن . فاطمه بنت احمد . فاطمه
بنت احمد الرضي . فاطمه بنت شهاب . فاطمه - جعبریه .
فاطمه بنت علم الدين . فاطمه ام يوسف . فاطمه سنته . فاطمه
بنت ابراهيم . كريمه . كلثم - بعلبكية . كلثم بنت الحافظ .

ملکه . نسب خاتون . هاجر - ام الحیر . مقدسیه .
هلیه . یهبا لله .

مسنده لر :

زینب بنت سلیمان . عائشہ بنت محمد . سنت الفقهاء .
فاطمه بنت ابراهیم .

شیخه لر :

باقیس . زین العرب . فاطمه بنت عباس . مریم بنت احمد .

فقیهه لر :

اخت المزنی . ام عیسی . امة الحالق . امة الواحد .
بنت البغدادیه . خلیجہ بنت محمد . خلیجہ بنت الملقن .
زینب - دمشقیه . سنت الوزراء . عمرہ بنت عبد الرحمن .
عائشہ - باعونیه . فاطمه - فقیهه . فاطمه بنت عباس . مریم
بنت احمد .

مؤلفه و محرره لر :

آمنه - سمیه . آنی فاطمه . امة الله . ام الہناء . بنت
عائشہ . بیبی . تقیه - ارمنازیه . حبی خاتون . حسناء .
حفصہ - رکونیه . زیب النساء بیکم . زینب فواز . شرف خانم .
شهوہ الکاتبه . ظفر خانم . عائشہ - باعونیه . عائشہ بنت یوسف .
عائشہ - صدیقہ . عائشہ عصمت . فاطمه علیہ خانم . فطنت .
فطنت خانم . لیلی ترکیه . نکار خانم .

أديبه لور :

آمنه - سميها . آنی فاطمه . اسماء عامريه . ام العلاء .
 ام السكرام . امة العزيز - بغلاديه . امة العزيز - شريفه .
 ام الهناء . بشينه بنت الحباء . بشينه بنت معتمد . بنت عائشه .
 تقىه - ارمنازيه . حبى خاتون . حبىبيه خانم . حسانه . حفصه -
 ركونيه . حفصه بنت همدون . هملونه . هميره - صاحبته .
 خلبيجه بنت جعفر . خنساء . دفاقت . ذات الحال . ذلفاء -
 هلنيه . ذلفاء جارية ابن طرخان . رباب . رباب . رميكيه .
 ربيا . ربيا بنت مسعود . ريحانه . زبيده زبيب النساء بيكم .
 زينب بنت العوام . زينب خاتون . زينت النساء بيكم .
 سرى خانم . شرف خانم . صفت خانم . طرفه القينة . ططى .
 عائشه - باعوفيه . عائشه بنت العدل . عائشه بنت المعتصم .
 عائشه - قرطبيه . عباديه . عروضيه . عزه . عزة الميلاء .
 عفراء . علم المدنية . عنان . غسانيه . فاطمه بنت الحشاب .
 فاطمه بنت عبد الملك . فاطمه عليه خانم . فريده . فضل .
 فطن . فطن خانم . قطرالنرى . قلم الاندلسيه . قمر .
 كماليه . لاله خاتون . لبني . ليلي - اخيليه . ليلي بنت طريف .
 ليلي تركيه . ليلي خانم . محبوبه . مريم بنت أبي يعقوب . مهرى .
 مهستى . ميسون . نزهون . نظار . نكار خانم . نور جهان بيكم .
 وزير النساء . ولاده . هند ابنة الحسن . هند بنت فعمان .

مُدرّسَه لور :

امة الخالق . امة العزيز - بغلاديه . خلبيجه بنت زين الدين .

خلبيجه بنت العبيرى . زين العرب . زينب بنت أهمل .
 زينب بنت عهرو . سـتـ العـربـ . سـتـ القـضـاـةـ . سـتـ الـكـلـ .
 سـتـ الـوزـرـاءـ . شـهـرـهـ . صـفـيـهـ . طـطـرـانـ . عـائـشـهـ بـنـتـ مـهـدـ .
 عـائـشـهـ بـنـتـ مـهـدـ - جـزـرـيـهـ . عـائـشـهـ صـلـيقـهـ . عـرـوـضـيـهـ . فـاطـمـهـ -
 الـمـسـنـدـهـ . فـاطـمـهـ اـمـ يـوسـنـىـ . مـرـيمـ بـنـتـ اـبـيـ يـعقوـبـ . نـسـبـ -
 خـاتـونـ . هـلـيـهـ .

راـهـلـهـ وـوـاعـظـهـ لـرـ:

آـمـنـهـ - رـمـاـيـهـ . بـلـيـعـهـ . بـرـيـرـهـ . بـلـبـلـ . بـنـتـ الـبـغـلـ اـدـيـهـ .
 بـنـتـ الدـوـامـ . جـهـانـ آـرـابـيـكـمـ . حـبـيـبـهـ . حـمـدـهـ . خـلـبـيـجـهـ -
 شـاهـجـهـانـيـهـ . ذـوـأـبـهـ . رـابـعـهـ - شـامـيـهـ . رـابـعـهـ - عـلـويـهـ . سـتـ الشـامـ -
 صـفـيـهـ . شـعـوـانـهـ . صـفـيـهـ - رـاهـلـهـ . عـائـشـهـ - نـبـوـيـهـ . عـبـيـدـهـ .
 فـاطـمـهـ بـنـتـ عـبـاسـ . فـاطـمـهـ - نـيـساـبـورـيـهـ . فـخـرـيـهـ . مـرـيمـ بـنـتـ
 اـبـيـ يـعقوـبـ . هـلـيـهـ . يـاسـيـنـهـ .

خـطـلـيـهـ لـرـ:

اسـمـاءـ بـنـتـ يـزـيـدـ . اـمـ الـخـيـرـ . اـمـ عـلـقـمـهـ . رـضـيـهـ . زـرـقـاءـ .
 زـينـبـ - سـتـ . شـعـوـانـهـ . عـكـرـشـهـ . قـرـةـ الـعـيـنـ . هـنـدـ بـنـتـ
 زـيـلـ الـأـنـصـارـيـهـ . هـنـدـ اـبـنـةـ الـخـسـ .

يـازـىـ يـازـانـ صـحـابـيـهـ لـرـ:

امـ كـلـثـومـ بـنـتـ عـقـبـهـ . مـفـصـهـ بـنـتـ عـمـرـ بـنـ الـخـطـابـ . شـفـاءـ بـنـتـ
 عبدـ اللهـ [*] .

[*] يـونـارـدنـ يـاشـقـهـ عـائـشـهـ بـنـتـ سـعـدـ ، كـرـيـمـهـ بـنـتـ المـقـدادـ ، نـامـ صـحـابـيـهـلـرـ هـمـ يـازـىـ يـالـمـورـلـ
 اـرـدـىـ . فـتوـحـ الـبـلـادـانـ لـلـبـلـانـدـىـ صـ ٤٧٨ـ

يازى هنرنده ماھرە لر:

اسماء عبرت . بنت خدا ويردى . حقصه - رکونيه . حلیمه
 بنت محمد صادق . زیب النساء بيکم . ست الوزراء . شفاء -
 صحابیه . عائشه - قرطبيه . عبادیه . فاطمه بنت علم الدين .
 فاطمه - اندلسیه . فاطمه بنت احمد . فاطمه - فقهیه . قلم
 الاندلسیه . لبني . معدن الجمال . ولاده . ياسمينه .

آیاق ایله يازوجیلر:

بنت خدا ويردى .

پادشاهلىق ايدىلر:

آزرمن دخت . آلانقا . بوران دخت . پادشاه خاتون .
 دولت خاتون . رضیه . زبا . ست الملك . سیده .
 شاهجهان بيکم . شجرة الدر . شرام . صبیحه . ضیفه .
 غازیه خاتون . قلئوپاتره .

بلغار - سرای - قزان - ده اولان مسلمە لر:

اردوجا . بیلون . مبیب جمال . حنیفه خانم . خورشید بانو .
 زبیده . زلیخا . زهرأ خانم . سیون بیکه . صوفیه . طوی بیکه .
 طیطغلی . عالمة البنات . عالیه . فاطمه سلطان . کبک .
 مرحب . نور سلطان .

بهاذرلر:

شريفه خانم . غزاله . ليلي بنت طريف . هند بنت زيد .
يلقطلو .

طبيتبه لر:

رضيمه خانم . زينب - طبيتبه .

سياحت وحج ايدوجيلر:

ساره . ست الوزراء - ام عبدالله . ست الوزراء - ام محمد .
فاطمه بنت علم الدين . فاطمه - نيسابوريه . فرهه . نظار .
ياسمينه .

كوز سمزلر:

ست الخطباء .

كوب بالاليلر:

بهيهه . رعله .

نبوت دعواسى ايدوجيلر:

سجاج .

عروض علمنه ماهره لر:

عروضيه . غسانيه .

فراشلق ايدوچي صحابيه لر:

خرقاء .

يراقدن كور و چيلر:

زرقاء .

وفادار لر:

جماعه . جمبله بنت واول .

احمقلر:

جهيزه . جهيزه . خرقاء . دغه .

سلام ملتى ايچون بيوك فائده لى اش اشلاوچيلر:

تذكار پاي خاتون . مهر ماه سلطان .

صحابياتدن مرحمه تلى هُرْبَيَّه لر:

ام عطيه . اميده . رببع . ليلي - غفاريه . هند - انصاريه .

فهرست

مقصود او لنه رق ذکر ایدلمش خاتونلر :

[اخطار: اسلامك آخرلرندە کى رقىلەر، شول اسلامك بالذات مقصود او لسيه رق دخى قانلى
صحىنە لىرە دىكىر ايدلە كارىنىڭ كومىتەر .]

فهرست	بىمت	فهرست	بىمت
آنى فاطمه	۲۹	آ	۱۱
آى ملك	۳۰	آرام بانو بىيكم	۱۱
اخت المزنى	۳۰	آزرمى دخت (آزرمى دخت)	۱۲
اخت ربىعه (ام عمرو)		آرسلان خاتون	۱۲
أرجمند بانو بىيكم	۳۰	آزاد ۱۰۱	۱۳
ارجوان	۳۲	آزرمى دخت ۱۰۸	۱۴
اردوجا	۳۲	آسيه امرأة فرعون	۱۵
اروى بنت الحارث	۳۳	آسيه بنت جار الله ۲۷۷	۱۷
اروى بنت عبد المطلب	۳۳	آلافقوا	۱۷
ازرمى دخت (آزرمى دخت)	۲۸۵-۲۴	آمنه بنت وهب ۹۲۵-۲۶	۱۸
اسماء (قطر الندى)		آمنه امرأة ابن دمبىنە	۲۶
اسماء بنت أبي بكر	۲۹۲	آمنه بنت ابان	۲۷
اسماء بنت صرارا	۳۴	آمنه بنت المعلى	۲۸
اسماء بنت عميس	۲۵۰-۷	آمنه بنت على	۲۸
(اسماء بنت محمد) (اسماء بنت صرارا)	۳۸	آمنه الرملية	۲۸
		آمنه سمىيە	۲۸
		آمنه (ست سكينە)	

فهرست	بيت	فهرست	بيت
ام جميل - حمالة الخطاب	٤٨	اسماء بنت يزيد انصاريه	٣٩
ام جميل (فاطمه بنت الخطاب)		اسماء بنت يزيد	٤٠
ام حبيبه بنت ابي سفيان	٤٩	اسماء عامريه	٤٠
ام الحسن (عاشره - ام الحسن)		اسماء عبرت	٤١
ام الحكم (زينب)		اعتماد (رميكيه)	
ام حكيم بيضاء ٨٤-٢٧٥	٥١	اغنطاط (قلم الصالحة)	
ام حكيم خارجيه	٥١	الف بنت حسام الدين ٣٢٣-	٤١
ام حكيم - مخزوميه	٢٥		٣٣٣
ام حكيم - واصله	٥٣	الف بنت الجمال	٨٠
ام الحير (رابعة العذويه)		امامة بنت ابي العاص	٤٢
ام الحير - بغداديه	٥٣	امامة بنت الحارث	٤٢
ام الحير - ضوء الصباح	٥٣	امامة بنت خزرج	٤٣
ام الحير بنت الحريش	٥٤	ام الاسود (سوده بنت زمعه)	
ام الحير بنت صخر	٥٤	ام اناس	٤٤
ام الحير (هاجر)		ام انوak	٤٥
ام رعلة القشيريه	٥٥	ام ايمن	٤٥
ام الرداء	٥٥	ام بكر (زينب)	
ام زرع	٥٦	ام البنين بنت عبد العزيز	٤٦
ام زينب (فاطمه بنت عباس)		ام البنين بنت حرام.	٤٨
ام سلطان (بركه)		ام البهاء (ست قريش)	
ام سعد (سعده ونه)		ام جعفر	٤٨
ام سلمه ٥٤-٩٤-٢١٧	٥٨	ام جعفر (زينده)	
	٣٢٤	ام جعفر (عنابه)	

فهرست	بيت	فهرست	بيت
ام عمرو (خمساء)		ام سلمة	٩٠
ام عمرو (عزم)		ام سلمة (اسماء بنت يزيد)	
ام عيسى	٧٠	ام سلمة (خديجه بنت بدران)	
ام علي (تقىه - ارمذازيه)		ام سليم	٩٢
ام الفتح	٧١	ام سليمان (شفاء)	
ام الفضل ٣٨٢ - ٣٩	٧١	ام صادر (سعاج)	
ام كعبه (ام كعبه)		ام عاصم	٩٥
ام كعبه	٧٢	ام عبد الرحمن (حبيبه بنت	
ام الكرام	٧٣	عبد الرحمن)	
ام كلثوم ١٣٨ - ١٥٥ - ١٩٠	٧٣	ام عبدالله (عائشه)	
ام كلثوم بنت علي	٧٤	ام عبدالله (اسماء بنت ابي بكر)	
ام كلثوم بنت عقبه	٧٤	ام عبدالله (ست الوزراء)	
ام مالك (لبني - عامريه)		ام عبدالله (فاطمه - دمشقية)	
ام محمد (اسماء بنت صمرا)		ام عبد الملك (بشيره)	
ام محمد (ست القضاة)		ام عبد الوهاب (عائشه الباعونيه)	
ام محمد (ست الوزراء)		ام عزالدين (ست الامانه)	
ام محمد (عائشه بنت العدل)		ام عطيه ٢١٤ - ٢٧٩	٦٦
ام محمد (هليه)		ام عقيل (فاطمه بنت اسد)	
ام المساكيين (زينب)		ام عقبه	٦٦
ام معبد	٧٥	ام العلاء	٦٧
ام معمر (لبني)		ام علقة خارجيه	٦٨
ام موسى	٧٦	ام عمرو - افت ربیعه	٦٩
ام نحيف	٧٦	ام عمرو بنت وقدان	٧٠

فهرست	بيت	فهرست	بيت
أميده (آمنه)		أم هاشم - انصاريه	٧٧
أميده (سكينة - سمعت)		أم هانيٌ ٣٣١	٧٨
أميده (اميده غفاريه)		أم هانيٌ بنت أبي الفوارس	٧٩
أم يوسف (فخرية)		أم هانيٌ بنت فهد ٢٣٦	٧٩
ب		أم هانيٌ بنت مريم	٧٩
ـ		امة الحالق ٣٠٠	٨٠
ـ		امة الرحيم (امة العزيز)	
باديه بنت غيلان	٨٦	امة العزيز بنت صلاح الدين	٨٠
بافو	٨٦	امة العزيز - مسندة الشام	٨٠
بشينه بنت الحياء	٨٧	امة العزيز بنت محمد	٨١
بشينه بنت المعتمل	٨٩	امة العزيز الذهبية	٨١
بحيبة - الملنيه	٩٠	امة العزيز - بغداديه	٨١
بدويه	٩١	امة العزيز - شريفه	٨٢
بديعه - رفاعيه	٩٢	أم العزيز (زبيده)	
بنزل ١٧٤ - ٣٧٣	٩٣	امه الله	٨٢
بركه	٩٣	امه الواحد	٨٣
بركه بنت ثعلبه (ام ايمن)		ام الهناء (صالحه)	
بره بنت عبد المطلب ٢١٧ - ٢٧٥	٩٤	ام الهناء	٨٣
بره بنت مر ٢٠	٩٤	ام هاشم (ام هاشم - انصاريه)	
بره (زينب بنت ام سالمه)		اميده بنت عبد شمس	٨٤
بريره	٩٦	اميده بنت عبد المطلب -	٨٤
بريكه	٩٧	٢٧٥ - ٢١٥ - ١٤٦	
		اميده - غفاريه	٨٥

فهرست	بیت	فهرست	بیت
به آفرید (به آفرین)	۱۰۹	بزم عالم	۹۷
به آفرین	۱۰۹	بسوس	۹۸
بهروزه خاتون	۱۰۹	بصبع	۹۸
بهیة البکریة	۱۱۰	بغداد خاتون	۱۷۵
بیبی	۱۱۰	بلبل	۱۰۰
بیضاء (ام حکیم بیضاء)	۱۱۰	بلقیس	۱۰۰
بیلوون	۱۱۰	بلقیس - شیخه	۱۰۲
		بنان	۱۰۲
		بنت	۱۰۳
پ		بنت ال بغدادیه	۱۱۴
پادشاه خاتون	۱۱۱	بنت الجودی	۱۰۴
پرتوپیال	۱۱۲	بنت الجویرانی (زین العرب)	
		بنت خدا ویردی	۱۰۵
		بنت الدوامی	۲۵۹
ت		بنت دهین اللوز	۱۰۶
		بنت سعید	۱۰۶
تاجلی خانم	۱۱۲	بنت السلام (ام الفتح)	
تاجه بنت ذی شفره	۱۱۳	بنت العبیری (خدیجه)	
تحفه	۱۱۳	بنت غیلان (بادیه)	
تذکار پای خاتون	۱۱۴	بنت وقدان (ام عمره)	
ترخان خدیجه سلطان	۱۱۵	بنت عائشہ	۱۰۷
ترکان خاتون	۱۱۵	بوران	۱۰۷
تفیه - ارمنازیه	۱۱۶	بوران دخت	۱۰۸

فهرست	بيت	فهرست	بيت
جميله (ام عاصم)		تماضر (خنساء)	
جنان	١٢٣		
جنوب	١٢٤	ث	
جوهره (بنت الدوامى)			
جويريه	١٢٥	ثبيته بنت ضحاك	١١٧
جويريه بنت ابي جهل	١٢٦	ثبيته بنت يمار	١١٨
جهان آرا بيكم	١٢٦	ثريا	١١٨
جهان (سلطان بخت)		ثويبه	١١٩
جهيزه	١٢٦		
جهيزه	١٢٧		
ح		ج	
حبابه	١٢٧	جاندوا خاتون	١٢٠
٢٤٧ - ١٢٣		جثامه (حسانه)	
حبس	١٣٠	جلامه (شيماء)	
حبي خاتون	١٣٠	جرباء بنت قسامه	١٢٠
حبيب جمال	١٣٢	جعرده بنت الاشعث	١٢١
حبيبيه بنت عبد الرحمن	١٣٢	جعرانه (خرقاء)	
حبيبيه خانم	١٣٢	جليله سلطانيه	١٢١
حبيشه	١٣٣	جماعه	١٢٢
حجناء	١٣٤	جمال النساء (ام الحنور - بغداديه)	
حذافه (شيماء)		جمده	١٢٢
حذام	١٣٥	جميلة - مغنية	١٢٩
		جميله بنت وايل	١٢٣

فهرست	بيت	فهرست	بيت
حنيفه خانم	١٤٩	هرقه (هند بنت نعمان)	
دواء ام البشر	١٥٠	حسانه	١٣٦
حيات	١٥٢	حسانة التميمة	١٣٧
خ		حسناء	١٣٧
		حفصه ام المؤمنين	١٣٧
		٢١٦	
		٢٩٤	
خاتون	١٥٢	حفصة الركوبية	١٣٩
خاتون	١٥٣	حفصه بنت هملون	١٤٠
خلبيجة (امة العزيز ببغداديه)		حملة الخطب (ام جهيل)	
خلبيجة (الكبري) - ٧١ - ٤٦	١٥٣	حليمة بنت أبي ذؤيب	١٤١
٢١٥ - ٢١٣ - ١٩٠ - ١٣٦		٢٥٠	
٢٩١ - ٢٧٥ - ٢٥٦ - ٢١٤		٢٧١	حليمه بنت الحارث
٣٤٣ - ٣٢٨		١٤٣	حليمه بنت محمد صادق
خلبيجة (ام الخير)		١٤٣	همامة
خلبيجة بنت بدران	١٥٧	١٤٤	هملونه
خلبيجة بنت جعفر	١٥٧	١٤٥	حمدله
خلبيجة بنت الحسن	١٥٨	١٤٦	حمدنه بنت جحش
خلبيجة بنت زين الدين	١٥٨		حمدنة الهمذانية (همامة)
خلبيجة بنت العبيري	١٥٨	١٤٦	هميده بانو بيكم
خلبيجة بنت محمد	١٥٩	١٤٧	هميده بنت نعمان
خلبيجة بنت الملحقن	١٥٩		٣٢٤
خلبيجة بنت الملك	١٥٩	١٤٩	هميراء (عاشرة ام المؤمنين)
خلبيجة بنت النويري	١٦٠	٣٧٥	عنه
		١٤٩	حنيفه بنت القمني

فهرست	بیت	فهرست	بیت
دلشاد خاتون	۱۷۵	خلیجہ - ست	۱۶۰
دلیلہ	۱۷۶	خلیجہ (آرسلان خاتون)	
دنانیر	۱۷۷	خلیجہ سلطان (ترخان خلیجہ)	
دنانیر جاریہ ابن مکناسہ	۱۷۸	خلیجہ - شاھجهانیہ	۱۶۱
دنیا	۱۷۷	خرقاء - صحابیہ	۱۶۱
دولت خاتون	۱۷۸	خرقاء	۱۶۱
		خرقاء	۱۶۳
		. خرم	۱۶۴
ذ		جماعہ (جماعہ)	
		خنث (ذات الحال)	
ذات الحال	۱۷۹	خنساء	۱۶۴
ذات النطاقین (اسماء)		غورشید بانو	۱۶۸
ذلفاء	۱۷۹	خولہ - صحابیہ	۱۶۹
ذلفاء جاریہ ابن طرخان	۱۸۰	خولہ بنت عبد الله	۱۷۰
ذو آبہ	۱۸۰	خوند طغای (ام انوک)	
		خیزان	۱۷۱
ر		d	
رابعة - شامیہ	۱۸۱	دختنوس	۱۷۳
رابعة - عرویہ	۱۸۱	دغه	۱۷۴
رابعة - عسقلانیہ	۱۸۲	دفاق	۱۷۴
راحل - راحیل	۱۸۲	دلارام چنکی	۱۷۵
رباب	۱۸۳		

فهرست	بيت	فهرست	بيت
ريطه	١٩٦	رباب	١٨٣
ريطه - شاعره	١٩٦	رباب زوج الحسين	٢٤٥
ريطه بنت سعى (خرقاء)		ربيع صحابيه	١٨٥
		رجب	١٨٥
ز		رحمت زوج ايوب	١٨٦
		رضيه سلطان	١٨٦
Zahideh	١٩٧	رضيه اندلسية	١٨٧
Zia'e	١٩٧	رضيه خانم	١٨٧
Ziba bint Uqlomeh	٣٠٠	Ruleh	١٨٧
Zibideh - Qazanideh	٣٠١	Rqaash	١٨٨
Zibideh - Am Jaffar	٣٣١	Rqiqeh	١٨٩
Zibideh (Fathat)	٣٠٢	Rqiqeh ١٥٥ - ٧٣	١٩٠
Zerqa'	٣٠٤	Rqiqeh Qashiriyeh	١٩١
Zerقاء بنت عدی	٣٠٥	Rqiqeh Bint Uqify	١٩١
Zerقاء جاري	٣٠٦	Rmle (Am Habbieh)	
Ziliha	٣٠٦	Rmle (Am Slemeh)	
Ziliha - Sibiryeh	٣٠٨	Rmle Bint Zibir	١٩٢
Zimrad	٣٠٨	Rmicas (Am Slemim)	
Zherd Chatoun (Sot al-Sham)		Rmikieh	١٩٣
Zinbreh	٣٠٩	Riya	١٩٣
Zheraa' Khanm	٣٠٩	Riya Bint Mسعود	١٩٤
Zib al-nisaa Biyakm	٢٢٩	Riyahaneh	١٩٥
Zibun al-Uarb	٢١٢	Riyahaneh - Shau'reh	١٩٥

فهرست	بيت	فهرست	بيت
زينب - دمشقية	٢٢١	زينب ١٥٥ - ٤٢	٢١٣
زينب - ام بكر	٢٢١	زينب ام المؤمنين ٨٥ -	
زينب - طبيبه	٢٢٢	٢١٥ - ١٤٦	
زينب بنت الطثريه	٢٢٢	زينب ام المؤمنين ٣٨٢	٢١٦
زينب بنت العوام	٢٢٣	زينب - ست ٣٢٩	٢١٦
زينب خاتون ٣٨٠ - ١٣١	٢٢٤	زينب بنت ابي سلمه	٢١٧
زينب خانم	٢٢٥	زينب ام المساكين	٢١٨
زينب بنت ابي البركات (بنت البغداديه)		زينب بنت ابي البركات (بنت البغداديه)	
زينب فواز	٢٢٧	زينب بنت احمد	٢١٨
زينب المريه	٢٢٨	زينب بنت كمال الدين	٢١٩
زين خاتون	٢٢٨	٣٧٨ - ٢٨١	
زين النساء بيكم	٢٢٩	زينب بنت اسماعيل	٢١٩
س		زينب بنت السعدي	٢١٩
ساره زوج ابراهيم ٣٥٥	٢٢٩	زينب بنت سليمان الاسعدية	٢١٩
ساره ٣٩٦		٢٠٩	
ساره	٢٣٠	زينب - هره ٢٢٠	٢١٩
ساره بنت الربع	٢٣٠	زينب - ام الخير	٢٢٠
ساره بنت عبد الرحمن	٢٣٠	زينب - ام حبيبه	٢٢٠
ست الامنه ٢٣٥	٢٣١	زينب بنت عبد الرحمن	٢٢٠
ست الاهل	٢٣١	زينب بنت عمرو	٢٢٠
ست الخطباء	٢٣١	زينب بنت القاض	٢٢١
		زينب بنت يحيى	٢٢١

فهرست	بيت	فهرست	بيت
سلافه (شهر بانو)		ست الشام - محمد	٢٣٢
سلامه (شهر بانو)		ست الشام - زمرد خاتون	٢٣٢
سلامة - زرقاء	٢٤٦	ست العرب	٢٣٢
سلامة - صحابيه	٢٤٦	ست العلماء (بلبل)	٢٣٣
سلامة القس - ١٢٧ - ١٢٣	٢٤٧	ست الفقهاء	٢٣٣
١٣٠		ست القضاة - أم محمد	٢٣٣
سلطان بخت	٢٤٨	ست القضاة بنت عبد الوهاب	٢٣٤
سلكه	٢٤٩	ست الكل	٢٣٤
سلمي (أم الحير بنت صخر)		ست الملك	٢٣٤
سلمي	٢٤٩	ست الوزراء - أم عبدالله	٢٣٥
سلمى بنت أبي ذؤيب	٢٥٠	ست الوزراء - أم محمد	٢٣٥
سلمى بنت عديس ٣٩ - ٢٥٠		ست الوزراء - فقيهه	٢٣٦
سلمى - بغل اديه	٢٥١	ست قريش	٢٣٦
سلمى - متوليه	٢٥١	سجاح	٢٣٧
سلمى يهانيه	٢٥٢	سرى خازم	٢٣٩
سمراميس (شهر ارم)		سعاد	٢٤١
سميه	٢٥٢	سعدونه	٢٤٢
سودبه	٢٥٥	سعدي	٢٤٢
سوده - أم المؤمنين	٢٥٦	سعيل (خلبيجه بنت النويري)	٢٤٣
سوسن	٢٥٧	سفانه	٢٤٣
سيلا بنت القائم	٢٥٩	سفرى	٢٤٤
سيده والده مجد الدولة	٢٥٩	سكن	٢٤٤
سيده بنت عبد الرحيم	٢٥٩	سكنه ١٨٤ - ٣٩٤ - ٣١٨	٢٤٥
		٣٤٠	

فهرست	بيت	فهرست	بيت
ص			٢٥٩ سيرين ٣٧٢
			٣٦٠ سيون بيكته
	٢٧٢ صبيحة	ش	
صلقى (ام الله)	٢٧٣ صديقه		شاعرة الاندلس (حنقة - ركونيه)
	٢٧٤ صفوراء زوج موسى		٣٦٣ شاهجهان بيكم
	٢٧٤ صفيه ام المؤمنين		٣٦٣ شجرة الدر
صفيفه بنت عبد المطلب	٢٧٥ ٧		٣٦٤ شرف خانم
صفيفه بنت شرف الدين	٢٧٧		٣٦٥ شريفه خانم
صفيفه بنت ياقوت	٢٧٧		٣٦٥ شريفه خانم
صفيفه زراهده	٢٧٨		٣٦٥ شعانيين
صفيفه (ست الشام)	٢٧٨		٣٦٦ شعوانه
صوفيه	٢٧٨		٣٦٦ شفاء - صحابيه
ض			٣٦٧ شببيه
ضباعة - انصاريه	٢٧٩		٣٦٧ شرام
ضباعة بنت عامر	٢٧٩		٣٦٨ شموس ٣٩١
ضعف - مغنييه	٢٧٩		٣٦٩ شهرة الكاتبة
ضوء الصباح (ام الخير)	٢٨٠		٣٧٠ شهرة الحلبيه
			٣٧٠ شهربانو
			٣٧١ شيرين
			٣٧١ شيماء

فهرست	بيت	فهرست	بيت
عالمة البنات - كرمانية	٢٨٩	ط	
عالیه - قزانیه	٢٩٠	طاھرہ (نفیسہ ست)	
عالیه (حبابہ)		طبقہ	٢٨٠
عالیه بنت ظبیان	٢٩٠	ظرفة القینہ	٢٨١
عالیه بنت هارون	٢٩١	طران	٢٨١
عائشہ ام المؤمنین - ۳۴		وطی	٢٨٢
- ۱۵۶ - ۱۴۶ - ۹۴ - ۵۶		طوی بیکہ - باغاریہ	٢٨٢
- ۲۹۴ - ۲۹۱ - ۲۱۵		طیطفلی	٢٨٥
۳۷۷ - ۳۳۰ - ۳۲۴			
عائشہ - باعونیہ	٢٩٥	ظ	
عائشہ بنت طاھ	٢٩٦	ظفر خانم	٢٨٥
عائشہ بنت عبد الله	٢٩٨	ع	
عائشہ بنت العدل	٢٩٩	عابرۃ المدنیہ	٢٨٦
عائشہ بنت علی	٢٩٩	عاتکہ (ام زرع)	
عائشہ - ام الحسن	٣٠٠	عاتکہ (ام معبد)	
عائشہ المسندۃ الکبیرۃ	٣٠٠	عاتکہ (ام هانیء)	
عائشہ بنت محمد	٣٠١	عاتکہ بنت زید	٢٨٦
عائشہ بنت محمد الجزریہ	٣٠١	عاتکہ بنت عبد المطلب	٢٨٩
عائشہ بنت المعتصم	٣٠١	عاتکہ بنت معاویہ	٢٨٩
عائشہ بنت النسیف	٣٠٢	عاصیہ (ام عاصم)	
عائشہ بنت یوسف	٣٠٢		
عائشہ - اذل لسیہ	٣٠٢		
عائشہ - ترکیہ	٣٠٣		

فهرست	بيت	فهرست	بيت
عقيله	٣٢٠	عائشه (هبي خاتون)	
عكرشه	٣٢٠	عائشه - ست العيش	٣٠٣
علم المدنية	٣٢١	عائشه صديقه	٣٠٤
علامشاه بيكم عليه	٣٢٢	عائشه - قرطبيه	٣٠٥
عليه - مغنيةه	٣٢٣	عائشه النبويه	٣٠٦
عهاديم - محمدته	٣٢٣	عائشه عصمت	٣٠٧
عمره بنت عبد الرحمن	٣٢٤	عباديه	٣٠٩
عمره بنت نعمان عنان	٣٢٤	عباسه	٣١٠
	٣٢٥	عباسه بنت الفضل	٣١١
غ		عبده	٣١٢
غازيه خاتون	٣٢٥	علمه	٣١٢
غزاله	٣٢٦	عبدله	٣١٣
غزاله (شهر بانو)	٣٢٧	عبدله - طنبوريه	٣١٣
غسانيه		عتابه - ام جعفر	٣١٤
ف		عتبه	٣١٥
فاختهه (ام هانيء)		عروضيه	٣١٥
فارعنه بنت ابي الصلت	٣٢٧	عربيه	٣١٦
فارعنه بنت همام	٣٢٨	عرب جارية المأمور	٣١٦
فارعنه (ليلي)		عزه	٣١٧
		عزه الميلاء	٣١٧
		عفراء	٣١٨
		عفراء بنت اهمر	٣١٩
		عفيرة (شموس)	

فهرست	بيت	فهرست	بيت
فاطمه بنت عبد الملك	٣٣٧	فارعه (زباء)	
فاطمه بنت المثنى	٣٣٨	فاطمة الزهراء - ٤٢ - ٤٨	٣٢٨
فاطمه سلطان - كرمانيه	٣٣٨	- ٢١٦ - ١٥٥ - ٧٤	-
فاطمه - فقيهه	٣٣٩	٣٤٠ - ٣٣١	
فاطمة النبويه	٣٤٠	فاطمه بنت اسد	٣٣١
فاطمه - نيسابوريه	٣٤٠	فاطمه - ام جهيل	٣٣٢
فاطمه عليه خانم ٢٨	٣٤٠	فاطمه (ام هاني)	
فاطمه (قرة العين)		فاطمه بنت قيس	٣٣٢
فنهه ٣٤٢		فاطمه ام عبدالله	٣٣٢
فاضله الزمان (عاشره باعونيه)		فاطمه بنت ابراهيم	٣٣٣
فخريه - ام يوسف ٣٤٣		فاطمه المسندة	٣٣٣
فخر النساء (خديجه بنت العبرى)		فاطمه - ام الحسن	٣٣٣
فرده ٣٤٣		فاطمه بنت احمد	٣٣٣
فريده - شاعره ٣٤٣		فاطمه بنت الشواب	٣٣٣
فصل ١٠٢ ٣٤٤		فاطمه الجعبري	٣٣٣
فطنت ٣٤٥		فاطمه بنت علم الدين	٣٣٤
فطنت خانم ٣٤٧		فاطمه - ام يوسف	٣٣٤
ق		فاطمه ستينه	٣٣٤
قادينچق آنا ٣٥٠		فاطمه (ليلي بنت طريف)	
قيبيه ٣٥١		فاطمه - اندلسية	٣٣٤
قتيله بنت النصر ٣٥١		فاطمه - بعلبكية	٣٣٥
		فاطمه بنت الحشاب	٣٣٥
		فاطمه بنت عباس	٣٣٦

فهرست	بيت	فهرست	بيت
لبابة السكري (أم الفضل)		قرة العين	٣٥٣
لبابة بنت عبد الله	٣٦٣	قرة العين (ارجوان)	
لبن ام معمر ٩٧	٣٦٤	قطام	٣٥٤
لبن - اندلسية	٣٦٤	قطر الندى	٣٥٥
لطيفه	٣٦٥	قطورا - قنطورا	٣٥٥
ليا (رحمت)		قلم الاندلسية	٣٥٦
ليلي - اخيميه	٣٦٦	قلم الصالحية	٣٥٦
ليلن - عامريه	٣٦٧	قلمۇپاترە	٣٥٦
ليلي - غفاريه	٣٦٨	قمر	٣٥٩
ليلن - عدويه (شفاء)		قهرمانه (أم موسى)	
ليلي بنت طريف	٣٦٨	ك	
ليلي بنت مهلول	٣٦٩	كبك خاتون	٣٦٠
ليلي - تركيه	٣٦٩	كريمه ٢١٣-٢١٩	٣٦١
ليلي - خانم	٣٧٠	كريمة الدارين (نفيسيست)	
م		كلشم - بعلبكية	٣٦١
ماء السماء	٣٧١	كلشم بنت الحافظ	٣٦١
مارية القبطيه ٢٥٩	٣٧١	كلثوم - ست	٣٦١
ماريه (دغه)		كلاچهره (كارخ)	
مال خاتون	٣٧٢	كارخ	٣٦٢
ماويه (ماء السماء)		كماليه	٣٦٢
ماويه	٣٧٢	ل	
ماه ملك خاتون	٣٧٣	لاله خاتون	٣٧٣

فهرست	بيت	فهرست	بيت
ميه (خرقاء)		متيم الهاشميه	٣٧٣
		محبوبه	٣٧٣
ن		محقى بيكم (زيب النساء)	
نائله	٣٨٣	مراجل	٣٧٤
نائله (رباء)		مرحب - قزانيه	٣٧٥
نzechون	٣٨٤	مريم بنت عمران	٣٧٥
نسب خاتون	٣٨٥	مريم اذلسية	٣٧٦
نسيبة - ام عماره	٣٨٦	مريم بنت احمد	٣٧٦
نسيبة (ام عطيه)		مسندة دمشقية (زينب)	
نسيبة (صفوت خانم)		مسندة الشام (امة العزيز)	
نشوى (سكن)		المسندة الكبيرة (عائشه)	
نضار	٢٠٨	صابيح	٣٧٧
نعم	٣٨٧	معاذه	٣٧٧
نفيسه - ست	٣٧٧	معدن الجمال - او فاويه	٣٧٧
نكار خانم	٣٨٨	ملكه بنت الشرف	٣٧٨
نوار	٣٩٢	منفوشه	٣٧٨
نور جهان بيكم	٣٩٤	مونسه (جليله سلطانيه)	
نور سلطان - قزانيه	٣٩٤	مهرماه سلطان	٣٧٩
و		مهرى	٢٢٤
ميسون (رباء)		مهستى - بيوك خانم	٣٨٠
وزير النساء	٣٩٥	ميسون	٣٨١
ولاده	٣٩٥	ميمونه ام المؤمنين	٧١ - ٣٩

فهرست	بيت	فهرست	بيت
		٥	
هند ابنة الحس	٤٠٢	٣٩٦	هاجر ٣٥٥
هند بنت ظالم	٤٠٤	٣٩٧	هاجر ام الحير
هند بنت عوف	٤٠٥	٣٩٧	هاجر المقدسية
هند بنت نعمان	٤٠٥	٣٩٧	هدى - ام محمد
هند بنت نعمان	٤٠٧	٣٩٨	هزيله
ي		هند (ام هاني ^٠)	
ياشمينه	٤٠٩	هند (ام سلمه)	
يسره	٤١٠	٣٩٩	هند بنت اثناء
يلقطلو	٤١٠	٣٩٩	هند بنت عتبه
يهب الله	٤١١	٤٠١	هند بنت زيل

صواب	خطاء	يول	بيت	صواب	خطاء	يول	بيت
تجرح	تجرج	٢٣١٦٢		السلطان	السلطان	١٨	٣
خيزران	خيزران	٢٠١٧١		آغزوب،	آغزوب،	٢١	١٥
الخيزران	الخيزران	١٧٢		فرعون	فرغون	٢١	١٥
آردنچه	آدرنچه	١٣١٧٤		سودا	سوده	٢	٢١
عفراء	عصراء	١٣١٨٥		طفل	طغر	١٤	٣٢
مضاضه	مضامنه	٣١٨٨		ام ايمن	ام اليمين	١٤	٤٥
طسم	حسلم	٤٢٠٤		تبليغ	تبليغ	٩	٥٠
صوكيدير	صكيدر	٢٠٢٠٥		للشيخ	الشيخ	٢٥	٥٩
موزومدن	محزومدن	٨٢٠٩		دگلمن	كلمن	١	٦٢
قول	قوله	٢١٢١٥		اودى	اواني	٢٠	٦٩
احمد الاسعدية	احمد	١٥٢١٩		اليهابه	اليهابه	١٤	٧٢
دمشقية	الشام	١٧٢١٩		صمادح	حمداح	٣	٧٣
عسكرى	عسكرى	١٤٢٣٨		وصلى	وصلى	١٩	٧٨
متيم	متم	٢٢٤٢		بالناس	باللاس	٢٠	٧٨
نجار	بخار	١٠٢٥١		مسورو	مسرو	١٢	١٠٤
اصحيه	اصحىجه	١٢٢٥١		تونيسن	تونيس	٨	١٠٥
سعادتره	سعادتى	١٩٢٥٢		ثر ياده	ثرياده		
شاهجهان	شاهجهات	٢١٢٦٢		شام طرفنه	کور لمکله		
خاتون	کيمسه	٣٢٦٤		اولان		١٠	١١٩
حيثمه	حتمه	١٠٢٦٦		اوغلیدر	قزيدير	١٣	١١٩
جنتات	جناب	٨٢٧٦		تدوال	تدوال	١١	١٤٥
خندق	خندى	١٩٢٧٦		واشياءهم	واشياءهم	٣	١٤٨
السائلين	السائرين	١٠٣٠٢		ایتكندن	ایتكندن	١٧	١٤١
ایله	ایل	٣٣٣٣					

صواب	خطاء	بيت يول	صواب	خطاء	بيت يول
سويلكى	سويلب ،	١٨ ٣٨٦	الفقدده	الفقدده	١٩ ٣٣٥
كچمه ٥٥	كچمه	١٧ ٣٨٩	كلرخ	كلرح	٤ ٣٦٢
عندىه	ربيعه	٣ ٣٩٩	أوقولميه	أوقلميه	١٧ ٣٧٣

ŞEMSEDDİN GÜNALTAŞ'IN
TÜRK TARİH KURUMU'NA
ARMAĞANIDIR.

مؤلفات آثار مطبوعه سی :

- ۱ - تربیه‌لی بالا
- ۲ - آداب تعلیم
- ۳ - تربیه‌لی آنا
- ۴ - تربیه‌لی خانون
- ۵ - عائله
- ۶ - نصیحت برچخی جزء
- ۷ - نصیحت ایکنجهی جزء
- ۸ - نصیحت اوچنجی جزء
- ۹ - شاکردىك آدابي
- ۱۰ - آثار ۱، ۲، ۳، ۴ نجی جزءler
- ۱۱ - مشهور خاتونلار [اشبو کتاب]